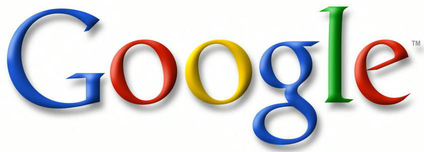

WIDENER
HN NQA4 H

Gemalt von Giotto. Gest. v. Weger Leipzig.

DANTE.

DANTE ALIGHIERI.

DIVINA COMEDIA

INFERNULU

TRADUCTIUNE DEPRE ORIGINALŬ

DE

Dómna MARIA P. CHITIU

CU PORTRETULŬ LUI DANTE DUPĔ GIOTTO,
TEXTULŬ ORIGINALŬ, NOTE ȘI NOTITIE DIN DIFFERIȚI COMENTATORI.

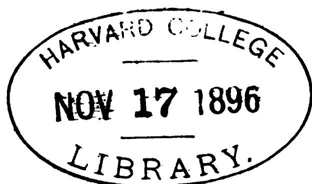
CRAIOVA.

LIBRARŬ-EDITORŬ
S. SAMITCA.

TIPO-LITOGRAFIA NATIONALE
RALIAN SAMITCA.

1883.

HARVARD COLLEGE
NOV 17 1896
LIBRARY.

NOTIȚE ASUPRA LUI DANTE.

In anulŭ 1265 se născù la Florența marele poetŭ italianŭ Dante. Tatălŭ seŭ Alighiero degli Alighieri se trăgea din nobilulŭ cavalerŭ florentinŭ Cacciaguida, alŭ căruĭ fiu Alighiero sèŭ Aligiero luă numele mameĭ séle, ce era din familia Aldighieri din Ferrara, şi 'lŭ transmise copiilorŭ seĭ. Mama luĭ Dante se numì Bela.

Tatălŭ seŭ, vĕḑêndu'lŭ ḑotatŭ c'uă inteligență precoce, cătă a'ĭ da uă instrucțiune superióră aceleia ce primiaŭ alțĭ copiĭ de etatea sea, şi miculŭ Dante (prescurtare din Durante) în scurtŭ timpŭ eşì din clasa scolarilorŭ ordinarĭ. Brunetto Latini, unulŭ din ceĭ maĭ învĕțațĭ bărbațĭ aĭ timpuluĭ seŭ şi autorulŭ **Tesauruluĭ** se însărcină cu educațiunea şi instrucțiunea luĭ Dante, cândŭ în etate de douĭ-spre-ḑece anĭ rĕmase orfanŭ.

Elŭ 'ĭ dete primele elemente in diversele sciințe, pe care elŭ ênsuşĭ le adunase în **Tesaurulŭ** seŭ, şi 'lŭ inițiă în poesia antichitățiĭ, ce fu pentru Dante obiectulŭ uneĭ admirațiunĭ aprópe religióse. Literatura latină maĭ cu sémă 'ĭ era familiară, şi Virgiliu a căruĭ Eneidă o scia pre dinafară, Ovidiu, Lucaniu, Statiu, Pliniu şi Paul Orosiu, 'ĭ umpleaŭ orele luĭ de solitudine. Elŭ frecuentă maĭ multe universitățĭ din Italia şi fu, se ḑice, în timpulŭ esiluluĭ sĕŭ chiarŭ la Paris unde se dete maĭ cu sémă la studiulŭ teologieĭ. Aci, relatéză Boccacio, susținù elŭ uă disputà teologică **de quolibet**, în care respunse fără întrerumpere la patru-spre-ḑece chestiunĭ trase din diverse materiĭ şi propuse cu argumentele lorŭ pro si contra de patru-spre-ḑece doctorĭ.

Născutŭ într'uă țiară eminamente artistică, Dante nu putea remâne străinŭ de arte: elŭ fu în strinsă legătură de amiciție cu arhitectulŭ Arnolfo, cu Giotto, cu Oderici da Gubbio, celebrulŭ miniaturistŭ şi cu musicantulŭ Casella, care puse în musică maĭ multe din cântecele luĭ.

Unŭ evenimentŭ din viața luĭ, de și romanescŭ, pare ênsă a fi fostŭ d'uă mare importanță pentru dênsulŭ, de óre-ce 'lŭ consemnédă în opera sea intitulată **Vita nuova**. Acésta este cunosciința ce făcu în etate de nouĕ anĭ cu Beatrice séŭ Bice, fiica nobiluluĭ cetățénŭ din Florența, Folco Portinari și amicŭ alŭ tatăluĭ seŭ.

Dante întâlni pre acéstă copilă, ce era c'unŭ anŭ maĭ mică de câtŭ dênsulŭ, într'uă serbătóre de familie, și impresiunea, ce 'ĭ făcù, fu atâtŭ de puternică că 'ĭ rĕmase în tótă viuéța sea, și cândŭ Beatrice muri în etate de douĕ-decĭ și șése de anĭ, Dante, spune Boccacio, resimțì uă durere atâtŭ de profundă, că amiciĭ seĭ credură că nimicŭ nu 'lŭ va maĭ putea consolà. Póte că acéstă întêmplare contribuì sĕ desvolte într'ênsulŭ acelŭ simțimêntŭ de melancolie, cu care pare că se născuse. Dupe mórtea eĭ Dante o cântă cum o cântase și în viuéță și redică în memoria eĭ monumentulŭ nepĕritorŭ care va fi totŭ-de-una gloria patrieĭ séle: **Divina comedie.**

Boccacio relatédă că rudele séle și amiciĭ vĕdêndu'lŭ totŭ abătutŭ, 'lŭ siliră sĕ se însóre, și elŭ se căsători cu madonna Gemma Donati, fiica luĭ Manetto Donati, puternică familie guelfă, alŭ căruĭ capŭ Corse Donati comandase unŭ corpŭ de trupe în bătălia de la Campaldino, la care fusese și Dante. Totŭ Boccacio dă sĕ se înțelegă că acéstă căsătorie nu fu fericită, de și Dante avù cu Gemma șése băețĭ ș'uă fétă numită Beatrice, care se călugări în monasteriu della Uliva din Ravenna.

Treĭ din copiĭ luĭ muriră micĭ. Petru, celŭ maĭ mare, se distinse ca omŭ de legĭ și scrise precum și fratele seŭ Iacob unŭ comentariu asupra divineĭ comediĭ.

Intr'uă epocă cândŭ Italia era mereu sbuciumată de luptele de partidŭ ale Guelfilorŭ și Gibelinilorŭ, uniĭ apĕrătoriĭ independințeĭ italiane ș'aĭ libertăților comunale, alțiĭ campioniĭ drepturilorŭ feodale, ș'aĭ vecheĭ suzeranitățĭ a sântuluĭ-imperiu, unŭ bărbatŭ de felulŭ luĭ Dante nu putea și nicĭ că trebuia se rĕmână în inacțiune. Guelfŭ prin simțimente și prin tradițiunile familieĭ séle, elŭ se luptă cu Guelfiĭ la Campaldino la 1289 în contra Gibelinilorŭ, a cărora causă apoĭ o îmbrățișă, proscrisŭ fiindŭ de aĭ seĭ. Se pretinde ênsĕ fără probe temeinice că fu însărcinatŭ cu patru-spre-dece ambasade pre lângă diferițĭ principĭ, și în anulŭ 1300 era între ceĭ doĭ-spre-dece Priorĭ, cea maĭ naltă funcțiune în republică, și pentru dênsulŭ sorginte de infinite decepțiunĭ și nenorocirĭ.

Florenţa era pre atuncĭ impărţită între două familiĭ guelfe, Donati, vechiĭ aristocraţĭ, şi Cerchi, de uă nobleţă maĭ recentă, carĭ 'şĭ disputaŭ supremaţia. Discordia se înveninâ şi maĭ multŭ, cândŭ în urma uneĭ certe de familie, cele două liniĭ ale familieĭ Cancellieri din Pistoia, dintre carĭ una se numia albă dupe strămóşa sea Bianca, cea l'altă déră se numĭ négră, veniră a supune diferendulŭ lorŭ la arbitragiulŭ senatuluĭ. Donati cu messer Corso în capŭ se uniră cu Negriĭ, Cerchi avêndŭ pre messer Viero îmbrăţişară pre Albi. Intr'uă adunare secretă ce ţinură Negriĭ, hotărîră se róge pre papa Bonifaciu VIII se invite pre fratele regeluĭ Franciei, pre Carol de Valois ce se află atuncĭ la curtea luĭ, se mérgă asupra Florenţiĭ ca se restabiléscă ordinea şi se reformeḑe statulŭ. Albiĭ supĕraţĭ de unŭ atare demersŭ, se duseră armaţĭ la Priorĭ, şi acusară pre adversariĭ lorŭ de a conspirá în contra libertăţiĭ publice. Negriĭ luară şi eĭ armele, tótă cetatea fu în comotiune, şi unŭ conflictŭ deveni iminentŭ.

In circonstanţe atâtŭ de grave, Dante deliberândŭ cu colegiĭ seĭ, ĭ consiliâ se esileḑe fără osebire pre capiĭ ambelorŭ facţiunĭ. Negriĭ fură esilaţi dincolo de Piave, lângă Perugia şi Albiĭ la Sarzana. Déră aceştĭ din urmă obţinêndŭ voia de a se întórce la Florenţa, Negriĭ carĭ atribuiră acéstă favóre luĭ Dante, 'lŭ acusară de parţialitate. Ura se reaprinse şi Florenţa ca nicĭ uă-dată fu préda discordieĭ: papa Bonifaciu ênsă temênduse ca Albiĭ, carĭ numĕraŭ printre eĭ mulţĭ Gibelinĭ se nu devină preponderanţĭ şi ca Negriĭ aprópe toţĭ Guelfi, se nu fie escluşĭ din guvernŭ, sili pre Carol de Valois se mérgă asupra Florenţiĭ. Acesta intră cu armata sea, ênsă în locŭ se impăciuéscă, elŭ ocupă cetatea pentru sine.

Albiĭ fură desarmaţĭ şi Negriĭ rechiămaţĭ. Eĭ se întórseră în triumfŭ şi predară locuinţele adversarilorŭ lorŭ.

Dante atuncĭ în misiune pre lângă papa spre a'l solicita interventiunea, era principalulŭ obiectŭ alŭ ureĭ lorŭ. Uă proclamaţiune publicată la 27 Ianuarie 1302 'lŭ condamnă la uă amendă de 8000 livre şi la unŭ esilŭ de douĭ anĭ, şi 'n lipsa amendeĭ la confiscarea bunurilorŭ sêle carĭ şi fură secuestrate. Déră persecutiunea nu se opri aci, şi 'n luna luĭ Martie a anuluĭ următorŭ, fu condamnatŭ printr'unŭ decretŭ cu alţĭ cincĭ-spre-ḑece Florentinĭ se fiă arsŭ de viu.

Aflândŭ de triumfulŭ inamicilorŭ seĭ din Florenţa, Dante părăsi

Roma imediatŭ, iritatŭ în contra papeĭ pe care 'lŭ bănuiá, că l'arŭ fi ţinutŭ cu false promisiunĭ, pre cândŭ concertá ruina sea la Florenţa. Elŭ merse maĭ ântâiŭ la Sienna, unde fu pre deplinŭ încunosciinţatŭ de nenorocirea ce 'lŭ lovia, ş'apoĭ la Arezzo unde se aflaŭ ceĭ l'alţĭ esilaţĭ alŭ cărora capŭ Bossone da Gubbio 'lŭ primĭ cu multă bucurie. Maĭ târḑiu Aibiĭ se încercară se intre cu forţă în Florenţa, fură ênsă respinşĭ. S'a ḑisŭ că Dante făcea parte din acéstă espediţiune; pare ênsă din contră că elŭ arŭ fi desaprobat'o şi că ea fu una din causele ce'lŭ stricară cu soţiĭ seĭ de esilŭ.

Rechiămatŭ la Florenţa sub condiţiunea de a plăti uă sumă de banĭ destinată a fi oferită ca amendă onorabilă pre altarulŭ sântuluĭ Iónŭ, Dante preferĭ se remână în esilŭ, de câtŭ sĕ se întórcă în patria sea pre uă cale ce nu convenia nicĭ onóreĭ nicĭ reputaţiuneĭ luĭ.

Amănuntele din viuéţa luĭ Dante în timpulŭ esiluluĭ seŭ, şi asupra celorŭ din urmă cincĭ-spre-ḑece anĭ aĭ viueţiĭ séle nu suntŭ sigure. Se scie că fu la Verona către 1320, unde ţinù unŭ cursŭ publicŭ asupra celorŭ două elemente, foculŭ şi apa. Aci fu bine primitŭ de Alboin şi Bartolomeo della Scala, apoĭ de Can Grande fratele acestuĭ din urmă, căruia 'ĭ adresă elŭ scrisórea în care face cunoscutŭ mersulŭ alegoricŭ, ce a creḑutŭ că trebue se urmăréscă în compunerea trilogieĭ séle, şi 'ĭ dedică **paradisulŭ**. Iónŭ Villani pretinde că Dante, către finele viueţiĭ séle, fu însărcinatŭ c'uă ambasadă pre lângă republica Veneţieĭ, din partea luĭ Guido Novello da Polenta, poetŭ distinsŭ şi tatălŭ nenorociteĭ Francesca de Rimini, care'lŭ primise la curtea sea din Ravenna. Dupe uniĭ autorĭ, acéstă funcţiune diplomatică arŭ fi făcutŭ multŭ reŭ luĭ Dante, prin indiscreţiunea cu care, se ḑice, c'arŭ fi vorbitŭ de Veneţianĭ într'uă scrisóre adresată luĭ Guido. Admiţându-se acéstă tradiţiune, Dante s'arŭ fi imbolnăvitŭ la întórcerea sea de ânimă rea, la Ravenna unde şi murĭ la 14 Septembrie 1321 în etate de cincĭ-ḑecĭ şi şése de anĭ. Guido Novello 'lŭ îmormîntă cu multă pompă.

Dante era de statură mijlocie. Trăsurile séle, adesea reproduse de pictură şi pre medaliĭ, eraŭ forte pronunţate: unŭ nasŭ aquilinŭ, umeriĭ obrazuluĭ eşiţĭ, buza de josŭ maĭ lată de câtŭ cea de susŭ, umeriĭ puţinĭ plecaţĭ, ochiĭ maĭ multŭ marĭ de câtŭ micĭ, peliţa brună, barba şi pĕrulŭ creţŭ desŭ şi negru, şi figura totŭ-

de-una melancolică şi cugetătóre. Din acéstă causă, spune Boccacio, se 'ntâmplâ într'uă ḑi la Verona, că, trecêndŭ pre dinaintea uneĭ porţĭ unde staŭ maĭ multe femeĭ, una dintre ele ḑise încetŭ, déră nu atâtŭ ca se nu fie auḑită de poetŭ, către cele l'alte: vedeţĭ pre acela ce se duce în Infernŭ şi se 'ntórce cândŭ 'ĭ place, şi aicĭ susŭ aduce scire de la aceĭ ce suntŭ acolo josŭ. La care cu naivitate alta respunse: într'adevĕrŭ trebue se fie aşa. Nu veḑĭ tu câtŭ de créţă 'ĭ e barba, şi câtŭ de brună colórea din causa fumuluĭ ş'a căldurilĭ de acolo? Dante auḑindŭ acestea, surise şi 'şĭ urmâ calea, fără a se supĕra de acéstă credulă terόre, ce inspirà maĭ multă credinţă în versurile séle.

Operile ce aŭ remasŭ de la dênsulŭ suntŭ afară de divina Comedie ce cuprinde Infernulŭ, Purgatoriulŭ şi Paradisulŭ: **Vita nuova**, confesiunea naivă a tinereţiĭ autoruluĭ, Convito séŭ banchetulŭ, tractatulŭ de **Vulgari Eloquio**, prima carte póte ce s'a scrisŭ asupra limbisticeĭ în timpiĭ moderni: căcĭ Dante tênĕrŭ încă se ocupâ cu limbistica şi cătâ a perfecţiona limba vulgară spre a o substitui limbeĭ latine. Tractatulŭ de **Monarchiae**, scrierea politică cea maĭ importantă a luĭ Dante pre care o compuse către anulŭ 1313, cândŭ devotatŭ facţiuneĭ gibeline, elŭ creḑù că trebue se probeḑe într'unŭ modŭ sciinţificŭ că drepturile monarhieĭ imperiale, fundate pre acele ale imperiuluĭ romanŭ, derivă de la Dumnezeŭ singurŭ, éră nu de la sântulŭ Scaunŭ. Acestŭ tractatŭ este actulŭ politicŭ celŭ maĭ importantŭ din viuéţa luĭ Dante, căcĭ apărândŭ partidulŭ gibelinŭ de care ţinea, poetulŭ tractâ şi curmâ chiarŭ marea chestiune a rivalităţiĭ papilorŭ şi imperatorilorŭ, redicată de două secole şi jumătate de papa Gregoriu VII.

Rimele suntŭ composiţiunĭ lirice, şépte scrisorĭ, **parafrase** în versurĭ ale psalmilorŭ penitenţiĭ, simboluluĭ credinţeĭ, tatăluĭ nostru, şi egloge latine. Se pretinde c'arŭ fi compusŭ uă istorie a Guelfilorŭ şi Gibelinilorŭ, ênsĕ nu a remasŭ nicĭ uă urmă din acéstă scriere, precum n'a remasŭ nicĭ dintr'un tractatŭ scrisŭ în latinesce şi intitulatŭ: **Tractatum de symbolo civitatis Ierusalem et almae Romae.**

INFERNULU

CĂNTULŬ I.

Pădurea erorilorŭ și vițielorŭ. Rĕtăcitŭ, Dante întimpină treĭ fiare alegorice, carĭ îĭ împedecă mersulŭ. Umbra luĭ Virgiliŭ i se arată. Prediçe pe Copolulŭ, prin care va peri într'o ḑi funesta Lupóică și va fi liberată Italia. Propune luĭ Dante o călătoriă prin Infernŭ și prin Purgatoriŭ, pentru ca o călăuză maĭ demnă să-lŭ conducă apoĭ în Paradisŭ. Dante primesce și plécă.

1. La mijloculŭ căiĭ vieţiĭ nóstre, [1]) mĕ pomeniĭ într'o obscură pădure, căcĭ rĕtăcisemŭ din calea cea dréptă. [2])

2. Ah! câtŭ de greŭ e a descrie acea selbatecă și désă și aspră pădure! Cugetândŭ numaĭ, din noŭ mĕ 'nfióră . . .

1 Nel mezzo del cammin di nostra vita
Mi ritrovai per una selva oscura;
Chè la diritta via era smarrita.
2 E quanto a dir qual era è cosa dura
Questa selva selvaggia ed aspra e forte,
Che nel pensier rinnuova la paura!

3. Amarŭ, puţinŭ maĭ amarŭ decâtŭ mórtea! Dar pînă s'ajungŭ la binele ce aflaĭ acolo, [3] voiŭ povesti cele-l'alte. [4])

4. In ce chipŭ intraĭ, n'aşŭ puté spune, atâtŭ de adormitŭ eramŭ în acea clipă cândŭ părăsiĭ adevĕrata cale.

5. După ce însă resbătuĭ la piciorulŭ uneĭ coline, [5]) acolo unde se terminà acea vale ce 'mĭ străpunsese inima de frică,

6. cătaĭ în susŭ, şi-i vĕduĭ umeriĭ îmbrăcaţĭ deja în radele planeteĭ, [6]) care călăuzesce dreptŭ pe orĭ-ce cale.

7. Atuncĭ se maĭ potoliră fioriĭ ce-ĭ purtaĭ în baerele inimiĭ în nóptea petrecută cu atâta trudă;

3 Tanto è amara che poco è più morte;
Ma, per trattar del ben ch' i' vi trovai,
Dirò dell' altre cose ch' io v' ho scorte.

4 I' non sò ben ridir com' io v' entrai,
Tanto era pien di sonno in su quel punto
Che la verace via abbandonai.

5 Ma poi ch' io fui al piè d'un colle giunto,
Là ove terminava quella valle
Che m' avea di paura il cor compunto,

6 Guardai in alto, e vidi le sue spalle
Vestite già de' raggi del pianeta
Che mena dritto altrui per ogni calle.

7 Allor fu la paura un poco queta
Che nel lago del cor m' era durata
La notte ch' io passai con tanta pieta.

8. și ca acela care, abia resuflândŭ de spaĭmă, eșitŭ din valurĭ la țermure, se 'ntórce cătră periculósa undă și uĭmitŭ o privesce,

9. așa sufletulŭ meŭ, totŭ încă fugarŭ, se 'ntórse ca să maĭ védă pasulŭ necălcatŭ vr'o-dată de ființă viuă. [7]

10. Apoĭ reposându-mĭ obositulŭ corpŭ, reluaĭ calea pe deșérta cóstă, unde piciorulŭ, cândŭ călcà maĭ tare, se 'nfundà în pămîntŭ.[8]

11. Dar abia începêndŭ suișulŭ, ĭată o sprintenă și aprigă Panteră, acoperită cu pĕrŭ pĕtatŭ,[9]

12. care nu se depărta din fața'mĭ, ci'mĭ totŭ sta pedecă în cale, încâtŭ nu o dată eramŭ gata a da îndărîtŭ.

8 E come quei che, con lena affannata
Uscito fuor del pelago alla riva,
Si volge all' acqua perigliosa e guata;

9 Così l'animo mio, che ancor fuggiva,
Si volse indietro a rimirar lo passo,
Che non lasciò giammai persona viva.

10 Poi ch' ebbi riposato un poco il corpo lasso,
Ripresi via per la piaggia diserta,
Si che il piè fermo sempre era il più basso.

11 Ed ecco, quasi al cominciar dell' erta,
Una lonza leggiera e presta molto,
Che di pel maculato era coperta.

12 E non mi si partía dinanzi al volto,
Anzi impediva tanto il mio cammino,
Che io fui per ritornar più volte volto.

13. Timpulŭ era des-diminéță, și Sórele se urca susŭ cu aceĭ astri ce-lŭ însoțĭaŭ atuncĭ cândŭ Amorulŭ divinŭ[10])

14. pusese pentru prima óră 'n mișcare cele frumóse lucrurĭ, ast-felŭ că 'mĭ păreaŭ de o bună ursită acea fĭară cu pele voĭósă,[11])

15. óra matinală și timpulŭ dulce; dar nu d'ajunsŭ pentru a mě scuti de spaĭmă, cândŭ ĭată věḑuĭ de 'nainte'mĭ unŭ Leŭ.[12])

16. Elŭ venĭa pășindŭ asupră'mĭ, cu capulŭ rădicatŭ și cu o fóme atâtŭ de turbată, încâtŭ aerulŭ însușĭ îlŭ credeaĭ că treme;

17. apoĭ o Lupóică[13]) care, câtŭ era de lihnită, părea încărcată cu tóte nesațiurile și prăpădise deja multe némurĭ.

13 Tempo era dal principio del mattino;
E il sol montava sù con quelle stelle
Ch' eran con lui, quando l'amor divino
14 Mosse da prima quelle cose belle;
Sì che a bene sperar mi era cagione
Di quella fera alla gajetta pelle
15 L'ora del tempo e la dolce stagione;
Ma non si, che paura non mi desse
La vista che mi apparve d'un leone.
16 Questi parea che contra me venesse
Con la test' alta e con rabbiosa fame,
Si che parea che l'aer ne temesse;
17 Ed una lupa, che di tutte brame
Sembiava carca nella sua magrezza,
E molte genti fe' già viver grame.

18. Cumŭ amŭ vĕḑut'o, turburatŭ de grózā, perdusemŭ speranţa de a maĭ ajunge la culme;

19. şi precumŭ este acela care, lacomŭ să căştige, cândŭ 'lŭ apucă timpulŭ de a perde, bocesce şi tânjesce în tóte cugetele sale,

20. aşa eramŭ şi eŭ faţă cu fiara ne'mpăcată, ce venĭa pasŭ cu pasŭ către mine, împingêndu-mĕ într'acolo unde Sórele amuţesce.

21. Pe cândŭ eŭ m'afundamŭ în josŭ, zărescŭ de 'nainte'mĭ pe Acela[14]) care, printr'o lungă tăcere, părea răguşitŭ.

22. Cândŭ ilŭ vĕḑuĭ în marele deşertŭ: — «Fie-ţĭ milă de mine — îĭ strigaĭ — orĭ-cine aĭ fi, saŭ umbră, saŭ omŭ pămîntescŭ!»

18 Questa mi porse tanto di gravezza,
Con la paura che uscia di sua vista,
Ch' io perdei la speranza dell' altezza.
19 E quale è quei che volentieri acquista
E giugne il tempo che perder lo face,
Che in tutti i suoi pensier piange e s' attrista;
20 Tal mi fece la bestia senza pace,
Che, venendomi incontro, a poco a poco
Mi ripingeva là dove il sol tace.
21 Mentre ch' io rovinava in basso loco,
Dinanzi agli occhi mi si fu offerto
Chi per lungo silenzio parea fioco.
22 Quando vidi costui nel gran diserto:
« Miserere di me! gridai a lui,
Qual che tu sia, od ombra od uomo certo. »

23. Imĭ rĕspunse: Nu sînt omŭ, omŭ amŭ fostŭ; ĭar părinţiĭ meĭ eraŭ Lombarḑĭ, ambii de némŭ mantovanŭ.

24. Născuĭ în ḑilele luĭ Cesar, deşi cam târḑiŭ,[16]) şi trăiĭ în Roma sub bunulŭ Augustŭ, în timpulŭ ḑeilorŭ născociţĭ şi născocitorĭ.

25. Fuĭ poetŭ şi căntaĭ pe acelŭ dreptŭ, fiiŭ alŭ luĭ Anchise, care venise din Troia dupe arderea superbuluĭ Ilionŭ.

26. Déră tu, ce vini la atâta durere? Pentru ce nu urcĭ deliciosulŭ munte ce e principiŭ şi causă a orĭ-căriĭ bucuriĭ?

27. Cumŭ!—ĭĭ rĕspunseĭ cu sfială pe frunte —Tu să fiĭ óre acelŭ Virgiliŭ, acelŭ isvorŭ ce respândeesce departe largulŭ fluviŭ de graiŭ?

23 Risposemi: « Non uomo; uomo giá fui
E li parenti miei furon Lombardi
E Mantovani per patria ambidui.
24 Nacqui sub Julio, ancor che fosse tardi,
E vissi a Roma sotto il buono Augusto.
Al tempo degli dei falsi e bugiardi.
25 Poeta fui, e cantai di quel giusto
Figliuol d'Anchise, che venne da Troja,
Poi che il superbo Ilion fu combusto.
26 Ma tu, perché ritorni a tanta noja?
Perché non sali il dilettoso monte
Ch' è principio e cagion di tutta gioja? »
7 » O se' tu quel Virgilio e quella fonte
Che spande di parlar si largo fiume?
Risposi lui con vergognosa fronte.

28. O, a celorŭ-alțĭ poețĭ onóre și lumină! Fie-mĭ cu sporŭ îndelungulŭ studiŭ și marea amóre ce le-amŭ consacratŭ opereĭ tale!

29. Tu eștĭ maestrulŭ și modelulŭ meŭ; tu singurŭ acela de la care luaĭ mândrulŭ stilŭ ce'mĭ face fală.

30. Privesce fĭara ce mĕ urmĕresce și vino 'mĭ în ajutorŭ, vestitule înțeleptŭ, căcĭ de gró-ză'ĭ îmĭ svîcnescŭ vịnele și pulsulŭ.....

31. Țĭ se cade a ține o altă cale, de vreĭ să seapĭ de acestŭ plaiŭ sĕlbaticŭ,—respunse elŭ cândŭ mĕ vĕḑù lăcrămândŭ.

32. Află că fiara ce'țĭ smulge vaiele, nu lasă 'n cale-ĭ pe nime, ci'lŭ totŭ împedecă pînă la peire;

28 O degli altri poeti onore e lume,
Vagliami il lungo studio e il grande amore
Che mi ha fatto cercar lo tuo volume.

29 Tu se' lo mio maesrto e il mio autore;
Tu se' solo colui da cui io tolsi
Lo bello stile che mi ha fatto onore.

30 Vedi la bestia, per cui io mi volsi;
Aiutami da lei, famoso saggio;
Ch' ella mi fa tremar le vene e i polsi. »

31 « A te convien tenere altro viaggio,
Rispose, poi che lagrimar mi vide,
Se vuoi campar d'esto loco selvaggio;

32 Chè questa bestia, per la qual tu grida,
Non lascia altrui passar per la sua via,
Ma tanto lo impedisce che l'uccide.

33. și firea 'ĭ e atâtŭ de cumplită și crudă, încâtŭ nicĭ o dată nu'șĭ potolesce nesațiulŭ, ci după ce îmbucă, ĭat'o și maĭ flămândă.

34. Multe sunt jivinele cu carĭ ea se 'nsóră,[16]) și maĭ multe vorŭ maĭ fi încă, pîn'ce Copoĭulŭ va veni s'o pérdă.[17])

35. Acesta nu se va hrăni cu pămînturĭ saŭ cu aurŭ, ci cu înțelepcĭune, ĭubire și virtute. Elŭ se va nasce între Feltro și Feltro.[18])

36. Printr'însulŭ va fi mântuită sărmana Italia, pentru care muriră sângerândŭ vergina Camllia, Eurialŭ și Turnu și Nisu.

37. Elŭ va goni fiara din urbe în urbe, pîn'ce o va trânti în Infernŭ, de unde o adusese în lume prima invidiă.[19])

33 Ed ha natura sì malvagia e ria
Che mai non empie la bramosa voglia,
E dopo il pasto ha più fame che pria.
34 Molti son gli animali a cui si ammoglia,
E più saranno ancora, infin che il veltro
Verrà, che la farà morir con doglia.
35 Questi non ciberà terra nè peltro,
Ma sapienza e amore e virtute,
E sua nazion sarà tra Feltro e Feltro.
36 Di quell' umile Italia fia salute,
Per cui morì la vergine Camilla,
Eurialo e Turno e Niso di ferute.
37 Questi la caccerà per ogni villa,
Fin che l'avrà rimessa nello inferno,
Là onde invidia prima dipartilla.

38. Pentru binele tĕŭ dară, eŭ cugetŭ și judecŭ să'mĭ urmezĭ mie, a ta călăuză, care te va scóte de aci prin locașulŭ eternŭ,

39. unde veĭ auḑi gemete desperate, veĭ vedé în durerĭ antice spirite, fie-care chiămândŭ o a doua mórte;[20])

40. dar veĭ vedé și pe alțiĭ, carĭ suntŭ mulțumițĭ în flacără,[21]) căcĭ speră într'o ḑi a trece la acele cete fericite,

41. la carĭ și tu de veĭ vré să te urcĭ, o să te conducă unŭ sufletŭ maĭ demnŭ de cât alŭ meŭ, căruĭ te voiŭ încredința la plecare,

42. fiindŭ-că împĕratulŭ ce domnesce colo susŭ, de óre ce fuseĭ rebelŭ legiĭ sale, nu voesce ca prin mine să pătrunḑă cine-va în Cetate.

38 Ond' io per lo tuo me' penso e discerno
Che tu mi segui, ed io sarò tua guida,
E trarrotti di qui per loco eterno,
39 Ove udirai le disperate strida,
Vedrai gli antichi spiriti dolenti,
Che la seconda morte ciascun grida.
40 E poi vedrai color, che son contenti
Nel fuoco, perchè speran di venire
Quando che sia, alle beate genti;
41 Alle qua' poi se tu vorrai salire,
Anima fia a ciò di me piu degna;
Con lei ti lascerò nel mio partire;
42 Chè quello imperador che lassù regna,
Perchè io fui ribellante alla sua legge,
Non vuol che in sua città per me si vegna.

43. Elŭ pretutindenĭ împărătesce, dar acolo reșede; acolo e cetatea sea și naltu'ĭ scaunŭ. O, ferice de acela pe care și-lŭ însoțesce!

44. Iar eŭ diseĭ: Poete, în numele aceluĭ Dumnedeŭ ce tu nu-lŭ cunoscușĭ, îțĭ cerŭ să mĕ scapĭ din acestŭ rĕŭ și din maĭ reŭ![23])

45. Du-mĕ colo unde aĭ spusŭ, pentru ca să potŭ vedé pórta luĭ Sân-Pietru și pe aceĭ ce-ĭ dicĭ atâtŭ de măhnițĭ.

46. Atuncĭ elŭ se mișcă, și eŭ ilŭ urmaĭ.

43 In tutte parti impera, e quivi regge.
Quivi è la sua città e l' alto seggio.
Oh felice colui cui ivi elegge! »
44 Ed io a lui: « Poeta, io ti richieggio
Per quello Iddio che tu non conoscesti,
Acciò ch' io fugga questo male e peggio,
45 Che tu mi meni là dove or dicesti,
Si ch' io vegga la porta di san Pietro,
E color que tu fai cotanto mesti. »
46 Allor si mosse, ed io gli tenni dietro.

NOTE LA CĂNTULŬ I.

(1). Dante fiindŭ născutŭ la 1265, mijloculŭ vieţiĭ sale, socotitŭ ca alŭ treĭ-deci-şi-cincilea anŭ, este la 1300.

(2). Prin acéstă pădure obscură, uniĭ comentatorĭ înţelegŭ erorile, pasiunile, viţiile ce umplu viaţa omenéscă în genere; alţiĭ discordiile şi relele care bântuiaŭ Italia din causa certelorŭ dintre Guelfi şi Gibelinĭ; alţiĭ, în fine, miseriile suferite de însuşĭ Dante în esilŭ.

(3) Binele e Virgiliŭ, pe care 'lŭ întâlnesce.

(4). «cele-l'alte» sunt: muntele, cele treĭ fiare, sforţurile sale spre a se urca pe munte şi căderea sa.

(5). Muntele este opositulŭ păduriĭ séŭ văiĭ, şi pentru că pădurea este simbolulŭ vieţiĭ infidele şi viţióse, muntele va fi simbolulŭ fidelităţiĭ şi alŭ virtuţiĭ.

(6). In sistemulŭ astronomicŭ alŭ luĭ Ptolomeŭ, sórele este o planetă. Sórele rĕsărindŭ pe colină represintă lumina ce împrăştie întunereculŭ pasiunilorŭ şi, arătândŭ calea cea dréptă, insuflă dorinţa şi speranţa de a merge înainte.

(7) Pentru că conduce la locaşulŭ morţilorŭ, saŭ pentru că sufletele rĕtăcite în viţiurĭ sunt suflete mórte.

(8) Versulŭ: «si che il piè fermo era il più basso», comentatoriĭ ilŭ esplică prin aceea că la urcare piciorulŭ fermŭ, adică piciorulŭ pe care se rĕdmă corpulŭ, este maĭ josŭ decâtŭ piciorulŭ ce se mişcă.» Noĭ credemŭ a fi înţelesŭ versulŭ într'unŭ modŭ maĭ poeticŭ, şi totŭ-o-dată, maĭ conformŭ cu restulŭ tablouluĭ.

(9) Aceĭ ce interpretă ceia ce precede într'unŭ sensŭ politicŭ, înţelegŭ prin Panteră pe Florenţa respingândŭ pe Dante condamnatŭ de ea la eziliŭ. Aceĭ ce vĕdŭ în poema întrégă o alegoriă generală a vieţeĭ umane, gândescŭ că Pantera represintă sensualismulŭ, luxuria.

(10) Dante lasă a înţelege că 'şi întreprinde călătoria pe la începutulŭ primăverei, ḑicêndŭ că sórele părea încongiuratŭ de astrele ce-lŭ însoţiaŭ la Creaţiune, căcĭ dupe opiniunea comună Adamŭ şi Eva vĕḑură ḑiua primăvéra.

(11) Orĭ-cumŭ s'arŭ interpreta, remâne greŭ a pricepe în ce chipŭ «gajetta pelle» «vesela pele» a Panterei, care la începutŭ împedecă pe Dante a urca colina, póte acumŭ să-ĭ inspire speranţe, Noĭ preferimŭ a înţelege **vivacitatea** culorii Panterei.

(12) Uniĭ comentatorĭ ḑicŭ că Leulŭ figurézá ambiţiunea, lăcomia de onorurĭ şi de putere. Alţiĭ ḑicŭ că este Carolŭ de Valois, care conduse în Italia armata francesă şi o îndreptă contra Gibelinilorŭ.

(13) După uniĭ, Lupóica represintă avariţia; după alţiĭ, e Roma papală, capulŭ partitei Guelfe.

(14) In timpulŭ lui Dante, Virgiliŭ era consideratŭ ca depositarulŭ tuturorŭ cunoscinţelorŭ din anticitate. Ce-va maĭ multŭ, din causa **Eglogeĭ a patra** (Cătră Polione), elŭ era privitŭ ca unulŭ din precursoriĭ veritățiĭ religióse în miḑloculŭ lumeĭ păgâne. Veḑĭ **Dante et la philosophie catholique au XIII. siécle par Ozanam**, partie II. chap. I.

(15) Virgiliŭ se nâscu în anulŭ Romeĭ 683, sub consulatulŭ luĭ Pompeiŭ şi alŭ luĭ Liciniŭ Crassŭ.

(16) Avariţia simbolisată în Lupóică se însoţesce cu multe alte viţie.

(17) Copoiulŭ, după uniĭ, e **Can Grande della Scalla**, care născutŭ în 1291, era unŭ copilŭ de abia ḑece anĭ în 1300, epoca fictivă a călătoriĭ luĭ Dante: elŭ va da într'o ḑi asilŭ luĭ Dante. Alţiĭ pretindŭ că Copoiulŭ este **Uguccione della Faggiola**, celebru capŭ gibelinŭ, aliatŭ cu Gemma Donati soţia luĭ Dante.

(18) Interpreţiĭ diferă asupra situaţiuniĭ acestuĭ locŭ, dupe cumŭ credŭ că Copoiulŭ este séŭ **Can Grande** séŭ **Uguccione**.

(19) Prima invidiă este, dupe comentatorĭ, aceea a luĭ Satanŭ, cândŭ vĕḑuse fericirea omuluĭ în paradisulŭ pămêntescŭ.

(20) A doua mórte e mórtea sufletuluĭ.

(21) Sufletele din Purgatoriŭ.

(22) Ca să-lŭ scape «de rĕŭ şi de maĭ rĕŭ,» adecă de viţiele represintate prin acea pădure sălbatecă şi aspră şi de pedepsele eterne la carĭ ĭlŭ vorŭ duce.

CĂNTULŬ II.

Pe drumŭ către intrarea Infernuluĭ Dante se arătă spăimântatŭ de intreprinderea pentru care nu are o misiune superióră. Ênse află cumŭ Beatrice prin voința santeĭ Vergine și prin intervențiunea Santeĭ Lucii, a venitŭ să róge pe Virgiliŭ ca se 'ĭ ajute.

1. Ḑiua se ducea, și aerulŭ negurosŭ ușura pre animalele ce sunt pre pămêntŭ de faticele lor; și eŭ numaĭ

2. mĕ pregătiamŭ a mĕ lupta cu greutățile căiĭ și ale dureriĭ,[1]) ce va descrie mintea care nu rătăcesce.[2])

1 Lo giorno se n'andava, e l'aer bruno
Toglieva gli animai che sono in terra
Dalle fatiche loro; ed io sol uno
2 M'apparecchiava a sostener la guerra
Sì del cammino e sì della pietate,
Che ritrarrà la mente che non erra.

3. O Muse, o înaltŭ ingeniŭ, acum ajutați-mĭ! o minte, ce scriseșĭ ceea ce eŭ vĕḑuĭ, aci se va arăta nobleţea tea.

4. Eŭ începuĭ: «Poete, ce mĕ conducĭ, privesce'mi virtutea, de e atâtŭ de tare, 'nainte d'a apuca în astŭ greŭ pasŭ.

5. Tu ḑicĭ ca părintele luĭ Silviŭ,[3]) în viaţă încă, merse către lumea nemuritóre și fu cu simţire.

6. Ĕnsă dacă adversariulŭ tutorŭ relelorŭ[4]) propice iĭ fu, gândindŭ la ceea-ce dintr'ânsulŭ va avea sa esse, și cine și ce fu,

7. nu pare nedemnŭ omuluĭ de înţelegere,[5]) că fu în empireulŭ cerŭ[6]) alesŭ ca tată alŭ augusteĭ Rome și a'lŭ imperiuluĭ seŭ.

3 O Muse, o alto ingegno, or m'aiutate;
O mente, che scrivesti ciò ch' io vidi,
Qui si parrà la tua nobilitate.

4 Io cominciai: « Poeta, che mi guidi,
Guarda la mia virtù, s'ella è possente,
Prima che all' alto passo tu mi fidi.

5 Tu dici che di Silvio lo parente,
Corruttibile encora, ad immortale
Secolo andò e fu sensibilmente.

6 Però, se l'avversario d'ogni male
Cortese i fu, pensando l'alto effeto
Che uscir dovea di lui, e il chi e il quale,

7 Non par indegno ad uomo d'intelletto;
Ch' ei fu dell' alta Roma e di suo impero
Nell' empireo ciel per padre eletto;

8. Care și care[7]), ca să spunŭ adevĕrulŭ, fură hotărite pentru loculŭ sântŭ unde președe succesorulŭ maĭ mareluĭ Petru.[8])

9. In acéstă călătoriă de care tu 'lŭ laudĭ,[9]) elŭ audi acelea ce fură causa[10]) victorii séle ș'a mantieĭ papale.

10. Acolo se duse apoĭ vasulŭ alegeriĭ[11]) spre a aduce tăriă aceleĭ credințe ce e principiulŭ căiĭ de mântuire.

11. Déră eŭ pentru ce se vinŭ? séu cine îmĭ concede? eŭ nicĭ Enea, nicĭ Paul suntŭ; pre mine demnŭ de acésta, nicĭ eŭ nicĭ alțiĭ mĕ credŭ.

12. Căcĭ, de cutezŭ a veni, mĕ temŭ ca venirea mea se nu fie nebună. Tu escĭ înțeleptŭ și înțelegĭ maĭ bine de câtŭ cugetŭ eŭ.»

8 La quale e il quale, a voler dir lo vero,
Fûr stabiliti per lo loco santo
U' siede il successor del maggior Piero.
9 Per questa andata, onde gli dai tu vanto,
Intese cose che furon cagione
Di sua vittoria e del papale ammanto.
10 Andovvi poi lo vas d'elezione
Per recarne conforto a quella fede
Ch' è principio alla via di salvazione.
11 Ma io, perchè venirvi? o chi il concede?
Io non Enea, io non Paolo sono;
Me degno a ciò nè io nè altri crede.
12 Perché, se del venire io mi abbandono,
Temo che la venuta non sia folle.
Se' savio, intendi me' ch' io non ragiono.»

13. Şi întogmaĭ ca acela care nu maĭ voesce ceea-ce voia, şi prin noĭ cugetărĭ schimbă cele propuse, aşa că renunţă de totŭ de a începe;

14. aşa făcuĭ eŭ pre cea obscură cóstă; căcĭ cugetândŭ lăsaĭ întreprinderea ce luasemŭ la începutŭ atâtŭ de ĭute.

15. «Décă amŭ înţelesŭ bine cuvêntulŭ tĕŭ, respunse acea mărinimósă umbră, ânima tea e atinsă de vilitate,

16. ce de multe orĭ împedică pre omŭ aşia că de la nobilă intreprindere îlŭ intórce precum o falşă vedere pre bestie cândŭ e fricósă.

17. Ca să scapĭ de acéstă temere, îţĭ voiŭ spune pentru ce amŭ venitŭ, şi ceea-ce audiĭ în momentulŭ cândŭ mi se făcù milă de tine.

13 E quale è quei che disvuol ciò che volle,
E per nouvi pensier cangia proposta,
Si che dal cominciar tutto si tolle;
14 Tal mi fec' io in quella oscura costa;
Perchè pensando consumai la impresa
Che fu nel cominciare cotanto tosta.
15 «Se io ho ben la tua parola intesa,
Rispose del magnanimo quell' ombra,
L'anima tua è da viltate offesa,
16 La qual molte fiate l'uomo ingombra,
Sì che d'onrata impresa lo rivolve,
Come falso veder bestia quand' ombra.
17 Da questa tema acciò che tu ti solve,
Dirotti perch' io venni, e quel che intesi
Nel primo punto que di te mi dolve.

18. Eramŭ printre aceĭ ce sunt suspenşĭ,[12]) cândŭ o dómnă mĕ chiemâ, ferice şi atât de frumósă, că o rugaĭ să'mĭ comande.

19. Ochiĭ sĕĭ luciaŭ maĭ multŭ ca Sórele;[13]) şi începù suavŭ şi linŭ a'mĭ dice cu angelică voce in cuvêntarea sa:

20. «O sufletŭ curteanŭ din Mantua, a căruĭ faĭmă în lume încă durézǎ, şi va durà, câtŭ lumea,

21. amiculŭ meŭ érŭ nu alŭ fortuniĭ,[14]) pre cósta deşértă e aşa de împedicatŭ în calea sa, în câtŭ s'a întorsŭ de frică;

22. şi mĕ temŭ să nu fie già atâtŭ de rĕtăcitŭ în câtŭ să'ĭ fi alergatŭ târziŭ în ajutorŭ, dupe cele ce amŭ audịtŭ de elŭ în cerŭ.

18 Io era tra color che son sospesi,
E donna mi chiamò beata e bella,
Tal che di comandare io la richiesi.
19 Lucevan gli occhi suoi più che la stella;
E cominciommi a dir soave e piana
Con angelica voce in sua favella:
20 «O anima cortese mantovana,
Di cui la fama ancor nel mondo dura,
E durerà quanto il mondo lontana,
21 L'amico mio, e non della ventura,
Nella diserta piaggia è impedito
Si nel cammin, che volto è per paura:
22 E temo che non sia già si smarrito
Ch' io mi sia tardi al soccorso levata,
Per quel ch' io ho di lui nel cielo udito.

23. Acum te mişcă, şi cu cuvêntu'ţĭ ornatŭ şi cu ceea-ce trebue pentru a luĭ scăpare, a-jută'lŭ ca se fiŭ consolată.

24. Eŭ, care te trămitŭ, suntŭ Beatrice,[15]) şi vinŭ din loculŭ unde dorescŭ să mĕ întorcŭ; amorulŭ, care mĕ face să vorbescŭ, mĕ mişcâ.

25. Cândŭ voiŭ fi 'naintea Domnuluĭ meŭ, de tine mĕ voiŭ lăuda adesea luĭ.» Tăcù a-tuncĭ, ş'apoĭ începuĭ eŭ.

26. «O, Dómnă de virtute,[16]) singură prin care umana specie covârşesce totŭ coprinsulŭ aceluĭ cerŭ ale căruĭ cercurĭ sunt maĭ micĭ,[17])

27. atâtŭ îmĭ e de plăcutŭ comandamentulŭ tĕŭ, că supunerea, de arŭ fi fostŭ già, 'mĭ arŭ părea târ-zie; maĭ multŭ nu trebue să'mĭ arăţĭ dorinţa ta.

23 Or muovi, e con la tua parola ornata
E con ciò che ha mestieri al suo campare,
L'ajuta si, che io ne sia consolata.

24 Io son Beatrice che ti faccio andare;
Vegno di loco ove tornar disio;
Amor mi mosse, che mi fa parlare.

25 Quando sarò dinanzi al Signor mio,
Di te mi loderò sovente a lui. »
Tacette allora; e poi cominçiai io:

26 « O donna di virtù, sola per cui
L'umana specie eccede ogni contento
Da quel ciel che ha minor' li cerchi sui,

27 Tanto m' aggrada il tuo comandamento,
Che l' ubbidir, se già fosse, m' è tardi
Più non t'è uopo aprirmi il tuo talento.

28. Dar spune-mĭ cuvêntulŭ, pentru ce nu te temĭ a descinde, icĭ josŭ, în acestŭ centru din amplulŭ locaşŭ unde arḑĭ a te întórce.»

29. «Pentru că voescĭ să sciĭ totulŭ, îţĭ voiŭ spune pre scurtŭ, îmĭ rĕspunse, de ce nu mĕ temŭ a veni aci înăuntru.

30. Nu trebue a se teme de câtŭ de lucrurile ce aŭ puterea de a face altuia rĕŭ; de altele nu, căcĭ nu suntŭ de temutŭ.

31. Eŭ suntŭ, prin graţia luĭ Dumnezeŭ, astfelŭ făcută, că miseria vóstră nu mĕ atinge, nicĭ flacăra acestuĭ incendiŭ mĕ coprinde.[18])

32. Gentilă Dómnă[19]) e în cerŭ, care atâtŭ e demişcată de astă împedicare unde eŭ te trămitŭ, încâtŭ sfăramă colo susŭ aspra judecată.[20])

28 Ma dimmi la cagion che non ti guardi
Dello scender quaggiuso in questo centro
Dall' ampio loco ove tornar tu ardi. »
29 « Da che tu vuoi saper cotanto addentro,
Dirotti brevemente, mi rispose,
Perch' io non temo di venir qua entro.
30 Temer si dee di sole quelle cose
Ch' anno potenza di fare altrui male;
Dell' altre no, chè non son paurose.
31 Io son fatta da Dio, sua mercè, tale
Che la vostra miseria non mi tange,
Nè fiamma d' esto incendio non m'assale.
32 Donna è gentil nel ciel, che si compiange
Di questo impedimento ov' io ti mando,
Si che duro giudicio lasù frange.

33. Aceasta îndreptându-se către Lucia[21]) rugând'o, iĭ ḑise: Acumŭ de tine are trebuinţă credinciosulŭ tĕŭ, şi eŭ ţie 'lŭ recomandŭ.

34. Lucia, nemică a totŭ ce e crudŭ, se mişcâ şi veni în loculŭ unde eŭ eramŭ, şi unde şedeamŭ cu antica Rachelă.[22])

35. Ea ḑise: Beatrice, laudă adevĕrată a luĭ Dumnezeŭ, de ce nu ajuţĭ pre celŭ ce atâtŭ te iubi, încâtŭ pentru tine eşi din vulgara céta?[23])

36. N'auḑĭ tu durerea plângeriĭ séle? nu veḑĭ tu moartea ce'lŭ amerinţă în acelŭ torentŭ ce marea nu întrece?[24]).

37. In lume nu fură vre-o-dată fiinţe maĭ grăbite în a căuta folosulŭ şi a fugi de daună, cumŭ fuĭ eŭ dupe atarĭ cuvênte ḑise.

33 Questa chiese Lucia in suo dimando,
E disse: Or ha bisogno il tuo fedele
Di te, ed io a te lo raccomando.
34 Lucia, nimica di ciascun crudele,
Si mosse, e venne al loco dov' io era,
Che mi sedea con l'antica Rachele.
35 Disse: Beatrice, loda di Dio vera,
Chè non soccorri quei che t'amò tanto,
Che uscio per te della volgare schiera?
36 Non odi tu la pieta del suo pianto?
Non vedi tu la morte che il combatte
Su la fiumana ove il mar non ha vanto?
37 Al mondo non fur mai persone ratte
A far lor pro ed a fuggir lor danno,
Com' io dopo cotai parole fatte.

38. Veniĭ aicĭ josŭ din scaunulŭ meŭ ferice, încredințându-mĕ cuvêntuluĭ tĕŭ onestŭ, ce te onóră pre tine și pre ceĭ ce'lŭ aŭ audițŭ.

39. Apoĭ dupe ce'mĭ vorbi astŭ-felŭ, îșĭ întórse ochiĭ strălucitorĭ lăcrămândŭ, ceea-ce mĕ făcù sĕ vinŭ maĭ îndată.

40. Și veniĭ la tine așa cumŭ ea voí, te ridicaĭ dinaintea aceleĭ fiare, ce 'țĭ tăia calea cea scurtă a frumosuluĭ munte.

41. Ce óre e? pentru ce, pentru ce te opreșcĭ? pentru ce nutrescĭ în animă'țĭ atâta vilitate? pentru ce cutezare și curagiŭ nu aĭ,

42. de óre-ce treĭ dómne bine-cuvêntate de tine îngrijescŭ în curtea ceruluĭ, și cândŭ cuvêntulŭ meŭ atâtŭ bine îțĭ promite?

38 Venni quaggiù dal mio beato scanno,
Fidandomi nel tuo parlare onesto,
Che onora te e quei che udito l' hanno.
39 Poscia che m'ebbe ragionato questo,
Gli occhi lucenti lagrimando volse,
Perchè mi fece del venir più presto.
40 E venni a te così com' ella volse;
Dinanzi a quella fera ti levai,
Che del bel monte il corto andar ti tolse.
41 Dunque che è? perchè, perchè ristai?
Perchè tanta viltà nel core allette?
Perchè ardire e franchezza non hai,
42 Poscia che tai tre donne benedette
Curan di te nella corte del cielo,
E il mio parlar tanto ben t'impromette?»

43. Ast-felŭ ca floricelele pre carĭ nopturnulŭ gerŭ le înclină și le închide, și 'ndată ce sórele le lumină, se îndreptéză tóte deschise pre catorelulŭ lorŭ;

44. astŭ-felŭ mĕ schimbaĭ eŭ din abătuta'mĭ virtute; și atâtŭ de viuă ardóre îmĭ veni în animă, câtŭ începuĭ ca o ființă cu curagiŭ:

45. «O pietósă aceea ce'mĭ ajutâ! și tu curteanu, ce te supuseșĭ îndată cuvêntelorŭ de adevĕrŭ ce-țĭ fură ḑise!

46. Tu mĭ aĭ pusŭ, prin cuvêntele téle, în ânimă atâta dorință de a te urmà, câtŭ m'amŭ întorsŭ la prima-mĭ cugetare:

47. Mergĭ déră, căcĭ uă singură voință e

43 Quale i fioretti, dal notturno gelo
Chinati e chiusi, poi che il sol gl' imbianca,
Si drizzan tutti aperti in loro stelo;
44 Tal mi fec' io di mia virtute stanca;
E tanto buono ardire al cor mi corse,
Ch' io cominciai come persona franca:
45 «O pietosa colei che mi soccorse!
E tu cortese, che ubbidisti tosto
Alle vere parole che ti porse!
46 Tu m' hai con desiderio il cor disposto
Si al venir, con le parole tue,
Ch' io son tornato nel primo proposto.
47 Or va, chè un sol volere è d'amendue:

pentru amêndoĭ: tu conducătorŭ, tu dómne și tu maestru.» Așa ḑiseĭ ș'apoĭ cândŭ se mișcâ, intraĭ pe calea profundă și sĕlbatică.

Tu duca, tu signore e tu maestro. »
Cosi gli dissi; e poi che mosso fue,
Entrai per lo cammino alto e silvestro.

NOTE LA CĂNTULŬ II.

(1) Adică greutăţile căiĭ şi durerea ce 'ĭ va inspira turmentele ce va vedé.

(2) Care represintă cu fidelitate lucrurile vĕḑute.

(3) Enea tata luĭ Silviŭ, a căruĭ mamă fu Lavinia, merse în Infernŭ fiindŭ încă în viaţă.

(4) Dumnezeŭ.

(5). Omulŭ inteligentŭ înţelege că aci nu e nimicŭ care să nu fiă demnŭ de înţelepciunea supremă.

(6). Empireulŭ, dupe noţiunile antichităţiĭ este cea maĭ 'naltă din sferele cerescĭ, acea-ce conţinea focurile eterne adecă astrele. —Cerulŭ pureĭ luminĭ ḑice Dante.

(7). Roma şi imperiulŭ eĭ.

(8). Adecă Papa. Petru în raportŭ cu papiĭ ce'lŭ urmară e maĭ mare, d'aceea ḑice Dante: del maggior Pietro.

(9). Descinderea luĭ Enea în Infernŭ în alŭ 6-lea Cantŭ alŭ Eneideĭ.

(10). Profeţia luĭ Anchise în Infernŭ.

(11). Santulŭ Paulŭ care fu răpitŭ în alŭ treilea cerŭ, cumŭ o spune elŭ însuşĭ în a doua epistolă a sea către Corintiani.

(12). Adecă între sufletele acelorŭ ce suntŭ în îndoială şi carĭ nu aparţinŭ nicĭ ceruluĭ nicĭ Infernuluĭ. Aceĭ care suntŭ în Limbe.

(13). Alţiĭ ḑicŭ steaua Veneriĭ.

(14). Amiculŭ meŭ nefericitŭ.

(15). Beatrice dama cugetărilorŭ séle, obiectulŭ amoruluĭ sĕŭ purŭ şi îngerescŭ, era fiica luĭ Folco Portinari. Ea este aicĭ simbolulŭ teologieĭ dupe ceĭ maĭ vechĭ interpreţĭ. (Veḑĭ Ozanam **Dante et la philosophie catholique au XIII-ème siècle).**

(16). Dante în **Vita nuova** ḑice: Nobila Beatrice fu regina virtuţilorŭ.

(17). In sistemulŭ luĭ Ptolomeŭ, nouĕ cerurĭ superpuse, încongiurau pământulŭ vĕrsêndŭ lumină asupra tutorŭ lucrurilorŭ sensibile, esercitândŭ influenţe diverse asupra generaţiuniĭ fiinţelorŭ, asupra temperamentelorŭ, asupra caracterelorŭ, pasiunilorŭ şi celorŭ alte fenomene ale lumeĭ morale.

Empireulŭ este celŭ maĭ naltŭ dintre cerurĭ. Sub dênsulŭ este cerulŭ cristalinŭ, saŭ **Primum mobile**, care învĕlue şi face să se misce tóte cele alte corpurĭ cerescĭ. Apoĭ vine cerulŭ stelelorŭ fixe, urmândŭ a descinde cerurile luĭ Saturnŭ, Jupiterŭ, Marte, alŭ Sóreluĭ, alŭ Veneriĭ, alŭ luĭ Mercuriu, alŭ Luneĭ şi în fine pământulŭ la punctulŭ celŭ maĭ de josŭ. Fie-care din acestea e maĭ ingustŭ de câtŭ celŭ precedentŭ. Cuvintele testuluĭ însemneaḑă: prin tine omulŭ întrece în perfecţiune tóte creaturile ce se aflâ sub lună adecă pe pământŭ.

(18). Flacările Infernuluĭ la intrarea căruia se află Limbele unde este Virgiliu.

(19). Maria este clementia divină, **Impedimento**, pădurea în care s'a rătăcită Dante.

(20). Ea sfărâmă rigórea justiţiĭ divine, care voesce ca orĭ-cine pĕcătuesce, să fie damnatŭ.

(21). Santa Lucia siracusana, vergina martira pe care o regăsimŭ în cerŭ în facia luĭ Adamŭ, Parad. XXXII ter. 46 este simbolulŭ **graţiĭ iluminante**.

(22). Rachela fiica luĭ Laban a doua femee a patriarculuĭ Iacob, este simbolulŭ vieţiĭ contemplative.

(23). Din vulgara ceata: «Mĕ hotărîĭ de a nu maĭ vorbi d'acéstă fericită (Beatrice) până cândŭ voĭ putea se vorbescŭ maĭ demnŭ de ea, şi, pentru acésta studiu atâtŭ câtŭ potŭ,» (Dante, **vita nuova**). Astŭfelŭ, din amorŭ pentru Beatrice, şi în scopulŭ de a vorbi într'unŭ modŭ demnŭ de dênsa, Dante s'a datŭ studiuluĭ, care l'a ridicatŭ deasupra celorŭ-alţĭ ómenĭ.

(24). Pericolele ce poetulŭ avù se înfrunte în pădurea unde s'a rătăcitŭ, suntŭ comparate cu unŭ torentŭ cu care niciĭ marea nu se póte mĕsura în impetuositate.

CÂNTULŬ III.

Dante urmândŭ luĭ Virgiliŭ ajunge la pórta Infernuluĭ, unde dupe ce aŭ cititŭ inscripţiunea de asupra porţiĭ, intră amêndoĭ înăuntru. Elŭ află de la Virgiliŭ, că acĭ se pedepsescŭ poltroniĭ. Sosescŭ la riulŭ numitŭ Acheronte unde află pe Carone, ce trecea sufletele de cea-l-altă margine. Dante cumŭ trece riulŭ cade leşinatŭ.

1. Prin mine se merge în durerósa cetate; prin mine se merge în eterna durere; prin mine se merge la perduta gintă.

2. Justiţia mişcâ pe înaltu'mĭ făcătorŭ: făcutu-m'a divina putere, suprema înţelepciune şi primulŭ amorŭ.

1 Per me si va nella città dolente,
Per me si va nell' eterno dolore;
Per me si va tra la perduta gente.
2 Giustizia mosse il mio alto fatore;
Fecemi la divina potestate,
La somma sapienza e il primo amore.

3. Naintea mea nu fură lucrurĭ create de câtŭ eterne,[1]) și eŭ eternŭ durezŭ: lăsațĭ orĭ-ce speranță voĭ ce intrațĭ.

4. Aceste cuvinte în négra culóre vĕḍuĭ eŭ scrise d'asupra uneĭ porțĭ; d'aceea eŭ: «maestre, crudŭ 'mĭ ę sensulŭ lorŭ.»

5. Și elŭ mie ca ființa încercată: «aicĭ trebue lăsatŭ orĭ-ce dubiu, aci trebue să móră orĭ-ce vilitate.

6. Noĭ amŭ ajunsŭ la loculŭ unde ți-amŭ spusŭ că veĭ vedea pre acele dureróse gințĭ care aŭ perdutŭ bunulŭ inteligențiĭ.[2])»

7. Și apoĭ dupe ce puse mâna sea pe a mea cu veselă față, ce mĕ reânimâ, mĕ introduse înăuntrulŭ lucrurilorŭ secrete.

3 Dinanzi a me non fur cose create,
Se non eterne; ed io eterno duro.
Lasciate ogni speranza voi ch' entrate.
4 Queste parole di colore oscuro
Vid' io scritte al sommo d'una porta;
Perch' io: « Maestro, il senso lor m' è duro. »
5 Ed egli a me, come persona accorta:
« Qui si convien lasciare ogni sospetto:
Ogni viltà convien che qui sia morta.
6 Noi siam venuti al luogo ov' io t'ho detto
Che tu vedrai le genti dolorose
Ch' hanno perduto il ben dello intelletto. »
7 Ed poi che la sua mano alla mia pose
Con lieto volto, ond'io mi confortai,
Mi mise dentro alle segrete cose.

8. Acolo suspinurĭ, plângerĭ şi profunde vaete rĕsunaŭ prin aerulŭ fără stele; ast-felŭ că la începutŭ eŭ lăcrămaĭ.

9. Diverse limbĭ, oribile cuvinte, strigăte de durere, accente de mâniă, vocĭ tarĭ şi răguşite şi sgomotŭ de măni cu ele,

10. făcea unŭ tumultŭ ce se învêrtesce neîncetatŭ în acelŭ aerŭ pentru totŭ-da-una negru, ca pulberea cândŭ suflă vêrtegiulŭ.

11. Şi eŭ alŭ căruĭ capŭ era cuprinsŭ de eróre,[3]) ḑiseĭ: «maestre ce este ceea-ce audŭ? şi cine suntŭ aceĭ ce parŭ atâtŭ de învinşĭ de durere?»

12. Şi elŭ mie: «acéstă miseră stare e a acelorŭ suflete triste ce trăiră fără infamie şi fără laudă.

8 Quivi sospiri, pianti ed alti guai
Risonavan per l' aer senza stelle;
Perch' io al cominciar ne lagrimai,
9 Diverse lingue, orribili favelle,
Parole di dolore, accenti d' ira,
Voci alte e fioche, e suon di man con elle,
10 Facevano un tumulto il qual s'aggira
Sempre in quell' aria senza tempo tinta,
Come la rena quando il turbo spira.
11 Ed io, ch' avea d'error la testa cinta,
Dissi: « Maestro, che è quel ch' io odo?
E che gente è, che par nel duol si vinta? »
12 Ed egli a me: « Questo misero modo
Tengon l' anime triste di coloro
Che visser senza infamia e senza lodo.

13. Amestecate suntŭ cu acelŭ corŭ abiectŭ de ângerĭ ce nu fură rebelĭ[4]) nicĭ fidelĭ luĭ Dumnezeŭ, dară pentru sine fură.

14. I gonesce Cerulŭ, ca să nu'ĭ întunece frumuseţia, nicĭ profundulŭ Infernŭ 'ĭ primesce căcĭ păcătoşiĭ s'arŭ putea făli cu eĭ.[5]). »

15. Şi eŭ: « maestre, ce i apasă atâtŭ de se lamentă aşa de tare?» rĕspunse: «'ţĭ voĭ spune fórte pre scurtŭ.

16. Acestia nu aŭ speranţă de mórte, şi órba lorŭ viaţă, e atâtŭ de bassă, că suntŭ invidioşĭ de orĭ-ce altă sórtă.

17. Nicĭ uă reamintire de eĭ nu lasă lumea; misericordia şi justiţia 'ĭ despreţuesce; se nu maĭ vorbimŭ de eĭ, ci cată şi trecĭ.»

13 Mischiate sono a quel cattivo coro
Degli angeli che non furon ribelli
Nè fur fedeli a Dio, ma per se foro.
14 Cacciarli i ciel per non esser men belli;
Nè lo profondo inferno gli riceve,
Chè alcuna gloria i rei avrebber d' elli. »
15 Ed io : « Maestro, che è tanto greve
A lor, che lamentar gli fa si forte ? »
Rispose : « Dicerolti molto breve.
16 Questi non hanno speranza di morte ;
E la lor cieca vita è tanto bassa,
Che invidiosi son d'ogni altra sorte.
17 Fama di loro il mondo esser non lassa ;
Misericordia e giustizia gli sdegna ;
Non ragioniam di lor, ma guarda e passa. »

18. Și eŭ ce cătaĭ, vĕḑuĭ unŭ stégŭ care învêrtindu-se, fugia cu atâta ĭuțélă, că 'mĭ părea dispreţuindŭ[6]) orĭ-ce repausŭ.

19. Și dupe elŭ, venia uă așa lungă turbă de ginte, că n'așĭ fi creḑutŭ că mórtea a pututŭ să secere atâta.

20. Apoĭ cândŭ recunoscuĭ ver unulŭ, vĕḑuĭ și deosebiĭ umbra aceluia, ce de codace făcŭ marele refusŭ.[7])

21. Indată înțeleseĭ și sigurŭ fuĭ, că acésta era céta reilorŭ luĭ Dumnezeŭ displăcuțĭ și inemicilorŭ sĕĭ.

22. Aceștĭ nefericițĭ, ce nu fură vre-uă-dată viĭ, eraŭ nuḑĭ și crudŭ înțepațĭ de tăunĭ și de vespĭ ce eraŭ acolo.

18 Ed io, che riguardai, vidi una insegna
Che girando correva tanto ratta
Che d'ogni posa mi pareva indegna.
19 E dietro le venia si longa tratta
Di gente, ch' io non avrei mai creduto
Che morte tanta n'avesse disfatta.
20 Poscia ch' io v' ebbi alcun riconosciuto,
Vidi et conobbi l' ombra di colui
Che fece per viltate il gran rifiuto.
21 Incontanente intesi e certo fui
Che questa era la setta de' cattivi
A Dio spiacenti ed a' nemici sui.
22 Questi sciaurati che mai non fur vivi,
Erano ignudi, e stimolati molto
Da mosconi e da vespe ch' eran ivi.

23. Ele cu sânge le udaŭ faça, care amestecatŭ cu lacrămĭ, la piciórele lorŭ era strânsŭ de vermĭ imunḍĭ.

24. Apoĭ cătândŭ maĭ 'nainte, vĕḍuĭ ginte la ṭĕrmulŭ unuĭ mare fluviŭ; d'aceea ḍiseĭ: «maestre acum te rogŭ

25. se aflu cine suntŭ aceĭ, și ce'ĭ face se pară la trecere atâtŭ de iuṭĭ, cum zărescŭ prin órba lumină.»

26. Și elŭ mie: «acestea 'ṭĭ vorŭ fi spuse, cândŭ vomŭ opri pașĭ noștriĭ pre tristulŭ ṭĕrmŭ alŭ Acheronteluĭ.»

27. Atuncĭ cu ochiĭ rușinaṭĭ și plecaṭĭ, temându-mĕ ca graĭulŭ meŭ să nu'ĭ fie supĕrătorŭ, până la fluviŭ mĕ abṭinuĭ de a vorbi.

23 Elle rigavan lor di sangue il volto,
Che, mischiato di lagrime, a' lor piedi
Da fastidiosi vermi era ricolto.
24 E poi che a riguardare oltre mi diedi,
Vidi gente alla riva d'un gran fiume;
Perch' io dissi: «Maestro, or mi concedi
25 Ch' io sappia quali sono, e qual costume
Le fa di trapassar parer si pronte,
Com' io discerno per lo fioco lume.»
26 Ed egli a me: «Le cose ti fien conte,
Quando noi fermerem li nostri passi
Sulla trista riviera d' Acheronte.«
27 Allor con gli occhi vergognosi e bassi,
Temendo no 'l mio dir gli fosse grave,
Infino al fiume di parlar mi trassi.

28. Și écă către noĭ venindŭ pre luntre unŭ bĕtrânŭ albitŭ de anĭ[8]) strigândŭ «vaĭ voă, suflete perverse!

29. Nu sperațĭ a maĭ vedea vre-uă-dată cerulŭ. Eŭ vinŭ a vĕ conduce la celŭ-l-altŭ țĕrmŭ în întunereculŭ celŭ eternŭ, în focŭ și în ghiață.

30. Iarŭ tu cine escĭ suflete viu? depărtéză-te de cestia carĭ suntŭ morțĭ.» Apoĭ vĕḑĕnd că eŭ nu mĕ depărtamŭ

31. ḑise: «pre alte câĭ, prin alte porturĭ veĭ putea ajunge la malŭ, nu pre aicĭ; pentru a trece, uă luntre maĭ ușióră trebue să te pórte.»

32. Și conducătorulŭ către elŭ: «Carone, nu te mânia, așia voì colò susŭ unde se póte totŭ ce se voesce și maĭ multŭ nu întreba.»

28 Ed ecco verso noi venir per nave
Un vecchio bianco per antico pelo,
Gridando: «Guai a voi, anime prave!
29 Non isperate mai veder lo cielo.
I' vegno per menarvi all' altra riva
Nelle tenebre eterne, in caldo e in gelo.
30 E tu che se' costì, anima viva,
Partiti da cotesti che son morti.»
Ma poi ch' ei vide ch' io non mi partiva'
31 Disse: «Per altra via, per altri porti
Verrai a piaggia, non quì, per passare;
Più lieve legno convien che ti porti.»
32 E il duca a lui: «Caron, non ti cruciare;
Vuolsi così colà, dove si puote
Ciò che si vuolè, e più non dimandare.»

33. Atuncĭ se lăsară lânósele bucĭ ale luntrașuluĭ de pre lividulŭ smârcŭ, care în giurulŭ ochilorŭ avea cercurĭ de focŭ.[9])

34. Déră acele suflete, ce eraŭ abătute și nudė, se schimbară la fațiă și scrișniră din dințĭ, îndată ce audiră aceste crude cuvinte.

35. Blastemaŭ pre D-zeu și pre părințiĭ lorŭ, umana spețiă, loculŭ și timpulŭ și seminția semințiĭ și a nasceriĭ lorŭ.

36. Apoĭ se retraseră tóte împreună plângêndŭ tare la țermulŭ blastematŭ ce ascéptă pre orĭ-care nu se teme de Dumnezeŭ.

37. Carone, demonŭ cu ochĭ de focŭ, făcêndŭ lorŭ semnŭ, pre tóte le adună, bate cu lopéta pe acelŭ ce se întârzie.

33 Quinci fur quete le lanose gote
Al nocchier della livida palude,
Che intorno agli occhi avea di fiamme ruote.
34 Ma quell' anime, ch eran lasse e nude,
Cangiar colore e dibattero il denti,
Ratto che inteser le parole crude.
35 Bestemmiavano Iddio e i lor parenti,
L' umana spezie, il luogo, il tempò et il seme
Di lor semenza e di lor nascimenti,
36 Poi si ritrasser tutte quante insieme,
Forte piangendo, alla riva malvagia
Che attende ciascun uom che Dio non teme.
37 Caron dimonio, con occhi di bragia
Loro accennando, tutte le raccoglie,
Batte col remo qualunque s' adagia.

38. Precumŭ tómna foile cadŭ una dupe alta, pĕnĕ ce ramura întórce pământuluĭ tótă desfrundiatura sea;

39. așia réua semință a luĭ Adam, se aruncă de pre acelŭ țermŭ, una câte una la semnulŭ luntrașuluĭ, ca pasărea la chiămarea sea.

40. Astŭ-felŭ se ducŭ pre négra undă, și 'nainte de a descinde dincolo, icĭ nouă cétă se adună.

41. «Fiulŭ meŭ, dise maestrulŭ curteanŭ, ceĭ ce morŭ în mânia Domnuluĭ, aicĭ din orĭ-ce parte se adună;

42. și grabă aŭ a trece rîulŭ; pentru că divina justiția 'ĭ stimuléză astŭ-felŭ, cà téma în dorință se preface.

38 Come d' autonno si levan le foglie
L' una appresso dell' altra, infin che il ramo
Rende alla terra tutte le sue spoglie;
39 Similemente il mal seme d' Adamo
Gittansi di quel lito ad una ad una
Per cenni, come augel per suo richiamo.
40 Così sen vanno su per l'onda bruna,
Ed, avanti che sien di là discese,
Anche di quà nuova schiera s'aduna.
41 «Figluol mio, disse il maestro cortese,
Quelli che muojon nell' ira di Dio,
Tutti convegnon quì d'ogni paese;
42 E pronti sono a trapassar lo rio;
Chè la divina giustizia li sprona,
Sì che la tema si volge in disio.

43. Pre aicĭ nu trece nicĭ-uă-dată sufletŭ bunŭ;[0]) și décă Carone de tine se bocesce, acumŭ poțĭ sci bine ce 'ĭ sună vorba.»

44. Aceste terminate,[11]) negra câmpiă se cutremurâ așia de tare, că reamintirea spaimeĭ mele mĕ scaldă încă în sudóre.

45. Din pĕmêntulŭ de lacrimĭ bătù unŭ vêntŭ străbătutŭ de unŭ fulgerŭ roșieticŭ, care 'mĭ redicâ orĭ-ce simțimêntŭ;

Și căḑuĭ ca unŭ omŭ pre care 'lŭ apucă somnulŭ.

43 Quinci non passa mai anima buona;
E però, se Caron di te si lagna,
Ben puoi saper omai che il suo dir suona.»
44 Finito questo, la buja campagna
Tremò si forte, che dello spavento
La mente di sudore ancor mi bagna.
45 La terra lagrimosa diede vento
Che balenò una luce vermiglia,
La qual mi vinse ciascun sentimento;
E caddi come l' uom cui sonno piglia.

NOTE LA CĂNTULŬ III.

(1). Angeriĭ nemuritorĭ.

(2). Adevĕrulŭ care este bunulŭ supremŭ a'lŭ inteligenţiĭ.

(Veḑĭ **Ozanam: Dante, et la philosophie catholique au XIII-ème siécle chap. II part II.**)

(3). Eróre este aicĭ în sensŭ de stupòre, de ignoranţă.

(4). S'a discutatŭ multŭ, ḑice Ginguené, asupra acesteĭ-a treia speciă de angerĭ, ce Dante pare a crea din propria'ĭ autoritate; déră nu se póte óre ḑice că, obicinuitŭ cu agitaţiunile uneĭ republice în care partidele se ciocneaŭ şi se combăteaŭ neîncetatŭ, elŭ a voitŭ se aréte şi se acopere cu dispreţiulŭ ce 'lŭ merită, pre aceĭ ómenĭ carĭ, când e vorba de interesele patrieĭ, păstréză o neutralitate culpabilă, scutiţĭ de sacrificiile ce ea impune, de serviciile ce reclamă, de pericolile la care ea are dreptŭ se voiască a se espune orĭ cine pentru ea, şi orĭ ce s'arŭ întêmpla, totŭ-d'a-una dispuşĭ a îmbrăţişa partida învingătoruluĭ?

(Hist. litt. de l'Italie)

(5). Adecă pĕcătosii arŭ incerca unŭ simtimentŭ de orgoliu, comparându-se cu acestĭ miserabilĭ.

(6). «Indegna d'ogni posa» esplicŭ comentariĭ prin sdegnosa d'ogni dimora.

(7). Marele refusŭ: pare că e vorba de Celestin V care se retrase de pre scaunulŭ papalŭ. In tr'adevĕrŭ, óre-cari din comentatorĭ ce contestă acéstă aplicaţiune, obiectéḑă c'arŭ fi de miratŭ ca Dante se fi pusŭ printre miserabiliĭ de care e vorba, unŭ bărbatŭ ca Celestin şi eĭ numescŭ pre **Vieri de Cerchi,** incapabilulŭ capŭ alŭ albilorŭ din Florentia. Ènsă, pentru că Dante în alŭ XXVII-lea Cantŭ alŭ Infernuluĭ, face pe Bonifaciu se ḑică că Celestin, predecesorulŭ seu, nu ţinù la cele douĕ cheĭ, este greu de a nu recunósce într'ènsulŭ pre acela care făcù marele refusŭ.

(8). Descripţiunea luĭ Carone e imitată din Virgiliu. (Eneida VI v. 299).

(9). Virgiliu ḑice de Carone: Stant lumina flamma.

(10). Carone aicĭ nu este numaĭ anticulŭ luntraşiŭ alŭ Infernuluĭ; elŭ este unŭ ângerŭ pedepsitŭ ca toţĭ ceĭ-alţĭ rebelĭ. Elŭ primesce în barca sea, dupe ordinulŭ luĭ Dumneḑeŭ, numaĭ suflete condamnate de justiţia divina. Are orôre de totŭ ce este virtuosŭ şi bunŭ, chiar de jumătate. Pentru că scie că Dante trebue se visiteḑe Infernulŭ, spre a se întări în temerea pedepselorŭ eterne, Carone cată a 'lŭ întôrce de la întreprinderea sea şi a 'lŭ opri prin vane preteste în glorioasa'ĭ călătorie. Acésta este aprópe esplicaţiunea ce dă Lombardi.

(11). Pentru că Dante nu spune că intra în barca luĭ Carone, şi că trece cu sufletele damnate, comentatoriĭ aŭ făcutŭ diverse presupunerĭ. Eĭ presupunŭ că în timpulŭ căderiĭ sèle fără cunoscinţă, asemenè unuĭ somnŭ ce 'ĭ coprinse tóte simţiurile, unŭ ângerŭ 'lŭ transportă la celŭ-altŭ ţĕrmŭ; totŭ aşa ḑicŭ eĭ că unŭ ângerŭ 'ĭ deschise porţile cetăţiĭ Dite (veḑĭ IV.) Dar tóte acestea suntŭ inutile; intrarea luĭ Dante în barcă ca şi trecerea sea, se implică prin naraţiune: comandamentulŭ luĭ Virgiliu este imperativŭ şi Carone se supune; unŭ asemene comandamentŭ este făcutŭ şi luĭ Minos care asemene se supune. Virgiliu esplică mânia şi resistenţa luĭ Carone, prin faptulŭ că se vede silitŭ a trece unŭ **sufletŭ bunŭ,** în acéstă barcă, care nu trece de câtŭ suflete rele. In fine **aceste terminate,** adecă când trecerea s'a efectuatŭ, pămêntulŭ se cutremură şi Dante cade lipsitŭ de simţire.

CĂNTULŬ IV.

Poetulŭ desceptatŭ printr'unŭ tunetŭ și mergăndŭ 'nainte cu conducătorulŭ seu, descinde în Limbe, primulŭ cercŭ alŭ Infernului, unde afla sufletele acelora ce eraŭ acĭ josŭ numai pentru pĕcatulŭ originarŭ.

1. Unŭ grósnicŭ tunetŭ 'mĭ rupse în capŭ profundulŭ somnŭ, astŭ-felŭ că mĕ desceptaĭ răpede ca uă ființă ce prin forță se descéptă.

2. Redicatŭ în susŭ, mișcaĭ împrejuru-mĭ ochiulŭ repausatŭ și priviĭ ficsŭ spre a cunósce loculŭ unde eramŭ.

1 Ruppemi l'alto sonno nella testa
Un greve tuono, si ch'io mi riscossi
Come persona che per forza è desta.
2 E l'occhio riposato intorno mossi
Dritto levato, e fiso riguardai
Per conoscer lo loco dov'io fossi.

3. Și într'adevĕrŭ mĕ aflaĭ pre marginea durerósei văĭ a abisuluĭ ce adună sgomotulŭ nesfârșitelorŭ vaete.

4. Și atâtŭ era de obscură, de profundă și negurósă, că ațintindu-mĭ vederea până în fundŭ, eŭ nu puteamŭ discerne vre unŭ lucru.

5. «Acumŭ descindemŭ în josŭ în lumea întunereculuĭ, începù poetulŭ palidŭ ca mórtea; eŭ celŭ d'intâiu voĭ fi, și tu alŭ doilea.»

6. Și eŭ care 'ĭ zăriĭ colórea ḑiseĭ: «cumŭ voĭ merge décă tu te spăimânțĭ, tu care în îndouiala mea 'mĭ daĭ curagiu?»

7. Și elŭ mie: «turmentele acelorŭ ginte ce suntŭ colo josŭ, pre față 'mĭ depingŭ acea durere ce tu ieĭ dreptŭ témă.

3 Vero è che in su la proda mi trovai
Della valle d'abisso dolorosa,
Che tuono accoglie d'infiniti guai,
4 Oscura, profunda era e nebulosa
Tanto, che per ficcar lo viso al fondo
Io non vi discernea alcuna cosa.
5 «Or discendiam quaggiù nel cieco mondo,
Cominciò il poeta tutto smorto;
Io sarò primo, e tu sarai secondo.»
6 Ed io, che del color mi fui accorto,
Dissi: «Come verrò, se tu paventi,
Che suoli al mio dubbiare esser conforto?»
7 Ed egli a me: «L'angoscia delle genti
Che son quaggiù nel viso mi dipigne
Quella pietà che tu per tema senti.

8. Aidemŭ; căcĭ calea lungă ne împinge.» Apoĭ 'naintâ şi mĕ făcu se intru în primulŭ cercŭ ce încongióră abisulŭ.

9. Aci. dupe cea ce se audia, nu eraŭ plângerĭ, ci numaĭ suspinurĭ ce făceaŭ se tremure aura eternă.

10. Şi aceste veniaŭ din durerea fără martiriu, ce aveau multele şi marile turbe de copiĭ, de femeĭ şi de bărbaţĭ.

11. Bunulŭ maestru mie: «nu mĕ întrebĭ cine suntŭ acele spirite ce tu vezĭ? eŭ voescŭ să sciĭ acumŭ înainte de a merge maĭ departe,

12. că ele nu pĕcătuiră; şi dacă aŭ vre unŭ meritŭ, nu e de ajunsŭ căcĭ nu avură botezulŭ care e pórta Credinţiĭ în care tu credĭ.

8 Andiam; chè la via lunga ne sospigne.»
Così si mise e così mi fe' entrare
Nel primo cerchio che l'abisso cigne.
9 Quivi, secondo che per ascoltare,
Non avea pianto, ma che di sospiri,
Che l'aura eterna facevan tremare.
10 Ciò avvenia di duol senza martiri,
Ch' avean le turbe, ch' eran molte e grandi,
D'infanti e di femmine e di viri.
11 Lo buon maestro a me: «Tu non dimandi
Che spiriti son questi che tu vedi?
Or vo' che sappi, innanzi che più andi,
12 Ch' ei non peccaro; e s'elli hanno mercedi,
Non basta, perchè non ebber battesmo,
Ch' è porta de la fede che tu credi.

13. Și pentru că fură înainte de cristianismŭ, nu adorară pre Dumnezeŭ cumŭ se cuvine, și dintre aceștĭ suntŭ eŭ însu'mĭ.

14. Pentru aceste defecte, éră nu pentru vre uă altă culpă, suntemŭ perduțĭ și suferimŭ întru atâtŭ că fără speranță trăimŭ cu dorulŭ.»

15. Mare durere 'mĭ cuprinse anima cândŭ 'lŭ audiĭ. Căcĭ ómenĭ de multă valóre recunoscuĭ eŭ, carĭ în acelŭ cercŭ eraŭ suspenșĭ.[1])

16. «Spune'mĭ, maestrulŭ meŭ, spune'mĭ dómne, începuĭ eu, voindŭ a fi sigurŭ de acea credință ce învinge orĭ-ce eróre.

17. Nime óre n'a eșitŭ de aicĭ prin meritulŭ seu saŭ alŭ altuia ca apoĭ se fiă ferice?[2])» și acelŭ care înțelese graiulŭ meŭ acoperitŭ,

13 E se furon dinanzi al cristianesmo,
Non adorar debitamente Dio;
E di questi cotai son io medesmo.
14 Per tai difetti, e non per altro rio,
Semo perduti, e sol di tanto offesi
Che senza speme vivemo in disio»
15 Gran duol mi prese al cor quando lo intesi.
Però che gente di molto valore
Conobbi che in quel limbo eran sospesi.
16 «Dimmi, maestro mio, dimmi, signore,
Cominciai io, per voler esser certo
Di quella fede che vince ogni errore,
17 Uscicci mai alcuno, o per suo merto
O per altrui, che poi fosse beato?»
E quei, che intese il mio parlar coverto,

18. respunse: «eŭ eramŭ noŭ în astŭ locŭ cândŭ vĕḑuĭ că vine unŭ Putinte cu semnulŭ victoriĭ încoronatŭ.[3])

19. Elŭ trase de aicĭ umbra primuluĭ părinte, a fiuluĭ seŭ Abel, şi ceia a luĭ Noe, şi a luĭ Moise legiuitorŭ şi supusŭ.

20. Pre patriarculŭ Abraam, pre Regele David, pre Israel cu tatălŭ şi cu copiĭ seĭ, şi cu Rachela pentru care făcù atâtŭ.[4])

21. Şi pre ceĭ-alţĭ mulţĭ; şi 'ĭ făcù ferice, şi voescŭ se sciĭ că naintea lorŭ, sufletele umane nu erau salvate.»

22. Noĭ nu lăsamŭ mersulŭ pre cândŭ vorbiá, ci mereŭ trecémŭ pădurea, pădurea ḑicŭ de spirite îndesate.

18 Rispose: «Io era nuovo in questo stato,
Quando ci vidi venir un possente
Con segno di vittoria incoronato.
19 Trasseci l'ombra del primo parente,
D'Abel suo figlio, e quella di Noè,
Di Moisè legista e ubbidiente,
20 Abraàm patriarca e David re,
Israel con lo padre e co' suoi nati,
E con Rachele per cui tanto fe,
21 Ed altri molti; e feceli beati,
E vo' che sappi che, dinanzi ad essi,
Spiriti umani non eran salvati.»
22 Non lasciavàm l'andar perch'ei dicessi,
Ma passavám in selva tuttavia,
La selva dico di spiriti spessi.

23. Nu era lungă încă calea nóstră dincoa de vêrfŭ, cândŭ vĕḑuĭ unŭ focŭ care învingea întunereculŭ emisferuluĭ.

24. Eramŭ încă puținŭ camŭ depărtațĭ, déră nu atâtŭ ca se nu discernŭ în parte, că uă ilustră gintă posedà acelŭ locŭ.

25. «O tu ce onorĭ orĭ-ce sciință și artă, ceștĭ cine suntŭ pe carĭ 'ĭ desparte atâta onóre de starea celorŭ-l-alțĭ?»

26. Și elŭ mie: «falniculŭ renume alŭ lorŭ care de eĭ resună susŭ în lumea tea, le căștigă în cerŭ grația ce atâtŭ 'ĭ redică.»

27. Intr'acésta auziĭ uă voce: «onorațĭ pe sublimulŭ poetŭ; umbra sea ce se depărtase, se întórce.[5])»

23 Non era lungi encor la nostra via
Di qua del sommo, quand' io vidi un foco
Ch' emisperio di tenebre vincia.

24 Di lungi v'eravamo ancora un poco,
Ma non si ch'io non discernessi in parte
Che orrevol gente possedea quel loco.

25 «O tu che onori e scienza ed arte,
Questi chi son, ch' hanno cotanta orranza
Che dal modo degli altri li diparte?»

26 E quegli a me: «L'onrata nominanza
Che di lor suona su nella tua vita
Grazia acquista nel ciel che si gli avanza.»

27 Intanto voce fu per me udita:
«Onorate l'altissimo poeta;
L'ombra sua torna ch' era dipartita.»

28. Apoĭ dupe ce încetâ vocea, și se linisci, vĕzuĭ patru marĭ umbre venindŭ spre noĭ; nu păreaŭ nicĭ vesele nicĭ triste.

29. Bunulŭ maestru începù a 'mĭ dice: «privesce pre acelŭ cu spada în mână[6]) ce vine înaintéa celorŭ alțĭ ca cumŭ arŭ fi domnu;

30. acela e Omerŭ poetulŭ suveranŭ; celŭ altŭ ce vine e Orațiu satiriculŭ; Ovidŭ este alŭ treilea și ultimulŭ e Lucanŭ.

31. De și fiă-căruĭ din eĭ, ca și mie, se cuvine numele ce cuvêntâ acea voce singură,[7]) eĭ mĕ onóră și în acésta facŭ bine.»

32. Așia vĕduĭ adunându-se frumósa scólă a aceluĭ domnŭ alŭ sublimuluĭ cântŭ[8]) ce d'asupra celorŭ-l-alțĭ ca uă acuilă sbóră.

28 Poi che la voce fu restata e queta,
Vidi quattro grand'ombre a noi venire;
Sembianza avevan nè trista nè lieta.
29 Lo buon maestro cominciò a dire:
«Mira colui con quella spada in mano
Che vien dinanzi a tre si come sire;
30 Quegli è Omero poeta sovrano;
L'altro è Orazio satiro che viene;
Ovidio è il terzo, e l'ultimo è Lucano.
31 Però che ciascun meco si conviene
Nel nome che sonò la voce sola,
Fannomi onore, e di ciò fanno bene.»
32 Così vidi adunar la bella scuola
Di quel signor dell' altissimo canto
Che sovra gli altri com' aquila vola.

33. Apoĭ dupe ce vorbiră împreună se întórseră spre mine cu semnulŭ salutăriĭ; și maestrulŭ meŭ surise d'acésta.

34. Și maĭ multă onóre 'mĭ făcură primindu-mĕ în societatea lorŭ, așia că eŭ fuseĭ alŭ șéselea printre asemenea spirite.

35. Astŭ-felŭ merserămŭ până la acea lumină,[9]) vorbindŭ de lucrurĭ ce e maĭ frumosŭ a tăcea, precumŭ era de a vorbi, acolo unde era.

36. Venirămŭ la piciorulŭ unuĭ măreţŭ castelŭ, de șépte orĭ încinsŭ cu murĭ înalţĭ și apăratŭ împrejurŭ d'unŭ frumosŭ riușorŭ.

37. 'Lŭ trecurămŭ ca pre pămêntŭ uscatŭ: prin șépte porţĭ[10]) intraĭ cu aceștĭ înţelepţĭ și ajunserămŭ într'uă câmpiă c'uă fragedă verdéţă.

33 Da ch' ebber ragionato insieme alquanto,
Volsersi a me con salutevol cenno,
E il mio maestro sorrise di tanto,
34 E più d'onore ancora assai mi fenno.
Ch'essi mi fecer della loro schiera,
Si che' io fui sesto tra cotanto senno.
35 Così n'andammo infino alla lumiera,
Parlando cose che il tacere è bello,
Si com' era il parlar colà dov' era.
36 Venimmo al piè d'un nobile castello
Sette volte cerchiato d'alte mura,
Difeso intorno d'un bel fiumicello,
37 Questo passammo come terra dura;
Per sette porte intrai con questi savi.
Giugnemmo in prato di fresca verdura.

38. Aci eraŭ ómenĭ cu câutătura lină și gravă, de uă mare autoritate în înfățișarea lorŭ; eĭ vorbiaŭ rarŭ și cu voce suavă.

39. Ne traserămŭ astŭ-felŭ la uă parte într'unŭ locŭ deschisŭ, luminosŭ și înaltŭ, așia că toțĭ câțĭ eraŭ se puteaŭ vedea.

40. Colo dreptŭ pre verdele smaltiŭ, 'mĭ fură arătate spiritele marĭ, că de vederea lorŭ încă în mine tresaltŭ.

41. Vĕḑuĭ pre Electra[11]) de mulțĭ însoțită, printre carĭ recunoscuĭ pre Ectore, pre Enea, și pre Cesare armatŭ cu ochiĭ seĭ de șioimŭ.

42. Vĕḑuĭ pre Camilia[12]) și pre Pentesilea de uă parte; vĕḑuĭ pre regele Latinŭ, ce ședea cu fiica sea Lavinia.

38 Gentī v' eran con occhi tardi e gravi,
Di grande autorità ne' lor sembianti;
Parlavan rado, con voci soavi.

39 Traemmoci così dall' un de' canti
In loco aperto, luminoso ed alto,
Sì che veder si potean tutti quanti.

40 Colà diritto sopra il verde smalto
Mi fur mostrati gli spiriti magni,
Che del vederli in me stesso n'esalto.

41 Io vidi Elettra con molti compagni,
Tra' quai conobbi ed Ettore ed Enea,
Cesare armato con gli occhi grifagni.

42 Vidi Cammilla e la Pentesilea
Dall' altra parte, e vidi il re Latino,
Che con Lavinia sua figlia sedea.

43. Vĕḑuĭ pre acelŭ Brutu ce goni pre Tarquinŭ, pre Lucreția,[13] Iulia, Marcia și pre Cornelia, și la uă parte singurŭ pre Saladinŭ.[14]

44. Apoĭ dupe ce nălțaĭ puținŭ genele, vĕḑuĭ pre maestrulŭ acelorŭ ce sciŭ,[15] ședêndŭ în filosofica familiă.

45. Toțĭ 'lŭ admiraŭ și 'ĭ făceaŭ onóre. Acolo vĕḑuĭ pre Socrate și pre Platone ce staŭ maĭ aprópe de elŭ ca ceĭ-l-alțĭ.

46. Pre Democritŭ ce supune lumea întâmplăriĭ[6] Diogene, Anasagora și Tale, pre Empedocle, Eraclitŭ și pre Zenone.

47. Și vĕḑuĭ pre bunulŭ culegĕtorŭ de calitățĭ, pre Dioscoride[17] ḑicŭ; și vĕḑuĭ pre Orfeŭ, pre Tuliu, pre Linu[18] și pre moralistulŭ Seneca.

43 Vidi quel Bruto che cacciò Tarquino.
Lucrezia, Julia, Marzia e Corniglia,
E solo in parte vidi il Saladino,
44 Poi che innalzai un poco più le ciglia,
Vidi il maestro di color che sanno
Seder tra filosofica famiglia.
45 Tutti lo miran, tutti onor gli fano.
Quivi vid' io e Socrate e Platone,
Che innanzi agli altri più presso gli stanno.
46 Democrito che il mondo a caso pone,
Diogenès, Anassagora e Tale,
Empedocles, Eraclito e Zenone.
47 E vidi il buono accoglitor del quale,
Discoride dico; e vidi Orfeo,
Tullio e Lino e Seneca morale.

48. Pre Euclide geometrulŭ și pre Ptolomeŭ, pre Ipocrate şi pre Avicenŭ, pre Galianŭ, și pre Averoe[19]) care făcu marele comentarŭ.

49. Eŭ nu potŭ să 'ĭ descriŭ pre toţĭ deplinŭ, căcĭ atâtŭ mĕ gonesce lunga temă, că de multe orĭ graiulŭ remâne în urma faptuluĭ.

50. Societatea de șése în două se despărţi; pre altă cale mĕ duse înţeleptulŭ meŭ conducătorŭ, afară din aura lină în acea ce tremura;

și venii într'unŭ locŭ unde nimica nu lumină.

48 Euclide geometra e Tolommeo,
Ippocrate, Avicenna e Galieno,
Averrois, che il gran commento feo.
49 Io non posso ritrar di tutti appieno,
Però che sì mi caccia il lungo tema,
Che molte volte al fatto il dir vien meno.
50 La sesta compagnia in duo si scema;
Per altra via mi mena il savio duca
Fuor della queta nell' aura che trema;

E vengo parte ove non è che luca.

NOTE LA CĂNTULŬ IV.

(1). Adecă într'uă stare intermediară, între salvare și damnațiune.

(2). Este vorba aci de descinderea luĭ Cristŭ în Infernŭ, spre a scăpa sufletele sânțilorŭ din vechiulŭ testamentŭ.

(3). Cristŭ triumfătorŭ.

(4). Ca se obțină mâna eĭ de la tată-seŭ Laban, Iacob, dupe cum spune Genesa, servì 40 anĭ în casa acestuia.

(5). La rugăciunea Beatriceĭ, Virgiliu dupe cumŭ amŭ vĕḑutŭ, părăsi limbele ca să vină în ajutorulŭ luĭ Dante.

(6). Ca simbolŭ alŭ resbelelorŭ căntate.

(7). Numele de poetŭ.

(8). Omerŭ.

(9). Foculŭ de care a vorbitŭ maĭ susŭ.

(10). Prin șépte porțĭ: cele șépte arte ale triviuluĭ și quadriviuluĭ. Trivium, cuprinde gramatica, retorica și dialectica. Quadrivium: aritmetica, musica, geometria și astronomia.

(11). Electra este mama luĭ Dardanu, din care a eșitŭ Enea, fondatorulŭ imperiuluĭ romanŭ.

(12). Camilia fiia luĭ Metabŭ regele Volscilorŭ. Pentesilea regina Amasónelorŭ omorâtă de Achile.

(13). Lucreția soția luĭ Collatin a căreĭ mórte tragicĭ, fu pretestulŭ căderiĭ luĭ Tarquin superbulŭ și abolirea regalitățiĭ. Iulia, fiia luĭ Cesare și soția luĭ Pompeu. Marcia soția luĭ Catone din Utica. Cornelia fiica luĭ Scipione Africanulŭ și mama Grahilorŭ.

(14) Sudanulŭ Babiloniĭ.

(15). Aristotelŭ.

(16). Democritŭ cugetà ca lumea, este productulŭ concursuluĭ fortuitŭ alŭ atomelorŭ. Maĭ departe, Dante damneaḑă pre discipuliĭ luĭ Epicurŭ, pentru că aŭ creḑutŭ sufletulŭ muritorŭ. Ana

sagora, învĕţătorulŭ luĭ Pericle, Empedocle, filosofŭ din scóla luĭ Pythagora, se aruncà în vulcanulŭ Etna.

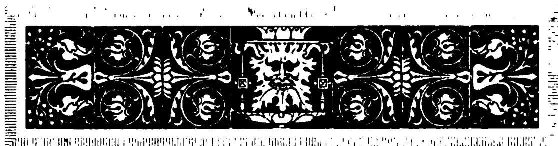
Eraclitŭ, filosofulŭ plângĕtorŭ.

(17). Dioscorde, scrise despre calităţile plantelorŭ şi petrelorŭ, despre otrăvĭ şi antidote. Marcu Tuliu Cicerone.

(18). Linu este poetulŭ de care vorbesce Virgiliu în Egloga IV.

(19). Averoë, filosofŭ arabŭ, făcù un comentariŭ asupra luĭ Aristotelŭ. Avicena medicŭ celebru arabŭ.

CĂNTULŬ V.

Alŭ doui-lea Cercŭ : Minos este la intrare spre a trămito suflctele culpabile la loculŭ lorŭ de supliciu. Acestŭ cercŭ, unde incepe seria celorŭ șépte pĕcate, e acela alŭ Lu-surioșilorŭ. Uraganŭ și turmentă ; Francesca de Rimini și amantulŭ eĭ se oprescŭ câte-va momente. Narațiunea greșeliĭ lorŭ. Dante mișcatŭ, leșină.

1. Astŭ-felŭ descinseĭ din cerculŭ primarŭ în celŭ secundŭ, ce maĭ puținŭ locŭ cinge și atâtŭ maĭ multă durere, câtŭ împunge a vaetŭ.

2. Aci stă Minos oribilŭ și scrișnesce.[1]) Esamină culpele la intrare, judecă și trămite după cumŭ se încolăcesce.

1 Così discesi del cerchio primaio
Giù nel secondo, che men loco cinghia
E tanto più dolor, che pugne a guaio.
2 Stavvi Minos orribilmente e ringhia:
Esamina le colpe nell' entrata,
Giudica e manda secondo che avvinghia.

3. Dicŭ că, cândŭ vre unŭ sufletŭ rĕŭ născutŭ vine naintea luĭ, deplinŭ mărturisesce și acelŭ cunoscătorŭ de păcate

4. vede ce locŭ din Infernŭ e de dênsulŭ, se 'ncinge cu códa d'atâtea orĭ câte grade voesce josŭ se fiă pusŭ.

5. Neîncetatŭ dinainte'ĭ staŭ multe: mergŭ unulŭ dupe altulŭ fiă-care la judecată; spunŭ și audŭ, apoĭ josŭ suntŭ aruncate.

6. «O tu ce vinĭ in durerosulŭ ospițiu, strigâ Minos la mine cândŭ mĕ vĕḑiù, întrerumpându-se din asemene oficiŭ:

7. ia séma cumŭ intri, și cuĭ te încredințeḑĭ: să nu te amăgéscă lărgimea întrăriĭ.»[2]) Și conducătorulŭ meŭ luĭ: «ce sbierĭ óre?

3 Dico che, quando l'anima mal nata
Gli vien dinanzi, tutta si confessa;
E quel conoscitor delle peccata
4 Vede qual loco d'inferno è da essa;
Cignesi colla coda tante volte
Quantunque gradi vuol che giù sia messa.
5 Sempre dinanzi a lui ne stanno molte;
Vanno a vicenda ciascuna al giudizio;
Dicono e odono, e poi son giù volte.
6 «O tu che vieni al doloroso ospizio,
Disse Minos a me, quando me vide,
Lasciando l'atto di cotanto ufizio:
7 Guarda com'entri, e di cui tu ti fide.
Non t'inganni l'ampiezza dell' entrare.»
E il duca mio a lui: «Perchè pur gride?

8. Nu împedica fatala sea mergere: colo se voesce așia, unde se póte cea ce se voesce: și maĭ multŭ nu întreba.»

9. Acumŭ începeaŭ sĕ se audiă durerósele accente; acumŭ ajunseĭ acolo unde multŭ plânsetŭ mĕ străpunge.

10. Eŭ veniĭ într'unŭ locŭ mutŭ[3]) de orĭ-ce lumină, ce mugesce ca marea în timpulŭ tempestiĭ, cândŭ e bĕtută de vênturĭ contrariĭ.

11. Infernalulŭ vêrtegiu, ce nu se maĭ opresce, în furia sea duce cu sine sufletele, și învêrtindu-le și lovindu-le le turmentă.

12. Cândŭ ajungŭ naintea ruiniĭ,[4]) acolo țipete, plângerĭ și lamente, acolo blastemă eĭ puterea divină.

8 Non impedir lo suo fatale andare;
Vuolsi così colà, dove si puote
Ciò che si vuole; e più non dimandare,»
9 Ora incominciar le dolenti note
A farmisi sentire; or son venuto
Là dove molto pianto mi percote.
10 Io venni in loco d'ogni luce muto,
Che mugghia come fa mar per tempesta,
Se da contrari venti è combattuto.
11 La bufera infernal, che mai non resta,
Mena gli spiriti con la sua rapina.
Voltando e percotendo li molesta.
12 Quando giungon davanti alla ruina,
Quivi le strida, il compianto e il lamento,
Bestemmian quivi la virtù divina.

13. Audiĭ că la asemene turmente eraŭ condamnațĭ pĕcătoșiĭ simtiualĭ, carĭ supunŭ rațiunea aplecărilorŭ.

14. Și precumŭ graurиĭ în timpulŭ rece, sĕ ducŭ pre aripile lorŭ în cete largĭ și pline, astŭ-felŭ acea suflare ducea spiritele rele.

15. Incoa, încolo, în josŭ și 'n susŭ le duce; nicĭ uă speranță nu 'ĭ maĭ mângâe, nicĭ de repaosŭ, nicĭ de maĭ mică alinare.

16. Și precumŭ cocoriĭ mergŭ cântândŭ cântecŭlŭ lorŭ durerosŭ, făcêndŭ în aerŭ din eĭ, unŭ lungŭ șirŭ, astŭ-felŭ vĕduĭ că vinŭ urlândŭ

17. umbrele duse de acelŭ vêrtegiŭ. Pentru aceia diseĭ: «maestre cine suntŭ aceștĭ pre carĭ aerulŭ negru atâtŭ 'ĭ bate?»

13 Intesi che a così fatto tormento
Sono dannati i peccator carnali,
Che la ragion sommettono al talento.
14 E come gli stornei ne portan l'ali
Nel freddo tempo a schiera larga e piena,
Così quel fiato li spiriti mali:
15 Di quà, di là, di giù, di sù gli mena;
Nulla speranza gli conforta mai
Non che di posa, ma di minor pena,
16 E come i gru van cantando lor lai,
Facendo in aer di sè lunga riga,
Così vid' io venir traendo guai
17 Ombre portate dalla detta briga.
Perch' io dissi: «Maestro, chi son quelle
Genti che l'aura nera si gastiga?»

18. «Prima din acele despre care tu voescĭ se afli, 'mĭ ḑise elŭ atuncĭ, fu împărăteasa multorŭ limbĭ.[5])

19. La vitiulŭ lusureĭ fu atâta deprinsă, că prin lege, cea ce 'ĭ fu plăcutŭ, făcù licitu, spre a scăpa de rușinea în care căḑuse.[6])

20. Ea e Semiramide, de care se citesce că succedâ luĭ Ninu și fu soția sea, ea posedâ ţéra unde domnesce sultanulŭ.[7])

21. Cea-l-altă e acea ce se ucise înamorată,[8]) și călcâ jurămêntulŭ pre cenușia luĭ Sicheu; apoĭ e lussuriósa Cleopatra.

22. Vĕḑuĭ pre Elena pentru care atâtea rele se întâmplară, și vĕḑuĭ pre marele Achile, ce cu amorulŭ luptâ pĕnĕ în fine.

18 «La prima de color di cui novelle
Tu vuoi saper, mi disse quegli allotta,
Fù imperatrice di molte favelle.
19 A vizio di lussuria fu sì rotta,
Che libito fe' licito in sua legge,
Per torre il biasmo in che era condotta.
20 Ell'è Semiramis, di cui si legge,
Che succedette a Nino, e fu sua sposa;
Tenne la terra che il soldan corregge.
21 L'altra è colei che s'ancise amorosa,
E ruppe fede al cener di Sicheo;
Poi è Cleopatras lussuriosa.
22 Elena vidi, per cui tanto reo
Tempo si volse, e vidi il grande Achille,
Che con amore al fin combatteo.

23. Vĕḑuĭ pre Paride şi pre Tristan[9]) şi maĭ multŭ d'uă miă umbre 'mĭ arătâ cu degetulŭ şi le numì, pe carĭ amorulŭ le despărţi de viuéţa nóstră.

24. Apoĭ dupe ce auḑiĭ pre doctorulŭ meŭ numindŭ pre anticele femeĭ şi cavalerĭ, durerea mė învinse, şi fuĭ ca perdutŭ.

25. Eŭ începuĭ: «Poete, voiosŭ aşĭ vorbi acelorŭ douĭ ce mergŭ înpreună[10]) şi parŭ atâtŭ de uşorĭ vêntuluĭ.»

26. Şi elŭ mie: «'ĭ veĭ vedea cândŭ vorŭ fi maĭ aprópe de noĭ, şi tu atuncĭ rógă'ĭ pre acelŭ amorŭ ce'ĭ duce,[11]) şi eĭ vorŭ veni.»

27. Indată ce vêntulŭ spre noĭ îĭ aplecâ, redicaĭ vocea: «o suflete mâhnite, veniţĭ de ne vorbiţĭ, dacă unŭ altulŭ[12]) nu vĕ opresce.»

23 Vidi Paris, Tristano, e più di mille
Ombre mostrommi e nominolle a dito,
Che amor di nostra vita dipartille.
24 Poscia ch' io ebbi il mio dottore udito
Nomar le donne antiche e i cavalieri,
Pietà mi giunse, e fui quasi smarito.
25 Io cominciai: «Poeta, volentieri
Parlerei a que'duo che insieme vanno
E paion si al vento esser leggieri,»
26 Ed egli a me: «Vedrai quando saranno
Più presso a noi; e tu allor li prega
Per quell' amor che i mena, e quei verranno.»
27 Si tosto come il vento a noi li piega,
Mossi la voce: «O anime affannate,
Venite a noi parlar, s'altri nol niega.»

28. Precumŭ columbe de dorŭ chiămate, cu aripe deschise și nemișcate, către dulcele cuĭbŭ sbóră, prin aerŭ duse de voință,

29. așa eșiră aceĭ din céta în care se aflà Didone, venindŭ spre noĭ prin aerulŭ celŭ rĕŭ. Atâtŭ de forte fù afectuósa chiămare.

30. «O tu vietuitorŭ grațiosŭ și beninŭ, ce prin aerulŭ negru mergĭ visitându-ne pre noĭ ce pătarămŭ lumea de sânge,

31. dacă ne arŭ fi amicŭ regele universuluĭ, noĭ l'amŭ ruga pentru pacea tea, fiindŭ-că aĭ pietate de crudulŭ nostru turmentŭ.

32. Despre cea ce sĕ audițĭ și să vĕ vorbimŭ vĕ place, noĭ vomŭ asculta și vomŭ spune vouĕ pĕnĕ ce vêntulŭ, ca acumŭ, tace.

28 Quali colombe dal disio chiamate,
Con l'ali alzate e ferme, al dolce nido
Vengon per aere; dal voler portate

29 Cotali uscir della schiera ov'è Dido,
A noi venendo per l'aer maligno;
Si forte fù l'affettuoso grido.

30 «O animal grazioso e benigno,
Che visitando vai per l'aer perso
Noi che tingemmo il mondo di sanguigno,

31 Se fose amico il re dell' universo,
Noi pregheremmo lui per la tua pace,
Poichè hai pietà del nostro mal perverso;

32 Di quel che udire e che parlar vi piace,
Noi udiremo e parleremo a vui,
Mentre che il vento, come fa, si tace.

43. Citiamŭ într'o ḑi de plăcere despre Lancilotŭ,[16]) cumŭ amorulŭ 'lŭ strânse; singurĭ eramŭ şi făra vre unŭ prepusŭ.

44. De maĭ multe orĭ acea lectură ne întâlni ochiĭ, şi ne păli façia; darŭ unŭ singurŭ punctŭ fu acelŭ ce ne învinse.

45. Cândŭ citirămŭ cumŭ doritulŭ surîsŭ fu sărutatŭ de asemenea amante, acesta, care nicĭuă-dată de mine nu se desparte,

46. cu totulŭ tremurândŭ mĕ săruta în gură, Galeotto[17]) fu cartea şi acelŭ care o scrise.[18]) In acea ḑi maĭ nainte nu citirămŭ.»

47. Pre când unulŭ din spirite spunea aceste, celŭ altŭ atâtŭ plângea, că de durere eu mĕ perduĭ astŭ-felŭ ca cumŭ aşĭ fi muritŭ.

Şi căḑuĭ cumŭ cade unŭ corpŭ mortŭ.[19])

43 Noi leggevamo un giorno per diletto
Di Lancilotto, come amor lo strinse;
Soli eravamo e senza alcun sospettto.
44 Per più fiate gli occhi ci sospinse
Quella lettura, e scolorocci il viso;
Ma solo un punto fu quel che ci vinse.
45 Quando leggemmo il disiato riso
Esser baciato da cotanto amante,
Questi, che mai da me non fia diviso,
46 La bocca mi baciò tutto tremante,
Galeotto fu il libro e chi lo scrisse.
Quel giorno più non vi leggemo avante.»
47 Mentre che l'uno spirto questo disse,
L'altro piangeva si, che di pietade
Io venni men così com' io morisse,
E caddi come corpo morto cade.

NOTE LA CĂNTULŬ V.

(1). **Minos** în Virgiliŭ, este unulŭ din judecătoriĭ Infernuluĭ, revestitŭ cu tótă demnitatea unuĭ așia de mare oficiu. Dante face dintr'ênsulŭ unŭ demonŭ, precumŭ face și din Carone, și 'ĭ pune acea códă grotéscă ce evulŭ mediu pune dracilorŭ; dér ne face cunoscutŭ maĭ departe c. XXIX, că nu 'ĭ este permisŭ a greși : **Minos a cui fallir non lece.**

(2). Non t'inganni l'ampiezza dell-entrare. Reamintire din Virgiliu. Noctes atque dies patet atri janua Ditis. Eneida VI, 126. Nóptea și ḑiua este deschisă pórta negruluĭ Tartarŭ.

(3). Lipsitŭ de orĭ-ce lumină.

(4). «Când ajungŭ naintea ruineĭ.» Nu se scie sigurŭ cea ce Dante înțelege prin ruină. Ceĭ maĭ mulțĭ comentatorĭ vĕdŭ intr'ênsa golulŭ ce desparte acestŭ cercŭ de celŭ următorŭ. Aci se oprescŭ unŭ momentŭ și plângerile isbucnescŭ ; în fine puținŭ maĭ departe, Dante ne spune **că vêntulŭ tace**; și elŭ profită de acéstă pausă spre a vorbi cu Francesca de Rimini.

(5). Semiramide se numesce împărătésa multorŭ limbĭ, saŭ pentru că domni preste popóre cu diferite limbĭ, saŭ pentru că fu suverana Babiloniceĭ unde se făcù confusiunea limbilorŭ.

(6). Paul Orosiu naréḑia, că Semiramide în urma relațiuniĭ criminale cu fiulŭ seŭ, făcù legĭ ce permiteaŭ părinților a se căsători cu copiĭ lorŭ.

(7). Pre atuncĭ domnia în acele țerĭ sultanĭ curdĭ și turcĭ.

(8). Didone.

(9). Tristan nepotulŭ regeluĭ Marcu de Cornvallis se innamoră de regina Isolda, soția acestuĭ principe. Regele Marcu surprinḑindu'ĭ împreună, lovi pre Tristan atâtŭ de greŭ că acesta și muri dupe câte-va ḑile.

(10). Aceste umbre suntŭ Francesca de Rimini și cumnatulŭ eĭ Paul Malatesta. Ea era una din cele mai frumóse femeĭ de pe a-

tuncĭ, și fiică a luĭ Guido Polenta, domnulŭ Raveneĭ. Tată-seŭ o căsătorise cu Gianciotto, fiulŭ celŭ mare alŭ luĭ Malatesta, domnŭ peste Rimini. Gianciotto era urîtŭ, schiopŭ și diformŭ, bruscŭ și avarŭ ; însă avea unŭ frate, Paul, care era frumosŭ, tênerŭ și generosŭ. Paul nu întârḑiâ a se inamora de cumnata sea care respunse la amorulŭ seŭ; într'uă ḑi însă Gianciotto 'ĭ surprinse pre cândŭ citiaŭ împreună romanulŭ luĭ Lancilot (din ciclulŭ Meseĭ Rotunde) și 'ĭ ucise pre amêndoĭ.

(11). Pre acelŭ amorŭ pentru care suntŭ condamnațĭ a fi în eternitate dușĭ de vêrtegiu.

(12). Unŭ altulŭ adecă Dumneḑeŭ. In Infernŭ Dante evită pre câtŭ se póte de a pronunța numele luĭ Dumneḑeŭ.

(13). Ravena se află în loculŭ unde Padulŭ se aruncă în mare cu afluențiĭ seĭ.

(14). Caina este loculŭ din Infernŭ unde se pedepsescŭ fratrucidiĭ, numitŭ astŭ-felŭ de la Cain.

(15). Doctorulŭ luĭ Dante e Virgiliu. S'arŭ părea acésta uă alusiune la frumósele cuvente ce acestŭ poetŭ pune în gura luĭ Enea: «Infandum regina jubes renovare dolorem.» (Ordonĭ regină să reînnoescŭ nespusa durere). Acestŭ simtimentŭ 'lŭ aflămŭ și în Boetiu în cartea sea de **Consolațiune**, pre care a cunoscut'o Dante cumŭ se vede din maĭ multe pasagie ale **Banchetuluĭ** seŭ. Boetiu ḑice: «In omni adversitate fortunae infelicissimum genus infortunii est fuisse felicem.» (In orĭ-ce adversitate de fortună a fi fostŭ ferice este celŭ maĭ nenorocitŭ felŭ de infortună.) Saŭ că Francesca de Rimini face alusiune nu la uă sentință particulară a luĭ Virgiliu, ci la propria'ĭ esperiență.

(16). Lancelot: cavalerŭ alŭ Meseĭ Rotunde, amantulŭ reginiĭ Ginevra. Poemele Meseĭ Rotunde, precumŭ și cântecile eroice cunoscute sub numele de **Chansons de geste**, se citiau pre atuncĭ în tótă Europa, saŭ în limba Francesă saŭ în traducțiunĭ.

(17). Galeotto servia de intermediarŭ între Lancelot și Ginevra.

(18). Adecă că, cartea și autorulŭ ce o scrise făcură între dânșiĭ acelașĭ oficiŭ ce făcuse Galeotto între Lancelot și Ginevra.

(19). Trebue să se scie pentru a se înțelege maĭ bine interesulŭ ce Dante pórtă Francesca'ĭ, că ultimulŭ seŭ refugiŭ fu lângă unŭ nepotŭ alŭ acesteĭ nenorocite femeĭ, Guido Novello da Polenta, la Ravenna, unde muri la 14 Septembrie 1321.

CĂNTULŬ VI.

Dante dupe ce 'șĭ revine în simțirĭ, se vede în alŭ treilea cercŭ alŭ lacomilorŭ. Pedépsa lorŭ este a sta înfundațĭ în nomolŭ, bătuțĭ de uă plóie mare amestecată cu grindină. Printre aceștĭ pĕcătoșĭ află pe Ciacco cu care vorbesce despre discordiele Florențiĭ. Terminândŭ plécă spre a intra în alŭ patrulea cercŭ.

1. Cândŭ 'mĭ reveni mintea, ce se închisese în fața dureriĭ celorŭ douĭ cumnațĭ și care de tristeță cu totulŭ mĕ turburase,

2. nouĭ turmente și nouĭ turmentațĭ vĕḑuĭ în giurulŭ meŭ, orĭ-unde mĕ mișcamŭ și orĭ-unde mĕ întorceamŭ și mĕ uitamŭ.

1 Al tornar della mente, che si chiuse
Dinanzi alla pietà de' duo cognati,
Che di tristizia tutto mi confuse,
2 Nuovi tormenti e nuovi tormentati
Mi veggio intorno, come ch' io mi mova
E ch' io mi volga, e come ch' io mi guati.

3. Suntŭ în alŭ treilea cercŭ alŭ plóieĭ eterne, blâstemate, recĭ şi greóe; regula şi calitatea nicĭ-uă-dată nu se schimbă.[1])

4. Grindină mare şi apă négră, şi neauă prin aerulŭ întunecosŭ se revérsă; pute pămêntulŭ ce le primesce.

5. Cerberŭ[2]) fiéră crudă şi straniă, cânesce latră cu treĭ gurĭ la gintea ce aci e înnecată.

6. Elŭ are ochiĭ roşiĭ şi barba soiósă şi négră, vintre largĭ şi mâinĭ unghiate, elŭ sgăriă spiritele, le despoiă şi le rumpe în bucăţĭ.

7. Plóia le face se urle întocmaĭ ca şi câniĭ; dintr'una din lature facŭ adăpostŭ[3]) celeĭ-l-alte; şi desŭ se întorcŭ miseriĭ profanĭ.

3 Io sono al terzo cerchio della piova
Eterna, maladetta, fredda e grave;
Regola e qualità mai non l' è nova.
4 Grandine grossa, e acqua tinta, e neve
Per l'aer tenebroso si riversa;
Pute la terra che questo riceve.
5 Cerbero, fiera crudele e diversa,
Con tre gole caninamente latra
Sovra la gente che quivi è sommersa.
6 Gli occhi ha vermigli, e la barba unta ed atra,
E il ventre largo, e unghiate le mani,
Graffia gli spirti, gli scuoia ed isquatra.
7 Urlar gli fa la pioggia come cani;
Dall' un de' lati fanno all' altro schermo;
Volgonsi spesso i miseri profani.

8. Cândŭ mĕ zări Cerberŭ marele verme, 'şĭ deschise gurile și ne arătâ colții; nu avea membru care se nu tremure.

9. Conducătorulŭ meŭ întinse mânile, luà pământŭ, și cu pumnii plinĭ 'lŭ aruncă înăuntrulŭ lacomelorŭ gâtlejurĭ.

10. Precumŭ e cânele ce lătrândŭ râvnesce, și se liniștește dupe ce mușcă bucata, căcĭ numaĭ a o devora țintesce și luptă,

11. așa se făcù și cu imósele fălcĭ ale demonuluĭ Cerberŭ, ce amețește sufletele astŭfelŭ c'arŭ vrea să fie surde.

12. Noĭ treceamŭ pre deasupra umbrelorŭ ce abate greóia plóie, și ne punémŭ tălpile pre vanitatea lorŭ ce părea ființă.

8 Quando ci scorse Cerbero, il gran vermo,
Le bocche aperse e mostrocci le sane;
Non avea membro che tenesse fermo.
9 E il duca mio distese le sue spanne,
Prese la terra, e con piene le pugna
La gittò dentro alle bramose canne.
10 Qual è quel cane che abbaiando agugna,
E si racqueta poi che il pasto morde,
Chè solo a divoralo intende e pugna;
11 Cotai si fecer quelle facce lorde
Dello demonio Cerbero, che introna
L' anime sì ch' esser vorrebber sorde.
12 Noi passavam su per l'ombre che adona
La greve pioggia, e ponevam le piante
Sopra lor vanità che par persona.

13. Ele zăceaŭ la pămêntŭ tóte câte eraŭ, afară de una care se ridicâ a ședea, îndată ce ne vĕḑù trecêndŭ pre dinainte'ĭ.

14. «O tu ce escĭ adusŭ prin acestŭ infernŭ,» 'mĭ ḑise, «recunósce-mĕ, de poțĭ; tu te născușĭ maĭ nainte de a fi muritŭ eŭ».[4])

15. Și eŭ eĭ: «turmentele ce tu încercĭ, te ștergŭ póte din minte'mĭ astŭ-felŭ, că'mĭ pare că nu te am maĭ vĕḑutŭ!

16. Dar spune'mĭ cine escĭ tu, ce escĭ pusă în locŭ atâtŭ de tristŭ, și la asemenea pedépsă, că dacă e uă alta maĭ mare, nicĭ una maĭ scârbósă.»

17. Și ea mie: «cetatea ta ce e plină de atâta invidiă că trece peste sacŭ, în sine mĕ ținù în viața senină.

13 Elle giacean per terra tutte quante,
Fuor ch' una che a seder si levò, ratto
Ch' ella ci vide passarsi davante.
14 «O tu che se' per questo inferno tratto,
Mi disse, riconoscimi, se sai;
Tu fosti, prima ch' io disfatto, fatto.»
15 Ed io a lei: «L'angoscia che tu hai
Forse ti tira fuor della mia mente,
Sì che non par ch' io ti vedessi mai.
16 Ma dimmi chi tu se' che in sì dolente
Loco se' messa, ed a sì fatta pena,
Chè, s'altra è maggio, nulla è sì spiacente.»
17 Ed egli a me: «La tua città, ch' è piena
D' invidia sì che già trabocca il sacco,
Seco mi tenne in la vita serena.

18. Voĭ cetățenĭ mĕ numiațĭ Ciacco;[5]) din causa dăunóseĭ culpĭ a guriĭ, precumŭ tu vedĭ suntu sfărâmatŭ de ploie.

19. Și eŭ nu suntŭ singurŭ sufletŭ tristŭ: căcĭ tóte aceste pentru similă culpă, similă pedépsă sufĕrŭ.» Și maĭ multŭ nu dise.

20. Eŭ 'ĭ respunseĭ: «Ciacco; suferința tea atâtŭ mĕ apasă, că mĕ face să lăcrămezŭ: ci spune'mĭ, de sciĭ, unde vor ajunge

21. cetățeniĭ cetățiĭ impărăchiate,[6]) de e verunulŭ justŭ; și spune'mĭ causa de ce atâta discordiă a năvălit'o.»

22. Și elŭ mie: «dupe lungă cértă vorŭ ajunge la sânge,[7]) și partidulŭ selbaticŭ va goni pre celŭ-l-altŭ cu multă ofensă[8]).

18 Voi cittadini mi chiamaste Ciacco:
Per la dannosa colpa della gola,
Come tu vedi, alla pioggia mi fiacco.
19 Ed io anima trista non son sola;
Chè tutte queste a simil pena stanno
Per simil colpa.» E più non fe' parola.
20 Io gli risposi: «Ciacco, il tuo affanno
Mi pesa si che a lagrimar m' invita.
Ma dimmi, se tu sai, a che verranno
21 Li cittadin' della città partita,
Se alcun v' è giusto; e dimmi la cagione
Perchè l'ha tanta discordia assalita.»
22 Ed egli a me: «Dopo lunga tenzone
Verranno al sangue, e la parte selvaggia
Caccerà l'altra con molta offensione.

23. Apoĭ dupe acea, se cuvine ca acesta să cadă dupe treĭ sorĭ,[9]) şi celŭ-l-altŭ se învingă prin forţa aceluia ce acumŭ lingusesce.[10])

24. Multŭ îşĭ va ţine fruntea în sus, ţinêndŭ pre celŭ-l-altŭ sub grele sarcinĭ, de şi de ele se plânge şi se indignă.

25. Justĭ suntŭ douĭ,[11]) dar niminĭ nu 'ĭ ascultă, superbia, invidia şi avariţia suntŭ cele treĭ scânteĭ ce aŭ aprinsŭ ânimile.»

26. Aci puse fine plângătoruluĭ seŭ graiŭ. Şi eŭ luĭ: «voescŭ încă să mĕ instruescĭ şi de maĭ multe cuvente se'mĭ facĭ darŭ.

27. Farinata şi Tegghiajo, ce fură atâtŭ de demnĭ, Iacob Rusticucci, Arrigo şi Mosca[12]) şi alţiĭ ce 'şĭ îndeletniciră spiritulŭ a face bine,[13])

23 Poi appresso convien che questa caggia
Infra tre soli, e che l'altra sormonti
Con la forza di tal che testè piaggia.
24 Alte terrà lungo tempo le fronti,
Tenendo l'altra sotto gravi pesi,
Come che di ciò pianga e che ne adonti.
25 Giusti son duo, ma non vi sono intesi;
Superbia, invidia ed avarizia sono
Le tre faville ch' hanno i cuori accesi.»
26 Quì pose fine al lacrimabil suono.
Ed io a lui: «Ancor vo' che m' insegni,
E che di più parlar mi facci dono.
27 Farinata e il Tegghiajo, che fur sì degni
Jacopo Rusticucci, Arrigo e il Mosca
E gli altri che a ben far poser gl' ingegni

28. spune'mĭ unde suntŭ, și fă să'ĭ cunoscŭ; căcĭ uă mare dorință mĕ împinge să sciu dacă cerulŭ 'ĭ mângae, saŭ dacă infernulŭ 'ĭ amărăsce.»

29. Și elŭ: «eĭ suntŭ printre sufletele cele maĭ negre; diverse culpe josŭ 'ĭ târesce în fundŭ; de veĭ descinde atâtŭ 'ĭ veĭ putea vedea.

30. Dar cândŭ veĭ fi în dulcea lume, te rogŭ adu și la ceĭ-l-alțĭ aminte de mine.[14]) Maĭ multŭ nu 'țĭ ḑicŭ și maĭ multŭ nu 'țĭ respundŭ.»

31. Atuncĭ 'șĭ întórse ochiĭ din drepțĭ pieḑișĭ, mĕ privi puținŭ, și apoĭ înclinà capulŭ; cade cu elŭ asemene celorŭ-l-alțĭ orbĭ.[15])

32. Și conducătorulŭ 'mĭ ḑise: «d'aci nu se va descepta maĭ nainte de a suna ingerésca trompetă; cândŭ va veni puterea nemică.[16])

28 Dimmi ove sono, e fa ch' io li conosca;
Chè gran desio mi stringe di sapere
Se il ciel gli addolcia, o lo inferno gli attosca.»
29 E quegli: «Ei son tra le anime più nere;
Diversa colpa giù li grava al fondo;
Se tanto scendi, li potrai vedere.
30 Ma quando tu sarai nel dolce mondo,
Pregoti che alla mente altrui mi rechi.
Più non ti dico e più non ti rispondo.»
31 Gli diritti occhi torse allora in biechi,
Guardommi un poco, e poi chinò la testa;
Cadde con essa a par degli altri ciechi.
32 E il duca disse a me: «Più non si desta
Di qua dal suono dell' angelica tromba
Quando verrà la nimica podésta,

33. Fie-care 'șĭ va regăsi tristulŭ mormêntŭ. și 'șĭ va relua corpulŭ și figura, va audi acea ce în eternŭ resbumbă.»[17])

34. Astŭ-felŭ trecurămŭ prin imosulŭ amestecŭ de umbre și de plóie cu pașiĭ lențĭ, atingêndŭ puținŭ viața viitóre.[18])

35. De aceia diseĭ: «maestre, aceste turmente crescé-vorŭ óre dupe marea sentință, saŭ vorŭ fi maĭ micĭ? saŭ totŭ atâtŭ de acerbe?»

36. Si elŭ mie: «rentórce-te la sciința tea,[19]) care voesce, ca cu câtŭ ființa e maĭ perfectă, cu atâtŭ se simță binele și astŭ-felŭ și durerea.

37. Cu tóte că acéstă blăstemată gintă nicĭ-uă dată spre adevĕrata perfecțiune merge, ascéptă să fie dupe, maĭ multŭ de câtŭ nainte.»[20])

33 Ciascun ritroverà la trista tomba,
Ripiglierà sua carne e sua figura,
Udirà quel che in eterno rimbomba.»

34 Si trapassammo per sozza mistura
Dell' ombre e della pioggia a passi lenti,
Toccando un poco la vita futura.

35 Perch'io dissi: «Maestro, esti tormenti
Cresceranno ei dopo la gran sentenza,
O fien minori, o saran si cocenti?»

36 Ed egli a me: «Ritorna a tua scienza,
Che vuol, quanto la cosa è più perfetta,
Più senta il bene, e cosi la doglienza.

37 Tutto che questa gente maladetta
In vera perfezion giammai non vada,
Di là più che di quà essere aspetta.»

38. Percurserămŭ apoĭ acelŭ cercŭ, vorbindŭ maĭ multŭ de câtŭ spunŭ; ajunserămŭ la puntulŭ de unde se descinde.

Acolo găsirămŭ pre Plutu marele nemicŭ.[21])

38 Noi agirammo a tondo quella strada,
Parlando più assai ch'io non ridico;
Venimmo al punto dove si digrada;
Quivi trovammo Pluto, il gran nemico.

NOTE LA CĂNTULŬ VI.

(1). Atâtŭ modulŭ căderiĭ câtŭ și substanța plóiei nu se schimbă.

(2). Cerberulŭ mitologicŭ e adoptatŭ de Dante pentru turmentulŭ damnațilorŭ. Se potolesce cu unŭ pumnŭ de pămêntŭ ce i se aruncă în gură, ca și Sibyla, (vedĭ Eneida VI, 419).

(3). Opunêndŭ una din laturile lorŭ plóiei și grindineĭ, acéstă lature forméḑă un adăpostŭ celeĭ-l-alte. Profaniĭ adecă pĕcătoșiĭ.

(4). Dante se născù în 1265 și Ciacco muri în 1285.

(5). Ciacco în dialectulŭ toscanŭ însemnéḑă porcŭ. Acestŭ Ciacco nu era avutŭ; însă 'ĭ plăcea să mănânce bine, de acea frecuentà pre ómenĭ nobilĭ și avuțĭ, maĭ cu sémă pre aceĭ ce aveaŭ masa bună.

Era totŭ-d'a-una invitatŭ și cândŭ se întêmpla să nu fiă, se invita singurŭ. Ciacco avea cuvêntulŭ mușcătorŭ; era însă cu bune moravurĭ, elocuentŭ, afabilŭ și cu bune simtimente, cea ce 'ĭ deschidea ușile multorŭ case. Astŭ-felŭ se esprimă Boccacio asupra luĭ.

(6). Florenția in prada celorŭ douĕ facțiunĭ, a Albilorŭ și a Negrilorŭ.

(7). Vorŭ ajunge la sânge: conflictulŭ sângerosŭ începu în séra de întâĭ Maĭ 1300. Partidulŭ selbaticŭ este acela alŭ albilorŭ și Dante 'lŭ numesce astŭ-felŭ, pentru că Cerchi, carĭ eraŭ capiĭ, eraŭ ómenĭ selbaticĭ și ingrațĭ. **Uomini morbidi salvatichi e ingrati sicomo genti venuti da picciol tempo in grande stato,** ḑice Villani despre dênșiĭ.

(8). Va goni pre Negriĭ comandațĭ de Corso Donati.

(9). Dupe treĭ revoluțiunĭ ale sóreluĭ, adecă treĭ anĭ.

(10). Bonifaciu VIII care lingusesce pre ambele partide.

(11). De și Boccacio ḑice că arŭ fi greŭ de a ghici cine suntŭ aceștĭ douĭ juștĭ, mulțĭ dintre comentatorĭ credŭ că aceștia suntŭ Dante însușĭ și Dino Compagni.

(12). Farinata degli Uberti, capulŭ facţiunii gibeline, personagiŭ de unŭ caracterŭ mare. Tegghiajo Aldobrandi degli Adimari, mare căpitanŭ alŭ timpuluĭ, ce se recomandase prin prudinţa sea şi inţeleptele consiliĭ ce da partiduluĭ seŭ. Iacob Rusticucci dintr'uă familie fórte avută, Arrigo cavalerŭ din familia Fifanti, unulŭ din omoritoriĭ lui Buondelmonte, dupe uniĭ; dupe alţiĭ Enricŭ Giandonati. Mosca din familia Uberti, dupe Landino, Daniello şi Vellutello; dupe Villani şi Paolini, Pieri din familia Lamberti: Pre acestŭ Mosca 'lŭ regăsimŭ în cântulŭ XXVIII din Infernŭ.

(13). Toţĭ bărbaţĭ carĭ, de şi avură multe defecte, avură însă şi calităţĭ marĭ.

(14). Tóte sufletele ce Dante întâlnesce în Infernŭ, manifestă cea maĭ mare dorinţă de a fi reamintiţĭ ómenilorŭ, carĭ 'ĭ aŭ cunoscutŭ pre pămêntŭ, şi chiarŭ de a atrage atenţiunea acelora carĭ nu 'ĭ au cunoscutŭ.

(15). Comentatoriĭ înţelegŭ că aceştĭ pĕcătoşĭ suntŭ culcaţĭ pre burtă, şi că avêndŭ faţa în nomolŭ, eĭ suntŭ orbĭ. Dacă acésta arŭ fi, cumŭ arŭ fi putută Ciacco se véḑă pre Dante trecêndŭ? Trebue darŭ se admitemŭ că cieclii are aci unŭ sensŭ metaphoricŭ.

(16). Cristŭ, inesorabilulŭ lorŭ jude.

(17). Marea sentinţă care în eternitate va resuna la urechile lorŭ.

(18). Adecă vorbindŭ de viuéţia viitóre.

(19). La filosofia luĭ Aristotelŭ care învéţă că cu câtŭ uă fiinţă e maĭ perfectă cu atâtŭ e maĭ simţitóre la bucurie şi la durere.

(20). Adecă dupe ultima judecată, eĭ vorŭ fi maĭ perfecţĭ, pentru că corpulŭ şi sufletulŭ lorŭ vorŭ fi uniţĭ, darŭ turmentele lorŭ vorŭ cresce în proporţiune.

(21). Plutŭ în mitologiă, ḑeulŭ avuţiĭ, devine şi elŭ unŭ demonŭ.

CĂNTULŬ VII.

Alŭ patrulea cercŭ unde preşede Plutu. Avaritia: avariĭ şi risipitoriĭ ducêndŭ şi rostogolindŭ greutăţĭ şi lovindu-se uniĭ de alţiĭ cu mânia. Noţiunea şi imaginea fortuniĭ, unuluĭ din agenţiĭ ceruluĭ pre pămêntŭ. Alŭ cincelea cercŭ. Violenţa. Stigele unde suntŭ înfundaţĭ la diferite adâncimĭ violenţiĭ, urlândŭ şi sfâşiindu-se între eĭ, şi sufocândŭ în nomolŭ.

1. «Pape Satan, Pape Satan aleppe,»[1] începù Plutu cu vocea'ĭ răguşită. Şi acelŭ nobilŭ inţeleptŭ ce ştia totuiŭ,

2. ḑise pentru a mĕ încuragia: «temerea ta se nu 'ţĭ facă rĕŭ, căcĭ orĭ-câtă putere arŭ avea elŭ, nu te va împedeca de a descinde astă stâncă.»

1 «Pape Satan, pape Satan aleppe.»
Cominciò Pluto con la voce chioccia.
E quel savio gentil, che tutto seppe,
2 Disse per confortarmi: «Non ti noccia
La tua paura, chè, poder ch'egli abbia,
Non ti torrà lo scender questa roccia.»

3. Apoĭ se întórse către acea umflată buză, și ḑise: »tacĭ, lupŭ blăstematŭ; consumă-te în tine însu'ţĭ cu a ta turbare.

4. Nu e fără causă mergerea acestuia în abisu, astŭ-felŭ se voesce colo susŭ unde Mihaelŭ resbună superbulŭ adulteriŭ.»[2])

5. Precumŭ velele umflate de vêntŭ cadŭ încurcate, cândŭ se rumpe catartulŭ; astŭ-felŭ căḑù la pămêntŭ cruda fiéră.

6. Așa descinserămŭ în alŭ patrulea abisŭ, luândŭ din ce în ce maĭ multŭ din durerósa ripă ce cuprinde rĕulŭ a totŭ universulŭ.

7. Ah justiţiă divină! cine afară de tine grămădesce atâtea nouĭ turmente și pedepse câte vĕḑuì eŭ? și pentru ce culpa nóstră atâtŭ ne apasă?

3 Poi si rivolse a quella enfiata labbia,
E disse: «Taci, maladetto lupo;
Consuma dentro te con la tua rabbia.
4 Non è senza cagion l'andare al cupo,
Vuolsi nell' alto là dove Michele
Fe la vendetta del superbo strupo.»
5 Quali dal vento le gonfiate vele
Caggiono avvolte, poi che l' alber fiacca:
Tal cadde a terra la fiera crudele.
6 Così scendemmo nella quarta lacca,
Prendendo più della dolente ripa
Che il mal dell' universo tutto insacca.
7 Ahi giustizia di Dio! tante chi stipa
Nuove travaglie e pene quante io viddi?
E perchè nostra colpa sì ne scipa?

8. Ca unda care de asupra Carybdeĭ, se sparge cu acea de care se isbesce,[3]) aşa trebue aci pĕccatoşiĭ mereŭ se vină şi se se întórcă.

9. Aci vĕḑuĭ eŭ suflete maĭ multe ca aiurea, şi dintr'uă parte şi dintr'alta cu marĭ urlete rostogolindŭ cu puterea peptuluĭ greutăţĭ.

10. Ele să loviaŭ unele de altele şi totŭ aci se întorcea fie-care, mergândŭ înapoĭ, şi strigândŭ: «de ce strângĭ»? şi «de ce risipescĭ»?[4])

11. Astŭ-felŭ veniaŭ prin negrulŭ cercŭ, din fie-care parte la puntulŭ opusŭ, strigându-şĭ neîncetatŭ ruşinosulŭ lorŭ viersŭ.

12. Apoĭ se întorcea fie-care, cândŭ era ajunsŭ către mijloculŭ cerculuĭ, la nouă luptă. Şi eŭ care aveamŭ ânima ca şi pĕtrunsă,

8 Come fa l'onda là sovra Cariddi,
Che si frange con quella in cui s'intoppa ;
Cosi convien che qui la gente riddi.
9 Qui vid' io gente più che altrove troppa,
E d'una parte ed altra con grand' urli
Voltando pesi per forza di poppa.
10 Percotevansi incontro, e poscia pur li
Si rivolgea ciascun, voltando a retro,
Gridando: «Perchè tieni?» e «Perchè burli?»
11 Cosi tornavan per lo cerchio tetro,
Da ogni mano all' opposito punto,
Gridandosi anche loro ontoso metro.
12 Poi si volgea ciascun, quando era giunto
Per lo suo mezzo cerchio, all' altra giostra,
Ed io che avea lo cor quasi compunto,

13. ḑisei: «maestrulŭ meŭ, arată-mĭ acumŭ ce ginte e aceia, şi dacă toţĭ fură clericĭ ceĭ tonsurăţĭ colo la stânga nóstră.»

14. Şi elŭ mie: «toţĭ fură atâtŭ de orbĭ de spiritŭ în viaţa primară, că cu mĕsură nicĭ unulŭ cheltui.

15. Destulŭ de clarŭ o latră vocea lorŭ când vinŭ la cele douĕ puncte ale cercului, unde uă culpă contrariă 'ĭ desparte.

16. Ceştĭ fură clericĭ carĭ n'aŭ acoperemêntŭ pĕrosŭ pre capŭ, şi papi şi cardinali, pre carĭ avariţia 'ĭ domină în escesŭ.»

17. Şi eŭ: «maestre, printre aceştĭ arŭ trebui se recunoscŭ ver'uniĭ, ce fură întinaţĭ de aceste rele.»

13 Dissi: «Maestro mio, or mi dimostra
Che gente è questa, e se tutti fur cherci
Questi chercuti ala sinistra nostra.»

14 Ed egli a me: «Tutti quanti fur guerci
Si della mente in la vita primaja,
Che con misura nullo spendio ferci.

15 Assai la voce lor chiaro l' abbaja,
Quando vengono ai duo punti del cerchio,
Ove colpa contraria li dispaja.

16 Questi fur cherci, che non han coperchio
Piloso al capo, e papi, e cardinali,
In cui usa avarizia il suo soperchio.»

17 Ed io: «Maestro, tra questi cotali
Dovr' io ben riconoscere alcuni
Che furo immondi di cotesti mali.»

18. Şi elŭ mie: «vană 'ţĭ e cugetarea; viuéţia obscură ce 'ĭ 'negrì, orĭ-cariĭ recunóscerĭ 'ĭ face întunecoşĭ.

19. In eternŭ se vorŭ ciocnì astŭ-felŭ; aceştia vorŭ învia din mormêntŭ cu pumnulŭ inchisŭ, şi aceia cu capulŭ rasŭ.[5])

20. Rĕŭ a da şi rĕŭ a ţine le-a răpitŭ frumósa lume,[6]) şi i-a pusŭ în acéstă luptă; aşa precumŭ e, nu adornezŭ cu cuvinte.

21. Acum, fiulŭ meŭ, poţĭ vedea scurtulŭ jocŭ alŭ bunurilorŭ încredinţate fortuniĭ, pentru care umana ginte se turbură.

22. Căcĭ totŭ aurulŭ ce este sub lună şi ce a fostŭ vre-uă dată, nu arŭ putea da repausŭ nicĭ unuia din aceste suflete obosite.»

18 Ed egli a me: «Vano pensiero aduni;
La sconoscente vita che i' fe' sozzi,
Ad ogni conoscenza or li fa bruni.
19 In eterno verranno agli duo cozzi;
Questi risurgeranno del sepulcro
Col pugno chiuso, e questi co' crin mozzi.
20 Mal dare e mal tener lo mondo pulcro
Ha tolto loro, e posti a questa zuffa;
Qual ella sia, parole non ci appulcro.
21 Or puoi, figliuol, veder la corta buffa
De' ben' che son commessi alla fortuna
Per che l'umana gente si rabuffa;
22 Chè tutto l'oro ch' e sotto la luna
E che già fu, di queste anime stanche
Non poterebbe farne posar una.»

23. «Maestre, 'ĭ ḑiseĭ, acumŭ maĭ spune-mĭ încă: acéstă fortună de care tu 'mĭ vorbescĭ, ce e, de are în mânile eĭ tóte bunurile lumiĭ?»

24. Şi elŭ mie: «O creaturĭ stupide, câtŭ de mare e ignoranţa de care suferiţĭ! voescŭ dér ca tu cuvêntulŭ meŭ se afli.[7])

25. Acelŭ a căruĭ sciinţă întrece totŭ, făcù cerurile şi dete lorŭ pre cine a le conduce, aşia că fiă-care parte lumină pre cea-l-altă parte,[8])

26. distribuindŭ egalŭ lumina; de asemenea splendorilorŭ mundane, elŭ prepuse unŭ ministru generalŭ şi duce,

27. care se permute la timpŭ bunurile vane din ginte în ginte şi dintr'unŭ sânge într'altulŭ, cu tótă opunerea minţiĭ omenescĭ.

23 «Maestro, diss' io lui, or mi di' anche:
Questa fortuna di che tu mi tocche,
Che è, che i ben del mondo ha si tra branche?»
24 E quegli a me: «O creature sciocche,
Quanta ignoranza è quella che vi offende!
Or vo' che tu mia sentenza ne imbocche.
25 Colui lo cui saver tutto trascende,
Fece li cieli, e diè lor chi conduce,
Si che ogni parte ad ogni parte splende,
26 Distribuendo ugualmente la luce;
Similemente agli splendor' mondani:
Ordinò general ministra e duce,
27 Che permutasse a tempo li ben' vani
Di gente in gente ed uno in altro sangue,
Oltre la difension de' senni umani.

28. De acea uă gintă domnesce, şi alta lângezesce, dupe hotărirea acelei-a,[9]) care este ascunsă ca şérpele în érbă.

29. A vóstră sciinţă nimicŭ nu póte în contră'ĭ; ea provede, judecă şi 'şĭ urméḑă domnia sea, ca ceĭ-l-alţĭ Ḑeĭ pre a lorŭ.

30. Schimbările eĭ nu aŭ precurmare; necesitatea o face a fi veloce,[11]) atâtŭ de desŭ se schimbă ceĭ ce 'şĭ urméză sórta.

31. Ea e acea care atâtŭ e pusă în cruce[12]) de aceĭ chiarŭ carĭ arŭ trebui s'o laude şi carĭ pre nedreptŭ o defaimă şi o blăstemă.

32. Darŭ ea e ferice, şi n'aude acestea; cu cele-l-alte creaturĭ primare[13]) veselă 'şĭ învêrtesce sfera sea, şi ferice se bucură.

28 Perchè una gente impera, e l'altra langue
Seguendo lo jiudizio di costei,
Che è occulto come in erba l'angue.
29 Vostro saver non ha contrasto a lei;
Ella provvede, giudica e persegue
Suo regno, come il loro gli altri dei.
30 Le sue permutazion non hanno triegue;
Necessità la fa esser veloce,
Si spesso vien chi vicenda consegue.
31 Quest' è colei ch' è tanto posto in croce
Pur da color' che le dovrian dar lode,
Dandole biasmo a torto e mala voce.
32 Ma ella s' è beata, e ciò non ode;
Con l'altre prime creature lieta,
Volve sua spera, e beata si gode.

33. Acumŭ descindemŭ la maĭ mare durere, già tóte stelele carĭ se urcaŭ,[14]) cândŭ mĕ mişcaĭ, disparŭ şi defendă de a sta pré multŭ.»

34. Trecurămŭ la cea-altă margine a cerculuĭ deasupra uneĭ fôntânĭ, ce ferbe şi se revérsă într'unŭ pêriŭ ce dintr'ênsa se nasce.

35. Apa era maĭ multŭ négră de câtŭ persă;[15]) şi noĭ urmândŭ întunecósele unde, intrarămŭ josŭ[16]) pre uă cale oribilă.

36. Acestŭ tristŭ riuleţŭ, cândŭ descinde la piciórele blăstematelorŭ ţermurĭ sumbre, forméză un smârcŭ ce are nume Stige.

37. Şi eŭ ce stamŭ atentŭ câtândŭ, vĕḑuĭ ginţĭ noroióse în acelŭ smârcŭ cu totulŭ góle şi cu façia mâniósă.

33 Or discendiamo omai a maggior piéta.
Già ogni stella cade, che saliva
Quando mi mossi, e il troppo star si vieta.»
34 Noi ricidemmo il cerchio all' altra riva
Sovra un fonte, che bolle e riversa
Per un fossato che da lei diriva.
35 L'acqua era buja molto più che persa;
E noi, in compagnia dell' onde bige,
Entrammo giù per una via diversa.
36 Una palude fa, che ha nome Stige,
Questo tristo ruscel, quando è disceso
Al piè delle maligne piagge grige.
37 Ed io, che di mirar mi stava inteso,
Vidi genti fangose in quel pantano
Ignude tutte e con sembiante offeso.

38. Acestea se loviaŭ nu numaĭ cu mâinile, darŭ și cu capulŭ și cu pieptulŭ și cu piciórele, rupêndu-se bucățĭ bucățĭ cu dințiĭ.

39. Bunulŭ maestru ḑise: «fiule, veḑĭ acumŭ sufletele acelora pre carĭ iĭ invinse mânia, și eŭ voescŭ încă se creḑĭ că într'adevĕrŭ,

40. sub apă suntŭ fiiințe care suspină, și facŭ se se ridice acele bĕșicuțe deasupră'ĭ, dupe cumŭ ochiulŭ 'țĭ arată orĭ-unde se întórce.

41. Infundațĭ în nomolŭ eĭ ḑicŭ: miserĭ furămŭ în aerulŭ dulce ce de sóre se bucură, avêndŭ în năuntrulŭ nostru fumŭ greoiŭ.[17])

42. Acumŭ ne întristămŭ în negrulŭ nomolŭ. Acestŭ imnŭ 'lŭ gâlgăiaŭ in gâtŭ, căcĭ nu 'lŭ puteaŭ spune cu cuvêntŭ întregŭ.

38 Questi si percotean non pur con mano
Ma con la testa e col petto e co' piedi,
Troncandosi co' denti a brano a brano.
39 Lo buon maestro disse: «Figlio, or vedi
L'anime di color cui vinse l'ira.
Ed anco vo' che tu per certo credi
40 Che sotto l'acqua ha gente che sospira,
E fanno pullular quest' acqua al summo,
Come l' occhio ti dice u' che s'aggira.
41 Fitti nel limo dicon: Tristi fummo,
Nell'aer dolce che dal sol s'allegra,
Portando dentro accidioso fummo.
42 Or ci attristiam nella belletta negra.
Quest' inno si gorgoglian nella strozza,
Chè dir nol posson con parola intègra.

43. Aşa trecurămŭ noĭ alŭ puturosuluĭ smârcŭ mare arcŭ, între ripa sécă şi mijlocŭ, cu ochiĭ întorşĭ spre aceĭ ce înghitŭ nămolŭ.

Venirămŭ în fine la piciorulŭ unuĭ turnŭ.

48 Cosi girammo della lorda pozza
Grand' arco tra la ripa secca e il mezzo,
Con gli occhi volti a chi del fango ingozza;
Venimmo appié d'una torre al dassezzo.

NOTE LA CĂNTULŬ VII.

(1). Dupe comentatorĭ aceste cuvente suntŭ unŭ apelŭ către Satan (ce se află în cele maĭ de josŭ cercurĭ ale Infernuluĭ) într'uă limbă a dracilorŭ neințelésă. Abatele Lanci le declară ênsă de ebraice și dice că însemnédă: **«Arată-te Satane în maestatea splendorilorŭ tele.»** Plutu prin aceste cuvente, chiamă pre Luciferŭ din fundulŭ abisuluĭ, ca se sparie pre Dante, ființă viuă ce vine se rumpă și se braveze legile Infernuluĭ. — Dupe cea maĭ nouă interpretațiune a luĭ C. H. Schier (Supplément des Commentaires sur la divine Comédie de Dante Alighieri, Dresde 1865), aceste cuvente trebue să se citéscă în limba ebraică astŭ-felŭ: **Pach pi Satan, pach pi Satan hallehabe!** (revérsă focŭ, revérsă focŭ din gură, Satane!). — Plutu are vocea răgușită. Dante face póte alusiune aci la sunetulŭ guturalŭ al limbeĭ ebraice.

(2). Dante nutritŭ cu Sânta Scriptură, 'ĭ întrebuințéză adesea limbagiulŭ; și nimicŭ maĭ comunŭ în Scriptură, ca cuvêntulŭ de adulterŭ și de fornicațiune aplicate la necredința către Dumnezeŭ. — Ore-carĭ credŭ că **strupo** însemnéză mulțime, turmă, bandă, și atuncĭ arŭ trebui să se traducă: unde Michaelŭ 'șĭ resbună de superba turmă.

(3). Acéstă comparațiune este luată de la unŭ fenomenŭ fórte curiosŭ **«rintopo»** ce se întâmplă în strêmtórea Messineĭ, cândŭ la vênturĭ marĭ curentele se întâlnescŭ.

(4). Când ajungŭ la puntulŭ unde cele două bande se ciocnescŭ, risipitoriĭ strigă avarilorŭ: pentru ce strângețĭ? și avariĭ risipitorilorŭ: pentru ce risipițĭ?

(5). Acésta este uă alusiune la unŭ proverbŭ italianŭ ce dice că risipitoriĭ 'șĭ perdŭ pĕnĕ și pĕrulŭ din capŭ.

(6). **Il mondo pulcro** este séu cerulŭ séu pământulŭ de ordinarŭ

numitŭ **il dolce mondo** de ale căruia bunurĭ şi plăcerĭ aŭ fostŭ lipsiţĭ prin ênseşĭ nebunia lorŭ.

(7). In locŭ: **che tu mia sentenza imbocche,** alţiĭ citescŭ: che tutti mia sentenza imbocche. Imboccare propriu ḑisŭ este a imbuca, a pune în gură.

(8). Astŭ-felŭ că fiă-care emisferŭ cerescŭ luminéză succesivŭ asupra fiă-căruia emisferŭ pământescŭ. In tótă divina Comedia vedemŭ dominândŭ credinţa în óre-carĭ spirite séŭ îngerĭ cărora le este încredinţată conducerea astrelorŭ. In **Convito** (Banchetŭ) Dante arată că uniĭ credŭ că suntŭ numaĭ atâtea spirite séu inteligenţĭ câte şi astre; alţiĭ însă, între carĭ şi Platone, credŭ că suntŭ atâtea câte şi felurĭ de lucrurĭ esistă: cumŭ spre esemplu că uă inteligenţă guvernă totŭ aurulŭ, uă altă pre toţĭ ómeniĭ etc. etc. Aceste inteliginţĭ Platone le chiamă **Ideĭ,** filosofiĭ de ordinarŭ **Inteliginţĭ,** în limbagiulŭ obicĭnuitŭ alŭ creştinilorŭ : **îngerĭ** éră la ceĭ vechĭ Ḑeĭ. Una din aceste inteliginţĭ este şi Fortuna dispensatricea bunurilorŭ lumescĭ de care depindŭ şi schimbările lorŭ pre pământŭ.

(9). A Fortuniĭ.

(11). Dante imită pre Oraţiu aicĭ. Tu semper anteit saeva necessitas. Oda 35. 1. Nainte'ţĭ totŭ-de-una merge inesorabila necesitate.

(12). Ea este atâtŭ de acusată şi ingiuriată.

(13). Cu îngerĭ.

(14). Virgiliu voesce se 'ĭ facă cunoscutŭ că este mieḑulŭ nopţiĭ, şi că aŭ întrebuinţatŭ gia şése ore în călătoria lorŭ.

(15). **Persă,** colóre între purpuriŭ şi negru. Amŭ conservatŭ espresiunea din testŭ, necunoscândŭ în limba nóstră vre-unŭ termenŭ equivalentŭ.

(16). In alŭ V-lea cercŭ unde se află Violenţiĭ şi ceĭ ce voescŭ rĕulŭ altora.

(17). Aceştia suntŭ probabilŭ aceĭ ce ascundŭ în inima lorŭ ura şi invidia; Vechiĭ comentatorĭ ḑicŭ că Dante a voitŭ se înţelégă aci pre ceĭ trândavĭ (accidiosi) seu negligenţĭ în bine.

CĂNTULŬ VIII.

Dante și Virgiliu se află totŭ în alŭ V-lea cercŭ. Eĭ zărescŭ uă barcă condusă de luntrașulŭ Flegias. Se urcă într'ênsa spre a trece unŭ rîŭ, și sosescŭ astŭ-felŭ naintea cetățiĭ ḑisă DITE. Demoniĭ carĭ păzescŭ, le refusă intrarea.

1. Urmândŭ, eŭ ḑicŭ că cu multŭ maĭ nainte de a ajunge la piciorulŭ naltuluĭ turnŭ, ochiĭ noștri se îndreptară susŭ către vêrfu'ĭ,

2. spre două flăcărele[1]) ce vĕḑurămŭ punându-se, și unŭ altulŭ (turnŭ) dândŭ semnŭ dintr'atâta depărtare, că ochiulŭ abia 'lŭ zăriă.

1 Io dico seguitando che assai prima
Che noi fussimo al piè dell' alta torre,
Gli occhi nostri n' andar suso alla cima
2 Per due fiammette che i' vedemmo porre,
E un' altra da lungi render cenno,
Tanto che appena il potea l'occhio torre.

3. Și eŭ întorsŭ către marea a tótă sciința[2]) ḑiseĭ: «acesta ce ḑice óre? și ce respunde celŭaltŭ focŭ? și cine suntŭ aceĭ ce 'lŭ facŭ?»

4. Și elŭ mie: «susŭ pre ordurósele unde gia poțĭ zări pre acelŭ care s'ascéptă, décă fumulŭ smârculuĭ nu ți'lŭ ascunde.»

5. Nicĭ-uă dată córda nu aruncâ săgétă,[3]) care se fugă prin aerŭ maĭ răpede, de cumŭ vĕḑuĭ eŭ uă luntre micuță

6. venindŭ pre apă către noĭ, sub conducerea unuĭ singurŭ luntrașŭ ce striga: «étă-te dar sositŭ sufletŭ felonŭ!»

7. «Flegias, Flegias,[4]) tu sbierĭ în zadarŭ, ḑise domnulŭ meŭ, de astă dată; maĭ multŭ nu ne veĭ avea de câtŭ pĕnĕ ce vomŭ trece smârculŭ.»

3 Ed io mi volsi al mar di tutto il senno,
Dissi: «Questo che dice? e che risponde
Quell' altro foco? e chi son quei che il fenno?»
4 Ed egli a me: «Su per le sucide onde
Già scorger puoi quello che s'aspetta,
Se il fummo del pantan nol ti nasconde.»
5 Corda non pinse mai da sè saetta
Che si corresse via per l'aer snella
Com' io vidi una nave picciolotta
6 Venir per l'acqua verso noi in quella,
Sotto il governo d'un sol galeoto,
Che gridava: «Or se' giunta, anima fella!»
7 «Flegias, Flegias, tu gridi a voto,
Disse lo mio signore, a questa volta;
Più non ci avrai che sol passando il loto.»

8. Intocmaĭ ca acela ce vede că a fostŭ înșelatŭ și apoĭ se 'ntristédă, așia deveni Flegias în mânia'ĭ comprimată.

9. Conductorulŭ meŭ descinse în barcă, ș'apoĭ mĕ făcù se intru dupe elŭ, și atuncĭ numaĭ cândŭ eŭ fui năuntru părù încărcată.[5])

10. Indată ce conducătorulŭ și eŭ furămŭ în luntre, antica proră se duce brăsdândŭ apa maĭ profundŭ de cumŭ face cu alțiĭ.

11. Pre când treceamŭ smârculŭ morțiĭ, dinainte'ĭ se ridicâ unulŭ plinŭ de nomolŭ și dise: Cine escĭ tu ce vinĭ nainte de timpŭ?[6])»

12. Și eŭ luĭ: «dacă vinŭ nu rĕmânŭ. Déră tu cine escĭ, ce escĭ atâtŭ de mânjitŭ?» respunse: «vedĭ că suntŭ unulŭ ce plângŭ.»

8 Quale colui che grande inganno ascolta
Che gli sia fatto, e poi se ne rammarca,
Fecesi Flegiaș nell' ira accolta.

9 Lo duca mio discese nella barca,
E poi mi fece entrare appresso lui,
E sol quand' io fui dentro, parve carca.

10 Tosto che il duca ed io nel legno fui,
Secando se ne va l'antica prora
Dell' acqua più che non suol con altrui.

11 Mentre noi correvam la morta gora,
Dinanzi mi se fèce un pien di fango,
E disse: «Chi se' tu, che vieni anzi ora?»

12 Ed io a lui: «S'io vegno, non rimango.
Ma tu chi se', che sì se' fatto brutto?»
Rispose: «Vedi che son un che piango.»

13. Și eŭ luĭ: «cu plânsulŭ și cu durerea, remânĭ, spiritŭ blăstematŭ, că te cunoscŭ orĭcâtŭ de imosŭ aĭ fi.»

14. Atuncĭ 'șĭ întinse ambele mâinĭ spre barcă; de acea prudentulŭ maestru 'lŭ respinse ḑicêndŭ: «mergĭ colo cu ceĭ-l-alţĭ cânĭ.»

15. Apoĭ cu braţele 'mĭ încinse gâtulŭ, mĕ sărută pre façiă și ḑise: «sufletŭ mândru, binecuvêntată fiă acea ce te concepù.[7])

16. Acesta fu în lume fiinţă orgoliósă; nicĭ uă virtute nu 'ĭ ornéză memoria, de acea umbra luĭ e aci furiósă.

17. Câţĭ acolo susŭ se credŭ mari regĭ, carĭ aci vorŭ sta ca porciĭ în nomolŭ, lăsândŭ în urma lorŭ oribile dispreţurĭ!»

13 Ed io a lui: «Con piangere e con lutto,
Spirito maladetto, ti rimani;
Ch'io ti conosco, ancor sia lordo tutto.»
14 Allora stese al legno ambe le mani;
Per che il maestro accorto lo sospinse,
Dicendo: «Via costà con gli altri cani!»
15 Lo collo poi con le braccia mi cinse,
Bacciommi il volto, e disse: «Alma sdegnosa,
Benedetta colei che in te s'incinse!
16 Que' fu al mondo persona orgogliosa;
Bontà non è che sua memoria fregi,
Cosi s'è l'ombra sua qui furiosa.
17 Quanti si tengon or lassù gran regi,
Che qui staranno come porci in brago.
Di sè lasciando orribili dispregi!»

18. Și eŭ: «maestre, pré doritorŭ ași fi să'lŭ vĕdŭ afundându-se în acestŭ noroiŭ, nainte de a eși din lacŭ.»

19. Și elŭ mie: «nainte de a vedea pruntulŭ veĭ fi satisfăcutŭ, de uă asemene dorință va trebuì să te bucurĭ.»

20. Puținŭ dupe acea vĕḑuĭ noroiósa gintă. aruncându-se cu furiă asupra acestuia, că laudŭ încă pre Dumnezeŭ și 'ĭ mulțumescŭ.

21. Toțĭ strigaŭ: «pre Filip Argenti![8])» și acelŭ spiritŭ florentinŭ, furiosŭ se sfășiá însă-și cu dințiĭ.

22. Aci 'lŭ lăsarămŭ și maĭ multŭ nu narezŭ. Déră în urechĭ 'mĭ pĕtrunse unŭ gemetŭ, de acea nainte'mĭ îndreptaĭ ochiulŭ atentŭ.

18 Ed io: «Maestro, molto sarei vago
Di vederlo attuffare in questa broda,
Prima che noi uscissimo del lago.»
19 Ed egli a me: «Avanti che la proda
Ti si lasci veder, tu sarai sazio;
Di tal disio converrà che tu goda.»
20 Dopo ciò poco vidi quello strazio
Far di costui alle fangose genti,
Che Dio ancora ne lodo e ne ringrazio.
21 Tutti gridavano: «A Filippo Argenti!»
E il fiorentino spirito bizarro
In sè medesmo si volgea co' denti.
22 Quivi il lasciammo, chè più non ne narro.
Ma negli orecchi mi percosse un duolo,
Perch' io avanti intento l'occhi sbarro.

23. Bunulŭ maestru ḑise: «acumŭ fiule, se apropie cetatea ce se numesce Dite[9]) cu greiĭ cetăţianĭ, cu marele stolŭ.»

24. Şi eŭ: «maestre, colo năuntru în vale, gia discernŭ bine moscheele séle[10]) roşi, ca cumŭ arŭ fi eşite din focŭ.»

25. Şi elŭ 'mĭ ḑise: «foculŭ eternŭ, ce năuntru le încinge, le arată roşiĭ, cumŭ veḑĭ în acestŭ bassŭ infernŭ.[11])»

26. Ajunserămŭ în fine înăuntrulŭ şanţurilorŭ profunde, ce încongiură acea cetate desolată; muriĭ 'mĭ păreaŭ a fi de ferŭ.

27. Nu fără a face mare ocolŭ venirămŭ în uă parte unde luntraşulŭ ne strigâ tare: «eşiţĭ căcĭ aicĭ e intrarea.»

23 Lo buon maestro disse: «Omai, figliuolo,
S'appressa la città che ha nome Dite,
Co' gravi citadin', col grande stuolo.»
24 Ed io: «Maestro, già le sue meschite
Là entro certo nella valle scerno
Vermiglie, come se di foco uscite
25 Fossero.» Ed ei mi dise: «Il foco eterno
Ch' entro l'affoca, le dimostra rosse,
Come tu vedi in questo basso inferno.»
26 Noi pur giugnemmo dentro all' alte fosse
Che vallan quella terra sconsolata;
Le mura mi parean che ferro fosse.
27 Non senza prima far grande aggirata
Venimmo in parte dove il nocchier forte
«Uscite, ci gridò, qui è l'entrata.»

28. Eŭ vĕḑuĭ maĭ multŭ de uă miiă deasupra porţilorŭ de cerŭ plouaţĭ,[12]) carĭ cu mâniă ḑiceaŭ: «cine e cela ce, fără mórte,

29. merge prin domeniulŭ ginteĭ mórte?» şi înţeleptulŭ meŭ maestru le făcù semnŭ, de a voi să le vorbéscă în secretŭ.

30. Atuncĭ 'şĭ liniscìră puţinŭ marea mâniă, şi ḑiseră: «vino tu singur şi celŭ altŭ să se ducă, ce fu atâtŭ de temerar în câtŭ se intre în acestŭ imperiu.

31. Singur să se întórcă pre nebuna cărare;[13]) se încerce de scie; căcĭ tu veĭ rĕmâne aci, care l'ai condusŭ prin asemenea negru locaşŭ.»

32. Cugetă lectore, de mĕ descuragiai la auḑulŭ acestor blăstemate cuvente; căcĭ nu creḑui să mĕ maĭ intorcŭ de aci.

28 Io vidi più di mille in su le porte
Dal ciel piovuti, che stizzosamente
Dicean: «Chi è costui, che senza morte,
29 Va per lo regno della morta gente?»
E il savio mio maestro fece segno
Di voler lor parlar segretamente.
30 Allor chiusero un poco il gran disdegno,
E diser: «Vien tu solo, e quei sen vada,
Che sì ardito entrò per questo regno.
31 Sol si ritorni per la folle strada;
Provi se sa; chè tu qui rimarrai,
Che gli hai scorta sì buja contrada.»
32 Pensa, lettor, se io mi sconfortai
Nel suon delle parole maladette;
Ch' io non credetti ritornarci mai.

33. «O scumpulŭ meŭ conducătorŭ, ce maĭ multŭ de şépte orĭ[14]) 'mĭ'aĭ datŭ securitate, şi m'ai trasŭ din marele pericolŭ ce'mĭ stete în contră.

34. Nu mĕ lăssá, ḑiseĭ eŭ, ca şi mortŭ! şi dacă mergerea maĭ nainte ne este oprită, se reluămŭ împreună iute urmele nóstre.»

35. Şi acelŭ domnŭ ce aci mĕ dusese 'mĭ ḑise: «nu te teme, căcĭ nimenĭ ne póte opri trecerea ce de unŭ atare[15]) ne e deschisă.

36. Déră ascéptă-mĕ aci şi întăresce-ţĭ şi nutresce-ţĭ spiritulŭ abătutŭ cu bună speranţă, căcĭ eŭ nu te voĭ lăssa în lumea de josŭ.»

37. Astŭ-felŭ se duce, şi aci m'abandonă dulcele tată, şi eŭ rĕmânŭ în póte;[16]) căcĭ *nu* şi *da* în capu-mĭ se luptă.[17])

33 «O caro duca mio, che più di sette
Volte m' hai sicurtà renduta, e tratto
D'alto periglio che incontra mi stette,
34 Non mi lasciar, diss' io, cosi disfatto!
E se il passar più oltre ci è negato,
Ritroviam l'orme nostre insieme ratto.»
35 E quel signor chè lì m'avea menato
Mi disse: «Non temer, chè il nostro passo
Non ci può torre alcun, da tal n'è dato.
36 Ma qui m' attendi, e lo spirito lasso
Conforta e ciba di speranza buona,
Ch' io non ti lascerò nel mondo basso.»
37 Così s'en va, e quivi m'abbandona
Lo dolce padre, ed io rimango in forse;
Chè il sì e il no nel capo mi tenzona.

38. Se audŭ nu putuĭ cea ce le propuse; dér elŭ nu stete maĭ nicĭ de cumŭ cu eĭ, căcĭ toţĭ fugiră 'năuntru spre apărare.

39. Inchiseră porţile aceştĭ adversarĭ aĭ noştri în faţa domnuluĭ meŭ, care remase afară, şi se intórse spre mine cu paşĭ rarĭ.

40. Avea ochiĭ la pămêntŭ şi fruntea lipsită de orĭ-ce îndrăsnélă, şi ḑicea în suspinurĭ: «cine óre se'mĭ fi opritŭ intrarea în durerósele locuinţe?»

41. Şi'mĭ ḑisse: «pentru că eŭ mĕ mâniĭ, tu nu te spăria, căcĭ voĭ învinge lupta, orĭ-ce s'ar face înăuntru spre apărare.

42. Acéstă a lorŭ temeritate nu e nouă, căcĭ già o întrebuinţară la o pórtă maĭ puţin secretă[18]) ce fără încuiătóre încă se află.

38 Udir non pote' quel che a lor si porse;
Ma ei non stette là con essi guari,
Chè ciascun dentro a prova si ricorse.
39 Chiuser le porte que' nostri avversari
Nel petto al mio signor, che fuor rimase,
E rivolsesi a me con passi rari.
40 Gli occhi alla terra e le ciglia avea rase
D'ogni baldanza, e dicea ne' sospiri:
«Chi' m' ha negate le dolenti case?»
41 Ed a me dise: «Tu, perch' io m'adiri,
Non sbigottir; ch' io vincerò la prova,
Qual ch' alla difension dentro s'aggiri.
42 Questa lor tracotanza non è nuova,
Chè già l'usaro a men segreta porta,
La qual senza serrame ancor si trova.

43. Deasupra eĭ vĕḑu-şĭ inscripţiunea de mórte,[19]) şi già dincoa de ea descinde cósta, trecêndŭ prin cercurĭ fără escortă,
acela[20]) prin care ne va fi cetatea deschisă.»

43 Sovr' essa vedestù la scritta morta;
E già di quà da lei discende l'erta,
Passando per li cerchi senza scorta,
Tal che per lui ne fia la terra aperta.»

NOTE LA CÂNTULŬ VIII.

(1). Numĕrulŭ flacărilorŭ saŭ luminelorŭ corespunde cu numĕrulŭ celorŭ ce sosescŭ. Suntŭ douĕ turnurĭ: unulŭ, dincoa de Stige, da luĭ Flegiasŭ semnalulŭ sosireĭ; celŭ-altŭ, dincolo de Stige, respundea că semnalulŭ a fostŭ vĕḑutŭ.

(2). Virgiliu.

(3). Acésta este o imitaţiune a versuluĭ din Virgiliu: Non secus ac nervo per nubem impulsa sagitta. Eneida XII. 856

(4). Flegiasŭ fiulŭ luĭ Marte, tatălŭ luĭ Ixionŭ şi regele Lapiţilorŭ. Aflândŭ că fiea sea fusese insultată de Apoline, Flegiasŭ în mănia sea dete focŭ templuluĭ acestuĭ ḑeŭ care'lŭ ucise cu loviturĭ de săgeţĭ. Daniello asicură că Flegiasŭ este aci demonulŭ însărcinatŭ să supravegheze pre violenţĭ, pentru că elŭ însuşĭ se abandonă la acestŭ viţiu ruşinosŭ. Lombardi asicură, din contră, că Flegiasŭ trebue aci consideratŭ ca unŭ impiu, ce despreţui pre ḑei, şi pentru că dete focŭ templuluĭ luĭ Apoline la Delfe, este elŭ condamnatŭ a conduce sufletele în cetatea Dite unde suntŭ necredincioşiĭ.

(5). Căcĭ numaĭ Dante singurŭ avea corpŭ a căruĭ greutate făcea să se înfunde barca în apă.

(6). Nainte de a muri.

(7). Acésta este o imitaţiune a pasagiuluĭ din Evangeliulŭ Sântuluĭ Luca, XI, 27.

(8). Filipŭ Argenti din nobila familiă Cavicciuli, una din ramurile familieĭ Adimari, era avutŭ şi puternicŭ; însă pentru celŭ maĭ micŭ lucru se abandonă la cea maĭ nesocotită mănia. Elŭ e persóna principală în a 8-ţa novelă a luĭ Boccacio, unde lovesce preste faţiă, pe Blondelo, care 'ĭ-a jucatŭ uă festă, 'ĭ rumpe pĕrulŭ şi 'l tărăsce în noroiŭ. — Adimari eraŭ Negri şi nemicĭ personalĭ luĭ Dante.

(9). Dite represintă aicĭ pre Dis, Ditis, una din numirile latine ale luĭ Plutone din mitologia antică. Aicĭ cetatea Dite este provoḑiută cu şanţurĭ, cu murĭ şi cu turnurĭ; ea forméḑă alŭ 6-lea cercŭ. Este intrarea în infernulŭ de josŭ unde suntŭ păcătoşiĭ ceĭ maĭ culpabilĭ.

(10). Turnurile cetăţiĭ infernale aparŭ poetuluĭ ca nisce moschee ce se nalţă deasupra unei cetăţĭ de necredincioşĭ.

(11). Dante pare a divide infernulŭ, într'uă parte de susŭ, şi într'una de josŭ; cea de susŭ este acea ce a fostŭ visitată pĕnĕ acumŭ; cea de josŭ începe în loculŭ unde se află eĭ acumŭ.

(12). Maĭ multŭ d'uă miă spirite rebele, carĭ gonite din primulŭ locaşŭ, căḑură din cerŭ cumŭ cade plóia din nuorĭ.

(13). Adecă pre calea în care nebunesce a intratŭ.

(14). Uniĭ comentatorĭ aŭ numĕratŭ cele şépte dăţĭ în carĭ credŭ eĭ că Dante primi ajutorulŭ luĭ Virgiliŭ; déră ceĭ maĭ mulţĭ credŭ că şépte represintă aicĭ unŭ numĕrŭ nedeterminatŭ. Şépte este de maĭ multe orĭ în felulŭ acesta întrebuinţatŭ şi în Bibliă.

(15). Dumneḑeŭ.

(16). In îndoială.

(17). Veni-va óre? saŭ nu va maĭ veni?

(18). La pórta ce se vede la intrarea Infernuluĭ. Dupe o vechiă tradiţiune, demoniĭ se opuseră la descinderea luĭ Cristŭ în Limbe, déră sforţiurile lorŭ fură zadarnice. Christŭ sfărâmă pórta în bucăţĭ, care de atuncĭ remase deschisă.

(19). Este inscripţiunea din cântulŭ III alŭ Infernuluĭ.

(20). Acela care nu va avea trebuinţă de conducătorŭ ca tine, adecă ângerulŭ.

CĂNTULŬ IX.

Dupe óre-care pedice și dupe ce aŭ vĕḑutŭ furiile infernale, cu ajutorulŭ unuĭ ângerŭ, Dante și Virgiliŭ intră în cetatea DITE, unde suntŭ pedepsițĭ ereticiĭ în mormente aprinse, și trecŭ înainte între muriĭ cetățiĭ și între mormente.

1. Acea colóre ce frica 'mĭ depinse pre fațĭă, vĕḑêndŭ pre conducătorulŭ meŭ întorcêndu-se 'napoĭ, 'lŭ făcù în grabă să 'șĭ ascundă în sine noua sea turburare.[1])

2. Atentŭ se opri ca unŭ omŭ ce ascultă; căcĭ ochiulŭ nu'lŭ putea duce departe prin aerulŭ negru și prin désa céță.

1 Quel color che viltà di fuor mi pinse,
Veggendo il duca mio tornare in volta,
Più tosto dentro il suo nuovo ristrinse.
2 Attento si fermò com' uom che ascolta;
Chè l' occhio nol potea menare a lunga
Per l' aer nero e per la nebbia folta.

3. «Orĭ-cum va trebui se învingemŭ în luptă, incepù elŭ, de nu.... atare ni se oferi.... o câtŭ 'mĭ e de grabă ca altulŭ aicĭ s'ajungă![2])»

4. Eŭ vĕḑuĭ bine cum acoperì începutulŭ cu cea ce urmâ, cuvente diferite de cele d'intâiŭ.

5. Déră nu maĭ puţină frică 'mĭ dete graiulŭ seŭ, căcĭ eŭ trăgeamŭ din cuvêntulŭ trunchiatŭ póte unŭ înţelesŭ maĭ rĕŭ de câtŭ 'ĭ dà elŭ.

6. «In acestŭ fundŭ alŭ tristeĭ conce[3]) descinde óre vre-uă dată vre unulŭ, din primulŭ gradŭ, unde singura penitenţă e lipsa de speranţă?»

7. Acéstă întrebare făcui eŭ. Şi elŭ: «rareorĭ se întêmplă, 'mĭ respunse, că din noĭ verunulŭ se facă calea pre care eŭ mergŭ.

3 «Pure a noi converrà vincer la punga,
Cominciò ei; se non.. tal nel s' offerse...
O quanto tarda a me ch' altri qui giunga!»

4 Io vidi ben si com' ei ricoperse
Lo cominciar con l' altro che poi venne,
Che fur parole alle prime diverse.

5 Ma nondimen paura il suo dir dienne,
Perch' io traeva la parola tronca
Forse a peggior sentenza ch' ei non tenne.

6 «In questo fondo della trista conca
Discende mai alcun del primo grado,
Che sol per pena ha la speranza cionca?»

7 Questa question fec' io. E quei: «Di rado
Incontra, mi rispose, che di nui
Faccia il cammino alcun per quale io vado.

8. Adevĕratŭ e că fuĭ altă dată conjuratŭ icĭ josŭ de acea crudă Erictonă, ce rechiamă umbrele în corpurile lorŭ.[4])

9. De puţinŭ (timpŭ) era carnea mea lipsită de mine, cândŭ mĕ făcù se intru înăuntrulŭ acestorŭ murĭ, spre a trage unŭ spiritŭ din cerculŭ luĭ Iuda.[5])

10. Acelŭ locŭ e celŭ maĭ josŭ şi celŭ maĭ obscurŭ, celŭ maĭ departe de cerulŭ ce totŭ înconjóră[6]). Eŭ cunoscŭ bine calea; fiĭ darŭ sigurŭ.

11. Acestŭ smârcŭ ce rĕspândesce acea mare putóre, încinge împrejurŭ cetatea durerósă, în care nu putem intra acumŭ fără mâniă.[7])»

12. Şi alte ḑise: déră eŭ nu le maĭ ţinŭ minte, căcĭ ochiu'mĭ de totŭ mĕ atrăsese către naltulŭ turnŭ cu vêrfulŭ arḑĕtorŭ,

8 Vero è ch' altra fiata quaggiù fui
Congiurato da quella Eriton cruda
Che richiama l' ombre a' corpi sui.
9 Di poco era di me la carne nuda
Ch' ella mi fece entrar dentro a quel muro,
Per trarne un spirito del cerchio di Giuda.
10 Quello è il più basso loco e il più oscuro,
E il più lontan dal ciel che tutto gira;
Ben so il cammin; però ti fa securo.
11 Questa palude che il gran puzzo spira
Cinge d'intorno la città dolente
U' non potemmo entrare omai senz' ira.»
12 Ed altro disse: ma non l' ho a mente,
Però che l'occhio m'avea tutto tratto
Ver l'alta torre alla cima rovente,

13. unde de-uă-dată se ridicară iute în susŭ treĭ furiĭ infernale cu sânge întinate, ce aveaŭ şi membre şi mişcărĭ de femeĭ.

14. Şi cu hidre fórte verḑĭ eraŭ încinse, şerpuleţĭ şi ceraste[8]) aveaŭ ca pĕrŭ, cu carĭ fierósele lorŭ têmple eraŭ legate.

15. Şi acelŭ care bine cunoscea pre servele regineĭ eternuluĭ plânsŭ: [9]) «privesce, ḑise, pre ferocele Eryne.

16. Acea din spre stânga e Megera; acea care plânge la drépta e Alecto; Tisifone e la mijlocŭ.» Şi dupe acea tăcù.

17. Cu unghiile 'şĭ sfăşiaŭ fiă-care peptulŭ, se băteaŭ cu palmele, şi sbieraŭ atâtŭ de tare că eŭ mĕ strânseĭ de témă lângă poetŭ.

13 Dove in un punto furon dritte ratto
Tre furie infernal' di sangue tinte,
Che membra femminili aveano ed atto,
14 E con idre verdissime eran cinte;
Serpentelli e ceraste avean per crine,
Onde le fiere tempie erano avvinte.
15 E quei che ben conobbe le meschine
Della regina dell' eterno pianto:
«Guarda, mi disse, le feroci Erine.
16 Questa è Megera dal sinistro canto;
Quella che piange dal destro è Aletto;
Tesifone è nel mezzo.» E tacque a tanto.
17 Con l' unghie si fendea ciascuna il petto,
Batteansi a palme, e gridavan si alto
Ch' io mi strinsi al poeta per sospetto.

18. «Vino Meduză! 'lŭ vomŭ face de piatră. ḑiceaŭ tóte cătândŭ în josŭ; rĕŭ răsbunarămŭ noĭ asaltulŭ luĭ Teseu.[10])»

19. «Intórce-te îndărătŭ, și ține-țĭ ochiĭ închișĭ; căcĭ dacă Gorgona se arată, și tu aĭ vedea-o nicĭ-o dată nu te aĭ maĭ întórce susŭ.»

20. Astŭ-felŭ ḑise maestrulŭ, și elŭ însu-șĭ mĕ întórse, și nu se încreḑù în mânile mele, ci cu ale sale încă mĕ acoperì.

21. O voĭ, ce avețĭ înțelegerea sănĕtósă, pătrundețĭ doctrina ce s'ascunde sub vĕlulŭ stranielorŭ versurĭ.[11])

22. Și già venia pre turburatele unde sgomotulŭ unuĭ sunetŭ plinŭ de spaimă, de care tremuraŭ ambele țermurĭ.

18 «Venga Medusa! sì 'l farem di smalto,
Dicevan tutte riguardando in giuso;
Mal non vengiammo in Teseo l' assalto.»
19 «Volgiti indietro, e tien lo viso chiuso;
Chè se il Gorgona si mostra e tu il vedessi,
Nulla sarebbe del tornar mai suso.»
20 Così disse il maestro, ed egli stessi
Mi volse, e non si tenne alle mie mani,
Che con le sue ancor non mi chiudessi.
21 O voi, che avete gl' intelletti sani,
Mirate la dottrina che s'asconde
Soto il velame degli versi strani!
22 E già venia su per le torbid' onde
Un fracasso d'un suon pien di spavento,
Per cui tremavano ambedue le sponde,

23. Asemenea unuĭ vêntŭ ce devenitŭ împetuosŭ prin căldurile contrariĭ, sgudue pădurea, şi fără vre o resistenţă

24. rumpe ramurile, le abate şi le duce departe; pulberosŭ şi superbŭ elŭ merge nainte, şi face ca fiarăle şi păstoriĭ se fugă.

25. Ochiĭ 'mĭ descoperi[12]) şi ḑise: «acumŭ dirigeţĭ nervulŭ vederiĭ susŭ pre cea spumă antică, pre acolo unde acelŭ fumŭ e maĭ acerbŭ.»

26. Precumŭ bróscele naintea nemiculuĭ şérpe se împrăştiă tóte prin apă, pene ce fie-care în pămêntŭ se înfundă;

27. astŭ-felŭ vĕḑuĭ eŭ maĭ multŭ d'uă miă suflete distruse, fugindŭ dinaintea unuia, care la pasŭ[13]) trecea Stigele cu tălpile uscate.

23 Non altrimenti fatto che d'un vento
Impetuoso per gli avversi ardori,
Che fier la selva, e senza alcun rattento
24 Li rami schianta, abbate e porta fuori;
Dinanzi polveroso va superbo,
E fa fuggir le fiere e li pastori.
25 Gli occhi mi sciolse, e disse: «Or drizza il nerbo
Del viso su per quella schiuma antica,
Per indi ove quel fummo è più acerbo.»
26 Come le rane innanzi a la nimica
Biscia per l' acqua si dileguan tutte,
Fin che alla terra ciascuna s'abbica;
27 Vid'io più di mille anime distrutte
Fuggir così dinanzi ad un che al passo
Passava Stige con le piante asciutte.

28. Elŭ depărtà dela faţă'ĭ acelŭ aerŭ greoĭŭ, dessŭ întindĕndŭ stânga'ĭ nainte, şi numaĭ de acea grije părea obositŭ.[14])

29. Vĕḑuĭ bine că era trămisŭ din cerŭ, şi mĕ întorseĭ către maestru; şi elŭ 'mĭ făcù semnŭ se staŭ liniscitŭ şi să mĕ înclinŭ naintea luĭ.

30. Ah câtŭ 'mĭ părea plinŭ de mâniă! elŭ veni naintea porţii, şi cu o verguţă o deschise fără ca s'o reţină ceva.

31. «O voĭ gonitĭ din cerŭ, gintă dispreţuită! începù elŭ pe oribilul pragŭ, de unde astă temeritate în voĭ?

32. Pentru ce vĕ opuneţĭ aceleĭ voinţe ce nu póte vre-o dată fi împedicată a'şĭ atinge finea, şi care de maĭ multe orĭ v'a mărítŭ durerea?

28 Dal volto rimovea quell' aer grasso,
Menando la sinistra innanzi spesso,
E sol di quell' angoscia parea lasso.
29 Ben m' accorsi ch' egli era del ciel messo,
E volsimi al maestro; e quei fe' segno
Ch' io stessi cheto ed inchinassi ad esso.
30 Ahi quanto mi parea pien di disdegno!
Venne alla porta, e con una verghetta
L' aperse, che non ebbe alcun ritegno.
31 «O cacciati del ciel, gente dispetta,
Cominciò egli in su l' orribil soglia,
Ond' esta oltracotanza in voi si alletta?
32 Perchè ricalcitrate a quella voglia
A cui non puote il fin mai esser mozzo,
E che più volte v' ha cresciuta doglia?

33. La ce servă a vĕ împotrivi destinuluĭ? Cerberulŭ vostru, de vĕ aduceţĭ bine aminte, pórtă încă pelitŭ gûtulŭ şi bărbia.[15])»

34. Apoĭ se întórse pre calea ordurósă, şi nu ne ḑise nicĭ unŭ cuvêntŭ, ḑeră părea ca unŭ omŭ pre care uă altă grijă 'lŭ stringe şi'lŭ stimulééḑă,

35. de câtŭ cea ce îĭ este înainte, şi mişcarămŭ piciórele către cetate, linisciţĭ în urma sântelorŭ cuvente.

36. Intrarămŭ năuntru fără vre-o luptă; şi eŭ ce aveamŭ dorinţă de a afla starea în care uă asemene fortereţă era

37 cumŭ fui năuntru, ochiulŭ în giurŭ plimbaĭ, şi vĕḑuĭ de fie-care parte uă mare câmpiă plină de durere şi de turmente crude.

33 Che giova nelle fata dar di cozzo?
Cerbero vostro, se ben vi ricorda,
Ne porta ancor pelato il mento e il gozzo.»
34 Poi si rivolse per la strada lorda,
E non fe' motto a noi, ma fe' sembiante
D' uomo cui altra cura stringa e morda
35 Che quella di colui che gli è davante.
E noi movemmo i piedi in ver la terra,
Securi appresso le parole sante.
36 Dentro v'entrammo senza alcuna guerra;
Ed io ch' avea di riguardar disio
La condizion che tal fortezza serra,
37 Com' io fui dentro, l' occhio intorno invio,
E veggio ad ogni man grande campagna
Piena di duolo e di tormento rio.

38. Precumŭ la Arles, unde Rodanulŭ stagnéḑă, precumŭ la Pola[16]) aprópe de Quarnaro, ce închide Italia și 'ĭ udă ţermurile,

39. sepulcriĭ facŭ totŭ loculŭ neegalŭ; astŭfelŭ făceaŭ și aicĭ din orĭ-ce parte, afară numaĭ că felulŭ era maĭ amarŭ.

40. Căcĭ între mormente eraŭ flacărĭ împrăștiate, de carĭ atâtŭ eraŭ de încinse, că fierulŭ n'arŭ putea fi maĭ multŭ prin vre-uă-artă.

41. Tóte capacele lorŭ eraŭ ridicate; și afară eșiaŭ dintr'ênsele atâtŭ de dureróse lamente, că în adevĕrŭ părea a fi de miserĭ și de turmentaţĭ.

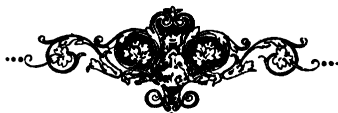
42. Și eŭ: «maestre, cine suntŭ aceĭ carĭ, îngropaţĭ 'năuntrulŭ acelorŭ mormente, facŭ se fie auḑiţĭ prin durerósele suspinurĭ?»

38 Si come ad Arli, ove Rodano stagna,
Si come a Pola presso del Quarnaro,
Che Italia chiude e suoi termini bagna,
39 Fanno i sepolcri tutto il loco varo;
Cosi facevan quivi d' ogni parte,
Salvo che il modo v'era più amaro.
40 Chè tra gli avelli fiamme erano sparte,
Per le quali eran si del tutto accesi,
Che ferro più non chiede verun' arte.
41 Tutti gli lor coperchi eran sospesi;
E fuor n'uscivan si duri lamenti,
Che ben parean di miseri e d' offesi.
42 Ed io: «Maestro, quai son quelle genti
Che, seppellite dentro da quell' arche,
Si fan sentir con gli sospir dolenti?»

43. Şi elŭ mie: «aicĭ suntŭ eresiarciĭ cu discipuliĭ lorŭ de orĭ-ce sectă; şi mormentele lorŭ suntŭ multŭ maĭ încărcate de câtŭ credĭ.

44. Asemene cu asemene aci e îngropatŭ, şi mormentele suntŭ maĭ multŭ saŭ maĭ puţinŭ încinse.» Şi apoĭ întorcêndu-se la mâna dréptă,[17]) trecurămŭ printre martiri şi nalţiĭ murĭ.

43 Ed egli a me: «Qui son gli eresiarche
Co' lor seguaci, d' ogni setta; e molto
Più che non credi son le tombe carche.
44 Simile qui con simile è sepolto,
E i monumenti son più e men caldi.»
E poi ch' alla man destra si fu volto
Passammo tra i martiri e gli alti spaldi.

NOTE LA CĂNTULŬ IX.

(1). Făcù ca Virgiliu se 'şĭ recompună maĭ iute façia.

(2). Acestŭ pasagiu obscurŭ, a preocupatŭ multŭ pre comentatorĭ. Virgiliu, vorbindŭ şi respunḑêndu-şĭ luĭ însuşĭ, nu pronunţă de câtŭ cuvente întrerupte, carĭ nu forméḑă nicĭ unŭ înţelesŭ întregŭ. Ghicescĭ numaĭ că elŭ ascéptă cu impatienţă pre cine-va ce 'ĭ a promisŭ ajutorŭ. Dante însuşĭ nu scie care este sensulŭ adevĕratŭ alŭ cuvêntăriĭ întrerupte a conducătoruluĭ seŭ. Gibeliniĭ aveaŭ între eĭ unŭ limbagiŭ misteriosŭ din care se găsescŭ multe urme în acéstă poemă, şi maĭ cu sémă în cele-l-alte opere ale autoruluĭ, precumŭ în **Canzoni**. Cuventele de **tal** si **altri** parŭ că aparţinŭ acestuĭ limbagiŭ, alŭ căruĭ secretŭ probabilŭ e perdutŭ pentru totŭ-d'a-una. Uniĭ conjecturéḑă că ele arată pre imperatorulŭ Enricŭ de Lussenburg, asceptatŭ cu impatienţă de Gibeliniĭ, atuncĭ descurajiaţĭ de partidulŭ contrariŭ, şi carĭ puneau pre venirea luĭ, de maĭ multe orĭ anunţată, marĭ speranţe.

(3). Adecă alŭ acesteĭ cavităţĭ profunde.

(4). Erictone era o fermecătóre din Tessalia de care vorbescŭ Ovidiu şi Lucaniu care o face se evóce unŭ mortŭ spre a preḑice luĭ Sestu Pompeu, sórta resbeluluĭ. Insă scena imaginată de Lucaniu este anterióră cu treĭ-ḑecĭ de anĭ morţiĭ luĭ Virgiliŭ. Nu póte fi déră vorba aicĭ de acéstă evocaţiune.

(5). Cerculŭ luĭ Iuda e descrisŭ în cântulŭ XXXIV. Iuda Iscariotulŭ muri cincĭ-ḑecĭ de anĭ dupe Virgiliu; acesta numaĭ prin anticipaţiune se servesce aicĭ de numele luĭ.

(6). Primum mobile séŭ cerulŭ celŭ maĭ naltŭ care acopere şi mişcă pre tóte cele alte cerurĭ.

(7). Pĕnĕ ce mânia celuí ce va veni, nu va învinge resistenţa spiritelorŭ rebele carĭ vĕ interḑicŭ intrarea.

(8). Ceraste, vipere de Egiptŭ fórte veninóse.

(9). Proserpina.

(10). Adecă «rĕsbunarămŭ prea slabŭ, prea uşorŭ asaltulŭ luĭ Teseŭ.» — Teseŭ şi cu Piritou, se siliră se fure pre Proserpina din Infernŭ. Celŭ din urmă fu mâncatŭ de Cerberŭ, Teseŭ însă remase prisonierŭ până când veni Ercule de 'lŭ liberâ.

(11). Comentatoriĭ, ḑice D-lŭ Littre, n'aŭ reuşitŭ a arătà cuvêntulŭ enigmeĭ, dacă o enigmă este aci. Eŭ suntŭ adusŭ a crede că poetulŭ, mişcatŭ însuşĭ de creaţiunile ce imaginaţiunea sea născocia, se opresce pentru a reaminti marele obiectŭ ascunsŭ sub tóte acestea, adecă temerea de Dumneḑeŭ, a căruĭ putere se manifestă atâtŭ de teribilŭ. Cea ce Dante esprimă sub o altă formă, cândŭ (Infernulŭ cântulŭ XXVIII 48) Virgiliu ḑice că 'lŭ conduce prin infernŭ pentru a'ĭ da o deplină esperienţă.

(12). Virgiliu 'mĭ descoperi ochiĭ ca să vĕdŭ pre ângerŭ. In sensŭ moralŭ, mintea mea putù a se deschide la influenţa cerescă.

(13). La trecerea riuluĭ, saŭ dupe alţiĭ cu propriulŭ pasŭ, éră nu dusŭ de luntre.

(14). Miseria damnaţilorŭ nu'lŭ putea mişca, singura luĭ grije era se depărteḑe aburulŭ infernalŭ de la sine.

(15). Dupe comentatorĭ, acésta se raportă la fabula mitologică, dupe care Ercule aruncâ unŭ lanţŭ de gâtulŭ Cerberuluĭ care se opunea la intrarea sea şi 'lŭ têri afară din pórta Infernuluĭ.

(16). **La Arles**: lângă acéstă cetate avù locŭ uă mare luptă în secolulŭ VII-lea intre Saracini şi Creştini. Lângă Pola se vĕdŭ încă multe mormente ḑicŭ comentatoriĭ. **Quarnaro**, astă-ḑĭ **Quarnero** este golfulŭ ce udă Istria.

(17). Ambiĭ poeţĭ se întorcŭ totŭ la stânga, afară de aicĭ şi în alŭ XVII-lea cântŭ din Infernŭ terz. 40. Pentru ce se întorcŭ eĭ la drépta? Comentatoriĭ nu daŭ nicĭ un cuvêntŭ plausibilŭ.

CĂNTULŬ X.

Dante voindŭ se vadă pre unii din acei damnați, e condusŭ de Virgiliu către Farinata degli Uberti si Cavalcante de' Cavalcanti. Farinata 'ĭ predice esilulŭ seŭ, și 'ĭ arătă că damnațiĭ potŭ avea cunosciință de lucrurile viitóre, nu ênsă și de cele presente dacă nu 'ĭ suntŭ spuse de sufletele ce vinŭ aci.

1. Acumŭ merge pre o strimptă cale, între muriĭ cetățiĭ și martirĭ, maestrulŭ meŭ și eŭ dupe dênsulŭ.

2. «O virtute supremă! ce prin empiile cercurĭ me dirigĭ, începuĭ eŭ, cumŭ ție 'țĭ place, vorbesce'mĭ și satisfă'mĭ dorințelorŭ mele.

1 Ora sen va per uno stretto calle
Tra il muro della terra e li martiri
Lo mio maestro, e io dopo le spalle.

2 «O virtù somma, che per gli empi giri
Mi volvi, comminciai, comé a te piace,
Parlami; e satisfammi a' miei desiri.

3. Ginta ce în sepulcre zace s'arŭ putea óre vedea? già suntŭ redicate tóte capacele și nimenĭ nu păzesce.»

4. Și elŭ mie: «tóte vorŭ fi închise, cândŭ din Iosafatŭ aicĭ se vorŭ întórce cu corpurile ce aŭ lăsatŭ colo susŭ.

5. In astă parte aŭ cu Epicurŭ alŭ lorŭ, cimitirŭ, toțĭ discipuliĭ seĭ, carĭ ḑicŭ că sufletulŭ móre cu corpulŭ.

6. Ênsă întrebarea ce 'mĭ facĭ, aicĭ năuntru va fi îndată satisfăcută, și âncă și dorința ce tu 'mĭ ascunḑĭ.»

7. Și eŭ: «bunule conducătorŭ, nu 'țĭ ținŭ ascunsă ânima mea, de câtŭ spre a vorbi maĭ puținŭ și tu ênsu-țĭ la acéșta nu de multŭ m'aĭ dispusŭ.[1])»

3 La gente che per li sepolcri giace
Potrebbesi veder? già son levati
Tutti i coperchi, e nessun guardia face,»
4 Ed egli a me: «Tutti saran serrati,
Quando di Josaffà qui torneranno
Coi corpi che lassù hanno lasciati.
5 Suo cimitero da questa parte hanno
Con Epicuro tutti i suoi seguaci,
Che l' anima col corpo morta fanno.
6 Però alla dimanda che mi faci.
Quinc' entro soddisfatto sarai tosto,
E al disio ancor che tu mi taci,»
7 Ed io: «Buon duca, non, tegno nascosto
A te mio cor, se non per dicer poco;
E tu m' hai non pur mo a ciò disposto.»

8. «O Toscane, ce prin cetatea foculuĭ viŭ mergĭ, vorbindŭ așia de onestŭ, placă-ţĭ a te opri în acestŭ locŭ.

9. Graiulŭ tĕŭ te arată a fi născutŭ în acea nobilă patriă căreia póte 'ĭ fuĭ prea durŭ.»

10. De-uă-dată acestŭ sunetŭ eșì din unulŭ din sepulcre: și eŭ temêndu-mĕ, mĕ apropiaĭ puţinŭ maĭ multŭ de conducătorulŭ meŭ.

11. Și elŭ 'mĭ ḑise: «întórce-te; ce facĭ? veḑĭ colo pre Farinata[2]) ce s'a râdicatŭ; de la cintură în susŭ întregŭ tu 'lŭ veĭ vedea.»

12. Eŭ aveamŭ già vederea fixată în a sea; și elŭ se nalţà cu peptulŭ și cu fruntea, ca cumŭ în mare dispreţŭ arŭ fi avutŭ Infernulŭ.

8 «O Tosco, che per la città del foco
Vivo ten vai così parlando onesto,
Piacciati di ristare in questo loco.

9 La tua loquela ti fa manifesto
Di quella nobil patria natio
Alla qual forse fui troppo molesto.»

10 Subitamente questo suono uscio
D' una dell' arche. Però m' accostai,
Temendo, un poco più al duca mio.

11 Ed ei mi disse: «Volgiti; che fai?
Vedi là Farinata che s' è dritto;
Dalla cintola in su tutto il vedrai.»

12 I' aveva già il mio viso nel suo fitto;
Ed ei s' ergea col petto e con la fronte,
Come avesse lo inferno in gran dispitto.

13. Și curagiósele și iuțile mânĭ ale conducătoruluĭ, mĕ împinseră printre sepulturĭ către elŭ dicêndŭ: «numĕrate se 'țĭ fie cuventele.[3])»

14. Indată ce fui la piciorulŭ mormêntuluĭ seŭ, mĕ privì puținŭ, apoĭ cu unŭ aerŭ de disprețŭ mĕ întrebâ: «cine fură strămoșiĭ tĕĭ?»

15. Eŭ ce eramŭ doritorŭ d'a mĕ supune, nu 'ĭ ascunseĭ, ci pre toțĭ 'ĭ numiĭ. D'acea elŭ 'șĭ redicâ puținŭ sprâncenele în susŭ.

16. Apoĭ dise: «crudĭ adversarĭ 'mĭ fură, mie și strămoșilorŭ meĭ, și partiduluĭ meŭ, de acea de două orĭ 'ĭ împrăștiaĭ.[4])»

17. «Décă fură goniți, se întórseră din tóte părțile, iĭ respunseĭ eŭ, și întâiŭ și'a doua óră; aĭ voștri ênsă nu învĕțară acea artă.»

13 E l' animose man del duca e pronte
Mi pinser tra le scpolture a lui,
Dicendo: «Le parole tue sien conte.»
14 Com' io al piè della sua tomba fui,
Guardommi un poco, e poi quasi sdegnoso
Mi dimandò: «Chi fur gli maggior tui?»
15 Io, ch' era d' ubbidir desideroso,
Non gliel celai, ma tutto gliel' apersi.
Ond' ei levò le ciglia un poco in soso,
16 Poi disse: «Fieramente furo avversi
A me e a' miei primi e a mia parte,
Si che per due fiate gli dispersi»
17 «S' ei fur cacciati, ei tornar d' ogni parte,
Rispos' io lui, l' una e l' altra fiata;
Ma i vostri non appreser ben quell' arte.»

18. Atuncĭ se ridicâ naintea vederiĭ, descoperită, uă umbră[5]) ce atingea bărbia acesteia; eŭ credŭ că se ridicase pre genunchĭ.

19. Impregiurulŭ meŭ cătâ ca cumŭ arŭ fi doritŭ se vadă de un altulŭ e cu mine; déră dupe ce în ea speranţa fu de totŭ stinsă

20. plângêndŭ dise: «dacă prin acéstă sumbră carceră mergĭ din mărire de spiritŭ, fiulŭ meŭ unde e? şi pentru ce nu e cu tine?»

21. Şi eŭ luĭ: «de la mine singurŭ nu vinŭ; mĕ conduce pre aicĭ acelŭ ce colo ascéptă pre care póte Guido alŭ tĕŭ 'l avù în dispreţŭ.»

22. Cuvêntulŭ luĭ şi felulŭ penitenţiĭ 'mĭ descoperiseră numele acestuia: d'acea respunsulŭ fû atâtŭ de plinŭ.

18 Allor surse alla vista scoperchiata
Un' ombra lungo questa infino al mento;
Credo che s' era in ginocchie levata.
19 D' intorno mi guardò, come talento
Avesse di veder s' altri era meco;
Ma poi che il sospecciar fu tutto spento,
20 Piangendo disse: «Se per questo cieco
Carcere vai per altezza d' ingegno,
Mio figlio ov' è? e perchè non è teco?»
21 Ed io a lui: «Da me stesso non vegno;
Colui che attende là per qui mi mena,
Forse cui Guido vostro ebbe a disdegno.»
22 Le sue parole e il modo dela pena
M' avevan di costui già letto il nome;
Però fu la risposta così piena.

23. Redicându-se subitŭ strigâ: «cum ḑiseşĭ: *elŭ avù*? nu maĭ trăesce âncă? dulcea lumină nu'ĭ maĭ atinge ochiĭ?»

24. Cândŭ vĕḑù că eŭ făceamŭ óre-care întârḑiare naintea respunsuluĭ, recăḑù pre spate şi nu maĭ apărù afară.

25. Déră celŭ altŭ mărinimosŭ,[6]) la întrebarea căruia mĕ oprisemŭ, nu'şĭ schimbâ façia, nicĭ gûtulŭ mişcâ, nicĭ că se aplecâ.

26. «Şi décă, continuândŭ prima cuvêntare, eĭ aŭ învĕţatŭ rĕŭ acea artă, ḑise elŭ, acésta mĕ turmentă maĭ multŭ de câtŭ acestŭ patŭ.

27. Dară nu de cincĭ-ḑecĭ de orĭ se va aprinde façia dómneĭ ce domnesce aci,[7]) şi tu veĭ aflà câtŭ cântăresce acea artă.

23 Di subito drizzato gridò: «Come
Dicesti: **egli ebbe**? non viv' egli ancora?
Non fiere gli occhi suoi lo dolce lome?»

24 Quando s' accorse d'alcuna dimora
Ch' io faceva dinanzi alla risposta,
Supin ricadde, e più non parve fuora.

25 Ma quell' altro magnanimo, a cui posta
Restato m'era, non mutò aspetto,
Nè mosse collo, nè piegò sua costa.

26 «E se, continuando al primo detto,
Egli han quell' arte, disse, male appresa,
Ciò mi tormenta più che questo letto.

27 Ma non cinquanta volte fia raccesa
La faccia della donna che qui regge,
Che tu saprai quanto quell' arte pesa.

28. Fiă ca tu se te întorcĭ în dulcea lume déră spune-mĭ de ce acelŭ poporŭ e atâtŭ de crudŭ în tóte legile séle în contra alorŭ meĭ.[8])»

29. Şi eŭ luĭ: «măcelulŭ şi marea învingere ce făcù ca Arbia[9]) să se coloreḑe în roşiŭ, făcù să se facă atare oraţiune[10]) în templulŭ nostru.»

30. Apoĭ dupe ce suspinândŭ dete din capŭ: «la acésta nu fui eŭ singurŭ ḑise, şi de sigurŭ nu fără causă m'aşĭ fi mişcatŭ cu ceĭ-l-alţĭ.

31. Déră singurŭ fui acolo, unde toţĭ consimţiră să se distrugă Florenţa, eŭ celŭ ce o apărai cu fruntea descoperită.»

32. «Fiă ca uă dată să se repauseḑe semênţa vóstră! deslégă-mĭ rogu-te acelŭ nodŭ ce aci a încurcatŭ judecata mea.[11])

28 E se tu mai nel dolce mondo regge,
Dimmi perchè quel popolo è si empio
Incontro a' miei in ciascuna sua legge?»
29 Ond' io a lui: «Lo strazio e il grande scempio
Che fece l'Arbia colorata in rosso,
Tale orazion fa far nel nostro tempio.»
30 Poi ch' hebbe sospirando il capo scosso;
«A ciò non fui io sol, disse, nè certo
Senza cagion con gli altri sarei mosso.
31 Ma fu' io sol colà, dove sofferto
Fu per ciascun di torre via Fiorenza,
Colui che la difesi a viso aperto.»
32 »Deh, se riposi mai vostra semenza,
Prega' io lui, solvetemi quel nodo
Che qui ha inviluppata mia sentenza.

33. Căcĭ pare că voĭ vedețĭ, de audŭ bine, nainte cea ce timpulŭ cu sine aduce, cu presentulŭ e ênsă altŭ-felŭ.»

34. «Noĭ vedemŭ, ca acela ce are rea vedere, lucrurile, ḑise elŭ, ce suntŭ în depărtare: atâtŭ pre câtŭ ne luminéḑă prea naltulŭ Domnŭ.

35. Când ele se apropiă, saŭ suntŭ gia, inteligența nóstră e vană; [12]) și dacă vre unŭ altulŭ nu ne arŭ incunosciința, nimicŭ n'amŭ sci de starea vóstră umană.

36. Astŭ-felŭ poțĭ înțelege că mórtă va fi tótă cunosciința nóstră din acelŭ puntŭ cândŭ pórta viitoruluĭ va fi închisă.[13])»

37. Atuncĭ, ca și pĕtrunsŭ de culpa mea, ḑiseĭ: «acumŭ veĭ spune aceluĭ căḑutŭ[14]) că fiulŭ seŭ e âncă printre viĭ.

33 E' par che voi veggiate, se ben odo,
Dinanzi quel che il tempo seco adduce,
E nel presente tenete altro modo.»
34 «Noi veggiam, come quei che ha mala luce,
Le cose, disse, che ne son lontano ;
Cotanto ancor ne splende il sommo duce.
35 Quando s'appressano, o son, tutto è vano
Nostro intelletto ; e, s'altri non ci apporta,
Nulla sapem di vostro stato umano,
36 Però comprender puoi che tutta morta
Fia nostra conoscenza da quel punto
Che del futuro fia chiusa la porta.»
37 Allor, come di mia colpa compunto,
Dissi : «Or direte dunque a quel caduto
Che il suo nato è co' vivi ancor congiunto.

38. Și dacă naintea respunsuluĭ fui mutŭ, spuneĭ că făcui acésta pentru că eramŭ în erórea[15]) pre care tu 'mĭ o deslegașĭ.»

39. Și gia maestrulŭ meŭ mĕ rechiamá, de acea rugai pre spiritŭ maĭ iute se'mĭ spună cine stâ cu dênsulŭ.

40. 'Mĭ ḑise: «aicĭ eŭ cu maĭ multŭ d'uă miă zacŭ; aci năuntru e Fredericŭ alŭ doilea[16]), și cardinalulŭ, despre ceĭ alțĭ tacŭ.»

41. Apoĭ se ascunse, și către anticulŭ poetŭ 'mĭ întorseĭ pașiĭ, recugetândŭ la acea cuvêntare ce 'mĭ părea nemică.

42. Elŭ se mișcâ, și mergêndŭ astŭ-felŭ 'mĭ ḑise: «de ce escĭ atâtŭ de turburatŭ?» și eŭ 'ĭ satisfăcui întrebarea.

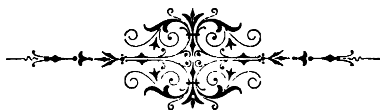
38 E s' io fui dianzi alla risposta muto,
Fat' ei saper che il fei perchè pensava
Già nell' error che m' avete soluto.»
39 E già il maestro mio mi richiamava,
Perch' io pregai lo spirto più avaccio
Che mi dicesse chi con lui stava.
40 Dissemi: «Qui con più di mille giaccio;
Quà dentro è lo secondo Federico,
E il cardinale, e degli altri mi taccio.»
41 Indi s' ascose; ed io in ver l' antico
Poeta volsi i passi, ripensando
A quel parlar che mi parea nemico.
42 Egli si mosse, e poi così andando
Mi disse: «Perchè sei tu si smarrito?»
Ed io gli satisfeci al suo dimando.

43. «Reţină-ţĭ mintea cea ce aĭ audită în contra tea, 'mĭ comandâ acelŭ înţeleptŭ, şi acumŭ ia séma aci şi îndreptâ degetulŭ:

44. Când veĭ fi naintea dulceĭ raḑe a aceleia alŭ căreĭ frumosŭ ochiŭ vede totŭ[17]), de la dênsa veĭ afla călĕtoria viueţiĭ téle.»

45. Apoĭ 'şĭ întórse la stânga piciorulŭ; lăssarămŭ murulŭ şi merserămŭ către mijlocŭ pre uă cărare ce dă într'o vale
care rĕspândea până susŭ putórea sea.

43 «La mente tua conservi quel che udito
Hai contra te, mi comandè quel saggio;
Ed ora attendi qui (e drizzò il dito):
44 Quanda sarai dinanzi al dolce raggio
Di quella il cui bell' occhio tutto vede.
Da lei saprai di tua vita il viaggio.»
45 Appresso volse a man sinistra il piede;
Lasciammo il muro, e gimmo in ver lo mezzo
Per un sentier che ad una valle fiede
Che in fin lassù facea spiacer suo lezzo.

NOTE LA CĂNTULŬ X.

(1). Vezĭ căntulŭ III terz. 26.

(2). Farinata degli Uberti era unŭ Florentinŭ de uă mare reputaţiune, capŭ a'lŭ partidululĭ Gibelinilorŭ, adecă a'lŭ partiduluĭ favorabilŭ intereselorŭ Imperatorilorŭ, şi inamicŭ papilorŭ. Dante nu'lŭ pune aicĭ pentru vre-uă crimă: ci numaĭ pentru că adoptase simţimêntele acelora ce credeaŭ că sufletulŭ pere cu corpulŭ. Dante era din partidulŭ contrariŭ partiduluĭ luĭ Farinata.

(3). Adecă să fiĭ scurtŭ.

(4). Prima óră în Februarie 1248, a doua óră în 1260 la bătălia de la Montaperti.

(5). Acéstă umbră este acea a luĭ Cavalcante de' Cavalcanti ; guelfŭ, cavalerŭ avutŭ din Florenţa, şi credêndŭ şi elŭ în peirea sufletuluĭ, dupe Boccacio. Elŭ era tata luĭ Guido Cavalcanti fórte cunoscutŭ în timpulŭ seŭ, care, dupe cum se pare din acestŭ pasagiŭ alŭ luĭ Dante, avea puţinŭ gustŭ pentru Virgiliŭ.

(6). Acesta este Farinata care fusese intreruptŭ de Cavalcante pre când vorbia cu Dante.

(7). Proserpina, care este şi luna, cincĭ-decĭ de lunĭ facŭ patru anĭ şi douĕ lunĭ. Ficţiunea poetuluĭ este că elŭ vorbesce cu Farinata în luna luĭ Martie 1300 ; şi duoĭ anĭ dupe acestŭ esiliŭ, adecă dupe cele cincĭ-decĭ de lunĭ predise de Farinata, elŭ putea sci **câtŭ cântăresce acea artă.**

(8). Villani spune că Uberti eraŭ escluşĭ de la tóte concesiunile acordate Gibelinilorŭ.

(9). Gibelinniĭ consiliaţĭ de Farinata deteră uă bătae Guelfilorŭ din Florenţa la 4 Septembrie 1260, la Monte-Aperto, lângă rîulŭ Arbia, si repurtară uă victoriă însemnată. Atuncĭ generaliĭ gibelini se hotărâră se distrugă Florenţa. Eĭ ţinură unŭ consiliu la Em-

poli, unde se adunară deputaţiĭ tutorŭ cetăţilorŭ gibelinĭ din Toscana. Farinata singurŭ se opuse la esecutarea aceleĭ crude hotărârĭ. Elŭ 'şĭ trase spada în miḑloculŭ consiliuluĭ, şi jumĕtate prin amenin̦ţărĭ, jumĕtate prin rugăciunĭ induplecă intrégа adunare a ierta Florentinilorŭ. Din acéstă mare şi frumósă acţiune a luĭ Farinata resultă, că Guelfiĭ reintrară în Florenţa şi goniră pe Gibelinĭ. Eĭ posedară, vrea se ḑică Dante: **l'arte di tornar**, arta de a sci se revină.

(10). Adunările populare se ţineaŭ în Florenţa într'unŭ templu, de ordinarŭ în biserica sântuluĭ Iónŭ.—Atarĭ oraţiunĭ adecă atarĭ legĭ, ḑicŭ comentatoriĭ.

(11). Dante neliniscitŭ de cuventele obscure şi amenințătóre ale luĭ Farinata: **veĭ afla câtŭ cântăresce** acea arta, 'lŭ rógă să se esplice maĭ lămuritŭ.

(12). Tóte aceste presupunerĭ ale poetuluĭ suntŭ fundate pre nisce pasagie din Sântulŭ Augustin, Sântulŭ Grigoriŭ şi Sântulŭ Toma din Aquin.

(13). Când pórta viitoruluĭ va fi închisă, când ḑioa ultimeĭ judecăţĭ va deschide porţile Eternităţiĭ.

(14). Luĭ Cavalcante de' Cavalcanti tata luĭ Guido. Acestŭ din urmă era amicŭ intimŭ lui Dante.

(15). Căcĭ mĕ înşelasemŭ creḑêndŭ că damnaţiĭ cunoscŭ lucrurile presente.

(16). Fredericŭ II fiulŭ luĭ Enricŭ VI nâscutŭ în 1191, mortŭ în 1250, acusatŭ de impietate. Cardinalulŭ este Ottaviano degli Ubaldini, gibelinŭ fórte puternicŭ la curtea din Roma; elŭ naintă pré multŭ pre tóte rudele séle şi pre Gibeliniĭ din Toscana, avêndŭ obiceiulŭ de a ḑice: décă e vre-unŭ sufletŭ, eu l'amŭ perdutŭ pentru gibelinĭ. Acestŭ cuvêntŭ făcù pre Dante sĕ 'lŭ pună în infernŭ.

(17). Beatrice.

CĂNTULŬ XI.

Sfârșitulŭ cerculuĭ VI. Virgiliu încunoscĭ:n'éḑă pre poetŭ că în cele două cercurĭ, ce urméḑă și care se împartŭ unulŭ în treĭ incinte și altulŭ în zece bolgiĭ, se pedepsescŭ Violența și Frauda.

1. Pre marginea uneĭ înalte ripe, făcută de unŭ cercŭ de pietre rupte, ajunserămŭ deasupra uneĭ grămezĭ și maĭ crudŭ turmentate.

2. Și aci, din causa oribileĭ grămădirĭ de putóre ce profundulŭ abisŭ respândesce, ne traserămŭ îndărătulŭ capaculuĭ

1 In su l'estremità d' un' alta ripa
Che facevan gran pietre rotte in cerchio
Venimmo sopra più crudele stipa.
2 E quivi, per l'orribile soperchio
Del puzzo che il profondo abisso gitta,
Ci raccostamo dietro ad un coperchio

3. unuĭ mare mormêntŭ, unde vĕḍuĭ o inscripţiune ce ḍicea: *ţinŭ pre papa Anastasiu pre care Fotin 'lŭ trase din calea cea drĕptă.*[1])

4. «Descinderea nóstră trebue s'o întârziemŭ, pentru ca simţulŭ să se dedea puţinŭ cu fetida suflare, ş'apoĭ se nu ne maĭ fie cu greŭ.»

5. Aşia maestrulŭ, şi eŭ: «caută, îĭ ḍiseĭ, vre uă compensare ca timpulŭ se nu trécă perdutŭ.» Şi elŭ: «veḍĭ că la acésta eŭ cugetŭ.

6. Fiulŭ meŭ, năuntrulŭ acestorŭ stâncĭ, începù apoĭ a ḍice, suntŭ treĭ cerculeţe din treaptă în treaptă, ca cele ce tu laşĭ.

7. Tóte suntŭ pline de spirite blăstemate; déră ca să'ţĭ fiă apoĭ destulŭ numaĭ vederea, ascultă cumŭ şi pentru ce suntŭ constrînse.

3 D'un grande avello, ov' io vidi una scritta
Che diceva: Anastasio papa guardo,
Lo qual trasse Fotin della via dritta.
4 «Lo nostro scender conviene esser tardo
Sì che s'ausi prima un poco il senso
Al triste fiato; e poi non fia riguardo.»
5 Cosi il maestro. Ed io: «Alcun compenso
Dissi lui, trova, che il tempo non passi
Perduto.» Ed egli: «Vedi che a ciò penso.
6 Figliuol mio, dentro da cotesti sassi,
Cominciò poi a dir, son tre cherchietti
Di grado in grado, come quei che lassi.
7 Tutti son pien'di spiriti maladetti;
Ma perchè poi ti basti pur la vista,
Intendi come e perchè son costretti.

8. Injuria e finea orĭ-căriĭ răutăciunĭ, ce în cerŭ îşĭ atrage ura, şi orĭ-care atare fine, séŭ prin forţă séŭ prin fraudă, pre altulŭ ofensă.

9. Déră pentru că frauda e alŭ omuluĭ propriu rĕu, displace maĭ multŭ luĭ D-zeu; şi de acea fraudulos̡ii stau maĭ josŭ, şi mai multă durere 'ĭ punge.

10. Totŭ primulŭ cercŭ e alŭ violenţilorŭ; şi pentru că se face violenţă la treĭ fiinţe, în treĭ încinte e construitŭ şi despărţitŭ.

11. Luĭ Dumnezeu,sie-şĭ şi aprópeluĭ se póte face violenţă; ḑicŭ lorŭ şi bunurilorŭ lorŭ, cumŭ veĭ auḑi destulŭ de lămuritŭ.

12. Mórte se dă aprópeluĭ sĕŭ prin violenţă sau prin loviturĭ dureróse şi averiĭ séle prin ruină şi răpirĭ.

8 D'ogni malizia ch' odio in cielo acquista,
Ingiuria è il fine, ed ogni fin cotale
O con forza o con frode altrui contrista.
9 Ma perchè frode è dell' uom proprio male,
Più spiace a Dio; e però stan di sutto
Gli frodolenti, e più dolor gli assale.
10 De' violenti il primo cerchio è tutto;
Ma perchè si fa forza a tre persone,
In tre gironi è distinto e costrutto.
11 A Dio, a sè, al prossimo si puone
Far forza; dico in sè ed in lor cose,
Come udirai con aperta ragione.
12 Morte per forza e ferute dogliose
Nel prossimo si danno, e nel suo avere
Ruine, incendj e tollette damnose;

13. De acea omuciḑiĭ şi orĭ-care ce pe nedreptŭ lovesce, prĕdătoriĭ şi furiĭ, toţĭ suntŭ turmentaţĭ în prima incintă, în cete diverse.

14. Omulŭ póte avea mână violentă asupra sea şi asupra bunurilorŭ séle; şi de acea în a doua incintă trebue să se căéscă în darnŭ

15. acelŭ ce se lipsesce pre sine de lumea vóstră,[2]) ce jócă şi risipesce bunulŭ seu, şi plânge acolo unde trebue se fiă veselŭ.

16. Se póte face violenţă Ḑeităţiĭ, cu ânima negând'o şi blăsfemănd'o şi despreţuindŭ natura şi bunătatea sea:[3])

17. astŭ-felŭ că cea maĭ mică dintre incinte[4]) sigiléză cu semnulŭ seu pre Sodoma şi Cahors[5]) şi pre aceĭ carĭ, dispreţuindŭ pre Dumnezeu, cu ânima hulescŭ.

13 Onde omicide e ciascun che mal fiere,
Guastatori e predon', tutti tormenta
Lo giron primo per diverse schiere.

14 Puote uomo avere in sè man violenta
E ne' suoi beni; e però nel secondo
Giron convien che senza pro si penta

15 Qualunque priva sè del vostro mondo,
Biscazza e fonde la sua facultade,
E piange là dove esser dee giocondo.

16 Puossi far forza nella deitade,
Col cor negando e bestemmiando quella,
E spregiando natura e sua bontade:

17 E però lo minor giron suggella
Del segno suo e Sodomia e Caorsa,
E chi, spregiando Dio, col cor favella,

18. Omulŭ póte usa de fraudă, ce muşcă orĭ-ce consciinţă, în contra aceluĭ ce se încrede, şi în contra aceluia ce încredere nu are.

19. Acestŭ din urmă felŭ pare că ucide numaĭ legătura de amorŭ ce face natura; de unde în alŭ doilea cercŭ se încuibéză

20. ipocrisia, linguşirea şi aceĭ carĭ farmecŭ, falşitatea, furtulŭ şi simonia, speculatoriĭ viţiuluĭ, înşelătoriĭ şi simile ordure.

21. Prin celŭ altŭ-felŭ de fraudă se uită acelŭ amorŭ, pre care 'lŭ face natura şi acela ce apoĭ se adaogă şi din care se crează credinţa specială.[6])

22. De acea în celŭ maĭ micŭ cercŭ, unde este centrulŭ universuluĭ, deasupra căruia şéde Dite,[7]) acelŭ ce trădéză e în eternŭ consumatŭ.»

18 La frode, ond' ogni coscienza è morsa.
Può l' uomo usare in quei che in lui fida
Ed in quei che fidanza non imborsa.
19 Questo modo di retro par che uccida
Pur lo vincol d'amor chè fa natura;
Onde nel cerchio seconde s'annida
20 Ipocrisia, lusinghe e chi affatura,
Falsità, ladroneccio e simonia
Ruffian', baratti e simile lordura.
21 Per l' altro modo quell' amor s' obblia
Che fa natura, e quel ch' è poi aggiunto,
Di che la fede spezial si cria:
22 Onde nel cerchio minore, ov' è il punto
Dell' universo in su che Dite siede,
Qualunque trade in eterno è consunto.»

23. Şi eŭ: «Maestre, destulŭ de clarŭ procede graiulŭ tĕŭ, şi destulŭ de bine distinge abisulŭ acesta şi poporulŭ ce 'lŭ posedă.

24. Déră spune-mĭ aceĭ din cea mocirlă grósă, pre carĭ 'ĭ duce vêntulŭ, şi 'ĭ bate plóia şi carĭ se întâlnescŭ cu cuvente atâtŭ de aspre,

25. pentru ce înăuntrulŭ cetăţiĭ de focŭ nu suntŭ pedepsiţĭ, décă D-zeu 'ĭ are în mânia? şi décă nu 'ĭ are, de ce suntŭ în asemenea turmentŭ?»

26. Şi elŭ 'mĭ ḑise: «pentru ce deliréză spiritulŭ tĕu, maĭ multŭ de cumŭ obicinuesce? séu mintea tea altŭ unde-va ţintesce?

27. Nu 'ţĭ reamintescĭ óre acele cuvente, cu carĭ etica[8]) tea tratéză despre cele treĭ însuşirĭ ce cerulŭ nu voesce,

23 Ed io: «Maestro, assai chiaro procede
La tua ragione, ed assai ben distingue
Questo barátro e il popol che il possiede.
24 Ma dimmi, quei della palude pingue
Che mena il vento, e che batte la pioggia,
E che s' incontran con sì aspre lingue,
25 Perchè non dentro della città roggia
Son ei puniti, se Dio gli ha in ira?
E se non gli ha, perchè sono a tal foggia?»
26 Ed egli a me: «Perchè tanto delira,
Disse, lo ingegno tuo da quel che suole?
Ovver la mente dove altrove mira?
27 Non ti rimembra di quelle parole
Con le quai la tua etica pertratta
Le tre disposizion che il ciel non vuole,

28. incontinenţa, rĕutăciunea şi nebuna bestialitate? şi cumŭ incontinenţa maĭ puţinŭ supĕră pre Dumnezeu şi maĭ puţină defăimare 'şĭ atrage?

29. Décă cugeţĭ bine la acéstă sentinţă şi 'ţĭ aducĭ aminte cine suntŭ aceĭ ce susŭ afară de aci sufere penitenţa,[9])

30. bine veĭ vedea pentru ce de aceştĭ felonĭ suntŭ despărţiţĭ, şi pentru ce maĭ mâniósă divina justiţie 'ĭ lovesce?»

31. «O sóre ce vindecĭ orĭ-ce vedere turburată, atâtŭ mĕ mulţumescĭ 'ĭ ḑiseĭ, cândŭ tu deslegĭ, că nu maĭ puţinŭ ca sciinţa, 'mĭ place îndouiala.

32. Âncă puţinŭ îndărătŭ te întórce, ḑiseĭ eŭ, acolo unde aĭ ḑisŭ că usura ofende divina bunătate şi deslégă nodulŭ.»

28 Incontinenza, malizia e la matta
Bestialitade ? e come incontinenza
Men Dio offende e men biasimo accata?
29 Se tu riguardi ben questa sentenza,
E rechiţi alla mente chi son quelli
Che su di fuor sostengon penitenza,
30 Tu vedrai ben perchè da questi felli,
Sien dipartiti, e perchè men crucciata
La divina giustizia gli martelli.»
31 «O sol che sani ogni vista turbata,
Tu mi contenti si, quando tu solvi,
Che, no men che saver, dubbiar m'aggrata.
32 Ancora un poco indietro ti rivolvi,
Diss' io, là dove di', che usura offende
La divina bontade, e il groppo solvi.»

33. «Filosofia, 'mĭ ḑise elŭ, învaţă pre acelŭ ce o ascultă, nu numaĭ într'o singură parte, cumŭ natura ia cursulŭ seu

34. din divina inteligenţă şi arta sea propriă.[10]) Şi de veĭ ceti bine fisica tea,[11]) veĭ afla, nu dupe multe pagine,

35. că arta vóstră câtŭ póte pe acea urméză, precumŭ discipululŭ pre maestru, aşia că arta vóstră luĭ Dumnezeu e ca şi nepótă.[12])

36. Din aceste douĕ,[13]) décă 'ţĭ reamintescĭ începutulŭ Genesiĭ, omulŭ trebue se ia viaţa sea şi se înainteze.

37. Şi pentru că usurarulŭ ţine altă cale, elŭ dispreţuesce natura în sine şi în arta ce o imită, pentru că în altŭ-ceva 'şĭ pune speranţa.[14])

33 «Filosofia, mi disse, a chi la intende,
Nota, non pure in una sola parte,
Come natura lo suo corso prende
34 Dal divino intelletto e da sua arte.
E se tu ben la tua fisica note,
Tu troverai, non dopo molte carte,
35 Che l' arte vostra quella, quanto puote,
Segue, come il maestro fa il discente,
Sì che vostr' arte a Dio quasi è nipote.
36 Da queste due, se tu ti rechi a mente
Lo Genesi dal principio, conviene
Prender sua vita, ed avanzar la gente.
37 E perchè l' usuriere altra via tiene,
Per sè natura e per la sua seguace
Dispregia, poi che in altro pon la spene,

38. Déră urméză-mĭ acumŭ, căcĭ mersulŭ 'mĭ place, già Pescii[15]) spre orisonte începŭ se li-căréscă, şi Carulŭ deasupra Cauruluĭ se arată, şi colo maĭ departe vom descinde stânca.»

38 Ma seguimi oramai, chè il gir mi piace;
Chè i Pesci guizzan su per l' orizzonta,
E il Carro tutto sovra il Coro giace,
E il balzo via là oltra si dismonta.»

NOTE LA CÂNTULŬ XI.

(1). Anastasiu II. fu alesŭ papă în anulŭ 496. Photin eresiarcŭ, ce negá divinitatea luĭ Cristŭ, trăi prin secolulŭ alŭ patrulea. Intre denşiĭ e unŭ spaţiu de mai multŭ de uă sută de anĭ, şi Photin n'a pututŭ se îndemne pre acestŭ papă ca se intervină pre lângă împeratulŭ Anastasiu I se pună capŭ schismei. E déră imposibilŭ a împăca ḑisele luĭ Dante cu istoria. Dante a urmatŭ aci numaĭ uă tradiţiune, primită în timpulŭ seu, care, cu tótă cronologia, stabilea legăturĭ între papa Anastasiu şi Photin.

(2). Acelŭ ce se sinucide.

(3). Adecă abusândŭ de bunurile ce ne dă natura şi dispreţuindŭ legile eĭ.

(4). Cele treĭ incinte care dividŭ în treĭ cercurĭ maĭ micĭ, cerculŭ Violentilorŭ, mergŭ îngustânduse cu câtŭ descindŭ maĭ josŭ.

(5). In evulŭ mediu locuitoriĭ din Cahors eraŭ acusaţĭ ca usurarĭ: şi vulgarŭ, usurariĭ se numiaŭ **cahorsini**. Acéstă din urmă trăsură este uă rĕsbunare în contra ver-unuĭ locuitorŭ din Cahors, inemicŭ poetuluĭ, şi trebue să fie relativă la vitiulŭ usureĭ ce se imputà multorŭ persóne de la curtea din Avignon.

(6). Primulŭ felŭ de fraudă rumpe legăturile prin carĭ natura a unitŭ în generalŭ pre ómenĭ între eĭ; alŭ douilea felŭ maĭ rumpe ăncă şi legăturile maĭ strinse de rudeniă, amiciţiă etc., de unde se nasce uă incredere mutuală maĭ mare.

(7). Dite, Lucifer, Belzebut, suntŭ unulŭ si acelaşŭ pentru Dante.

(8). Etica luĭ Aristotelu. Dante urméḑă aicĭ pasŭ cu pasŭ preceptele acestuĭ filosofŭ, cea ce face elŭ fórte desŭ în opera sea.

(9). Veḑĭ cântulŭ VII, terz. 8 şi următórele.

(10. Totŭ ce produce natura 'şĭ are ântâĭ causa în inteligenţa

divină, și apoĭ în acțiunea Naturiĭ chiarŭ, în **arta sea propriă**, alŭ căreĭ principiu este în Dumnedeŭ.

(11). Fisica luĭ Aristotelŭ. In cartea II. cap. 2, Aristotelŭ dice: arta imită natura.

(12). Acésta vrea se dică: «Printr'uă óre-care asemănare și unŭ felŭ de analogiă, arta nóstră este **nepótă**, pentru că natura procede din Dumnedeu ca fiiă a sea, și că arta procede din natură ca fiiă, imitând'o.» Etă opiniunea luĭ Venturi pentru a esplica acestŭ felŭ de rudeniă între Dumnedeŭ și artă, rudeniă pre care Dante voesce s'o stabiléscă aci.

(13). Din aceste două arte, acea a Naturiĭ și a vóstră.

(14). Pentru că voesce se tragă fructŭ din cea ce nu produce fructŭ nicĭ naturalŭ nicĭ prin arta omenéscă, adecă din argentŭ de sine sterilŭ.

(15). Poetulŭ a intratŭ în Infernŭ în séra Vinerii marĭ an. 1300; și elŭ anunță în primele versurĭ ale cântuluĭ II că diua începea se dispară. Elŭ a vorbitŭ de mediulŭ nopțiĭ cândŭ a făcutŭ pre Virgiliu se dică: «Gia tóte stelele, ce răsăriau cândŭ mě miscaĭ apunŭ.» (Vedi cântulŭ VII torz. 33) Acum descrie aurora, dicêndŭ că pesciĭ naintédă pre orisonte. Atuncĭ sórele fiindŭ în zodia berbecelui, pesciĭ răsăriau naintea sóreluĭ: în fine în acelașŭ momentŭ, marea ursă se apropriă de puntulŭ de unde suflă caurulŭ, vêntŭ de la nord-vestŭ.

CĂNTULŬ XII.

Virgiliu descinde cu Dante în prima incintă din cerculŭ alŭ VII-lea unde se pedepsescŭ violenţiĭ. Aci păzesce Minotaurulŭ. Maĭ josŭ poeţiĭ dau peste unŭ riu de sânge păḍitŭ de uă cétă de Centaurĭ. Unulŭ din aceştia trece pe Dante dincolo de riŭ.

1. Aşia era de aspru loculŭ unde venirămŭ a descinde ripa, şi ast-felŭ era încă prin cea ce aci era, că orĭ-ce vedere de grózā s'arŭ fi întorsŭ.

2. Precumŭ e acea ruină ce dincoa[1]) de Trientŭ lovì Adigele de uă latură, sau prin cutremurŭ de pămêntŭ sau prin lipsă de proptă,

1 Era lo loco, ove a scender la riva
Venimmo, alpestro, e per quel ch' ivi er' anco
Tal ch' ogni vista ne sarebbe schiva.
2 Qual è quella ruina che nel fianco
Di qua da Trento l' Adice percosse
O per tremuoto o per sostegno manco,

3. că din vêrfulŭ munteluĭ de unde se rostogoli în vale, stânca e așa de abruptă că nicĭ·uă cale s'arŭ face pentru celŭ ce arŭ fi susŭ.

4 Astŭ-felŭ era scoborișulŭ aceleĭ prăpăstiĭ; și susŭ pre vêrfulŭ rupteĭ stâncĭ zăcea întinsă infamia Cretanilorŭ,[2])

5. ce fu concepută în vaca mincinósă, și cândŭ ne vĕḑù, se mușcâ pe sine, ca acela pre care 'lŭ róde mânia înăuntru.

6. Ințeleptulŭ meŭ către elŭ strigâ: «credĭ póte că acesta e ducele Ateniĭ[3]) ce în lume susŭ 'țĭ dete mórte?

7. Fugĭ fiară, căcĭ elŭ nu vine măestritŭ de sora tea,[4]) ci merge spre a vedea turmentele vóstre.»

3 Che da cima del monte, onde si mosse,
Al piano è sì la roccia discoscesa,
Ch' alcuna via darebbe a chi su fosse;
4 Cotal di quel burrato era la scesa.
E in su la punta della rotta lacca
L'infamia di Cretti era distesa.
5 Che fu concetta nella falsa vacca.
E quando vide noi, sè stesso morse,
Sì come quei cui l' ira dentro fiacca.
6 Lo savio mio inver lui gridò: «Forse
Tu credi che quì sia il duca d' Atene,
Che su nel mondo la morte ti porse?
7 Partiti, bestia; chè questi non viene
Ammaestrato dalla tua sorella,
Ma vassi per veder le vostre pene»

8. Precumŭ e taurulŭ ce 'șĭ rumpe legăturile în momentulŭ ce a primitŭ lovitura mortală, și care nu maĭ scie umbla, ci icĭ și colo saltă,

9. așia vĕḑuĭ eŭ pre Minotaurŭ și prudentulŭ maestru strigâ: «alérgă la trecătóre, e bine se descinḑĭ câtŭ timpŭ e în furiă.»[8])

10. Ne luarămŭ astŭ-felŭ calea josŭ pre surpătura acelorŭ pietre ce adese se mișcă sub piciórele mele din causa noueĭ greutățĭ.[6])

11. Mergeamŭ gânditorŭ și elŭ 'mĭ ḑise: «tu cugețĭ póte la acea ruină, ce e păḑită de acea furiă bestială, pre care eŭ acumŭ o stinseĭ.

12. Voescŭ încă se sciĭ că altă dată cândŭ descinseĭ în basulŭ Infernŭ,[7]) acéstă stâncă nu era surpată.

8 Qual è quel toro che si slaccia in quella
Che ha ricevuto già il colpo mortale,
Che gir non sa, ma quà e là saltella;
9 Vid' io lo Minotauro far cotale.
E quegli accorto gridò: «Corri al varco;
Mentre ch' è in furia, è buon che tu ti cale,»
10 Così prendemmo via giù per lo scarco
Di quelle pietre, che spesso moviensi
Sotto i miei piedi per lo nuovo carco.
11 Io gía pensando. E quei disse: «Tu pensi
Forse a questa rovina, che è guardata
Da quell' ira bestial ch' io ora spensi.
12 Or vo' che sappi che l' altra fiata
Ch' io discesi quaggiù nel basso inferno,
Questa roccia non era ancor cascata.

13. Déră de sigurŭ décă 'mĭ amintescŭ bine, puţinŭ maĭ nainte de venirea aceluia, ce răpi luĭ Dite marea pradă din cerculŭ superiorŭ,[8])

14. din tóte părţile, profunda vale puturósă se cutremurâ astŭ-felŭ, că eŭ creḑuĭ că universulŭ simţia amorulŭ prin care,

15. de maĭ multe orĭ lumea s'a schimbatŭ în chaosŭ,[9]) cum sunt carĭ credŭ şi în acea clipă vechia stâncă icĭ şi aiurea se surpâ.

16. Déră ţintesce-ţĭ ochiĭ pre vale, căcĭ s'apropriă riulŭ de sânge,[10]) unde ferbŭ aceĭ ce prin violenţă aŭ vĕtămatŭ pre alţiĭ.»

17. O órbă cupiditate, o nebună mâniă, ce atâtŭ ne îmboldescĭ în scurta-ne viuéţă şi în cea eternă apoĭ aşa de rĕŭ ne afunḑĭ.

13 Ma certo poco pria, se ben discerno,
Che venisse Colui, che la gran preda
Levò a Dite del cerchio superno,
14 Da tutte parti l'alta valle feda
Tremò si, ch' io pensai che l' universo
Sentisse amor, per lo quale è chi creda
15 Più volte il mondo in caos converso.
Ed in quel punto questa vecchia roccia
Qui ed altrove tal fece riverso.
16 Ma ficca gli occhi a valle; chè s' approccia
La riviera del sangue, in la qual bolle
Qual che per violenza in altrui noccia.»
17 Oh cieca cupidigine, oh ira folle,
Che sì ci sproni nella vita corta,
E nell' eterna poi si mal c' immolle!

18. Vědui uă grópă mare întórsă în arcŭ, ce îmbrățișià tótă câmpia, precumŭ spusese călăuza mea.

19. Și între ea și piciorulŭ stâncii fugiaŭ unulŭ dupe altulŭ, Centauri armați cu săgeți, cumŭ obicinuiaŭ în lume se mérgă la vênatŭ.

20. Vědêndŭ că coborimŭ, fie-care se opri și din cétă trei se despărțiră cu arcuri și săgeți ântâi alese;

21 și unulŭ din depărtare strigâ: «la ce supliciu veniți, voi ce descindeți cósta? spuneți de acolo, de nu, tragŭ arculŭ.»

22. Maestrulŭ meŭ ḑise: «respunsulŭ, lui Chirone 'lŭ vomŭ da acolo aprópe. Spre rěulŭ těŭ voința 'ți fu totŭ-d'a-una prea iute.»

18 Io vidi un' ampia fossa in arco torta,
Come quella che tutto il piano abbraccia,
Secondo, ch' avea detto la mia scorta;
19 E tra il piè della ripa ed essa in traccia
Correan Centauri armati di saette,
Come solean nel mondo andare a caccia.
20 Vedendoci calar ciascun ristette,
E della schiera tre si dipartiro
Con archi e asticciuole prima elette.
21 E l' un gridò di lungi: «A qual martiro
Venite voi che scendete la costa?
Ditel costinci; se non, l' arco tiro.»
22 Lo mio maestro disse: «La risposta
Farem noi a Chiron costà di presso;
Mal fu la voglia tua sempre si tosta.»

23. Apoĭ mĕ atinse şi ḑise: «acelŭ e Nessu,[11]) ce murì pentru frumósa Dejaniră şi din sine ênsuşĭ trase resbunare.

24. Şi acelŭ din mijlocŭ, ce în peptŭ 'şĭ cată, e marele Chirone, ce nutri pre Achile; celŭ altŭ e Folo, ce fu atâtŭ de supusŭ mânii.[12])

25. In giurulŭ şanţurilorŭ eĭ mergŭ cu miile, săgetândŭ pre sufletulŭ acela ce ese din sânge maĭ multŭ de câtŭ 'lŭ scóte culpa sea»[13])

26. Noĭ ne apropriarămŭ de acele fiare sprintene; Chirone luâ o săgétă, şi cu crestătura 'ĭ şi dete barba dupe fălcĭ îndărătŭ.

27. Cândŭ 'şĭ descoperì gura sea cea mare, ḑise către soţĭ: «aţĭ luatŭ voĭ séma că acelŭ de îndărătŭ mişcă cea ce atinge?

23 Poi mi tentò, e disse: «Quegli è Nesso,
Che morì per la bella Dejanira,
E fe' di sè la vendetta egli stesso.
24 E quel di mezzo, che al petto si mira,
È il gran Chirone, il qual nudrì Achille;
Quell' altro è Folo, che fù sì pien d' ira.
25 D'intorno al fosso vanno a mille a mille,
Saettando quale anima si svelle
Del sangue più che sua colpa sortille.»
26 Noi ci appressammo a quelle fiere snelle.
Chiron prese uno strale, e con la cocca
Fece la barba indietro alle mascele.
27 Quando s'ebbe scoperta la gran bocca,
Disse ai compagni: «Siete voi accorti,
Che quel di retro move ciò ch' ei tocca?

28. Acestŭ lucru nu'lŭ facŭ piciórele de morţĭ.» Şi buna mea călăusă ce già 'ĭ ajungea la peptŭ, acolo unde cele două naturĭ se unescŭ,[14])

29. respunse: «e viu într'adevĕrŭ şi astŭ-felŭ eŭ singurŭ trebue să 'ĭ arătŭ négra vale; nevoia éră nu plăcerea 'lŭ duce pre aicĭ.

30. Atare încetâ de a cânta *alleluia*[15]) spre a veni să mĕ însarcine cu acestŭ nou oficiu; nu e lătrunŭ nicĭ eŭ sufletŭ blăstematŭ.

31. Déră pre acea virtute prin care 'mĭ mişcŭ paşiĭ meĭ, pre această selbatecă cale dă-ne unulŭ dintr'aĭ tĕĭ care să ne însoţéscă,

32. să ne arate vadulŭ, pre unde se póte trece şi se ducă pre acesta în cârcă, căcĭ nu e spiritŭ care se mérgă prin aerŭ.»

28 Così non soglion fare i piè de' morti.»
E il mio buon duca, che già gli era al petto,
Ove le due nature son consorti,
29 Rispose: «Ben è vivo, e sì soletto
Mostrargli mi convien la valle buja;
Necessità il c'induce, e non diletto.
30 Tal si partì da cantare alleluja
Che ne commise quest' uficio nuovo;
Non è ladron, nè io anima fuja.
31 Ma per quella virtù per cui io muovo
Li passi miei per sì selvaggia strada,
Danne un de' tuoi, a cui noi siamo a pruovo
32 Che ne dimostri là ove si guada,
E che porti costui in su la groppa;
Chè non è spirto che per l' aer vada.»

33. Chirone se întórse spre drépta şi ḑise luĭ Nessu: «te întórce şi condu'ĭ şi décă uă altă cétă vĕ împedică, depărtéz'o.»

34. Noĭ ne mişcarămŭ atuncĭ cu credinciósa călăusă în lungulŭ roşiuluĭ riu ce clocotea şi unde ceĭ ce ferbeaŭ ţipaŭ spăimêntătorŭ.

35. Vĕḑuĭ ómenĭ înfundaţĭ pênĕ la sprincene şi marele Centaurŭ ḑise: «cești-a suntŭ tirani ce jefuiră şi vĕrsară sânge.

36. Aicĭ se plângŭ relele comise fără milă, aicĭ e Alesandru[17]) şi Dionisiu fierosulŭ ce făcù ca Sicilia se aibă atâţĭ anĭ dureroşĭ.

37. Şi acea frunte cu pĕrŭ atâtŭ de negru e Azzolino[18]) şi celŭ-altŭ blondŭ e Obizzo d' Este,[19]) ce într'adevĕrŭ

33 Chiron si volse in su la destra poppa,
E disse a Nesso: «Torna, e sì li guida,
E fa cansar, s' altra schiera v' intoppa.»
34 Noi ci movemmo con la scorta fida
Lungo la proda del bollor vermiglio,
Ove i bolliti facean alte strida.
35 Io vidi gente sotte infino al ciglio;
E il gran centauro disse: «Ei son tiranni
Che dier nel sangue e' nell' aver di piglio.
36 Quivi si piangon li spietati danni;
QuiAi è Alessandro, e Dionisio fero
Che fe' Cicilia aver dolorosi anni.
37 E quella fronte che ha il pel così nero
È Azzolino; e quell' altro, ch' è biondo
È Obizzon da Esti, il qual per vero

38. fu omorâtŭ colo susŭ în lume de fiulŭ seŭ celŭ crudŭ.» Atuncĭ mĕ întorseĭ către poetŭ și elŭ 'mĭ ḑise: «acesta 'țĭ va fi acumŭ primulŭ și eŭ alŭ douilea.»[20])

39. Puținŭ maĭ departe Centaurulŭ 'șĭ opri privirile asupra maĭ multorŭ carĭ pĕnĕ la grumazĭ păreaŭ că esŭ din acelŭ sânge în clocotŭ.

40. El ne arătâ uă umbră singură de uă parte ḑicêndŭ: «acesta[21]) în sênulŭ chiar alŭ luĭ D-zeŭ sdrobì ânima ce âncă se onóră pre Tamisa.»

41. Apoĭ vĕḑuĭ gințĭ ce 'șĭ țineaŭ capulŭ afară din riu și âncă și totŭ bustulŭ și din aceștĭ pre mulțĭ recunoscui.

42. Astŭ-felŭ din ce în ce maĭ multŭ scădea acelŭ sânge, așia că acoperia numaĭ piciórele și pre aicĭ trecurămŭ riulŭ.

38 Fù spento dal figliastro su nel mondo.»
Allor mi volsi al poeta, e quei disse:
«Questi ti sia or primo, ed io secondo.»
39 Poco più oltre il centauro s'affisse
Sovra una gente che infino alla golla
Parea che di quel bulicame uscisse.
40 Mostrocci un' ombra dall' un canto sola
Dicendo: «Colui fesse in grembo a Dio
Lo cor che in sul Tamigi ancor si cola.»
41 Poi vidi gente che di fuor del rio
Tenea la testa ed ancor tutto il casso;
E di costoro assai riconnobb' io.
42 Così a più a più si facea basso
Quel sangue, sì che copria pur li piedi;
E quivi fu del fosso il nostro passo.

43. «Precumŭ vedĭ din acéstă parte că scade sorgintea neîncetatŭ, ḑise Centaurulŭ, voescŭ se credĭ

44. că de cea-l-altă parte din ce în ce fundulŭ seŭ se adâncesce, pênĕ ce ajunge acolo unde tirania trebue să gémă.

45. Divìna justiţiă acolo punge pre Atila ce fu flagelŭ pre pămêntŭ, pre Pirru[22]) şi pre Sestu[23]) şi în eternŭ

46. stórce lacrămĭ cărora le dă cursŭ clocotulŭ, luĭ Rinier din Corneto[24]) şi luĭ Rinier Pazzo[25]) ce făcură atâta resbelŭ pre căĭ.»

Apoĭ se întórse şi trecù vadulŭ.

43 «Si come tu da questa parte vedi
Lo bulicame che sempre si scema.
Disse il centauro, voglio che tu credi
44 Che da quest' altra a più a più giù prema
Lo fondo suo, infin ch' ei si raggiunge
Ove la tirannia convien che gema,
45 La divina giustizia di qua punge
Quell' Attila che fu flagello in terra,
E Pirro, e Sesto, ed in eterno munge
46 Le lagrime che col bollor disserra
A Rinier da Cornetto, a Rinier Pazzo,
Che fecero alle strade tanta guerra.»
Poi si rivolse, e ripassossi il guazzo.

NOTE LA CĂNTULŬ XII.

(1). Dante voesce póte se amintéscă aicĭ acea surpătură de munte ce se întâmplâ aprópe de Marco uă oră departe de Roveredo în anulŭ 883 şi care îngropâ, se ḑice, unŭ oraşŭ întregŭ. Séu stânca acea de lângă Rivoli ce se surpà şi căḑù în Adige la 1310 dupe uă vechiă cronică. Saŭ maĭ póte fi vorba de surpătura munteluĭ Cengio Rosso, unde se află aḑĭ Castello de la Pietra, $2^1/_2$ mile departe de Roveredo şi care se ḑice că este fórte naltŭ şi abruptŭ.

(2). Minotaurulŭ fructulŭ amoruluĭ infamŭ alŭ Pasifaeĭ cu taurulŭ, căruĭ se dete închiḑênduse într'uă vacă de lemnŭ.

(3). Teseu regele Ateniĭ ce omorî pre Minotaurŭ.

(4). Ariana fiia luĭ Minos şi a Pasifaeĭ şi sora Minotauruluĭ.

(5). Câtŭ timpŭ se înfuriaḑă în contra'mĭ; căcĭ atuncĭ nu va luà séma la tine.

(6). Greutatea corpuluĭ luĭ Dante.

(7). Veḑĭ cântulŭ IX.

(8). Adecă de venirea luĭ Cristŭ care scóse din Limbe sufletele justilorŭ.

(9). Opiniunea luĭ Empedocle, care cugetà ca, lumea fiindŭ formată prin discordia elementelorŭ, concordia saŭ amorulŭ aduce într'ênsa la intervale, chaosulŭ.

(10). Prima incintă, saŭ **girone** din alŭ şéptelea cercŭ.

(11). Nessu încercânduse a răpi pe Dejanira fu omoritŭ de Ercule cu uă săgétă muiată în sângele Idreĭ din Lerna. Ca sĕ'şĭ rĕsbune, elŭ dete murindŭ Dejanireĭ vestmêntulŭ sĕŭ plinŭ de

sânge, spunêndu'I că are proprietatea de a împedica pre barbatulŭ eI se iubéscă alte femeI. Ea credù şi'lŭ dete luI Ercule, care îmbrăcânduse cu elŭ, se aprinse înăuntru de unŭ focŭ atâtŭ de violentŭ, că deveni nebunŭ şi muri.

(12). Folo unulŭ dintre CentauriI carI la nunta luI Piritou, fiindŭ ameţiţI de vinŭ, voiră se violeḑe pre mirésă şi pre cele alte femeI Lapide.

(13). Cum vomŭ vedea maI la vale, aceştI pĕcătoşI suntŭ dupe gradulŭ pĕcatuluI lorŭ maI multŭ saŭ maI puţinŭ înfundaţI în sânge.

(14). Unde se termină forma omenéscă şi începe forma caluluI. Pre Chirone trebue se ni'lŭ imaginămŭ colosalŭ, de óre-ce Virgiliŭ ajunge numaI acolo unde cele douĕ naturI se unescŭ.

(15). Beatrice care este în Paradisŭ, unde cântă alleluia.

(17). Alexandru din Phera, tiranŭ grecŭ; Dionisiu celŭ bĕtrânŭ tiranulŭ SiciliI.

(18). Azzolino da Romano, perfidŭ tiranŭ din familia comiţilorŭ de Onara, ginerele împeratoruluI Fridericŭ II; elŭ se născù în 1194, şI tiraniză Marca Trevisană şi parte din Lombardia de la 1230 la 1260. Muri la Soncino. Opiniunea publică asupra luI e fórte bine esprimată în următorulŭ epitafŭ: **Hic jacet Sunzini tumulus canis et Ezzelini Quem lacerant manes tartareique canes.** Dupe Benvenuto da Imola, Azzolino era de statură medilociă, negru şi fórte pĕrosŭ. In frunte tocmaI deasupra nasuluI avea câţI-va perI lungI şi negri, carI se sbârleaŭ cândŭ era în mâniă. La aceştI perI, póte face Dante alusiune.

(19). Obizzo saŭ Opizzone II de Este, marchese ce domnì în Ferrara şi în Marca AnconeI, fu totŭ atâtŭ de crudŭ ca şi Azzolino. Muri în 1293. Se crede că fu sugrumatŭ de fiiulŭ sĕu Azzo III. Dante ḑice **per vero**, spre a respunde la acéstă **bănuială**.

(20). Nessu te va conduce acumŭ.

(21). Guido de Montfort care, în 1270 la Viterbo, asasină pre Enricŭ fiulŭ regeluI Ricardŭ alŭ AnglieI, într'uă biserică, în timpulŭ liturgiI. Elŭ voi să resbune pre tatălŭ seŭ Simon de Montfort, omorîtŭ de regele AnglieI, Enricŭ III în bătaia de la Evensham 1265. Villani spune că corpulŭ principiuluI Enricŭ (ce era nepotŭ luI Enricŭ III), fu transportatŭ la Londra, şi ânima luI pusă într'uă cupă de aurŭ la intrarea punţiI preste Tamisa, ca se reamintéscă acestŭ omorŭ Englesilorŭ.

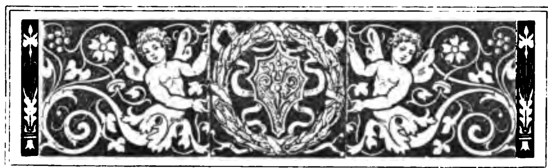
(22). Regele Epiruluĭ, acelŭ aventurarŭ pre care Johannes Müller cu dreptŭ cuvêntŭ 'lŭ compară cu condottieri seculuĭ alŭ 15-lea.

(23). Sextu Pompeiu fiulŭ mareluĭ Pompeiu care dupe mórtea luĭ Cesar merse în Sardinia şi Sicilia, şi ca piratŭ se luptă in contra Triumvirilorŭ.

(24). Rinier din Corneto faimosŭ banditŭ din timpulŭ luĭ Dante. Corneto se află în Maremma.

(25). Rinier Pazzo fu unŭ cavalerŭ din familia Pazzi din Valdarno între Florenţa şi Arezzo; elŭ jefui pre prelaţiĭ Bisericiĭ din Roma, prin ordinulŭ împeratuluĭ Fredericŭ II, către anulŭ 1228.

CÂNTULŬ XIII.

A doua incintă din cerculŭ alŭ VII-lea unde se pedepsesce crima sinuciderii. Sufletele pĕcătoșilorŭ suntŭ ascunse în arborii unei spăimêntătóre păduri, locuită de Harpi. Dante se opresce a vorbi cu Petru delle Vigne cancelarulŭ lui Fredericŭ II. care 'i istorisesce causa disgrației séle. Două alte suflete fugŭ prin acea pădure gonite de cățele flămânde.

1. Nu ajunsese încă Nessu dincolo, cândŭ noĭ intrarămŭ într'uă pădure unde nu se semna nicĭ uă cărare.

2. Nu frunḑe verḑĭ, ci de colóre negriă, nu ramurĭ netede, ci nodurόse și strâmbe, nu erau póme, ci spinĭ cu otravă.

1 Non era ancor di là Nesso arrivato,
Quando noi ci mettemmo per un bosco
Che da nessun sentiero era segnato.
2 Non frondi verdi, ma di color fosco,
Non rami schietti, ma nodosi e involti,
Non pomi v' eran, ma stecchi con tosco.

3. Nu au atâtŭ de aspre desişurĭ, nicĭ maĭ stufóse acele fiére selbatice, carĭ între Cecina şi Corneto urescŭ locurile cultivate.[1]

4. Aci 'şĭ facŭ cuibulŭ hidósele harpiĭ, ce goniră din Strofade[2] pre Troiani, cu trista scire a viitoruluĭ desastru.

5. Ele aŭ aripe late şi gâturĭ şi feçie omenescĭ, şi picióre cu ghiare şi cu pene acoperite suntŭ pântecele lorŭ; ele se vaetă pre straniĭ arborĭ.

6. Şi bunulŭ maestru: «nainte de a intra maĭ năuntru, află că escĭ în a doua incintă,[3] începù a 'mĭ ḑice, şi veĭ fi câtŭ timpŭ

7. veĭ călca pre oribilulŭ nisipŭ. Privesce déră bine şi astŭ-felŭ veĭ vedea lucrurĭ, ce 'ţĭ vorŭ da credinţă în cuvêntulŭ meŭ.»[4]

3 Non han si aspri sterpi né si folti
Quelle fiere selvagge che in odio hanno
Tra Cécina e Corneto; luoghi colti.
4 Quivi le brutte Arpie lor nido fanno,
Che cacciar delle Strofade i Trojani
Con tristo annunzio di futuro danno.
5 Ale hanno late, e colli e visi umani,
Piè con artigli, e pennuto il gran ventre;
Fanno lamenti in su gli alberi strani.
6 E il buon maestro: «Prima che più entre,
Sappi che se' nel secondo girone,
Mi cominciò a dire, e sarai, mentre
7 Che tu verrai nell' orribile sabbione.
Però riguarda bene, e sì vedrai
Cose che torrien fede al mio sermone.»

8. Eu auḑiamŭ gemete şi nu vedeamŭ pre ceĭ ce le făceaŭ; de acea de totŭ turburatŭ mĕ opriĭ.

9. Eŭ credŭ că creḑù că eŭ credeamŭ[5]) că atâtea vocĭ eşiau dintre acele trunchiurĭ de la sufletele ce de noĭ se ascundeau.

10. De acea maestrulŭ meu ḑise: «de veĭ rumpe vre-uă rămură a uneia din aceste plante, cugetările ce aĭ vorŭ fi tóte sdrobite.»[6])

11. Atuncĭ întinsei mâna puţinŭ nainte şi culeseĭ uă ramurea dintr'unŭ mare spinŭ şi trunchiulŭ strigâ: «pentru ce mĕ smulgĭ?»

12. Apoĭ dupe ce se făcù negru de sânge, începù éră a striga: «pentru ce mĕ rumpĭ?[7]) nu aĭ tu nicĭ unŭ simţimêntŭ de pietate?

8 Io sentía da ogni parte traer guai,
E non vedea persona che il faccese;
Perch'io tutto smarrito mi arrestai.
9 Io credo ch' ei credette che io credesse
Che tante voci uscisser tra que' bronchi
Da gente che per noi si nascondesse.
10 Però disse il maestro: «Se tu tronchi
Qual che fraschetta d'una d'este piante,
Li pensier' che hai si faran tutti monchi.»
11 Allor porsi la mano un poco avante,
E colsi un ramuscel da un gran pruno;
E il tronco suo gridò: «Perché mi schiante?»
12 Da che fatto fu poi di sangue bruno.
Ricominciò a gridar: «Perchè mi scerpi?
Non hai tu spirto di pietate alcuno?

13. Furămŭ ómenĭ și acumŭ suntemŭ arborĭ; mâna tea arŭ trebui se fie maĭ piósă de amŭ fi fostŭ chiarŭ suflete de șerpĭ.»

14. Precumŭ un tăciune verde, ce arŭ fi arsŭ la unulŭ din capete, la celŭ altŭ geme, și țiue din causa aeruluĭ ce ese;

15. astŭ-felŭ din acelŭ trunchiu eșiau cuvente și sânge împreună; de acea lăsaĭ crénga se cadă și stătuĭ ca unŭ omŭ ce are témă.

16. «Suflete rĕnitŭ, respunse maestrulŭ, décă elŭ arŭ fi pututŭ crede dintru ântâi cea ce a vĕḑutŭ din versurile mele[8])

17. pre tine n'arŭ fi pusŭ mâna. Ci lucrulŭ de necreḑutŭ mĕ făcù se 'lŭ inducŭ la unŭ actŭ, ce pre mine ênsu-mĭ mĕ apésă.

13 Uomini fummo, ed or sem fatti sterpi;
Ben dovrebb' esser la tua man più pia,
Se state fossim' anime di serpi.»
14 Come d'un stizzo verde, che arso sia
Dall' un de' capi, che dell' altro geme,
E cigola per vento che va via;
15 Si della scheggia rotta uscia insieme
Parole e sangue; ond'io lasciai la cima
Cadere, e stetti come l'uom che teme,
16 «S'egli avesse potuto creder prima,
Rispose il savio mio, anima lesa,
Ciò che ha veduto, pur con la mia rima,
17 Non avrebbe in te la man distesa;
Ma la cosa incredibile mi fece
Indurlo ad opra che a me stesso pesa.

18. Déră spune'mĭ cine fuseşĭ, aşia că dreptŭ amendă se împrospăteḑe renumele tĕu în lume susŭ unde luĭ 'ĭ e permisŭ a se întórce.»

19. Şi trunchiulŭ: «atâtŭ mĕ farmecĭ cu dulcele tĕu graiu, că nu potŭ tăcea; şi se nu vĕ fiă cu greu de întârziĭ puţinŭ cu voĭ la vorbă.

20. Eu suntŭ acela ce ţinuĭ ambele cheĭ ale ânimeĭ luĭ Fredericŭ,[9]) şi care le învêrtiĭ închiḑêndŭ şi deschiḑêndŭ atâtŭ de încetişorŭ

21. că din secretulŭ seu maĭ pre toţĭ depărtaĭ. Credinciosŭ fuĭ gloriosuluĭ oficiu, şi atâtŭ că perduĭ pulsulŭ şi somnulŭ.[10])

22. Curteana[11]) ce nicĭ-uă-dată nu 'şĭ întórce sfruntata căutătură de la palatulŭ Cesareluĭ, mórtea comună şi viţiulŭ curţilorŭ

18 Ma dilli chi tu fosti, si che, in vece
D'alcuna ammenda tua fama rinfreschi
Nel mondo su dove tornar gli lece.»
19 E il tronco: «Si con dolce dir m' adeschi,
Ch'io non posso tacere; e noi non gravi
Perch' io un poco a ragionar m'inveschi.
20 Io son colui che tenni ambo le chiavi
Del cor di Federico, e che le volsi
Serrando e disserrando si soavi,
21 Che dal segreto suo quasi ogni uom tolsi.
Fede portai al glorioso ufizio
Tanto ch' io ne perdei lo sonno e il polsi.
22 La meretrice che mai dall' ospizio
Di Cesare non torse gli occhi putti,
Morte comune e delle corti vizio,

23. înflăcărâ în contra-mĭ tóte sufletele; şi înflăcăraţiĭ înflăcărară pre Augustŭ atâtŭ, că veselele onorurĭ se schimbară în tristă durere.

24. Sufletulŭ meŭ indignatŭ, credêndŭ prin mórte a fugì de dispreţŭ, mĕ făcù injustŭ în contra mea ce fuĭ justŭ.

25. Pre nouile rădăcinĭ ale acestuĭ lemnŭ vĕ jurŭ, că nicĭ-uă-dată nu rupseĭ credinţa către Domnulŭ meŭ, ce de onóre fu atâtŭ de demnŭ.

26. Şi dacă din voĭ vre unulŭ se întórce în lume, se 'mĭ redice memoria ce zace încă de lovitura ce 'ĭ dete invidia.»

27. Puţinŭ asceptâ şi apoĭ pentru că tăcù poetulŭ 'mĭ dise: «Nu perde timpulŭ, ci vorbesce'ĭ şi 'lŭ întrébă décă 'ţĭ place maĭ multŭ.»

23 Infiammò contra me gli animi tutti;
E gl' infiammati infiammar si Augusto,
Che i licti onor tornaro in tristi lutti.
24 L'animo mio per disdegnoso gusto,
Credendo col morir fuggir disdegno,
Ingiusto fece me contra me giusto,
25 Per le nuove radici d'esto legno
Vi giuro che giammai non ruppi fede
Al mio signor, che fu d'onor si degno.
26 E se di voi alcun nel mondo riede,
Conforti la memoria mia, che giace
Ancor del colpo che invidia le diede.»
27 Un poco attese, e poi: «Da ch' ei si tace,
Disse il poeta a me, non perder l'ora,
Ma parla e chiedi a lui se più ti piace.»

28. De acea eu luĭ: «Intrébăl'ŭ tu încă despre cea ce credĭ că m'arŭ satisface: căci eŭ n'așĭ putea, atâtŭ pietatea mĕ mișcă.»

29. Pentru acea începu: «Décă omulŭ[12]) 'țĭ face liberamente cea ce graiulŭ tĕu rógă, spirite încarceratŭ, placă-țĭ încă

30. a ne spune cumŭ sufletulŭ se légă în aceste nodurĭ; și spune-ne, de poțĭ, de vre unulŭ se desface din atarĭ membre.»

31. Atuncĭ trunchiulŭ suflâ tare și apoĭ acea suflare se converti în astă voce: «pre scurtŭ vĕ va fi rĕspunsŭ.

32. Cândŭ sufletulŭ feroce se desparte de corpulŭ din care elŭ însușĭ s'a desrădăcinatŭ, Minos 'lŭ trămite în a șéptea gură.

28 Ond' io a lui: «Dimandal tu ancora
Di quel che credi che a me soddisfaccia;
Ch' io non potrei; tanta pietà m'accora.»
29 Perciò ricominciò: «Se l' uom ti faccia
Liberamente ciò che il tuo dir prega,
Spirito incarcerato, ancor ti piaccia
30 Di dirne come l'anima si lega
In questi nocchi; e dinne, se tu puoi,
Se alcuna mai da tai membra si spiega.»
31 Allor soffiò lo troncó forte, e poi
Si convertí quel vento in cotal voce:
«Brevemente sarà riposto a voi.
32 Quando si parte l'anima feroce
Dal corpo, ond' ella stessa s'è divelta,
Minos la manda alla settima foce,

33. Elŭ cade în pădure și nu în locŭ alesŭ;[13]) ci acolo unde întêmplarea 'lŭ aruncă, și aci germinéză ca grăuntele de secară.

34. Se 'nalță ca vlăstarŭ și ca arbore selbatecŭ; harpiile păscêndŭ apoĭ din foile luĭ 'ĭ facŭ durere și dureriĭ resuflare.[14])

35. Ca cele-alte vomŭ veni pentru spoliele nóstre; déră nu ca vre-unulŭ să se revestéscă cu ele; căcĭ nu e justŭ ca omulŭ se recapete cea ce singurŭ 'șĭ răpesce.

36. Aicĭ le vomŭ têri, și în lugubra pădure vorŭ fi corpurile nóstre atârnate, fiă-care de trunchiulŭ turmentateĭ sale umbre.»

37. Noĭ eramŭ încă atențĭ la trunchiŭ, credêndŭ că altŭ-ceva voesce a ne spune, cândŭ furămŭ surprinșĭ de uă rumóre

33 Cade in la selva, e non le è parte scelta;
Ma la dove fortuna la balestra,
Quivi germoglia come gran di spelta.
34 Surge in vermena ed in pianta silvestra;
Le arpie, pascendo poi delle sue foglie,
Fanno dolore e al dolor finestra.
35 Come l'altre, verrem per nostre spoglie,
Ma non però che alcuna sen rivesta;
Chè non è giusto aver ciò che uom si toglie.
36 Qui le trascineremo, e per la mesta
Selva saranno i nostri corpi appesi,
Ciascuna al prun dell' ombra sua molesta.»
37 Noi eravamo ancora al tronco attesi,
Credendo che altro ne volesse dire,
Quando noi fummo d'un romor sorpresi

38. asemenea aceluia, ce simte că vine mistreţulŭ şi góna spre loculŭ unde se află şi aude fiarele şi crengile făcêndŭ sgomotŭ.

39. Şi écă despre partea stângă douĭ[15]) nudĭ şi sgâriaţĭ, fugindŭ atâtŭ de iute, că prin pădure sfărâmaŭ orĭ-ce obstacolŭ.

40. Celŭ d'ântâĭ: «acumŭ alérgă, alérgă mórte» şi celŭ-altŭ căruĭ părea că prea întârḑiă, strigà: «Lano, nu 'ţĭ fură picióreole atâtŭ de iuţĭ

41. la luptele de lângă Topo.» Apoĭ lipsindu'ĭ póte resuflarea, din sine şi dintr'unŭ copăcelŭ făcù unŭ grupŭ.

42. Indărătulŭ lorŭ pădurea era plină de negre căţele flămânde, carĭ alergaŭ ca copoiĭ scăpaţĭ din lanţŭ.

38 Similimente a colui che venire
Sente il porco e la caccia alla sua posta
Che ode le bestie e le frasche stormire.
39 Ed ecco duo della sinistra costa,
Nudi e graffiati, fuggendo sì forte
Che della selva rompiéno ogni rosta.
40 Quel dinanzi: «Ora accorri, accorri, morte!»
E l'altro, a cui pareva tardar troppo,
Gridava: «Lano, sí non furo accorte
41 Le gambe tue alle giostre del Toppo.»
E poi che forse gli fallia la lena,
Di sè e d'un cespuglio fece un groppo.
42 Diretro a loro era la selva piena
Di nere cagne bramose e correnti
Come veltri che uscisser di catena.

43. In celŭ ce se ascunse, înfipseră dinţiĭ şi 'lŭ sfăşiară bucăţĭ bucăţĭ, apoĭ luară cu sine acele dureróse membre.

44. Atuncĭ călăusa mea mĕ luâ de mână, şi mĕ duse la trunchiulŭ ce plângea în vanŭ prin ramurile sângerânde.

45. «O Iacob Sânt-Andrea[16]), ḑicea elŭ, la ce 'ţĭ a servitŭ sĕ 'ţĭ facĭ din mine scutŭ? în ce suntŭ eŭ de vină de réua ta viuéţă?»

46. Cândŭ maestrulŭ meŭ se opri lângă dênsulŭ: «cine fuseşĭ ḑise, tu care prin atâtea vêrfurĭ sufli cu sânge durerόse cuvente?»

47. Şi acela nouĕ: «o suflete ce aţĭ venitŭ ca sĕ vedeţĭ nedemnulŭ măcelŭ ce astŭ-felŭ m'a despoiatŭ de frunḑele mele.

43 In quel che s'appiattò miser li denti,
E quel dilaceraro a brano a brano,
Poi sen portar quelle membra dolenti.
44 Presemi allor la mia scorta per mano,
E menommi al cespuglio che piangea
Per le rotture sanguinenti invano.
45 «O Jacomo, dicea, da Sant' Andrea,
Che t' è giovato di me fare schermo?
Che colpa ho io della tua vita rea?»
46 Quando il maestro fu sovr' esso fermo,
Disse: «Chi fusti, che per tante punte
Soffi con sangue doloroso sermo?»
47 E quegli a noi: «O anime che giunte
Siete a veder lo strazio disonesto.
Che ha le mie frondi sì da me disgiunte,

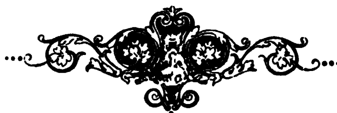
48. Culegeţi-le la piciorulŭ tristuluĭ trunchiŭ. Eu fuseĭ din cetatea[17]) ce pentru Botezătorŭ[18]) schimbâ pre primulŭ seŭ patronŭ;

49. de acea cu arta sea totŭ-de-una o va supĕra,[19]) şi de nu arŭ fi remasŭ la puntea preste Arno de dênsulŭ âncă vre-uă urmă,

50. aceĭ cetăţenĭ carĭ apoĭ o ridicară din noŭ pre cenuşia ce de la Atila rĕmase, indarnŭ arŭ fi făcutŭ să se lucreze.

Din casa mea 'mĭ făcuĭ spânzurătóre.»

48 Raccoglietele al piè del tristo cesto.
Io fui della città che nel Batista
Mutò il primo padrone; ond' ei per questo
49 Sempre con l'arte sua la farà trista.
E se non fosse che in sul passo d'Arno
Rimane ancor di lui alcuna vista,
50 Quei cittadin' che poi la rifondarno
Sovra il cener che d'Attila rimase,
Avrebber fatto lavorare indarno.
Io fei giubbetto a me delle mie case.»

NOTE LA CÂNTULŬ XIII.

(1). Corneto, mică cetate între Statele papale şi Toscana; Cecina rîu ce trece prin provincia Volterreĭ şi se aruncă în Mediterana, câte-va ore departe de Livorno spre Roma. Cele două rîurĭ Cecina şi Marta, lângă care se află Corneto, formédă limite'e Maremeĭ Toscane, locŭ nesănĕtosŭ unde adĭ chiarŭ se află numaĭ păḑurĭ şi tufişiurĭ.

(2). Insule din marea Ionică. Vedĭ Virgiliu Eneida, cart. III.

(3). Acea a sinuciḑilorŭ.

(4). Carĭ te vorŭ face se credĭ cea ce spunŭ eŭ de Polydor, că pre corpulŭ seŭ crescuse unŭ copăcelŭ ale căruĭ ramurĭ rupte de Enea, rĕspândiră sânge. (Eneida cartea III).

(5). Acelaşŭ jocŭ de cuvente 'lŭ găsimŭ şi în Ariosto. Io credea e credo, e creder credo il vero. (Orlando furioso cânt. IX).

(6). Veĭ eşi din părerea greşită că aceste vocĭ vinŭ de la ómenĭ ascunşĭ între trunchiurĭ.

(7). Imitaţiune din Virgiliu: Quid miserum, Enea, laceras? (Cartea III. Eneida).

(8). Din versurile Eneideĭ.

(9). Pietro delle Vigne, cancelariulŭ luĭ Fredericŭ II, se sinucise în anulŭ 1249, sfărămându-şĭ capulŭ de muriĭ închisóreĭ séle.

(10). Adecă amŭ petrecutŭ multe nopţĭ fără somnŭ şi la sfârşitŭ 'mĭ amŭ perdutŭ şi viuĕţia.

(11). Invidia.

(12). Décă Dante consimte se facă totŭ spre a ţi se recunósce inocenţa.

(13). Crima tutora fiindŭ aceaşĭ, şi penitenţa pentru toţĭ e aceaşĭ.

(14). Cândŭ rumpĭ una din ramurile lorŭ, aceştĭ nefericiţĭ simtŭ,

uă durere, ce le smulge ţipete carĭ essŭ prin crăpătura ramuriĭ rupte.

(15). Iacob de S. Andrea şi Lano. Lano saŭ Ercolano din Sienna fórte avutŭ, 'şĭ mâncă tótă averea. Aflânduse la lupta ce Aretiniĭ avură cu Siennesiĭ lângă Pieve del Toppo, elŭ preferi, putêndŭ se scape prin fugă, sĕ se arunce printre inemicĭ şi se móră.

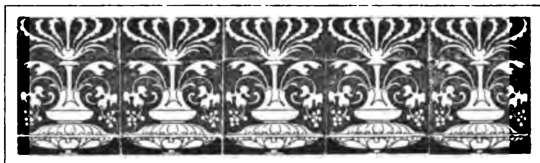
(16). Iacob de S. Andrea, fiulŭ luĭ Odorico de Monselice şi alŭ Speroneleĭ Delesmanini, damă fórte avută, care avù şése bărbaţĭ. Elŭ fu celebru prin prodigalitatea sea. Comentatoriĭ credŭ că fù omorîtŭ de Ezzelin la 1239. Décă arŭ fi astŭ-felŭ, pentru ce l'arŭ pune Dante printre sinucidĭ?

(17). Comentatoriĭ nu suntŭ de acordŭ asupra acestuĭ personagiu. Uniĭ credŭ că fù unŭ judecătorŭ din familia Agli, care dândŭ uă dată unŭ consiliu reŭ, atâtŭ 'lŭ atinseră imputările ce i se făcură, că se spânzură. Alţiĭ dicŭ că e Rocco de' Mozzi, fórte avutŭ, care ruinându-se, se spânzură în casa sea. Boccacio ênsă crede că Dante n'a voitŭ se desemne vre-unŭ personagiŭ; ci în generalŭ pre toţĭ aceĭ ce se sinuciseră în Florenţa în timpulŭ seŭ.

(18). Florenţa păgână avea pre Marte ca patronŭ; devenită creştină, ea se puse sub protecţiunea sântuluĭ Iónŭ Botezătorulŭ. Ensă Marte n'arŭ fi apĕrat'o de resbelele destructoriĭ, décă uă statuă a acestuĭ deu păgânŭ n'arŭ fi fostŭ conservată şi pusă pre puntea Arnuluĭ. Singulară superstiţiune păstrată de Dante. Nu e adevĕratŭ ca Atila se fi trecutŭ preste Florenţa. Dante urmédă aicĭ tradiţiunĭ ce n'aŭ nimicŭ istoricŭ.

(19). Adecă î va ocasiona totŭ-de-una resbele.

CĂNTULŬ XIV.

A treia incintă unde se pedepsescŭ treĭ felurĭ de violinţe. Violenţa în contra luĭ Dumneḑeŭ, saŭ imp'etatea, violenţa în contra naturiĭ, saŭ sodomia; violenţa în contra societăţiĭ saŭ usura. Culpabiliĭ suntŭ turmentaţĭ de uă plóie continuă de flacărĭ arzătóre, descrierea sorginţilorŭ Acherontelui, Stigeluĭ şi Flegetoneluĭ.

1. Pentru că amorulŭ de loculŭ natalŭ mĕ miscâ, adunaĭ frunḑiele împrăştiate, şi le dedeĭ aceluia a căruĭ voce gia se stingea.

2. De aci venirămŭ la loculŭ, unde se desparte a doua incintă de a treia, şi unde se vede a Justiţieĭ oribilă artă.

1 Poi che la carità del natio loco
Mi strinse, raunai le fronde sparte,
E rende' le a colui ch' era già fioco.
2 Indi venimmo al fine, ove si parte
Lo secondo giron dal terzo, e dove
Si vede di giustizia orribil arte.

3. Ca sĕ arătŭ bine lucrurile nouĭ, eŭ ḑicŭ, că ajunserămŭ pre uă câmpiă, ce din sênulŭ eĭ orĭ-ce plantă respinge.

4. Durerósa pădure 'ĭ e ghirlandă împrejurŭ, precumŭ tristulŭ șianțiu eĭ, aci pe margine'ĭ ne oprirămŭ piciórele.

5. Pămêntulŭ era unŭ nisipŭ aridŭ și desŭ, nu altŭ-felŭ de câtŭ acela, ce fù călcatŭ de piciórele luĭ Catone.[1])

6. O resbunare a luĭ Dumneḑeŭ, câtŭ trebue să fiĭ de temută de orĭ-cine arŭ citi acea ce se arătâ ochilorŭ meĭ!

7. Vĕḑuĭ multe turme de suflete nude, ce plângeaŭ tóte prè durerosŭ, și părea lorŭ impusă uă lege diversă.

3 A ben manifestar le cose nuove,
Dico che arrivammo ad una landa
Che dal suo letto ogni pianta rimuove.
4 La dolorosa selva le è ghirlanda
Intorno, come il fosso tristo ad essa.
Quivi fermammo a randa a randa.
5 Lo spazzo era un' arena arida e spessa,
Non d'altra foggia fatta che colei
Che fu da' piè di Caton già soppressa.
6 Oh vendetta di Dio, quanto tu dèi
Esser temuta da ciascun che legge
Ció che fu manifesto agli occhi miei!
7 D'anime nude vidi molte gregge,
Che piangean tutte assai miseramente,
E parea posta lor diversa legge.

8. Uniĭ zăceaŭ pre spate la pămêntŭ, alţiĭ sgârciţĭ de totŭ, şedeaŭ, şi alţiĭ umblaŭ neîncetatŭ.[2])

9. Aceĭ ce împregiurŭ mergeaŭ, eraŭ mulţĭ, şi aceĭ ce zăceaŭ în turmente, maĭ puţinĭ, déră la gemetŭ limba lorŭ era maĭ deslegată.

10. Pre întregulŭ nisipŭ, c'uă cădere lentă, ploaŭ marĭ fulgĭ de focŭ, precumŭ fulgĭ de néuă pre Alpĭ cândŭ nu e vêntŭ.

11. Precumŭ Alessandru în acele părţĭ calde ale Indieĭ, vĕḑù, pre armia sea, flacărĭ căḑêndŭ ce nu se stingeaŭ pre pămêntŭ;

12. pentru acea făcù ca să se calce solulŭ de câtre trupele séle, fiindŭ-că vapórea maĭ bine se stingea cândŭ era singură.[3])

8 Supin giaceva in terra alcuna gente,
Alcuna si sedea tutta raccolta,
Ed altra andava continuamente.
9 Quella che giva intorno era più molta,
E quella men che giaceva al tormento,
Ma più al duolo avea la lingua sciolta.
10 Sovra tutto il sabbion d'un cader lento
Piovean di fuoco dilatate falde,
Come di neve in alpe senza vento.
11 Quali Alessandro in quelle parti calde
D'India vide sopro lo suo stolo
Fiamme cadere infino a terra salde;
12 Perch' ei provvide a scalpitar lo suolo
Con le sue schiere, per ciò che il vaporo
Me' si stingueva mentre ch' era solo;

13. Astŭ-felŭ cădea eterna arsură de care s'aprindea nisipulŭ, ca ésca subŭ amnarŭ, spre a îndoui durerea.

14. Fără repausŭ era joculŭ[4]) miserelorŭ mânĭ, cândŭ icĭ cândŭ colo, scuturândŭ dupe sine nouă flacără.

15. Eu începuĭ: «Maestre, tu ce învingĭ orĭ-ce, afară de cumpliţiĭ demonĭ, carĭ la intrarea porţiĭ în contra-ne eşiră,

16. cine e acelŭ mare, ce pare că nu se îngrijesce de focŭ şi zace despreţuitorŭ şi sumeţŭ, aşia că plóia pare că nu'lŭ turmentă?»

17. Şi acela[5]) chiarŭ, zărindŭ că pre conducătorŭ de dênsulŭ eŭ întrebamŭ, strigâ: Cumŭ fuseĭ viu, aşa suntŭ şi mortŭ.

13 Tale scendeva l'eternale ardore:
Onde l'arena s'accendea com' esca
Sotto focile, a doppiar lo dolore.
14 Senza riposo mai era la tresca
Delle misere mani, or quindi or quinci
Iscotendo da sè l'ardura fresca.
15 Io cominciai: «Maestro, tu che vinci
Tutte le cose, fuor che i demon' duri
Che all' entrar della porta incontro uscinci,
16 Chi è quel grande che non par che curi
L'incendio, e giace dispettoso e torto
Si che la pioggia non par che il maturi?»
17 E quel medesmo che si fue accorto
Ch' io dimandava il mio duca di lui.
Gridò: Qual io fui vivo, tal son morto.

18. De arŭ fatica Joe pre făurarulŭ seŭ[6]) de la care mâniosŭ luâ trăsnetulŭ acutŭ cu care fuseĭ lovitŭ în ultima ḑi;

19. saŭ de arŭ fatica pre rândŭ pre ceĭ alţĭ[7]) în négra făurariă a Munteluĭ Gibel[8]) strigêndŭ: bune Vulcanŭ, ajutorŭ, ajutorŭ!

20. cumŭ făcù în lupta din Flegra,[9]) şi de m'arŭ săgetá cu tótă forţia sea, nu arŭ putea să se bucure de resbunare.»

21. Atuncĭ conducĕtorulŭ meŭ vorbì cu atâta putere, câtŭ eŭ nu'lŭ maĭ auḑisemŭ: «O capanee pentru că nu se stinge

22. superbia tea, de acea escĭ maĭ pedepsitŭ. Nicĭ unŭ martiriu, afară de turbarea tea, arŭ fi furieĭ téle deplină durere.»

18 Se Giove stanchi il suo fabbro, di cui
Crucciato prese la folgore acuta
Onde l'ultimo di' percosso fui;
19 O s'egli stanchi gli altri a muta a muta
In Mongibello alla fucina negra,
Chiamando: Buon Vulcano, ajuta, ajuta!
20 Si com' ei fece alla pugna di Flegra,
E me saetti di tutta sua forza.
Non ne potrebbe aver vendetta allegra.»
21 Allora il duca mio parlò di forza
Tanto ch' io non l'avea sì forte udito:
«O Capanco, in ciò che non s'ammorza
22 La tua superbia, se' tu più punito.
Nullo martirio, fuor che la tua rabbia,
Sarebbe al tuo furor dolor compito.»

23. Apoĭ spre mine se întórse c'uă buḑă maĭ bună ḑicêndŭ: «acesta fu unulŭ din ceĭ şépte regĭ ce aseḑiară Teba şi avù şi pare încă a avea

24. pre Dumneḑeŭ în dispreţiu şi puţinŭ pare a'lŭ socoti, déră precumŭ 'ĭ ḑiseĭ, blasfemele luĭ pentru sufletŭ 'ĭ suntŭ demne ornamente.

25. Acumŭ vin' dupe mine şi te păḑesce a'ţĭ pune piciórele pre arena arḑiătóre; ci le ţine totŭ pre lângă pădure.».

26. Tăcêndŭ venirămŭ acolo unde curge afară din pădure unŭ rîuşorŭ micŭ,[10]) a căruĭ roşiaţă încă mĕ infióră.

27. Precumŭ din Bulicame[11]) ese rîuleţulŭ ce între dênsele şi'lŭ împartŭ pĕcătósele, astŭfelŭ curgea pre nisipŭ josŭ acela.

23 Poi si rivolse a me con miglior labbia,
Dicendo: «Quel fu l'un de' sette regi
Che assiser Tebe; ed ebbe, e par ch' egli habbia
24 Dio in disdegno, e poco par che il pregi;
Ma, come io dissi lui, li suoi dispetti
Sono al suo petto assai debiti fregi.
25 Or mi vien' dietro e guarda che non metti
Ancor li piedi nell' arena arsiccia,
Ma sempre al bosco li ritieni stretti.»
26 Tacendo divenimmo là ove spiccia
Fuor della selva un picciol fiumicello,
Lo cui rossore ancor mi raccapriccia.
27 Quale del Bulicame esce ruscello
Che parton poi tra lor le peccatrici,
Tal per l'arena giù sen giva quello.

28. Fundulŭ seŭ și ambele malurĭ și de fiecare latură, țermiĭ eraŭ de piatră; de acea recunoscuĭ că pre acì era pasulŭ.

29. «Din totŭ ce 'țĭ amŭ arătatŭ, de cândŭ intrarămŭ prin pórta alŭ căreĭ pragŭ nu e negatŭ nimenuĭ[12])

30. ochiĭ teĭ nu vĕḑurâ un lucru atâtŭ de însemnatŭ, cumŭ e presentulŭ fluviŭ care deasupra sea stinge tóte flacările.»

31. Aceste fură cuventele conducĕtoruluĭ meŭ: de acea 'lŭ rugaĭ sĕ'mĭ acorde bucata, pentru care 'mĭ ațițase dorința.

32. «In mijloculŭ măriĭ, se află uă țiéră pustiită, ḑise elŭ atuncĭ, ce Creta se numesce, sub alŭ căreĭ rege odinióră lumea fu castă.[13])

28 Lo fondo suo ed ambo le pendici
Fatte eran pietra, e i margini da lato;
Perch' io m'accorsi che il passo era lici.
29 «Tra tutto l'altro ch' io t' ho dimostrato,
Poscia che noi entrammo per la porta
Lo cui sogliare a nessuno è negato,
30 Cosa non fu dagli occhi tuoi scorta
Notabile, com' è il presente rio
Che sopra sè tutte fiammelle ammorta.»
31 Queste parole fur del duca mio:
Perche il pregai che mi largisse il pasto
Di cui largito m'aveva il disio.
32 «In mezzo mar siede un paese guasto,
Diss' egli allora, che s'appella Creta,
Sotto il cui rege fu già il mondo casto.

33. Acolo e unŭ munte ce uă dată fu înveselitŭ de ape și de verdéță, și ce se chiamă Ida; acumŭ e părăsitŭ ca unŭ lucru vechiŭ.

34. Rhea[14]) 'lŭ alese ca légănŭ sigurŭ alŭ fiuluĭ eĭ, și ca sĕ'lŭ ascundă maĭ bine cândŭ plângea, făcea să se facă larmă.[15])

35. Inăuntrulŭ munteluĭ stă dreptŭ, unŭ mare bĕtrânŭ,[16]) ce 'șĭ ține umeriĭ întorșĭ spre Damieta și cată spre Roma ca spre oglinda sea.

36. Capulŭ seŭ e de aurŭ finŭ făcutŭ și purŭ argintŭ suntŭ brațele și peptulŭ, apoĭ e de aramă pĕnĕ la infurcătură.

37. De aci în josŭ e totŭ de ferŭ alesŭ, afară că piciorulŭ dreptŭ e de pămêntŭ arsŭ și pre acesta stă maĭ multŭ ca pre celŭ altŭ.

33 Una montagna v'è, che già fu lieta
D'acque e di frondi, che si chiamò Ida;
Ora è diserta come cosa vieta.
34 Rea la scelse già per cuna fida
Del suo figliuolo, e, per celarlo meglio,
Quando piangea, vi facea far le grida.
35 Dentro dal monte sta dritto un gran veglio
Che tien volte le spalle inver Damiata,
E Roma guarda sì come suo speglio.
36 La sua testa è di fin' oro formata,
E puro argento son le braccia e il petto,
Poi è di rame infino alla forcata;
37 Da indi in giuso è tutto ferro eletto,
Salvo che il destro piede è terra cotta.
E sta in su quel, più che in su l'altro, eretto.

38. Fiă-care parte, afară de cea de aurŭ, e ruptă şi prin crăpătură curgŭ lacrimĭ, carĭ adunate străpungŭ acea grotă.

39. Ele 'şĭ iaŭ cursulŭ în acéstă vale din stâncĭ: forméḑă Acherontele, Stigele şi Flegetonulŭ, apoĭ curgŭ josŭ prin acestŭ strâmtŭ canalŭ,

40. pĕnĕ acolo unde maĭ multŭ nu se descinde; facŭ apoĭ Cocitulŭ; şi cumŭ e acelŭ lacŭ veĭ vedea, de acea aici nu'ţĭ maĭ spunŭ.»

41. Şi eŭ către elŭ: «déchă presentulŭ rîu din lumea nóstră derivă pentru ce ne apare numaĭ pre acéstă margine?»

42. Şi elŭ mie: «Tu sciĭ că loculŭ acesta e rotundŭ[17]) şi de şi multŭ aĭ mersŭ totŭ coborindŭ la stânga josŭ către fundŭ,

38 Ciascuna parte, fuor che l'oro, è rotta
D'una fessura che lagrime goccia,
Le quali accolte foran quella grotta.
39 Lor corso in questa valle si diroccia;
Fanno Acheronte, Stige e Flegetonta,
Poi sen van giù per questa stretta doccia
40 Infin là ove più non si dismonta;
Fanno Cocito: e qual sia quello stagno,
Tu il vederai; però qui non si conta.»
41 Ed io a lui: «Se il presente rigagno
Si deriva cosi dal nostro mondo,
Perchè ci appar pure a questo vivagno?»
42 Ed egli a me: «Tu sai che il luogo è tondo;
E, tutto che tu sii venuto molto
Pur a sinistra giù calando al fondo,

43. totŭ nu aĭ percursŭ âncă totŭ cerculŭ; de veĭ vedea déră ceva noŭ, nu trebue pre faţă-ţĭ se arăţĭ mirare.»

44. Şi eŭ âncă: «Maestre, unde se află Flegetonulŭ şi Letele? de ce de unulŭ tacĭ, şi de celŭ-altŭ spunĭ că se forméḑă din astă plóie?[18])»

45. «In tóte întrebările téle, de sigurŭ, tu 'mĭ placĭ, respunse; déră bolbura apeĭ roşiĭ trebuia să deslege una din cele ce tu 'mĭ facĭ.[19])

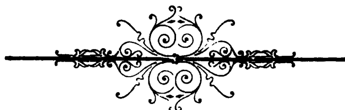
46. Tu veĭ vedea déră, afară din acestŭ abisŭ, Letele unde sufletele mergŭ de se spală, cândŭ culpa espiată e ertată.»

47. Poĭ ḑise: «Acumŭ e timpulŭ de a ne depărta de pădure. Aibĭ grijă se vinĭ dreptŭ dupe

43 Non se' ancor per tutto il cerchio volto:
Perchè, se cosa n'apparisce nuova,
Non dee addur maraviglia al tuo volto.»
44 Ed io ancor: «Maestro, ove si trova
Flegetonte et Letè? chè dell' un taci.
E l'altro di che si fa d'esta piova.»
45 «In tutte tue question certo mi piaci,
Rispose; mà il bollor dell' acqua rossa
Dovea ben solver l'una che tu faci,
46 Letè vedrai, ma fuor di questa fossa,
Là ove vanno l'anime a lavarsi,
Quando la colpa pentuta è rimossa.»
47 Poi disse: «Omai e tempo da scostarsi
Dal bosco: fa che di retro a me vegne.

mine. Marginele ce nu ardŭ facŭ drumŭ,
și deasupra lorŭ orĭ-ce vapóre se stinge.»

Li margini fan via; che non son arsi,
E sopra loro ogni vapor si spegne.»

NOTE LA CÂNTULŬ XIV.

(1) Cândŭ în capulŭ rĕmăşiţelorŭ armateĭ luĭ Pompeu, elŭ traversă Lybia spre a se uni cu Iuba regele Numidieĭ.

(2). Aceĭ ce ḑăceaŭ pre spate suntŭ violenţiĭ în contra luĭ D-ḑeu, ceĭ ce staŭ sgârciţĭ suntŭ usurariĭ şi ceĭ ce umblaŭ neîncetatŭ suntŭ sodomiţiĭ.

(3). Acestŭ faptŭ nu e istoricŭ, fiindŭ luatŭ din pretinsa scrisóre a luĭ Alessandru către Aristotelu. Dante din greşélă a confundatŭ douĕ spuse din acéstă scrisóre; néua căḑù şi Alessandru puse s'o calce cu piciórele ca se nu umple tabăra; flacărĭ căḑură şi soldaţiĭ 'şĭ opuseră vestimentele.

(4). Cuvêntulŭ italianŭ *tresca* însemnéḑă unŭ jocŭ neapolitanŭ, usitatŭ pre timpulŭ acela şi în care jucătoriĭ staŭ faţă în faţă. Primulŭ jucătorŭ, pre care 'lŭ imită ceĭ l'alţĭ, mişcă cândŭ uă mână, cândŭ cea altă, cândŭ ambele mânĭ, cândŭ icĭ cândŭ colo, in acelaşŭ timpŭ învêrtinduse cândŭ într'uă parte, cândŭ într'alta.

(5). Acesta este Capaneu unulŭ din coĭ şépte regĭ ce asediară Teba, şi pe care Statiŭ (veḑĭ Tebaida) 'lŭ numesce superûm contemptor et aequi.

(6). Vulcanŭ.

(7). Ciclopi.

(8). Mongibel (de la arabulŭ Ghibel, munte) nume modernŭ alŭ munteluĭ Etna în alŭ căruĭ sênŭ, spune fabula, Ciclopiĭ cu Vulcanŭ, fabricaŭ trăsnetulŭ luĭ Joe.

(9). Vale în Tesalia unde Joe trăsni pre Giganţiĭ ce voiaŭ să se urce la cerŭ.

(10). Flegetontele.

(11). Bulicame numele uneĭ sorginţĭ, care la douĕ mile de Viterbo, forméḑă unŭ rîuleţŭ de ape minerale ce ferbŭ. Acestŭ Bu-

licame era fórte frecuentatŭ în timpulŭ luĭ Dante; şi curtesanele veniaŭ aicĭ în mare numĕrŭ.

(12). Prima pórtă a Infernuluĭ.

(13). Pre cândŭ Saturnŭ, domnia preste Creta, lumea se aflà în véculŭ de aurŭ.

(14). Femea luĭ Saturnŭ şi mama luĭ Joe.

(15). Unŭ sgomotŭ de cimbale şi alte instrumente, ca Saturnu care 'şĭ mâncà copiiĭ se nu audă ţipetele luĭ Joe.

(16). Timpulŭ saŭ omenirea întórce spatele Damietiĭ adecă Orientuluĭ, partiduluĭ idolatru şi păgânŭ; façia sea e întórsă către Roma, adecă către Occidentu, către presintele creştinŭ. Corpulŭ seŭ e compusŭ de patru metale, simbolurile primelorŭ vécurĭ; elŭ se rédimă pre unŭ piciorŭ de argilŭ care preḑice finea apropiată a lumeĭ. Prin crepăturile acestorŭ metale, curgŭ lacrimile bĕtrânuluĭ. Aurulŭ singurŭ nu le dă nicĭ uă trecere, căcĭ véculŭ de aurŭ singurŭ n'a cunoscutŭ nicĭ crima nicĭ lacrimile. Ce mişcătóre melancoliă în acéstă ideiă a fluvielorŭ Infernuluĭ, născute din lacrimile tutorŭ ómenilorŭ! (Ratisbonne).

(17). Infernulŭ dupe Dante, are forma unuĭ conŭ ce se îngustéḑă cu câtŭ merge în josŭ.

(18). Adecă din lacrimile bĕtrânuluĭ.

(19). La clocotirea apeĭ roşiĭ arŭ fi trebuitŭ se recunoscĭ Flegetonele. Acherontele, Cocitulŭ, Lete, tóte fluviĭ din Infernulŭ Grecilorŭ.

CĂNTULŬ XV.

A treia incintă din cerculŭ alŭ șéptelea. Dante intâlnesce pre Brunetto Latini, invĕțiatorulŭ seŭ. Acesta 'ĭ pre ȡice că va fi esilatŭ. Diversi eclesiasticĭ și literațĭ celebri.

1. Acumŭ ne duce una din durele marginĭ, și fumulŭ rîușoruluĭ deasupra adumbră astŭfelŭ că apără de focŭ apa și malurile.

2. Precumŭ între Guzzante și Bruggia Flamanȡiĭ,[1]) temênduse de valulŭ ce către ieĭ se avêntă, facŭ stavilă spre a respinge marea;

1 Ora cen porta l'un de' duri margini,
E il fummo del ruscel di sopra aduggia
Sì che dal fuoco salva l'acqua e li argini.
2 Quale i Fiamminghi tra Guizzante e Brugia,
Temendo il fiotto che ver lor s'avventa,
Fanno lo schermo perchè il mar si fuggia;

3. și precumŭ Paduaniĭ în lungulŭ Brenteĭ, spre a apăra vilele și castele lorŭ, nainte ca Chiarentana[2]) se simtă căldură;

4. astŭ-felŭ eraŭ făcute acelea, de și nicĭ atâtŭ de nalte, nicĭ atâtŭ de gróse, orŭ-cine arŭ fi fostŭ măestrulŭ ce le făcù.

5. Gia eramŭ atâtŭ de departe de pădure că nu așĭ maĭ fi vĕḍutŭ unde era, décă m'așĭ fi întorsŭ îndărătŭ.

6. Cândŭ întâlnirămŭ uă cétă de suflete, ce venia dealungulŭ marginiĭ, și fiă-care ne privia cumŭ obicĭnuimŭ séra

7. să ne privimŭ unulŭ pre altulŭ la lună nouă;[3]) și pre noĭ țintiaŭ ochiĭ astŭ-felŭ precumŭ bĕtrânulŭ croitorŭ pre urechile aculuĭ.

3 E quale i Padovan' lungo la Brenta,
Per difender lor ville e lor castelli,
Anzi che Chiarentana il caldo senta;
4 A tale imagine eran fatti quelli,
Tutto che nè si alti nè si grossi,
Qual che si fosse, lo maestro felli.
5 Già eravam dalla selva rimossi
Tanto ch' io non avrei visto dov'era,
Perch'io indietro rivolto mi fossi.
6 Quando incontrammo d'anime una schiera
Che venia lungo l'argine; e ciascuna
Ci riguardava, come suol da sera
7 Guardar l'un l'altro sotto nuova luna;
E si ver noi aguzzavan le ciglia
Come il vecchio sartor fa nella cruna.

8. Așa ochiatŭ de atare cétă, fuĭ cunoscutŭ de unulŭ, ce mĕ apucâ de pulpană și strigâ: «ce minune!»

9. Și eŭ, cândŭ brațiulŭ seŭ spre mine destinse, țintiĭ ochiĭ pre acea fațiă cóptă, astŭfelŭ că obraziĭ arșĭ nu împedicară

10. ințelegerea mea de a'lŭ recunósce; și plecândŭ fația mea spre a luĭ [4]) respunseĭ: «dumnéta esci aicĭ ser Bruneto?»

11. Și acela: «o fiulŭ meŭ, nu 'țĭ displacă, décă Bruneto Latini cu tine puținŭ rĕmâne îndărătŭ și lasă urma celorŭ alțĭ.»

12. Eu 'ĭ ḑiseĭ: «câtŭ potŭ pentru acésta te rogŭ, și décă voescĭ cu dumnéta se staŭ, voĭ face'o, décă acesta voesce, căcĭ mergŭ cu dênsulŭ.»

8 Così adocchiato da cotal famiglia,
Fui conosciuto, da un, che mi prese
Per lo lembo, e gridò: «Qual maraviglia!»
9 Ed io, quando il suo braccia a me distese,
Ficcai gli occhi per lo cotto aspetto,
Sì che il viso abbruciato non difese
10 La conoscenza sua al mio intelletto;
E, chinando la mano alla sua faccia,
Risposi: «Siete voi qui, ser Brunetto?»
11 E quegli: «O figliuol mio, non li dispiaccia
Se Brunetto Latini un poco teco
Ritorna indietro, e lascia andar la traccia.»
12 Io dissi a lui: «Quanto posso ven' preco,
E se volete che con voi m'asseggia,
Faròl, se piace a costui; chè vo seco.»

13. «O fiule, ḑise: acelŭ, ce din acéstă cétă se opresce uă clipă, zace apoĭ uă sută de anĭ, fără a se mişca, sub plóia ce'lŭ lovesce.

14. Mergĭ déră nainte; eŭ voĭ fi lângă tine; apoĭ voĭ reajunge turba mea ce merge plângêndŭ eternu'ĭ martiriŭ.»

15. Eu nu cutezamŭ se descindŭ de pre malŭ[5]) spre a merge lângă elŭ, ci capulŭ plecatŭ ţineamŭ, ca unŭ omŭ ce umblă cu sfială.

16. Elŭ începù: «ce fortună saŭ destinŭ nainte de ultima ḑi aicĭ josŭ te duce? şi cine e acesta ce 'ţĭ arată calea?»

17. «Colo susŭ deasupra în viuaţia senină, i respunseĭ eŭ, mĕ rătăciĭ într'uă vale nainte ca etatea mea se fiă deplină.[6])

13 «O figliuol, disse, qual di questa greggia
S'arresta punto, giace poi cent' anni
Senza arrestarsi quando il fuoco il feggia.

14 Però va oltre; io ti verrò a' panni;
E poi rigiugnerò la mia masnada,
Che va piangendo i suoi eterni danni.»

15 Io non osava scender della strada
Per andar par di lui; ma il capo chino
Tenea, come uom che riverente vada.

16 Ei cominciò: «Qual fortuna o destino
Anzi l'ultimo dì quaggiù ti mena?
E chi è questi che mostra il cammino?»

17 «Lassù di sopra in la vita serena,
Rispos' io lui, mi smarri' in una valle,
Avanti che l'età mia fosse piena.

18. Erĭ diminéță ênsă 'ĭ întorseĭ spatele: acesta 'mĭ apărù pre cândŭ eŭ mĕ întórceamŭ și mĕ readuce acasă pre acéstă cale.»

19. Și elŭ mie: «de veĭ urma stéua ta nu poțĭ greși gloriosulŭ portŭ, décă bine vĕḑuĭ în viuéța frumósă.[7])

20. Și de n'așĭ fi muritŭ pré de timpuriŭ, vĕḑêndŭ că cerulŭ 'țĭ e astŭ-felŭ de propice, la lucru te așĭ fi încuragiatŭ.

21. Déră acelŭ poporŭ ingratŭ și rĕu, ce descinde din Fiesole ab antico,[8]) și ține âncă de munte și de stâncă,[9])

22. pentru bine facerea tea, 'țĭ va deveni nemicŭ, și e dreptŭ, căcĭ între aspri sorbĭ nu se cuvine se rodéscă dulcele ficŭ.

18 Pur ier mattina le volsi le spalle;
Questi m'apparve, tornand' io in quella,
E riducemi a ca per questo calle.»

19 Ed egli a me: «Se tu segui tua stella,
Non puoi fallire a glorioso porto,
Se ben m'accorsi nella vita bella.

20 E s'io non fossi sì per tempo morto,
Veggendo il cielo a te così benigno,
Dato t'avrei all' opera conforto.

21 Ma quel ingrato popolo maligno
Che discese di Fiesole ab antico,
E tiene ancor del monte e del macigno,

22 Ti si fará, per tuo ben far, nimico.
Ed è ragion; che tra li lazzi sorbi
Si disconvien fruttare al dolce fico.

23. Uă vechiă faimă în lume 'ĭ chiamă orbĭ,[10]) gintă avară, invidiósă şi superbă; de moravurile eĭ, vedĭ de te curăţiă.

24. Fortuna tea atâta onóre 'ţĭ reservă, că uă parte şi cea l'altă de tine vorŭ avea fóme;[11]) déră érba departe va fi de gură.[12])

25. Se facă bestiele fiesolane nutreţiŭ din ele înşile, se nu s'attingă de plantă,[13]) décă vre-una maĭ cresce în gunoiulŭ lorŭ,

26. în care se reînviede semenţia sântă a acelorŭ Romanĭ, ce locuiră acolea, cândŭ fu făcutŭ cuibulŭ atâtorŭ rĕutăţĭ.[14])»

27. «Décă ruga mea arŭ fi fostŭ ascultată, 'ĭ rĕspunseĭ, dumnéta nu aĭ fi fostŭ âncă depărtatŭ de umana natură.

23 Vecchia fama nel mondo li chiama orbi,
Gente avara, invidiosa e superba;
Da' lor costumi fa che tu ti forbi.
24 La tua fortuna tanto onor ti serba,
Che l'una parte e l'altra avranno fame
Di te; ma lungi fia dal becco l'erba.
25 Faccian le bestie Fiesolane strame
Di lor medesme, e non tocchin la pianta,
Se alcuna surge ancor nel lor letame,
26 In cui riviva la sementa santa
Di quei Roman, che vi rimaser, quando
Fu fatto il nido di malizia tanta.»
27 «Se fosse tutto pieno il mio dimando,
Risposi lui, voi non sareste ancora
Dell' umana natura posto in bando.

28. Căcĭ în minte'mĭ e întipărită și acumŭ mĕ întristéză scumpa și buna'țĭ imagine paternă, cândŭ oră cu oră în lume

29. mĕ învĕțaĭ cum omulŭ se eternistéză, și câtŭ suntŭ de recunoscătorŭ pentru acésta, limba mea se cuvine s'o spună câtŭ trăescŭ.

30. Cea ce de sórta mea 'mĭ spunĭ, scriŭ și păstrezŭ, ca sĕ'mĭ esplice, cu unŭ altŭ testŭ,[15]) uă dómnă ce va sci acésta, dacă la dênsa ajungŭ.

31. Voescŭ numaĭ atâtŭ se afli, consciința'mĭ sĕ nu mĕ mustre și eu la orĭ-ce fortuna voesce, suntŭ gata.

32. Uă atare preḑicere[16]) urechilorŭ mele nu e nouă; ênsă fortuna sĕ'șĭ învêrtésca róta cum 'ĭ place și săténulŭ sapa sea[17])»

28 Chè in la mente m'è fitta ed or mi accora
La care e buona imagine paterna
Di voi, quando nel mondo ad ora ad ora

29 M'insegnavate come l'uom s'eterna,
E quant' io l'habbia in grado, mentre io vivo,
Convien che nella mia lingua si scerna.

30 Ciò che narrate di mio corso scrivo,
E serbolo a chiosar con altro testo
A donna che saprà, se a lei arrivo.

31 Tanto vogl' io che vi sia manifesto.
Pur che mia coscienza non mi garra.
Che alla fortuna, come vuol, son presto.

32 Non è nuova agli orecchi miei tale arra.
Però giri fortuna la sua rota
Come le piace, e il villan sua marra.»

33. Maestrulŭ atuncĭ spre partea dréptă se întórse îndărâtŭ şi mĕ privi, apoĭ ḑise: «bine ascultă cine bine notéză.[18])»

34. Eu ênsă continuândŭ a vorbi, mergŭ cu ser Bruneto, şi 'lŭ întrebŭ, carĭ suntŭ soţiĭ seĭ ceĭ maĭ notabilĭ şi maĭ distinşĭ.

35. Şi elŭ mie: «a sci de uniĭ e bine, de alţiĭ va fi maĭ laudabilŭ a tăcea; căcĭ timpulŭ arŭ fi scurtŭ la atâta vorbă.

36. In fine află că toţĭ fură clericĭ şi marĭ literaţĭ şi de mare renume, şi toţĭ mânjiţĭ în lume de acelaşĭ pĕcatŭ.[19])

37. Cu acéstă miserabilă turbă merge Priscianu,[20]) şi Franciscŭ de Accorso;[21]) şi aĭ fi pututŭ, de aĭ fi avutŭ poftă de uă asemene rie,[2]).

33 Lo mio maestro allora in su la gota
Destra si volse indietro, e riguardommi;
Poi disse: «Bene ascolta chi la nota.»
34 Nè per tanto di men parlando vommi
Con ser Brunetto, e domando chi sono
Li suoi compagni più noti e più sommi.
35 Ed egli a me: «Saper d'alcuno è buono;
Degli altri fia laudabile tacerci,
Chè il tempo saria corto a tanto suono.
36 In somma sappi che tutti fur cherci
E letterati grandi e di gran fama,
D'un medesmo peccato al mondo lerci.
37 Priscian sen va con quella turba grama,
E Francesco d'Accorso anco; e vedervi,
Se avessi avuto di tal tigna brama,

38. se vedĭ pre acela[23]) care de Servulŭ Servilorŭ fu transmutatŭ de pre Arno pre Bacchiglione, unde 'şĭ lăssâ reu intinşiĭ nervĭ.[24])

39. De maĭ mulţĭ aşĭ spune; déră graiulŭ şi mersulŭ maĭ lungĭ nu potŭ fi, căcĭ vĕdŭ colo ridicânduse din arenă noŭ fumŭ.

40. Vinŭ umbre cu carĭ nu trebue se fiŭ; fie'ţĭ Tesaurulŭ meŭ recomandatŭ[25]) în care trăescŭ âncă, maĭ multŭ nu cerŭ.»

41. Apoĭ se întórse şi părea a fi dintr'aceĭ ce alérgă în câmpiă la Verona, pentru pânza verde[26]), şi dintr'aceĭ părea
acela ce învinge, éră nu acelŭ ce perde.[27])

38 Colui potéi che dal servo de' servi
Fu transmutato d'Arno in Bacchiglione,
Ove lasciò li mal protesi nervi.
39 Di più direi; ma il venir e il sermone
Più lungo esser non può, però ch'io veggio
Là surger nuovo fummo dal sabbione.
40 Gente vien con la quale esser non deggio.
Siati racommandato il mio Tesoro,
Nel quale io vivo ancora; e più non cheggio.»
41 Poi si rivolse, e parve di coloro
Che corrono a Verona il drappo verde
Per la campagna, e parve di costoro
Quegli che vince e non colui che perde.

NOTE LA CĂNTULŬ XV.

(1). Cadsandt este uă insulă a Flandreĭ olandesc între Ecluse şi Zelanda; poetulŭ a schimbatŭ puţinŭ cuvêntulŭ de Cadsandt în Guzzante voindŭ a'lŭ îndulci.

(2). Acea parte din Alpi unde 'şĭ iea sorgintea Brenta, şi de unde néua topinduse la căldura sóreluĭ curge josŭ în torente.

(3). In timpulŭ luneĭ nouĭ ce dă puţină lumină.

(4). Dante stă susŭ pre malŭ, prin urmare e silitŭ să se plece spre Bruneto ce stă maĭ josŭ. Bruneto Latini dintr'uă nobilă familiă din Florenţa, era de partidulŭ Guelfilorŭ. Acestŭ partidŭ 'lŭ trimise către Alfonsŭ rege'e Castilieĭ, în calitate de ambasadorŭ, pentru a cere ajutorŭ în contra Gibelinilorŭ. In momentulŭ cândŭ trecea prin Francia, pentru a se reîntórce în patria sea, aflândŭ că Gibeliniĭ ajutaţĭ de Manfred regele Sicilieĭ, ocupaseră Florenţia şi goniseră pre Guelfi, se hotări se rĕmână câtŭ-va timpŭ în Francia şi se duse la Paris către anulŭ 1260. Acì compuse elŭ **Tesaurulŭ**, (unŭ felŭ de prescurtare din Biblia, din Pliniŭ naturalistulŭ, din Solin şi din câţĭ-va autorĭ carĭ aŭ tratatŭ despre diverse sciinţe. Este împărţitŭ în treĭ părţĭ şi fie-care parte în maĭ multe cărţĭ). Circumstanţele politice permiţêndŭ luĭ Brunetto sĕ revéḑă marginile Arnuluĭ, elŭ se întórse în Toscana şi profesă gramatica în Florenţa. Aci către anulŭ 1277 dete elŭ lecţiunĭ luĭ Dante încă copilŭ. Asemene tótŭ la acéstă epocă compuse lucrarea intitulată **Tesoretto** ce are óre-care afinitate cu divina comediă. Dante punêndŭ pre Brunetò Latini în Infernŭ, dă să se înţelégă că moravurile maestruluĭ sĕŭ nu fură tocmaĭ bune.

(5). Din causa plóieĭ de focŭ.

(6). Nainte de a fi împlinitŭ alŭ trei-ḑecĭ şi cincilea anŭ alŭ etăţiĭ séle, ḑicŭ comentatoriĭ.

(7). Bruneto avea cunoscinție marĭ în astronomia, şi se ocupa asemene şi cu studiulŭ frivolŭ alŭ astrologiel judiciare.

(8). Poporulŭ florentinŭ. Locuitoriĭ din Fiesole, mică cetate situată pe unŭ munte fórte naltŭ lângă Florența, suntŭ privițĭ ca fundatoriĭ acesteĭ capitale a Toscaneĭ. Dupe uă legendă florentină, Fiesole este cea maĭ vechiă cetate zidită în Europa. Ea fu distrusă de Iuliŭ Cesare. Apoĭ Romaniĭ construiră uă nouă cetate adecă Florența, pre care o populară jumătate cu ómeniĭ din Fiesole, jumătate cu Romanĭ.

(9). Adecă suntŭ selbaticĭ ca muntele şi durĭ ca stânca.

(10). Villani şi Boccacio naréză că Pisaniĭ vrêndŭ a face conquista insuleĭ Majorca, rugară pre Florentini se apere Pisa şi castelele lorŭ. La întórcere, Pisaniĭ victorioşĭ voiră a oferi Florentinilorŭ unŭ semnŭ de recunosciință şi 'ĭ lăsară a alege din prédă, saŭ două porțĭ de bronzŭ fórte elegantŭ lucrate, saŭ două columne de porfirŭ. Aceste columne eraŭ învelite în stofe avute de colóre scarlatină. Florentiniĭ aleseră columnele, déră fără ale desface de învelişulŭ înşelătorŭ ce le acoperia. Cândŭ merseră la Florența, vĕḑură că eraŭ jumătate arse. Din acestŭ momentŭ în Italia Florentiniĭ fură numițĭ orbĭ, éră Pisaniĭ tradătorĭ. Antonio Pappadopoli susține că fură numițĭ astŭ-felŭ din causa imprudenteĭ încrederĭ ce avură in Attila, căruia 'ĭ arŭ fi deschisŭ porțile cetățiĭ lorŭ.

(11). Negriĭ şi Albiĭ.

(12). Acestŭ dictonŭ esprimă că Dante nu va trece în partea acelora ce vorŭ voi să'lŭ aibă.

(13). Planta suntŭ Florentiniĭ eşițĭ din Romanĭ, şi Dante 'şĭ atribuia acéstă calitate.

(14). Cuibulŭ atâtorŭ rele e Florența.

(15). Adecă predicțiunea luĭ Farinata.

(16). Cuvêntulŭ italianŭ **arra** însemnéză arvună, adecă uă parte din prețiulŭ convenitŭ, ce să dă nainte vênḑiătoruluĭ spre siguranțiă şi este fórte nemeritŭ aci pentru preḑicere care, cumŭ amŭ dice, e unŭ gagiu alŭ viitóreĭ întêmplărĭ.

(17). Dante, cumŭ amŭ maĭ vĕḑutŭ, întrebuințéḑă adese-orĭ proverbe.

(18). Care imprimă bine în minte cea ce a auḑitŭ.

(19). Mânjițĭ de pĕcatŭlŭ Sodomieĭ.

(20). Priscianŭ celebru gramaticŭ din Cesarea în Cappadocia,

trăi în secolulŭ alŭ VI-lea alŭ ereĭ crestine. Ceĭ vechĭ nu vorbescŭ de moravurile luĭ, şi nu se scie de ce Dante 'lŭ pune aicĭ. Cu tóte astea Venturi susţine, că Dante pune aicĭ pre individŭ pentru speciă, şi că prin aceste ilustre persóne, elŭ înţelege pre gramaticiĭ şi jurisconsulţiĭ, carĭ potŭ abusa de autoritatea lorŭ, pentru a face pre tinerime victima viţiuluĭ atâtŭ de odiosŭ ce se pedepsesce în alŭ şéptelea cercŭ alŭ Infernuluĭ.

(21). Franciscŭ de Accorso jurisconsultŭ din Florenţa şi fiulŭ celebruluĭ Accursiu commentatorulŭ dreptuluĭ romanŭ.

(22). Adecă de unŭ spectacolŭ atâtŭ de scârbosŭ la vedere.

(23). Andrea de' Mozzi, episcopulŭ Florenţiĭ, omŭ depravatŭ, fu transferatŭ în scaunulŭ episcopalŭ din Vicenţa de Nicolae III dupe Landino; de Bonifaciu VIII dupe Ughelli. Se scie că, de la Gregoriu celŭ mare, papiĭ purtaŭ titlulŭ de Servulŭ servitorilorŭ luĭ Dumnedeŭ. **Servus servorum Domini.**

(24). Boccacio esplică ca **imal protesi nervi**, suntŭ uă sgârcire a estremităţilorŭ causată de podagră.

(25). Brunetto Latini preţuia **Tesaurulŭ**, ca cea maĭ însemnată lucrare a sea şi destinată acelora **ch' hanno il cor piu alto.**

(26). Serbătóre ce se dà la Verona pentru a celebra victoria repurtată în 1207 asupra comiţilorŭ de San Bonifaccio şi Montecchi; era uă cursă de caĭ în care învingătorulŭ căştigá uă bucată de postavŭ verde.

(27). Poetulŭ ne arată prin acéstă imagine, repeḑiciunea curseĭ séle.

CĂNTULŬ XVI.

Dante şi Virgiliu ajungŭ pre marginea abisuluĭ unde este alŭ VIII-lea cercŭ. Virgiliŭ asvârle uă funie cu care era incinsŭ Dante. De uă dată vĕḑù venindŭ pre Gerione care figurédă frauda.

1. Gia eramŭ în loculŭ unde se auḑiá vêjeitulŭ apeĭ ce cădea în cea l'altă incintă, asemene sbărnăituluĭ ce face roiulŭ de albine,

2. cândŭ treĭ umbre, ce alergaŭ, se despărţiră împreună dintr'uă turmă, ce trecea sub plóia aspruluĭ martiriŭ.

1 Già era in loco ove s' udia il rimbombo
Dell' acqua che cadea nell' altro giro,
Simile a quel che l'arnie fanno rombo,
2 Quando tre ombre insieme si partiro,
Correndo, d'una torma che passava
Sotto la pioggia dell' aspro martiro.

3. Veniaŭ către noĭ, şi fie-care strigá: «opresce-te tu, ce dupe vestmêntŭ, ne parĭ a fi unulŭ din cetatea nóstră perversă.»

4. Vaĭ, ce rănĭ vĕḑuĭ eŭ pre membrele lorŭ, şi nouĭ şi vechĭ, de flacărĭ făcute! âncă mĕ dóre cândŭ mi le reamintescŭ.

5. La ţipetele lorŭ doctorulŭ meŭ stete atentŭ şi 'şĭ întórse faţia spre mine şi ḑise: «acumŭ ascéptă, cu aceştia trebue a fi curteanŭ.

6. Şi décă n'arŭ fi foculŭ ce isbesce pămêntulŭ, aşĭ ḑice că graba 'ţĭ s'arŭ cuveni maĭ bine ţie de câtŭ lorŭ.»

7. Cândŭ ne oprirămŭ, eĭ începurâ anticulŭ viersŭ, şi cândŭ sosirâ la noĭ, făcurâ uă rótă din sine toţĭ treĭ.

3 Venian ver noi, e ciascuna gridava:
«Sostati tu, che all' abito ne sembri
Essere alcun di nostra terra prava.»
4 Aimè, che piaghe vidi ne' lor membri
Recenti e vecchie dalle fiamme incese!
Ancor men' duol, pur ch' io me ne rimembri.
5 Alle lor grida il mio dottor s'attese,
Volse il viso ver me, e: «Ora aspetta,
Disse; a costor si vuole esser cortese.
6 E se non fosse il foco che saetta
La natura del loco, io dicerei
Che meglio stesse a te che a lor la fretta.»
7 Ricomminciar, come noi ristemmo, ei
L'antico verso; e, quando a noi fur giunti,
Fenno una ruota di sè tutti e trei.

8. Precumŭ obicĭnuescŭ campioniĭ unşĭ şi goĭ a face, ochiindŭ préda şi avantagiulŭ lorŭ, maĭ nainte de a se îmbrânci şi lovi între dênşiĭ;

9. astŭ-felŭ învêrtinduse, fiă-care spre mine îndreptà faţia, aşia că gûtulŭ neîncetatŭ făcea uă mişcare contrariă piciórelorŭ.[1]

10. «Deh! décă miseria acestuĭ locŭ nisipiosŭ şi faţia nóstră négră şi dispelată ne atragŭ disprețŭ nouĕ şi rugiĭ nóstre, începù unulŭ,

11. faima nóstră se'ţĭ misce ănima a ne spune, cine tu escĭ, ce viŭ 'ţĭ mişcĭ piciórele atâtŭ de sigurŭ prin Infernŭ.

12. Acesta, pre ale căruĭ urme mĕ vedĭ călcândŭ, de şi merge golŭ şi dispelatŭ, fu de unŭ rangŭ maĭ mare de cumŭ credĭ.

8 Qual sogliono i campion' far nudi ed unti,
Avvisando lor presa e lor vantaggio,
Prima che sien tra lor battuti e punti;
9 Così, rotando, ciascuna il visaggio
Drizzava a me, sì che in contrario il collo
Faceva a' piè continuo viaggio.
10 «E, se miseria d' esto loco sollo
Rende in dispetto noi e nostri preghi,
Cominciò l' uno, e il tinto aspetto e brollo,
11 La fama nostra il tuo animo pieghi
A dirne chi tu se', che i vivi piedi
Così securo per lo inferno freghi.
12 Questi, l'orme di cui pestar mi vedi,
Tutto che nudo e dipelato vada,
Fu di grado maggior che tu non credi.

13. Nepotŭ fu alŭ buneĭ Gualdrade[2]). Guido Guerra fu numele seu, şi în viuéţiă 'ĭ făcù multŭ cu mintea şi cu spada.

14. Celŭ-altŭ ce lângă mine arena calcă este Tegghiajo Aldobrandi,[3]) a căruĭ voce arŭ fi trebuitŭ se fie ascultată în lume susŭ.

15. Şi eu, care cu dênşiĭ suntŭ pusŭ pre cruce[4]) fusseĭ Jacopo Rusticucci:[5]) şi de sigurŭ fierósa'mĭ soţie maĭ multŭ ca orĭ cine 'mĭ strică.»

16. De aşĭ fi fostŭ de focŭ scutitŭ, eŭ m'aşĭ fi aruncatŭ între eĭ, şi credŭ că doctorulŭ meŭ m'arŭ fi suferitŭ.

17. Ensă, pentru că m'aşĭ fi arsŭ şi coptŭ, frica învinse buna'mĭ voinţă ce mĕ făcea doritorŭ de a'ĭ îmbrăţişa.

13 Nepote fu della buona Gualdrada;
Guido Guerra ebbe nome, ed in sua vita
Fece col senno assai e con la spada.
14 L'altro che appresso a me l' arena trita
È Tegghiajo Aldobrandi, la cui voce
Nel mondo su dovria esser gradita.
15 Ed io che posto son con loro in croce
Jacopo Rusticucci fui; e certo
La fiera moglie più che altro mi nuoce.»
16 Se io fussi stato dal foco coverto,
Gittato mi sarei tra lor di sotto,
E credo che il dottor l' avria sofferto.
17 Ma, perch' io mi sarei bruciato e cotto,
Vinse paura la mia buona voglia
Che di loro abbraciar mi facea ghiotto.

18. Apoĭ începuĭ: «nu disprețŭ, ci durere ce târziŭ se va sterge de totŭ 'mĭ întipări în sufletŭ starea vóstră,

19. îndată ce maestrulŭ meŭ 'mĭ ḍise cuvente, prin care eŭ înțeleseĭ, că ómenĭ ca voĭ veniaŭ.

20. Eu suntŭ din țiéra vóstră și totŭ-dé-una faptele și onoratele vóstre nume cu amóre le amŭ ascultatŭ și mi-le amŭ reamintitŭ.

21. Lasŭ fierea și mergŭ pentru dulcile póme[6]) promise mie de veridiculŭ conducĕtorŭ; déră maĭ nainte pĕnĕ la centru trebue se mĕ coborŭ.»[7])

22. «Fie ca multŭ timpŭ sufletulŭ se conducă membrele téle,[8]) respunse acela atuncĭ, și fie ca faima tea dupe tine se lucéscă.

18 Poi comminciai: «Non dispetto, ma doglia
La vostra condizion dentro mi fisse
Tanto che tardi tutta si dispoglia

19 Tosto che questo mio signor mi disse
Parole, per le quali io mi pensai,
Che qual voi siete, tal gente venisse.

20 Di vostra terra sono, e sempre mai
L' ovra di voi e gli onorati nomi
Con affezion ritrassi ed ascoltai.

21 Lascio lo fele, e vo per dolci pomi
Promessi a me per lo verace duca;
Ma fino al centro pria convien ch' io tomi.»

22 «Se lungamente l'anima conduca
Le membre tue, rispose quegli allora,
E se la fama tua dopo te luca.

23. Curtenia și valórea, spune, maĭ locuescŭ óre în cetatea nóstră așia ca odinióră? saŭ dintr'ânsa de totŭ s'aŭ depărtatŭ.

24. Căcĭ Gulielmŭ Borsiere [9]) ce de curêndŭ numaĭ, plânge cu noĭ și care merge colo cu soțiĭ seĭ, multŭ ne a întristatŭ cu cuventele séle.»

25. «Gintea nouĕ si subitele câștigurĭ, orgoliŭ și escesŭ aŭ generatŭ în tine Florențiă, așia că gia tu te plângĭ.»

26. Astŭ-felŭ strigaĭ cu fația ridicată și ceĭ treĭ, ce audiră acésta dreptŭ respunsŭ, se uitară unulŭ la altulŭ cumŭ cațĭ la adevĕrŭ.[10])

27. «Décă orĭ cândŭ atâtŭ de puținŭ te costă respunseră toțĭ, sĕ satisfacĭ pre ceĭ alțĭ, ferice de tine, că vorbescĭ dupe placu'țĭ.

23 Cortesia e valor dì, se dimora
Nella nostra città si come suole,
O se del tutto se n' è gita fuora;
24 Chè Guglielmo Borsiere, il qual si duole
Con noi per poco e va là coi compagni,
Assai ne cruccia con le sue parole.»
25 «La gente nuova e i subiti guadagni,
Orgoglio e dismisura han generata,
Fiorenza, in te, si chè tu già ten piagni.»
26 Così gridai con la faccia levata;
E i tre, che ciò inteser per risposta,
Guatar l'un l'altro, come al ver si guata.
27 «Se l'altre volte sì poco ti costa,
Risposer tutti, il satisfare altrui,
Felice te, che sí parli a tua posta!

28. Cândŭ veĭ eși afară din aste locurĭ negre, și te veĭ întórce a vedea frumósele stelle, cândŭ veselŭ 'țĭ veĭ dice: eu fuĭ,

29. fă ca noĭ să fimŭ în graiulŭ teŭ.» Aci rupseră róta și fugindŭ, gambele lorŭ iuțĭ păreaŭ aripĭ.

30. Unŭ *ammen* nu s'arŭ fi pututŭ dice așia de iute, cumŭ dispărură eĭ; de acea maestruluĭ meŭ 'ĭ părù de a pleca.[11])

31. Eŭ 'lŭ urmamŭ și puținŭ mersesemŭ, cândŭ sunetulŭ apeĭ atâtŭ n' era de apróp c'abia ne amŭ fi pututŭ audi vorbindŭ.

32. Precumŭ acelŭ riŭ, ce are propriă cale întâĭ din muntele Viso spre răsăritŭ[12]) de cósta Apeninilorŭ,

28 Peró, se campi d' esti lochi bui
E torni a riveder le belle stelle,
Quando ti giovera dicere: Io fui,
29 Fa che di noi alla gente favelle.»
Indi rupper la ruota, ed a fuggirsi
Ale sembiaron le lor gambe snelle.
30 Un ammen non saria potuto dirsi
Tosto così, com' ei furon spariti;
Perchè al maestro parve di partirsi.
31 Io lo seguiva, e poco eravam iti,
Che il suon dell' acqua n' era si vicino
Che per parlar saremmo appena uditi.
32 Come quel fiume che ha proprio cammino
Prima da monte Veso in ver Levante
Dalla sinistra costa d' Apennino,

33. și care se numesce Acquacheta susŭ, maĭ nainte de a se coborî josŭ în câmpiă și la Forli acelŭ nume schimbă;

34. văjiă cădêndŭ din Alpi într'uă ripă, deasupra San Bendetuluĭ,[13]) unde arŭ trebui se fiă asilŭ pentru uă miă;

35. astŭ-felŭ dintr'uă abruptă stâncă cădêndŭ, resună acea apă négră, așia ca în scurtŭ timpŭ arŭ fi supĕratŭ urechia.

36. Eŭ eramŭ încinsŭ c'uă funiă impregiurŭ[14]) și cu dênsa gândiĭ de maĭ multe orĭ se prindŭ pantera cu pelea pestriță.

37. Dupe ce mĕ deslegaĭ de totŭ de ea, așia cum 'mĭ comandase călăusa mea, 'ĭ o întinseĭ strinsă și încolăcită,

33 Che si chiama Acquacheta suso, avante
Che si divalli giù nel basso letto,
E a Forlì di quel nome è vacante;
34 Rimbomba là sovra San Benedetto
Dell' alpe, per cadere ad una scesa,
Ovre dovria per mille esser ricetto;
35 Così giù d'una ripa discoscesa
Trovammo risonar quell' acqua tinta
Sì che in poc' ora avria l'orecchia offesa.
36 Io avea una corda intorno cinta,
E con essa pensai alcuna volta
Prender la lonza alla pelle dipinta.
37 Poscia che l' ebbi tutta da me sciolta,
Si come il duca m'avea comandato,
Porsila a lui aggroppata e ravvolta.

38. şi ea se întórse spre drépta şi nu departe de margine, o asvârli josŭ în acelŭ profundŭ abisŭ.

39. «Trebue neapăratŭ, ḑiceamŭ în mine, ca ceva noŭ se respundă la noulŭ semnŭ ce maestrulŭ cu ochiulŭ urmăresce.»

40. O câtŭ de circonspecţi trebue să fiă ómenii cu aceĭ, carĭ nu vĕdŭ numaĭ faptele, ci cu mintea pĕtrundŭ înăuntrulŭ gândurilorŭ!

41. Elŭ 'mĭ ḑise: «în curândŭ va veni susŭ cea ce adăstŭ, şi cea ce gândulŭ teŭ viséḑă[15]) trebue în curândŭ să se arete privirii téle.»

42. Totŭ-de-una la acelŭ adevĕrŭ, ce sémănă cu minciuna, omulŭ trebue câtŭ póte se închidă buḑele, căcĭ fără culpă 'ĭ aduce ruşine.

38 Ond' ei si volse in ver lo destro lato,
E alquanto di lungi dalla sponda
La gittò giuso in quall' alto burrato.
39 «E pur convien che novità risponda,
Dicea fra me medesmo, al nuovo cenno
Che il maestro con l'occhio si seconda.»
40 Ahi quanto cauti gli uomini esser denno
Presso a color che non veggon pur l' opra,
Ma per entro i pensier miran col senno!
41 Ei disse a me: «Tosto verrà di sopra
Ciò ch' io attendo; e che il tuo pensier sogna
Tosto convien che al tuo viso si scopra.»
42 Sempre a quel ver che ha faccia di menzogna
De' l'uom chiuder le labbra quant' ei puote,
Però che senza colpa fa vergogna.

43. Déră aicĭ nu potŭ tăcea, și pre versurile acesteĭ comediĭ,[16]) pre dorința'mĭ lectore, ca ele multŭ timpŭ se placă, 'ți jurŭ,

44. că prin acelŭ aerŭ grosŭ și obscurŭ vĕḑuĭ venindŭ în notŭ uă figură, în susŭ, care arŭ fi turburatŭ ânima cea maĭ tare,

45. astŭ-felŭ cumŭ se întórce acelŭ ce se afundă spre a desface ancora pre care o ține saŭ vre-uă stâncă saŭ altŭ-ceva ce se ascunde în mare,

'șĭ întinde brațele și cu piciórele s'ajută.[17])

43 Ma qui tacer nol posso, e per le note
Di questa Commedia, lettor, ti giuro,
S'elle non sien di lunga grazia vote,
44 Ch' io vidi per quell' aer grosso e scuro
Venir notando una figura in suso,
Meravigliosa ad ogni cor sicuro,
45 Sì come torna colui che va giuro
Talora a solver ancora che aggrappa
O scoglio od altro che nel mare è chiuso
Che in su si stende, e da piè si rattrappa.

NOTE LA CĂNTULŬ XVI.

(1). Mergeau nainte întorcêndŭ capulŭ îndărătŭ ca să védă pre Dante şi sĕ'ĭ vorbéscă.

(2). Gualdrada fù fiica luĭ messir Bellincione Berti de Ravignani, onorabilŭ cetăţianŭ din Florenţa şi soţia conteluĭ Guido celŭ bĕtrânŭ saŭ Guido Guerra II. Guido Guerra de care è vorba aci este nepotulŭ acesteĭ Gualdrade. Elŭ comandă cu multă onóre armata Guelfă din Florenţa şi fù unŭ căpitanŭ renumitŭ.

(3). Tegghiajo Aldobrandi fu unŭ cavalerŭ inţeleptŭ de uă mare bravură şi autoritate. Elŭ era din familia Adimarilorŭ, familia nemică luĭ Dante.

(4.) Eŭ care suferŭ acelaşĭ turmente.

(5). Jacopo Rusticucci nu aparţinea mareĭ nobleţe. Elŭ fu unŭ bărbatŭ valorosŭ, politicŭ abilŭ, avutŭ, prudentŭ, şi sciù a se face iubitŭ. Arŭ fi fostŭ ferice, ḑicŭ comentatoriĭ, décă nu arŭ fi fostŭ însuratŭ c'uă femeă rea care nu'ĭ da nicĭ-uă-dată pace. Din acéstă causă se dete amorurilorŭ contra naturiĭ. Se vede aicĭ că Dante este ecoulŭ sgomotelorŭ saŭ notorietăţilorŭ populare. Acestŭ sgomotŭ pare a fi fostŭ adevĕratŭ faciă cu Rusticucci; déră nu şi cu Guido Guerra şi Tegghiajo Aldobrandi, despre carĭ cronicariĭ timpuluĭ nu spunŭ nimicŭ reŭ în privinţa moravurilorŭ.

(6). Fierea este amărăciunea lumiĭ, dulcile póme suntŭ beatitudinea.

(7). In centrulŭ pămêntuluĭ unde Dante într'adevĕrŭ trebue să se întórcă cu capulŭ în josŭ (**tomare** însemnéḑă a se da peste capŭ) ca să se urce la celŭ-altŭ emisferŭ.

(8). Adecă 'ţĭ urezŭ să trăescĭ multŭ timpŭ.

(9). Gulielmŭ Borsiere gentilomŭ florentinŭ, ce murì fórte bĕtrânŭ către anulŭ 1300. Elŭ cândŭ trecea Dante prin Infernŭ, de curândŭ sosise aci.

(10). Cum te mirĭ de unŭ faptŭ neasceptatŭ, supărătorŭ, ânsę adevĕratŭ și de care nu te poțĭ îndoi.

(11). I părù momentulŭ de a pleca.

(12). Acquacheta e unŭ cursŭ de apă ce 'șĭ iea sorgintea în muntele Viso. Este unulŭ din brațele Montoneluĭ. In timpulŭ luĭ Dante Acquacheta saŭ Montone 'șĭ **avea propria sa cale** la mare. Astădĭ configurațiunea locurilorŭ s'a schimbatŭ, și numaĭ Lamonele merge directŭ la mare.

(13). Acésta este uă trasură de satiră. San Bendetto era uă mônăstire care, décă bunurile séle arŭ fi fostŭ bine administrate, arŭ fi pututŭ primi uă miă de religioșĭ.

(14). Se spune că Dante în juneția sea luâ haina sântuluĭ Franciscŭ și că părăsind'o, remase cu tóte astea pĕnĕ la mórtea sea din alŭ treilea ordinŭ alŭ Franciscanilorŭ. Admițînduse acéstă tradițiune, funia de care vorbesce aci arŭ fi încingătórea (Franciscanilorŭ) cu care sperase ca să se invingă pantera ce figurédă lussuria.

(15). Cea ce vede ca într'unŭ visŭ.

(16). Dante a voitŭ ca poema sea se fiă numită **comediă**, adecă dupe sistemulŭ seŭ, subiectŭ de poesiă care îmbrățiședă tóte genurile: pre celŭ tragicŭ și la trebuință și pre celŭ comicŭ.

(17). Dante cată se arate aci acțiunea unuĭ omŭ ce întinde brațele cu greutate, și se ajută cu piciórele pentru a trage ancora înfiptă în nisipulŭ măriĭ.

CANTULŬ XVII.

Poetulŭ descrie forma luĭ Gerione: elŭ vede apoĭ pre usurariĭ carĭ suntŭ în a treia incintă a violenţilorŭ. Dante se urcă cu Virgiliu în cărca luĭ Gerione care trebue se 'ĭ descindă în alŭ VIII-lea cercŭ.

1. «Ecă fiara[1]) cu códa ascuţită, ce trece munţiĭ şi rumpe murĭ şi arme, écă acea ce împute lumea întrégă.»[2])

2. Aşia începù călausa mea a'mĭ vorbi, şi 'ĭ făcù semnŭ se vină la margine, aprópe de capătulŭ cărăriĭ de marmoră.

1 «Ecco la fiera con la coda aguzza,
Che passa i monti, e rompe i muri e l' armi;
Ecco colei che tutto il mondo appuzza.»
2 Si cominciò lo duca mio a parlarmi,
Ed accennolle che venisse a proda
Vicino al fin de' passeggiati marmi.

3. Și acea scârbósă imagine a fraudeĭ veni, și se apropiâ cu capulŭ și cu bustulŭ, déră pre țiermŭ nu'șĭ trase códa.

4. Fația era acea a unuĭ omŭ justŭ, atâtŭ de blândă 'ĭ era aparența, și tótă cea l'altă parte de șérpe.

5. Două labe avea, pĕróse pênĕ la subțiorĭ; dosulŭ și peptulŭ și cóstele amêndouĕ le avea depinse cu nodurĭ și rotițe.

6. Tartariĭ și Turciĭ nu făcură în stofă de lână cu maĭ multe colorĭ urzéla și câmpulŭ, nicĭ Aracnea nu întinse atarĭ pânde.

7. Precumŭ câte uă dată staŭ bărcile la țiermŭ, ce parte suntŭ în apă și parte pre pămêntŭ, și precumŭ la Germaniĭ ceĭ lacomĭ[3])

3 E quella sozza imagine di froda,
Sen venne, ed arrivò la testa e il busto,
Ma in su la riva non trasse la coda.
4 La faccia sua era faccia d' uom giusto,
Tanto benigna avea di fuor la pelle,
E d' un serpente tutto l' altro fusto.
5 Due branche avea pilose infin l' ascelle;
Lo dosso e il petto ed ambedue le coste
Dipinte avea di nodi e di rotelle.
6 Con più color sommesse e soprapposte
Non fer' ma' in drappo Tartari nè Turchi,
Nè fur tai tele per Aragne imposte.
7 Come tal volta stanno a riva i burchi,
Che parte sono in acqua e parte in terra.
E come là tra li Tedeschi lurchi

8. castorulŭ se gătesce de vênĕtóre,[4]) astŭfelŭ stă fiara cea rea aicĭ, pre marginea de piatră ce încongiură nisipulŭ.

9. In aerŭ ea 'șĭ aseuția tótă códa, încovăindŭ în susŭ înveninata furcă armată c'uă săgétă ca cea a scorpionuluĭ.

10. Conducĕtorulŭ ḑisse: «trebue acumŭ sĕ întórcemŭ puținŭ calea nóstră către acea rĕutăciósă bestiă ce stă colo culcată.»

11. De acea coborîrămŭ la drépta și ḑece pașĭ făcurămŭ în lungulŭ prăpăstieĭ spre a ne feri de nisipŭ și de flacărĭ.

12. Și cândŭ ajunserămŭ la dânsa, puținŭ maĭ nainte vĕḑuĭ pre nisipŭ uă gintă ce ședea lângă abisŭ.

8 Lo bevero s' assetta a far sua guerra;
Così la fiera pessima si stava
Su l' orlo che, di pietra, il sabbion serra.
9 Nel vano tutto sua coda guizzava,
Torcendo in su la venenosa forca
Che a guisa di scorpion la punta armava.
10 Lo duca disse: «Or convien che si torca
La nostra via un poco infino a quella
Bestia malvagia che colà si corca.»
11 Però scendemmo alla destra mammella,
E dieci passi femmo in su lo stremo.
Per ben cessar l' arena e la fiammella,
12 E quando noi a lei venuti semo,
Poco più oltre veggio in su l' arena
Gente seder propinqua al loco scemo.

13. Aci maestrulŭ ca se capete deplină cunosciință de acéstă incintă, 'mĭ ḑise: «mergĭ acumŭ și veḑĭ starea lorŭ.

14. Scurtŭ sĕ'țĭ fiă graiulŭ acolo; pre cândŭ te veĭ întórce, eŭ voĭ vorbi cu acésta, să ne concédă putericiĭ seĭ umerĭ.»

15. Astŭ-felŭ susŭ încă, pre estrema limită alŭ șéptelui cercŭ, singurŭ de totŭ, merseĭ acolo unde ședea trista gintă.[5])

16. Prin ochĭ le isbucnea durerea, in afară, pre icĭ și colo se apăraŭ cu mânile, cândŭ în contra vapóreĭ, cândŭ în contra pămêntuluĭ aprinsŭ.

17. Nu altŭ-mintrelea facŭ câniĭ véra, cândŭ cu botulŭ cândŭ cu piciórele, atuncĭ cândŭ suntŭ de purecĭ, de musce saŭ de tăunĭ mușcațĭ.

13 Quivi il maestro: «Acciò che tutta piena
Esperienza d' esto giron porti,
Mi disse, va e vedi la lor mena.

14 Li tuoi ragionamenti sian là corti.
Mentre che torni, parlerò con questa,
Che ne conceda i suoi omeri forti.»

15 Così ancor su per la strema testa
Di quel settimo cerchio tutto solo
Andai ove sedea la gente mesta.

16 Per gli occhi fuori scoppiava lor duolo.
Di quà di là soccorrien con le mani,
Quando a' vapori, e quando al caldo suolo,

17 Non altrimenti fan di state i cani
Or col ceffo, or col piè, quando son morsi
O da pulci o da mosche o da tafani.

18. Ţintindu'mĭ ochiĭ pre faţia unora pre carĭ aprigulŭ focŭ cădea, nu cunoscuĭ nicĭ u-nulŭ, déră luaĭ séma

19. că de gûtulŭ fie-căruia atârnà unŭ săculeţŭ, ce avea uă certă colóre şi unŭ certŭ semnŭ, şi ochiulŭ părea că cată cu plăcere spre elŭ.

20. Şi cumŭ naintamŭ printre eĭ uitându-mĕ, pre uă bursă galbenă vĕḑuĭ în azurŭ, cea ce avea faţia şi portulŭ unuĭ leŭ.[6])

21. Apoĭ privirea mea urmându'şĭ cursulŭ, vĕḑuĭ uă altă maĭ roşiă de câtŭ sângele ce arătà uă gâscă maĭ albă ca untulŭ.[7])

22. Şi unulŭ ce cu uă scrófă azuriă şi gróssă 'şĭ avea săculeţulŭ seŭ albŭ însemnatŭ,[8]) 'mĭ ḑise: «ce facĭ în astă grópă?

18 Poi che nel viso a certi gli occhi porsi,
Ne' quali il doloroso foco casca,
Non ne conobbi alcun; ma io m'accorsi
19 Che dal collo a ciascun pendea una tasca
Che avea certo colore e certo segno,
E quindi par che il loro occhio si pasca.
20 E com' io riguardando tra lor vegno,
In una borsa gialla vidi azzurro,
Che d'un leone avea faccia e contegno.
21 Poi, procedendo di mio sguardo il curro,
Vidine un' altra come sangue rossa
Mostrare un' oca bianca più che burro.
22 Ed un che d'una scrofa azzurra e grossa
Segnato avea lo suo sachetto biancho,
Mi disse: «Che fai tu in questa fossa?

23. Acumŭ dute; şi pentru că escĭ âncă viŭ, află că vecinulŭ meŭ Vitalianŭ[9]) va şedea aicĭ la stânga mea.

24. Eŭ suntŭ Paduanŭ printre aceştĭ Florentinĭ. 'Mĭ asurḑescŭ adesea urechile strigândŭ: se vină cavalerulŭ suveranŭ,

25. care va aduce saculŭ cu cele treĭ ciocurĭ,»[10]) apoĭ strâmbâ din gură şi scóse afară limba, ca boulŭ ce'şĭ linge botulŭ.

26. Şi eŭ temêndu-mĕ că stândŭ maĭ multŭ se nu se supere Elŭ ce 'mĭ ḑisese să stau puţinŭ, mĕ întorseĭ îndărătŭ de la aceste misere suflete.

27. Aflaĭ pre conducĕtorulŭ meŭ, ce gia era suitŭ pre deşertulŭ fiersoluĭ animalŭ; şi elŭ 'mĭ ḑise: «acumŭ fi forte şi curagiosŭ.

23 Or te ne va; e perchè se' vivo anco,
Sederà che il mio vicin Vitaliano
Sappi qui dal mio sinistro fianco.
24 Con questi Fiorentin' son Padovano;
Spesse fiate m' intronan gli orecchi
Gridando: Vegna il cavalier sovrano
25 Che recherà la tasca con tre becchi!»
Qui distorse la bocca, e di fuor trasse
La lingua, come bue che il naso lecchi.
26 Ed io, temendo no 'l più stare cruciasse
Lui che di poco star m'avea monito,
Torna' mi indietro dall' anime lasse.
27 Trovai lo duca mio ch' era salito
Già su la groppa del fiero animale,
E disse a me: «Or sie forte ed ardito

28. De aci nainte descindemŭ pre asemenĭ scărĭ[11]); urcă-te nainte, eu voĭ sĕ fiŭ în mijlocŭ ca códa se nu pótă face nicĭ unŭ rĕu.»

29. Precumŭ acela care e așia de aprópe de fioriĭ frigurilorŭ quarte, că are gia unghiile vinete și tremură numaĭ vĕḑêndŭ umbra;

30. astŭ-felŭ devenii eŭ dupe aceste cuvente; déră amenințările séle 'mĭ inspirarâ acea rușine ce dinaintea unuĭ domnŭ bunŭ face pre servŭ cu curagiŭ.

31. Eŭ mĕ așeḑaĭ pre acele largĭ spete, și voiĭ a'ĭ ḑice, déră vocea nu veni cumŭ eŭ creḑuĭ, «apucă-mĕ cu brațele.»

32. Déră elŭ care altă dată 'mĭ ajutâ maĭ susŭ[12]), îndată ce mĕ urcaĭ, cu brațele mĕ încinse și mĕ susținù,

28 Omai si scende per sì fatte scale;
Monta dinanzi; ch' io voglio esser mezzo,
Si che la coda non possa far male.»
29 Quale colui che ha si presso il riprezzo
Della quartana, che ha già l' unghie smorte,
E trema tutto pur guardando il rezzo;
30 Tal divenn' io alle parole porte;
Ma vergogna mi fer le sue minace,
Che innanzi a buon signor fa servo forte.
31 Io m' assetai in su quelle spallacce,
Si volli dir, ma la voce non venne
Com' io credetti: «Fa che tu m' abbracce»
32 Ma esso che altra volta mi sovvenne
Ad altro forte, tosto ch' io montai
Con le braccia m'avvinse e mi sostenne.

33. și ḑise: «Gerione, miscă-te acumŭ: largĭ fiă cercurile, și lină coborîrea; cugetă la noua sarcină ce aĭ.»

34. Precumŭ luntrea esse din locŭ, puținŭ câte puținŭ trăgênduse îndărătŭ, așia eși d'aci și cândŭ apoĭ se simți de totŭ liberŭ,

35. acolo unde era peptulŭ, întórse códa, o întinse ca unŭ țiparŭ și o mișcâ, și cu labele aduse aerulŭ spre sine.

36. Nu fu, credŭ eŭ, maĭ mare frica cândŭ Faetone părăsì frênele, din care causă, cumŭ se pare âncă, se aprinse cerulŭ;[13])

37. nicĭ atuncĭ cândŭ miserulŭ Icariu 'șĭ simți șélele că se despóie de pene din causa cereĭ încălḑite,[14]) strigându'ĭ tată-seŭ «Cale greșită ținĭ;»

33 E disse: «Gerion, muoviti omai.
Le ruote larghe e lo scender sia poco;
Pensa la nuova soma che tu hai.»
34 Come la navicella esce del loco
In dietro in dietro, sì quindi si tolse;
E poi che al tutto si sentì a giuoco,
35 Là ov' era il petto, la coda rivolse,
E quella tesa come anguilla mosse,
E con le branche l' aere a sè raccolse.
36 Maggior paura non credo che fosse
Quando Fetonte abbandonò li freni,
Per che il ciel, come pare ancor, si cosse;
37 Nè quando Icaro misero le reni
Sentì spennar per la scaldata cera,
Gridando il padre a lui: «Mala via tieni!»

38. de câtŭ fu a mea, cândŭ mĕ vĕḑuĭ în aerŭ de tóte părţile, şi vĕḑuĭ că dispare orĭ-ce vedere afară de a fiareĭ.

39. Ea merge notândŭ încetŭ încetŭ; se rotéză şi descinde, déră eŭ nu simtŭ acésta de câtŭ dupe vêntulŭ ce'mĭ vine în faţiă şi de josŭ.

40. Gia auḑiamŭ la mâna dréptă oribilulŭ vuetŭ ce abisulŭ făcea sub noĭ, de acea plecaĭ capulŭ ca sĕ mĕ uitŭ în josŭ.

41. Atuncĭ maĭ multă frică avuseĭ de abisŭ; căcĭ vĕḑuĭ focurĭ şi auḑiĭ plânsete, de care eŭ, tremurândŭ de totŭ, mĕ ghemuiĭ.

42. Şi vĕḑuĭ apoĭ, cea ce nu vedeamŭ nainte, cumŭ descindeamŭ şi ne învêrtiamŭ prin relele cele marĭ ce din diverse părţĭ s'apropriaŭ.

38 Che fu la mia, quando vidi ch' io era
Nell' aer d'ogni parte, e vidi spenta
Ogni veduta, fuor che della fiera.
39 Ella sen va nuotando lenta lenta,
Ruota e discende, ma non me n' accorgo,
Se non che al viso e di sotto mi venta.
40 Io sentia già dalla man destra il gorgo
Far sotto noi un' orribile stroscio,
Per che con gli occhi in giù la testa sporgo.
41 Allor fu' io più timido scoscio;
Però ch' io vidi fochi e sentii pianti,
Ond' io tremando tutto mi raccoscio.
42 E vidi poi, chè nol vedea davanti,
Lo scendere e il girar per li gran mali
Che s' appressavan da diversi canti.

43. Precumŭ şioimulŭ, care a statŭ multŭ timpŭ pre aripĭ și care, fără a vedea moméla saŭ pasĕrea, face pre falconierŭ sĕ ḑică: «vaĭ te coborĭ!»

44. descinde faticatŭ, de unde se miscâ în sute de róte și departe de maestrulŭ seŭ se lasă tristŭ și supăratŭ;

45. astŭ-felŭ în fundŭ ne depuse Gerione, la piciórele abrupteĭ stâncĭ, și descărcate persónele nóstre.

Se depărtâ ca săgéta din córdă.

43 Come il falcon ch' è stato assai sull' ali,
Che, senza veder logoro o uccello,
Fa dire al falconiere: «Oimè tu cali!»
44 Discende lasso onde si mosse snello
Per cento ruote, e da lungi si pone
Dal suo maestro disdegnoso e fello;
45 Così ne pose al fondo Gerione
A piede a piè della stragliata rocca,
E, discarcate le nostre persone,
Si dileguò come da corda cocca.

NOTE LA CÂNTULŬ XVII.

(1). Nu s'arŭ înțelege cumŭ din Gerionele mitologicŭ, acestŭ formidabilŭ gigante cu treĭ corpurĭ, Dante a pututŭ face simbolulŭ fraudeĭ, décă nu s'arŭ cunósce travestirea ce evulŭ mediŭ a impusŭ narațiuneĭ din fabulă. Dupe uă tradițiune amintită de Boccacio. **Geneal. deorum**, I. 21. Gerione era unŭ rege alŭ insulelorŭ Baleare, care primindŭ pre străinĭ cu uă faciă benină și cuvente măgulitóre, 'ĭ omorà dupe ce adormia astŭ-felŭ temerea lorŭ.

(2). Ce corumpe.

(3). Lăcomia Germanilorŭ era cunoscută popórelorŭ de la médă-ḑi, Francesiĭ ḑicŭ âncă aḑĭ: boire comme un Allemand.

(4). Se credea că castorulŭ cândŭ voia se prindă pescĭ 'șĭ întindea códa sea unsurósă în apă, și cu care 'ĭ atrăgea.

(5). Usurariĭ.

(6). Armele familieĭ Gianfigliazzi din Florența, marĭ usurarĭ. Ei eraŭ Guelfi.

(7). Armele nobileĭ familiĭ florentine Ubriachi, marĭ usurarĭ. Eĭ eraŭ Gibeliniĭ.

(8). Armele familieĭ Scrovegni din Padua. Se crede că e vorba aci de Reginald Scrovegni mortŭ naitea anuluĭ 1300, consideratŭ ca celŭ maĭ teribilŭ usurarŭ din timpulŭ seŭ.

(9). Vitaliano di Jacopo Vitaliani, mare usurariu, locuia în Padua aprópe de locuințele Scrovegnilórŭ.

(10). Giovanni Buiamonte, Florentinu ce întrecù pre toțĭ usurariĭ din timpulŭ seŭ, avea ca arme treĭ ciocurĭ de paserĭ. Pietro di Dante ḑice treĭ tiapi (tres hirci.)

(11). Asemenea și din cerculŭ alŭ optelea în alŭ noulea, poețiĭ nu descindŭ singurĭ, ci vor fi dușĭ de gigantele Anteu.

(12). In cercurile superióre.

(13). Dante face probabilŭ aicĭ alusiune la uă opiniune care

consideră calea lactea ca unŭ semnŭ de incendiŭ parţialŭ alŭ cerului prin strămutările neregulate ale sórelui.

(14). Icariŭ fiulŭ lui Dedalŭ fugi împreună cu tatălŭ seŭ din Labirintulŭ insulei Creta prin miḑloculŭ a douĕ aripi lipite cu céră. Ensă apropiinduse prea multŭ de sóre, céra se topi şi elŭ căḑù în marea Egeă, între Samossi Patmos aprópe de insula ce dupe elŭ se numi Icaria (astăḑi Nicaria).

CĂNTULŬ XVIII.

Poeţiĭ aŭ sosită in ală VIII-lea cercŭ care se sub-divide în diece bolgiĭ. Descripţiunea primiĭ şi a doua bolgiĭ unde se pedepsescŭ linguşitoriĭ şi aceĭ ce îndémnă la desfrânare şi se complacŭ într'acestŭ viţiu.

1. Unŭ locŭ e în Infernŭ, ḑisŭ Malebolge,[1]) totŭ de piatră de colórea feruluĭ, ca cerculŭ ce în giuru'ĭ se 'nvêrtesce.

2. Dreptŭ în mijloculŭ blăstemateĭ câmpiĭ, 'şĭ cască gura unŭ puţŭ largŭ şi profundŭ, a căruĭ structură la timpŭ o voiŭ spune.

1 Loco è in inferno detto Malebolge,
Tutto di pietra e di color ferrigno,
Come la cerchia che d'intorno il volge,
2 Nel dritto mezzo del campo maligno
Vaneggia un pozzo assai largo e profondo,
Di cui suo loco dicerò l'ordigno.

3. Spațiulŭ ce rĕmâne între puțŭ și piciorulŭ dureĭ rîpĭ înalte, e rotundŭ, și are fundulŭ împărțitŭ în ḑiece valurĭ.[2])

4. Precumŭ e aspectulŭ loculuĭ unde numeróse șanțurĭ încongiură castelele pentru a le apăra;

5. atare păreaŭ și aci acelea (valurĭ). Și precumŭ în asemenea forterețe de la pragurĭ spre rîpa din afară suntŭ micĭ punțĭ;

6. astŭ-felŭ de la piciorulŭ prăpastieĭ începŭ stâncĭ carĭ precurmă arginele și șanțurile pênĕ la puțŭ ce le trunchiaḑă și le primesce în sine.

7. Scuturațĭ de pre spinarea luĭ Gerione, ne aflarămŭ în astŭ locŭ; și poetulŭ ținù la stânga și eŭ dupe dênsulŭ mĕ miscaĭ.

3 Quel cinghio che rimane adunque è tondo
Tra il pozzo e il piè dell' alta ripa dura,
Ed ha distinto in dieci valli il fondo.
4 Quale, dove per guardia delle mura
Più e più fossi cingon li castelli,
La parte dov' ei son rende figura;
5 Tale imagine quivi facean quelli;
E come a tai fortezze dai lor sogli
Alla ripa di fuor son ponticelli;
6 Così da imo della roccia scogli
Moviên, che ricidean gli argini e fossi
Infino al pozzo che i tronca e raccogli.
7 In questo loco, dalla schiena scossi
Di Gerion, trovammoci; e il poeta
Tenne a sinistra, ed io retro mi mossi.

8. La mâna dréptă vĕḍuĭ nouă durere; nouĭ chinurĭ și nuoĭ chinuitorĭ ce umpleaŭ prima bolgiă.

9, In fundŭ eraŭ pĕcătoșiĭ goĭ: de la mijlocŭ în coa veniaŭ de uă parte cu facia spre noĭ; de alta mergeaŭ cu noĭ, déră cu pașĭ maĭ marĭ.[4])

10. Precumŭ Romaniĭ, din causa mulțimiĭ, în anulŭ Iubileuluĭ luară mĕsură, cumŭ ómeniĭ se trécă pre punte;[5])

11. că de uă latură toțĭ aŭ fruntea către castelŭ, și mergŭ la sântulŭ Pietru, de cea l'altă margine mergŭ spre munte.

12. Pre icĭ, pre colo, susŭ pre négra stâncă vĕḍuĭ eŭ demonĭ incornațĭ, cu marĭ bice ce crudŭ 'ĭ loviaŭ de pre la spate.

8 Alla man destra vidi nuova pièta,
Nuovi tormenti e nuovi frustatori,
Di che la prima bolgia era repleta.
9 Nel fondo erano ignudi i peccatori;
Dal mezzo in quà ci venian verso il volto.
Di là con noi, ma con passi maggiori.
10 Come i Roman', per l'esercito molto,
L'anno del giubbileo su per lo ponte
Hanno a passar la gente modo colto,
11 Che dall' un lato tutti hanno la fronte
Verso il castello e vanno a Santo Pietro,
Dall' altra sponda vanno verso il monte.
12 Di quà, di là, su per lo sasso tetro
Vidi dìmon' cornuti con gran ferze
Che li battean crudelmente di retro.

13. Vaĭ! cum 'ĭ făceaŭ sĕ 'șĭ redice pició-rele la primele loviturĭ! și nime ascepta pre cele de alŭ doilea și pre cele de alŭ treilea.

14. Pre cândŭ mergeamŭ, ochiĭ 'mĭ se întâlniră cu unulŭ, și îndată ḑiseĭ: «nu pentru prima óră vĕdŭ pre acesta.»

15. De acea mĕ opriĭ ca sĕ'lŭ privescŭ, și dulcele conducĕtor cu mine se opri și consimți sĕ mĕ întorcŭ puținŭ înapoĭ.

16. Și acelŭ chinuitŭ credea că se ascunde plecândŭ capulŭ, déră puținŭ 'ĭ servì, căcĭ eŭ ḑiseĭ; «tu, ce'țĭ țintescĭ ochiulŭ la pămêntŭ,

17. décă facia ce aĭ nu este mincinósă, escĭ Venedigo Caccianemico;[6]) déră ce óre te condamnă la așia de pungătóre suferință?»

13 Ahi come facean lor levar le berze
Alle prime percosse! già nessuno
Le seconde aspettava nè le terze.
14 Mentr' io andava, gli occhi miei in uno
Furo scontrati; ed io sì tosto dissi:
«Di già veder costui non son digiuno.»
15 Perciò a figurarlo i piedi affissi;
E il dolce duca meco si ristette,
Ed assentì che alquanto indietro gissi.
16 E quel frustato celar si credette
Bassando il viso; ma poco gli valse,
Ch' io dissi: «Tu che l'occhio a terra gette,
17 Se le fazion' che porti non son false,
Venedico se' tu Caccianimico;
Ma che ti mena a si pungenti salse?»

18. Și elŭ mie: «nu'ți spunŭ voiosŭ, ci mě silesce clara tea cuvêntare,[7]) ce 'mĭ aduce aminte de antica lume.

19. Eu am fostŭ acela ce înduplecaĭ pre frumósa Ghisolă se facă voia marchesuluĭ, orĭ cumŭ arŭ suna falșa rumóre,[8])

20. și nu suntŭ eŭ singurulŭ Bolonesŭ ce aicĭ plângŭ: acestŭ locŭ de eĭ atâtŭ e de plinŭ, câtŭ nu suntŭ limbĭ învěțiate

21. a dice *sipa*[9]) între Savena și Reno; și décă de acésta voescĭ se aibĭ credință saŭ mărturiă, adu'țĭ aminte de cumplitulŭ nostru sufletŭ.»

22. Precumŭ vorbia astŭ-felŭ unŭ demonŭ 'lŭ lovi cu biciulŭ și 'ĭ dise: «mergĭ rufiane, aicĭ nu suntŭ femeĭ de vêndutŭ.»

18 Ed egli a me: «Mal volentier tel dico;
Ma sforzami tua chiara favella
Che mi fa sovvenir del mondo antico.
19 Io fui colui che la Ghisola bella
Condussi a far la voglia del marchese,
Come che suoni la sconcia novella,
20 E non pur io qui piango Bolognese,
Anzi n'è questo loco tanto pieno
Che tante lingue non son ora apprese
21 A dicer sipa tra Savena e Reno;
E se di ciò vuoi fede o testimonio,
Recati a mente il nostro avaro seno.»
22 Così parlando il percosse un demonio
Della sua scuriada, e disse: «Via,
Ruffian! qui non son femmine da conio.»

23. Eu ajunseĭ pre călăusa mea şi cu puţinĭ paşĭ furămŭ acolo, unde din rîpă eşia uă stâncă,

24. fórte uşiorŭ o urcarămŭ şi întorşi la drépta pre crestătura eĭ din acele cercurĭ eterne eşirămŭ.

25. Cândŭ furămŭ acolo unde sub ea se face unŭ golŭ[10]), spre a lăsa trecere celorŭ biciuiţĭ, conducĕtorulŭ ḑise: «ascéptă şi fă ca căutătura'ţĭ

26. se cadă pre ceĭ l'alţĭ reŭ născuţĭ, a cărora faciă n'aĭ vĕḑut'o âncă, căcĭ aŭ mersŭ cu noĭ împreună.[11])»

27. De pre vechia punte priviamŭ şirulŭ ce de cea altă parte către noĭ venia, şi pre care asemenea biciulŭ 'lŭ gonia.

23 Io mi raggiunsi con la scorta mia;
Poscia con pochi passi divenimmo
Là ove un scoglio della ripa uscía.
24 Assai leggeramente quel salimmo,
E volti a destra su per la sua scheggia,
Da quelle cerchia eterne ci partimmo.
25 Quando noi fummo là dov' ei vaneggia.
Di sotto per dar passo agli sferzati,
Lo duca disse: «Attienti, e fa che feggia
26 Lo viso in te di questi altri mal nati.
Ai quali ancor non vedesti la faccia.
Pero che son con noi insieme andati.»
27 Dal vecchio ponte guardavam la traccia
Che venia verso noi dall' altra banda,
E che la sferza similmente scaccia.

28. Şi bunulŭ maestru, fără sĕ'lŭ întrebŭ 'mĭ ḑise: «privesce pre acelŭ Mare ce vine căruia durerea nu'ĭ smulge lacrimĭ.

29. Ce regéscă înfăţişare conservă âncă! acesta e Iasone care prin forţă saŭ prin isteţime răpi Colchiḑilorŭ lâna de aurŭ.[12])

30. Elŭ trecù prin insula Lemnos, dupe ce cuteḑătórele şi impiile femeĭ omorîră pre toţĭ bărbaţiĭ lorŭ.

31. Aci prin darurĭ şi prin ornate cuvente înşelâ pre tênĕra Ipsifila,[13]) care cea întâĭ înşelase pre tóte cele alte.

32. Şi aci singurelă şi însărcinată o lăsâ. Uă atare culpă la atare martiriŭ 'lŭ condamnă şi încă şi a Medeiĭ[14]) durere se resbună.

28 Il buon maestro senza mia dimanda
Mi disse: «Guarda quel grande che viene.
E per dolor non par lagrima spanda.
29 Quanto aspetto reale ancor ritiene!
Quelli è Jason che per core e per senno
Li Colchi del monton privati fene.
30 Egli passò per l'isola di Lenno,
Poi che le ardite femmine spietate
Tutti li maschi loro a morte dienno.
31 Ivi con segni e còn parole ornate
Isifile ingannò, la giovinetta
Che prima avea tutte l'altre ingannate.
32 Lasciolla quivi gravida e soletta;
Tal colpa a tal martiro lui condanna,
Ed anche di Medea si fa vendetta.

33. Cu dênsulŭ mergŭ ceĭ ce ca dênsulŭ înşélă[15]) şi acésta e destulŭ se sciĭ de prima incintă şi de aceĭ ce într'ênsa suntŭ turmentaţĭ.»

34. Gia eramŭ acolo unde strîmta cale se încrucişéḑă cu a doua argine şi face din acésta umerĭ[16]) celuĭ altŭ arcŭ.

35. Aci auḑirămŭ gintea ce geme în cea altă bolgiă[17]) şi care sforăe din botŭ şi cu palmele pre sine ênsuşĭ se lovesce.

36. Ripele eraŭ acoperite c'unŭ mucigaiŭ ce aburulŭ de josŭ depune, şi care supără vederea şi mirosulŭ.

37. Atâtŭ de adâncŭ e fundulŭ câtŭ nu ajunge ochiulŭ se véḑă fără a ne urca pre dosulŭ arculuĭ unde stânca maĭ multŭ domină.

33 Con lui sen va chi dal parte inganna.»
E questo basti della prima valle
Sapere, e di color che in sè assanna.»
34 Già eravam dove lo stretto calle
Con l'argine secondo s'incrocicchia
E fa di quello ad un altro arco spalle.
35 Quindi sentimmo gente che si nicchia
Nell' altra bolgia e che coll muso sbuffa,
E sè medesma con le palme picchia.
36 Le ripe eran grommate d'una muffa
Per l'alito di giù che vi si appasta,
Che con gli occhi e col naso facea zuffa.
37 Lo fondo è cupo si, che non ci basta
Loco a veder senza montare al dosso
Dell' arco, ove lò scoglio più sovrasta.

38. Aci venirămŭ, și de aci josŭ vĕḑuĭ sub noĭ ómenĭ înfundațĭ în escremente ce din private omenescĭ păreaŭ aduse,

39. și pre cândŭ cu ochiĭ josŭ cătamŭ, vĕḑuĭ unulŭ cu capulŭ atâtŭ de spoitŭ de tină, că nu se putea recunósce de e laicŭ saŭ clericŭ.[18]

40. Acesta 'mĭ sbierâ: «ce escĭ atâtŭ de lacomŭ a te uita la mine maĭ multŭ ca la ceĭ alțĭ întinațĭ ?» și eu luĭ: «fiind-că de mi aducŭ bine aminte,

41. gia te amŭ vĕḑutŭ cu pĕrulŭ uscatŭ, și escĭ Alecsie Interminei din Luca;[19] de acea catŭ la tine maĭ multŭ ca la ceĭ alțĭ toțĭ.»

42. Și elŭ atuncĭ lovindu'șĭ hârca: «icĭ josŭ m'aŭ înfundatŭ lingușirile, de carĭ limba'mĭ nu se desgustâ vr'o dată.»

38 Quivi venimmo, e quindi giù nel fosso
Vidi gente attuffata in uno sterco
Che dagli uman' privati parea mosso.
39 E mentre ch' io là giù con l'occhio cerco,
Vidi un col capo sì di merda lordo
Che non parea s'era laico o cherco.
40 Quei mi sgridò: «Perchè se' tu sì ingordo
Di riguardar più me che gli altri brutti?»
Ed io a lui: «Perchè, se ben ricordo,
41 Già t' ho veduto coi capelli asciutti,
E se' Alessio Interminei da Lucca;
Però t' adocchio più che gli altri tutti.»
42 Ed egli allor, battendosi la zucca:
«Quanggiù m'hanno sommerso le lusinghe
Ond' io non ebbi mai la lingua stucca.»

43. Și dupe acea călăusa: «naintéză-ți, 'mĭ dise, privirea maĭ multŭ, ca se poțĭ atinge bine cu ochiĭ facia

44. aceleĭ imóse serve[20]) desmățiate ce colo se scarpină cu unghiile pline de merdă, cândŭ în picióre stândŭ, cândŭ pre călcâe.

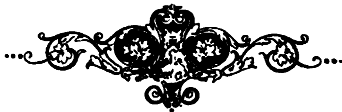
45. Acésta e Taida putana, care respunse amantuluĭ eĭ, cândŭ 'ĭ dise: nu'mĭ datorescĭ tu óre grațiĭ marĭ? Minunate chiarŭ.[21])

Și de acestŭ locŭ vederea nóstră să se sature.»

43 Appresso ciò lo duca: «Fa che pinghe,
Mi disse, un poco il viso più avante,
Sì che la faccia ben con gli occhi attinghe

44 Di quella sozza e scapigliata fante
Che là si graffia con l'unghie merdose,
Ed or s'accoscia, ed ora è in piede stante.

45 Taide è, la puttana che ripose
Al drudo suo, quando disse: Ho io grazie
Grandi appo te? Anzi meravigliose,
E quindi sien le nostre viste sazie.»

NOTE LA CĂNTULŬ XVIII.

(1). Bolgiă însemnédiă propriu disagĭ. Dante numesce astŭ-felŭ divisiunile cerculuĭ alŭ optelea, din causa formeĭ lorŭ strimte şi profunde.

(2). Valu, de la latinulŭ **vallum**, bastióne.

(3). De la porti.

(4). Trebue să ne imaginămŭ două cete de pĕcătoşĭ ocupândŭ fie-care uă jumătate din largimea bolgiei. Una din aceste cete mergea în direcţiunea opusă aceleĭ ce urmà Virgiliu şi Dante, şi prin urmare cu facia întórsă spre eĭ; cea l'altă mergea în aceaşĭ direcţiune cu eĭ, însă cu paşĭ maĭ marĭ.

(5). In anulŭ jubileuluĭ 1300, papa Bonifaciu puse să se facă uă despărţire la midloculŭ punţiĭ Castelului Sant-Angelo, şi ordonâ, ca de uă parte, se trécă pelerinii carĭ mergeaŭ la sântulŭ Pietru, şi de cea l'altă aceĭ carĭ se întorceaŭ, şi carĭ atuncea aveaŭ naintea lorŭ muntele Giordano situatŭ în facia castelului Sant-Angelo.

(6). Venedico Caccianimico, din puternica familiă guelfă a Caccianimicilorŭ, din Bolónia. Comentatoriĭ dicŭ că vêndù pre sora sea, frumósa Ghisolă, marchesuluĭ d'Este.

(7). Cuventele téle carĭ 'mĭ arătŭ lămuritŭ că mĕ recunoscĭ.

(8). Printre sgomotele ce se respăndiseră relativŭ la acéstă istoriă, multe erau favorabile luĭ Caccianimico; ênsă Dante afirmă culpabilitatea acestuia, dicŭ uniĭ, pentru că era maĭ bine informatŭ, alţiĭ pentru că urà pre Guelfii din familia Este.

(9). Bolonia e situată între aceste două fluviĭ. Savena vine din Apeninĭ şi Reno 'şĭ ia sorgintea în Toscana. Bolonesiĭ în locŭ de **sia** dicŭ **sipa**, adecă, fiă. Inţelesulŭ este acesta: suntŭ maĭ mulţĭ Bolonesĭ în Infernŭ de câtŭ chiarŭ în Bolonia.

(10). Face arcŭ şi punte.

(11). In aceiaşĭ direcţiuna cu noĭ.

(12). Iasone capulŭ Argonauţilorŭ.

(13). Cândŭ femeile din Lemnos îndemnate de Venera, care ura acéstă insulă din causa luĭ Vulcanŭ, omorîră pre soţiĭ şi pre fiiĭ lorŭ, Ipsifila fia regeluĭ, ascunse pre tatălŭ seŭ, spre a'lŭ scăpà de mórte, făcêndŭ pre femeĭ sĕ créḑă că l'a omoritŭ. Asasinele o aleseră de regină. Cândŭ veniră Argonauţiĭ în insula Lemnos, Ipsifila se inamorâ de Iasone, care o părăsì spre a'şĭ urma calea către Colchida unde trebuia se găséscă lâna berbeceluĭ de aurŭ.

(14). Medea soţia luĭ Iasone ca sĕ'şĭ resbune de infidelitatea soţiuluĭ eĭ ce se căsătorise cu Creusa, otrăvì pre acésta, şi 'şĭ omorî însăşĭ ea copiĭ ce avea cu Iasone.

(15). Adecă cu promisiunĭ de căsătoriă.

(16). Adecă proptă.

(17). Bolgia adulatorilorŭ.

(18). Décă aveaŭ saŭ nu tunsura.

(19). Nobilŭ din Luca adulatorŭ esageratŭ. Benvenuto da Imola spune de dênsulŭ că nu putea vorbi fără a linguşi: omnes unguebat omnes linguebat, etiam vilissimos et mercenarios.

(20). O numesce servă căcĭ era la serviciulŭ tutora.

(21). Dante pune în gura Taideĭ chiarŭ, respunsulŭ ce face în **Eunuculŭ** luĭ Terentiu, mijlocitorulŭ Gnatone luĭ Trasone, care 'lŭ însărcinase să ofere Taideĭ uă tênĕră sclavă ce era însuşĭ amantulŭ ei.

CĂNTULŬ XIX.

Urmarea cerculuĭ alŭ VIII-lea: a treia bolgiă unde suntŭ pedepsițĭ simoniacĭĭ. In fundulŭ bolgiĭ Dante află pre Papa Nicolae III căruia 'ĭ impută relele luĭ fapte, (de și alțiĭ scriŭ ca Nicolae III a fostŭ unŭ papă cu multă demnitate).

1. O! Simone magŭ,[1]) o! aĭ seĭ miseri urmașĭ, carĭ prostituațĭ, pentru aurŭ și argintŭ, lucrurile luĭ D-ḑeŭ ce trebuescŭ să fiă
2. celorŭ bunĭ soțiĭ,[2]) voĭ rapaci, acumŭ pentru voĭ trebue se sune trômbița, căcĭ sunteţĭ în bolgia a treia.[3])

1 O simon mago, o miseri seguaci,
Che le cose di Dio, che di bontate
Deono essere spose, voi rapaci
2 Per oro e per argento adulterate:
Or convien che per voi suoni la tromba,
Però che nella terza bolgia state.

3. Gia la următorulŭ mormêntŭ eramŭ urcaţĭ în cea parte a stânceĭ, ce perpendicularŭ se nalţă d'asupra şanţuluĭ dreptŭ la mijlocŭ.

4. O supremă înţelepciune, câtŭ de mare e arta ce arăţĭ în ceriŭ, pre pământŭ şi 'n blăstemata lume, şi câtŭ de justŭ puterea tea distribue!

5. Vĕḑuĭ pre cóste şi în fundŭ livida piétră plină de găurĭ, de uă egală lărgime şi fiăcare rotundă.

6. Nu 'mĭ păreaŭ nicĭ maĭ înguste nicĭ maĭ largĭ de câtŭ acelea ce suntŭ în frumosulŭ meŭ San-Giovanni făcute pentru ceĭ ce botezaŭ.[4])

7. Pre una dintr'acele, nu suntŭ încă mulţĭ anĭ, o sfărâmaĭ pentru unulŭ ce înăuntru se înecà, şi fiă acésta mărturiă ca totŭ omulŭ să se desamăgéscă.

3 Gia eravamo alla seguente tomba
Montati, dello scoglio in quella parte
Che appunto sovra mezzo il fosso piomba.
4 O somma sapienza, quanta è l'arte
Che mostri in cielo, in terra e nel mal mondo
E quanto giusto tua virtù comparte!
5 Io vidi per le coste e per lo fondo
Piena la pietra livida di fori
D'un largo tutti, e ciascuno era tondo.
6 Non mi parean meno ampj nè maggiori
Che quei che son nel mio bel San Giovanni
Fatti per loco de' battezzatori,
7 L'un degli quali, ancor non è molt' anni,
Rupp' io per un che dentro vi annegava,
E questo fia suggel che ogni uomo sganni.

8. Afară din gura fie-căreia eşiaŭ piciórele unuĭ pĕcătosŭ şi gambele pĕnĕ la pulpe, şi cea l'altă parte stà năuntru.

9. Ambele tălpĭ la toţĭ eraŭ aprinse; de aceea atâtŭ de tare se sgârciaŭ articulaţiunile, că arŭ fi ruptŭ orĭ-ce córde şi orĭ-ce legăturĭ.

10. Precumŭ se mişcă flacăra deasupra lucrurilorŭ unsuróse, astŭ-felŭ era şi aci, din călcâe pênĕ în vêrfurĭ.

11. «Cine e acela, maestre, ce în durere'ĭ maĭ multŭ se svârcolesce de câtŭ ceĭ l'alţĭ soţĭ aĭ seĭ, ḑiseĭ eŭ, şi pre care 'lŭ consumă uă flacără maĭ roşiă.»

12. Şi elŭ mie: «de vreĭ să te ducŭ colo josŭ pre unde acea rîpă e maĭ puţinŭ răpede, dela elŭ veĭ sci de dênsulŭ şi de greşélele séle.»

8 Fuor della bocca a ciascun soperchiava
D'un peccator li piedi e delle gambe
Infino al groso; et l'altro dentro stava.
9 Le piante erano a tutti accese intrambe;
Perchè si forte guizzavan le giunte
Che spezzate averian ritorte e strambe.
10 Qual suol lo fiammeggiar delle cose unte
Muoversi pur su per l'estrema bucia,
Tal era lì da' calcagni alle punte.
11 «Chi è colui, maestro, che si cruccia,
Guizzanda più che gli altri consorti,
Diss' io, e cui più rossa fiamma succia?»
12 Ed egli a me: «Se tu vuoi ch' io ti porti
Laggiù per quella ripa che più giace,
Da lui saprai di sè e de' suoi torti.»

13. Și eŭ: «totu 'mĭ convine ce ție 'țĭ place, tu escĭ domnulŭ meŭ și sciĭ că nu mĕ depărtezŭ de voia tea, tu ce sciĭ cea ce se tace.»

14. Atuncĭ venirămŭ susŭ spre a patra argine,[5]) ne întórserămŭ și coborîrămŭ la stânga josŭ în fundulŭ îngustŭ și îngăuritŭ.

15. Și bunulŭ maestru de pre solḑulŭ seŭ nu mĕ depuse pênĕ nu mĕ duse către acelŭ ce cu picióreIe atâtŭ se vâetà.[6])

16. «Orŭ-cine veĭ fi tu ce ținiĭ de desuptŭ partea deasupra, suflete tristŭ, ce ca unŭ parŭ staĭ înfiptŭ, începuĭ eŭ a ḑice, vorbesce de poțĭ!»

17. Eŭ stamŭ ca fratele ce confesă pre ucigașulŭ perfidŭ și pre care, acesta în grópă gia, 'lŭ rechiamă pentru a maĭ întârḑia mórtea,[7])

13 Ed io: «Tanto m'è bel quanto a te piace;
Tu se' signore, e sai ch' io non mi parto
Dal tuo volere, e sai quel che si tace.»
14 Allor venimmo in su l'argine quarto;
Volgemmo, e discendemmo a mano stanca
Laggiù nel fondo foracchiato ed arto.
15 E il buon maestro ancor dalla sua anca
Non mi dipose, sì mi giunse al rotto
Di quei che si piangea con la zanca.
16 «O qual chè se' che il di sù tien di sotto,
Anima trista, come pal commessa.
Comincia' io a dir, se puoi, fa motto.»
17 Io stava come il frate che confessa
Lo perfido assassin che, poi ch' è fitto,
Richiama lui, per che la morte cessa.

18. și elŭ strigâ: «gia escĭ tu aicĭ, gia escĭ tu aicĭ, Bonifacie? cu câțĭ-va anĭ m'a mințitŭ scriptura.[9])

19. Atâtŭ de iute fuseșĭ tu sătulŭ de acea avere pentru care ńu te temușĭ a lua înșelătoresce pre frumósa dómnă,[10]) și apoĭ sĕ'ĭ facĭ ultragiŭ?»

20. Atare deveniĭ eŭ, cumŭ suntŭ aceĭ ce staŭ ca batjocorițĭ, neînțelegêndŭ cea ce le este ḑisŭ și nesciindŭ ce rĕspunde.

21. Atuncĭ Virgiliu ḑise: «spune'ĭ iute, nu suntŭ acela, acela ce tu creḑĭ;» și eŭ respunseĭ cumŭ 'mĭ fu impusŭ.

22. La acésta, spiritulŭ de totŭ 'șĭ strâmbâ piciórele, apoĭ suspinândŭ și c'uă voce plângĕtóre 'mĭ ḑise: «ce cerĭ tu óre de la mine?

18 Ed ei gridò: «Se' tu già costì ritto,
Se' tu già costì ritto, Bonifazio?
Di parecchi anni mi mentì lo scritto.
19 Se' tu sì tosto di quell' aver sazio
Per lo qual nol temesti torre a inganno
La bella donna, e poi di farne strazio?»
20 Tal mi fec' io quai son color che stanno
Per non intender ciò ch' è lor risposto,
Quasi scornati, e risponder non sanno,
21 Allor Virgilio disse: «Digli tosto:
Non son colui, non son colui che credi.»
Ed io risposi come a me fu imposto.
22 Per che lo spirito tutti storse i piedi,
Poi, sospirando e con voce di pianto,
Mi disse: «Dunque che a me richiedi?

23. Décă atâtŭ te îngrijescĭ se sciĭ cine suntŭ, că aĭ trecutŭ pentru acésta rîpa, află că eŭ fuseĭ revestitŭ cu marea mantiă.[11])

24. Fuĭ într'adevĕrŭ fiulŭ Urseĭ,[12]) şi atâtŭ de cupidŭ ca se înalţiŭ pre ursoĭ, că susŭ băgaĭ aurŭ în pungă, şi aicĭ pre mine însu-mĭ.

25. Sub capulŭ meŭ suntŭ alţĭ traşĭ prin crăpăturele pietriĭ, ce staŭ ascunşĭ, şi carĭ mĕ precedarâ ca simoniacĭ.

26. Acolo josŭ şi eŭ voĭ cădea uă dată, cândŭ va veni acela ce credémŭ că escĭ tu, cândŭ 'ţĭ făcuĭ iute întrebarea.

27. Déră maĭ multŭ timpŭ e de cândŭ 'mĭ ardŭ piciórele, şi staŭ cu partea de josŭ în susŭ, de câtŭ va sta elŭ împlântatŭ şi cu piciórele roşiĭ;[13])

23 Se di saper chi io sia ti cal cotanto
Che tu abbi però la ripa corsa,
Sappi ch' io fui vestito del gran manto.

24 E veramente fui figliuol dell' Orsa,
Cupido sì, per avanzar gli orsatti,
Che su l'avere e qui me misi in borsa.

25 Di sotto al capo mio son gli altri tratti
Che precedetter me simoneggiando,
Per le fessure della pietra piatti.

26 Laggiù cascherò io altresì, quando
Verrà colui ch' io credea che tu fossi,
Allor ch' io feci il subito dimando.

27 Ma più è il tempo già che i piè mi cossi,
E ch' io son stato così sottosopra,
Ch' ei non starà piantato coi piè rossi;

28. căcĭ pĕtatŭ de maĭ urîte fapte dupe dênsulŭ va veni din spre apusŭ, unŭ păstorŭ fără lege,[14]) așia că pre mine și pre dênsulŭ va acoperi.

29. Va fi unŭ noŭ Iasone de care se citesce în Macabeĭ[15]) și precumŭ cu acela regele seŭ fu móle[16]) astŭ-felŭ va fi cu dânsulŭ acelŭ ce Francia gubernă.»

30. Nu sciu de nu fuseĭ aci prea cutezătorŭ, ênsă 'ĭ respunseĭ în astŭ modŭ: «ia spune'mĭ ce tesaurŭ cerù

31. domnulŭ nostru de la sântulŭ Pietru, cândŭ puse cheile în puterea sea? de sigurŭ nu'ĭ cerù de câtŭ: urméză-mĭ!

32. Nicĭ Pietru, nicĭ ceĭ l'alțĭ nu cerurâ luĭ Mateĭ aurŭ saŭ argintŭ, cândŭ fu alesŭ în locŭ ce perdù pre sufletulŭ criminalŭ.[19])

28 Ché dopo lui verrà, di più laid' opra,
Di ver ponente un pastor senza legge,
Tal che convien che lui e mo ricopra.
29 Nuovo Jason sarà, di chi si legge
Ne' Maccabei; e come a quel fu molle
Suore, così fia lui chi Francia regge.»
30 Io non so s'io mi fui qui troppo folle,
Ch'io pur risposi lui a questo metro:
«Deh! or mi di': quanto tesoro volle
31 Nostro Signore in prima da san Pietro
Che gli ponesse li chiavi in sua balía?
Certo non chiese se non: viemmi dietro.
32 Nè Pier nè gli altri chiesero a Mattia
Oro od argento, quando fu sortito
Al loco che perdè l'anima ria.

33. Rămânĭ déră aicĭ, căcĭ justă 'ţĭ e pedépsa. şi păstréḑă bine denariĭ reŭ adunaţĭ, carĭ în contra luĭ Carol te făcură cutezătorŭ.[10])

34. Şi de nu m'arŭ opri aicĭ chiarŭ, respectulŭ pentru naltele cheĭ, ce ţinuşĭ în dulcea viaţă,

35. eŭ aşĭ usà de cuvente âncă şi maĭ aspre: căcĭ avariţia vóstră întristéḑă lumea, călcândŭ pre ceĭ bunĭ şi redicândŭ pre ceĭ reĭ.

36. Pre voĭ, Păstorĭ, vĕ vĕḑù Evangelistulŭ, cândŭ acea ce şéde pre ape, fu vĕḑută de dênsulŭ fornicândŭ cu regiĭ;[20])

37. acea ce se născù cu cele şépte capete şi avù pre cele ḑece córne ca semnŭ, câtŭ timpŭ virtutea plăcù soţuluĭ eĭ.[12])

33 Però ti sta, chè tu se' ben punito,
E guarda ben la mal tolta moneta
Ch' esser ti fece contra Carlo ardito.
34 E se non fosse che ancor lo mi vieta
La riverenza delle somme chiavi
Che tu tenesti nella vita lieta,
34 Io userei parole ancor più gravi;
Chè la vostra avarizia il mondo attrista,
Calcando i buoni e sollevando i pravi.
36 Di voi pastor' s'accorse il vangelista,
Quando colei che siede sovra l'acque
Puttaneggiar co' regi a lui fu vista;
37 Quella che con le sette teste nacque,
E dalle diece corna ebbe argomento,
Fin che virtute al suo marito piacque.

38. Voĭ v'ațĭ făcutŭ unŭ Dumneḑeŭ de aurŭ și argintŭ; și ce altŭ e óre între voĭ și idolatru de câtŭ că elŭ adóră unulŭ și voĭ uă sută.[22])

39. Ah! Constantine la câte rele nu fu mamă, nu conversiunea tea, ci acea dotă ce de la tine primì primulŭ Tată avutŭ.»[23])

40. Și pre cândŭ eŭ 'ĭ cântamŭ asemene note, fiă mânia séŭ consciința ce 'lŭ mustrà, elŭ 'șĭ mișcà tare ambele picióre.

41. Eŭ credŭ ca acestea plăceaŭ călăuseĭ mele; cu atâtŭ de mulțumită față ascultà sunetulŭ cuventelorŭ ce esprimaŭ adevĕrulŭ.

42. De acea mĕ luâ cu ambele brațe, și cândŭ fuĭ susŭ la peptulŭ seŭ, se urcâ éră pe unde descinsese.

38 Fatto v' avete Dio d'oro e d'argento;
E che altro è da voi all' idolatre,
Se non ch' egli uno, e voi ne orate cento?
39 Ahi, Constantin, di quanto mal fu matre.
Non la tua conversion, ma quella dote
Che da te prese il primo ricco patre!»
40 E mentre io gli cantava cotai note,
O ira o coscienza che il mordesse,
Forte spingava con ambo le piote.
41 I[illegible] credo ben che al mio duca piacesse,
Con [illegible] contenta labbia sempre attese
Lo s[illegible]r delle parole vere espresse.
42 P[illegible]rò con ambo le braccia mi prese,
E, p[illegible] che tutto su mi s'ebbe al petto,
Rim[illegible] per la via onde discese.

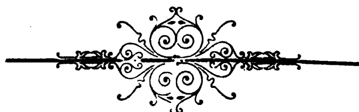
43. Și nu se faticâ de a mĕ ține strinsŭ la sine, ci mĕ duse pre culmea arculuĭ ce e drumulŭ de la a patra la a cincea argine.

44. Aci linŭ depuse ușióra sarcinâ pre stânca asprâ și abruptâ ce arŭ fi pentru capre uâ grea trecătóre;

și de aicĭ descoperiĭ unŭ altŭ valŭ.

43 Nè si stancò d'avermi a sè distretto.
Sì men porto sovra il colmo dell' arco
Che dal quarto al quinto argine è tragetto.

44 Quivi soavemente sposc il carco
Soave per lo scoglio sconcio ed erto,
Che sarebbe alle capre duro varco;
Indi un' altro vallon mi fu scoperto.

NOTE LA CÂNTULŬ XIX.

(1). Simone Magulŭ din Samaria vrù a cumpăra de la Sântulŭ Pietru puterea de a conferi graţia Spiritului Săntŭ, şi fù blăstematŭ de apostolĭ. De atuncĭ s'aŭ numitŭ simoniacĭ toţĭ aceĭ carĭ aŭ traficatŭ cu lucrurile sânte.

(2). In limba eclesiastică bisericele suntŭ soţiele păstorilorŭ ce li suntŭ prepuşĭ.

(3). Bolgia simoniacilorŭ.

(4). Se practicase patru găurĭ saŭ stalle de formă cerculară la cele patru colţiurĭ ale mareluĭ basinŭ baptismalŭ din biserica San Giovanni, la Florenţa, ca preuţiĭ în momentulŭ ceremonieĭ se aibă apa în apropiere. Dante pentru a scăpa unŭ copilŭ ce căḑuse cu capulŭ nainte în acestŭ tubŭ strimtŭ, fără îndoială plinŭ cu apă în fundŭ, sfărâmă păretele de lemnŭ ce'lŭ formà, şi inemiciĭ sĕĭ profitară de acésta, pentru a'lŭ acusà de sacrilegiŭ. Boteḑiurile se făceaŭ simultaneu la sĕrbătorĭ hotărîte. Dante consemnéḑă acestŭ faptŭ spre a arăta că pre nedreptŭ i s'a imputatŭ uă impietate.

(5). Bolgia simoniacilorŭ.

(6). Ce dà semne de uă estremă durere prin sgârcirea picióreІorŭ.

(7). Dante reaminteşce aicĭ unŭ supliciŭ atroce alŭ asasinilorŭ ce se numia **propaginare**. Se făcea uă grópă profundă în care criminalulŭ se îngropà de viu cu capulŭ în josŭ. De ordinarŭ spre a maĭ amânà mórtea, elŭ rechiamà pre confesorŭ, atuncĭ carneficele se oprea şi preutulŭ se înclinà deasupra grópeĭ spre a auḑi confesiunea.

(8). Umbra ce strigă astŭ-felŭ este Nicolaŭ III din familia Orsini, alesŭ papa în 1277. Elŭ se află în acéstă bolgiă pentru că 'şĭ inavuţĭ nepoţiĭ şi pre tótă familia sea prin tóte felurile de me-

ḑilóce injuste. Ica pre Dante dreptŭ Bonifaciu VIII și se mirâ că a sositŭ dejia.

(9). Alusiune la uă profeţiă care anunţiá mórtea luĭ Bonifaciŭ pentru anulŭ 1303.

(10). Biserica.

(11). Mantia papală.

(12). Nicolaŭ cumŭ amŭ vĕḑutŭ maĭ susŭ, era din familia Orsini.

(13). Adecă va sta aicĭ maĭ puţinŭ timpŭ de câtŭ voĭ fi statŭ eŭ.

(14). Dupe Bonifaciu care va murì în 1303 va veni din Francia Clementiu V arhiepiscopulŭ din Bordeaux și care va murì în 1314. Nu trebue să uitămŭ că Nicolaŭ profetiséḑiă astŭ-felŭ în 1300. Clementiu V este comparatŭ de Dante cu Iasone, fratele lui Osia, care primi de la Antiohŭ, demnitatea de mare pontefice, precumŭ Clementiu fu alesŭ papa prin protecţiunea luĭ Filipŭ celŭ frumosŭ regele Franciel

(16). Adecă în cartea Macabeilorŭ.

(17). Adecă 'ĭ fù favorabilŭ.

(18). Iuda.

(19). Poetulŭ pare că face alusiune la baniĭ ce Nicolau I'I prim de la Iónŭ de Procida ca se favoriseḑie conjuraţiunea urḑită contra Francesilorŭ în Sicilia atuncĭ stăpânită de Carol II de Anjou.

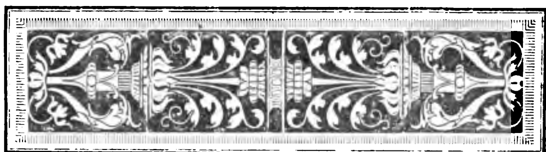
(20). Alusiune la unŭ pasagiu din Apocalypsŭ, Comentatoriĭ vĕdŭ în acea ce șiede pre ape, Biserica alŭ căreĭ cultŭ e rĕspânditŭ la multe popóre. Cele șiépte capete suntŭ cele șépte sacramente; cele ḑece córne suntŭ cele ḑece comandamente. Complăcerile cu regiĭ suntŭ pentru Dante alusiunĭ la parţialitatea ce papa Clementiu V. aretà pentru Filipŭ celŭ Frumosŭ.

(21). Soţiulŭ Bisericeĭ romane e papa.

(22). Nu pentru că idolatriĭ adóra numaĭ unu ḑeŭ, ci pentru ca numĕrulŭ idolilorŭ lorŭ e în raportŭ cu acela alŭ idolilorŭ Simoniacilorŭ cumŭ este unulŭ cu uă sută; căcĭ pentru dênșiĭ fie-care bucată de monetă e unŭ ḑeŭ.

(23). Uă tradiţiune mincinósă, fundată pre nisce documente apocrife, făcuse să se crédă că Constantin convertinduse, dăruise papilorŭ cetatea Romeĭ și teritoriulŭ eĭ.

CANTULŬ XX.

Poeţiĭ vĕdŭ a IV-a bolgiă, unde se pedepsescŭ aceĭ ce preḑică viitorulŭ. Faţia acestorŭ pĕcătoşĭ e intórsă la spate, şi pentru că aŭ voitŭ se véḑă inainte, eĭ nu vĕdŭ de câtŭ pre d'îndărătŭ, şi mergŭ cu paşi retrogradi. Supliciulŭ Manteĭ. Origina cetăţiĭ Mantua.

1. De nou supliciu trebue se facŭ versurĭ, şi materiă se daŭ la alŭ douĕ-ḑecelea cântŭ alŭ primuluĭ Canticŭ, ce e de 'necaţĭ.

2. Eu eramŭ gia cu totulŭ dispusŭ, ca sĕ mĕ uitŭ în fundulŭ acumŭ descoperitŭ ce se scăldà în dureróse plânsurĭ:

1 Di nuova pena mi convien far versi,
E dar materia al ventesimo canto
Della prima canzon, ch' è de' sommersi.
2 Io era già disposto tutto quanto
A riguardar nello scoperto fondo
Che si bagnava d'angoscioso pianto;

3. cândŭ prin rotunda vale vĕḍuĭ ómenĭ ce veniaŭ, tăcêndŭ şi lăcrimindŭ, cu pasulŭ ce facŭ litaniile în astă lume.[1])

4. Cândŭ privirea se coborî maĭ josŭ pre eĭ, straniu 'mĭ părù fiă-care întorsŭ cu bărbia la începutulŭ bustuluĭ;

5. avêndŭ facia întórsă către şolduri, eĭ trebuiaŭ îndărătŭ se mérgă, căcĭ vederea înainte le era oprită.

6. Póte că prin forţa paralisieĭ vre-uă dată să se fi distorsŭ ver unulŭ astŭ-felŭ de totŭ; eŭ ênsă nu amŭ maĭ vĕḍutŭ, nicĭ credŭ să fiă.

7. Décă te lasă Dumneḍeŭ, lectore, se culegĭ róde din lectura tea, cugetă acumŭ tu ênsuţĭ cumŭ puteamŭ ţine ochiulŭ uscatŭ,

3 E vidi gente per lo vallon tondo
Venir tacendo e lagrimando, al passo
Che fanno le letane in questo mondo,
4 Come il viso mi scese in lor più basso,
Mirabilmente apparve esser travolto
Ciascun tra il mento e il principio del casso;
5 Chè dalle reni era tornato il volto,
E indietro venir gli convenia,
Perchè il veder dinanzi era lor tolto.
6 Forse per forza già di parlasia
Si travolse così alcun dal tutto;
Ma io nol vidi, nè credo che sia.
7 Se Dio ti lasci, lettor, prender frutto
Di tua lezione, or pensa per te stesso
Com' io potea tener lo viso asciutto,

8. cândŭ vĕḑuĭ de aprópe imagina nóstră atâtŭ de pocită că lacrimile din ochĭ curgêndŭ pre spinare, udaŭ bucile.

9. Şi eŭ aşia plângeamŭ rezimatŭ de unŭ pietroiŭ alŭ dureĭ stâncĭ că conducĕtorulŭ 'mĭ ḑise: «şi tu facĭ parte dintre ceĭ alţĭ nebunĭ?

10. Aci viuéḑă pietatea cândŭ e de totŭ mórtă. Cine e maĭ sceleratŭ de câtŭ acelŭ ce judecăţiĭ divine pórtă pasiune?[2])

11. Redică'ţĭ capulŭ, redică-lŭ şi uită-te la acela căruia se deschise pămêntulŭ, naintea ochilorŭ Tebanilorŭ, din care causă toţĭ strigaŭ: unde te ducĭ Amfiaraŭ?[3])

12. De ce părăsescĭ lupta? şi nu se opri în căderea'ĭ la vale pênă la Minos care pre toţĭ îngâmbă.

8 Quando la nostra imagine da presso
Vidi si torta, che il pianto degli occhi
Le natiche bagnava per lo fesso.
9 Certo io piangea, poggiato ad un de' rocchi
Del duro scoglio, si che la mia scorta
Mi disse: «Ancor se' tu degli altri sciocchi?
10 Qui vive la pietà quando è ben morta.
Chi è più scellerato che colui
Che al giudizio divin passion comporta?
11 Drizza la testa, drizza, e vedi a cui
S'aperse agli occhi de' Teban' la terra,
Per che gridavan tutti: dove rui,
12 Anfiarao! perchè lasci la guerra?
E non restò di ruinare a valle
Fino a Minòs, che ciascheduno afferra.

13. Uită-te cum 'şĭ a făcutŭ din spate peptŭ; fiindŭ-că pré multŭ înainte voì se védă, se uită îndărătŭ şi de înderetelea merge.

14. Vedĭ pre Tiresia[4]) ce 'şĭ schimbâ fiinţa, cândŭ din bărbatŭ femeă devenì, schimbându'şĭ tóte membrele;

15. şi ântâiŭ trebuì se lovéscă din noŭ cu vérga pre aceĭ douĭ şerpĭ încolăciţĭ, maĭ nainte de a'şĭ recăpătà membrele bărbătescĭ.

16. Acelŭ ce de burta luĭ cu spatele se rézimă e Aronte,[5]) care în munţiĭ Luniĭ, unde plivesce[6]) Cararesulŭ ce de desuptŭ locuesce,

17. avù dreptŭ locuinţă spelunca sepată în marmora cea albă, de unde privia stelele şi marea, fără ca vederea sĕ'ĭ fiă oprită.

13 Mira che ha fatto petto delle spalle;
Perchè volle veder troppo davante,
Dirietro guarda e fa ritroso calle.
14 Vedi Tiresia, che mutò sembiante
Quando di maschio femmina divenne,
Cangiandosi le membra tutte quante;
15 E prima poi ribatter gli convenne
Li duo serpenti avvolti con la verga,
Che riavesse le maschili penne.
16 Aronta è quel che al ventre gli s'atterga,
Che ne' monti di Luni (dove ronca
Lo Carrarese che di sotto alberga)
17 Ebbe tra bianchi marmi la spelonca
Per sua dimora; onde a guardar le stelle
E il mar non gli era la veduta tronca.

18. Și pre acea ce'șĭ acopere, cu códele 'ĭ despletite mamelele ce tu nu vedĭ, și care aci are tótă pelea pĕrósă,[7])

19. fu Manta, ce străbătù prin multe țerĭ;[8]) apoĭ se oprì acolo unde mĕ născuĭ eŭ: de acea 'mĭ place ca tu sĕ mĕ ascultĭ puținŭ.

20. După ce tatălŭ seŭ eși din viuéță și devenì servă cetatea luĭ Bacu,[9]) ea cutreeră multŭ timpŭ prin lume.

21. Susŭ în frumósa Italiă se întinde unŭ lacŭ la piciórele Alpilorŭ, care închide Germania deasupra Tiroluluĭ, și are nume Benaco.[10])

22. Prin miĭ de sorgințĭ, credŭ, și maĭ multe, că se udă între Garda și Val Camonica, Apeninulŭ, de apele ce în disulŭ lacŭ stagnédă.

18 E quella che ricopra le mammelle
Che tu non vedi con le trecce sciolte,
E ha di là ogni pilosa pelle,
19 Manto fu che cercò per terre molte,
Poscia si pose là dove nacqu' io;
Onde un poco mi piace che m' ascolte.
20 Poscia che il padre suo di vita uscio
E venne serva la città di Baco,
Questa gran tempo per lo mondo gio.
21 Suso in Italia bella giace un laco
Appiè dell' alpe che serra Lamagna
Sovra Tiralli, che ha nome Benaco.
22 Per mille fonti, credo, e più si bagna
Tra Garda e Val Camonica Apennino
Dell' acqua che nel detto lago stagna.

23. Acolo în mijlocŭ e unŭ locŭ, unde păstorulŭ trientinŭ şi celŭ din Brescia şi Veronesulŭ arŭ putea bine-cuvênta de arŭ urma acelŭ drumŭ.[11])

24. Se află Peschiera, frumósă şi fortă citadelă de a infrunta pre Bresciani şi Bergamasci acolo unde ţermulŭ împrejurŭ maĭ multŭ descinde,

25. acolo trebue să se reverse tótă apa ce în sinulŭ Benaculuĭ nu póte sta, şi să se facă rîu în josŭ prin verḑile câmpiĭ.

26. Indată ce începe a curge apa, nu Benaco, ci Mincio se chiamă pênĕ la Governo,[12]) unde cade în Padŭ.

27. Nu a cursŭ multŭ cândŭ găsesce uă vale în care se respândesce şi o face smârcŭ, şi atuncĭ véra devine periculósă.

23 Loco è nel mezzo là dove il Trentino
Pastor e quel di Brescia e il Veronese
Segnar potría, se fesse quel cammino.

24 Siede Peschiera, bello e forte arnese
Da fronteggiar Bresciani e Bergamaschi,
Ove la riva intorno più discese.

25 Ivi convien che tutto quanto caschi
Ciò che in grembo a Benaco star non può,
E fassi fiume giù pei verdi paschi.

26 Tosto che l'acqua a correr mette co',
Non più Benaco, ma Mincio si chiama
Fino a Governo, dove cade in Po.

27 Non molta ha corso che trova una lama
Nella qual si distende e la impaluda,
E suol di state talora esser grama.

28. Trecêndŭ pre aicĭ cruda vergină[13]) vĕḑù unŭ pămêntŭ în mijloculŭ smârculuĭ, fără cultură şi făr' de locuitorĭ.

29. Aci, fugindŭ de orĭ-ce legăturĭ omenescĭ, se oprì cu serviĭ eĭ a'şĭ esercita arta,[14]) şi vieţui şi 'şĭ lăssâ corpulŭ fără sufletŭ.

30. Ómeniĭ apoĭ, ce împregiurŭ eraŭ împrăştiaţĭ, se adunară în acelŭ locŭ, ce era tare prin smârculŭ ce avea de tóte părţile.

31. Făcurâ cetatea pre acele óse mórte; şi dupe acea ce ântâiŭ alese loculŭ fără altŭ auguriŭ[15]) Mantua o numirâ.

32. Odinióră locuitoriĭ eraŭ maĭ deşĭ într'ênsa, nainte ca nebunia luĭ Casalodi de Pinamonte se fiă înşelată.[16])

28 Quindi passando la vergine cruda
Vide terra nel mezzo del pantano
Senza cultura e d'abitanii nuda.
29 Lì, per fuggire ogni consorzio umano,
Ristette co' suoi servi a far sue arti,
E visse, e vi lascio suo corpo vano.
30 Gli uomini poi che intorno erano sparti
S'accolsero a quel loco ch' era forte
Per lo pantan che avea da tutte parti.
31 Fer la città sovra quell' ossa morte:
E per colci che il loco prima elesse
Mantova l'appellar senz' altra sorte.
32 Già fur le genti sue dentro più spesse,
Prima che la mattia da Casalodi
Da Pinamonte inganno ricevesse.

33. De aceă te încunosciințedŭ că, décă vre-uă dată veĭ audi că se dă uă altă origină țeriĭ mele, nicĭ uă minciună se fraude adevĕrulŭ.»

34. Şi eŭ: «Maestre, cuvêntarea tea e atâtŭ de sigură şi atâtŭ 'mĭ coprinde credința că cele alte 'mĭ arŭ fi cărbunĭ stinşĭ.[17])

35. Déră spune'mĭ printre ginta ce naintédă, de vedĭ vre-unulŭ demnŭ de însemnatŭ, căcĭ numaĭ la acésta mintea'mĭ țintesce.»

36. Atuncĭ 'mĭ dise: «Acela căruia de pre faciă 'ĭ atârnă barba pre bruniĭ umerĭ, fù, càndŭ Grecia atâtŭ se golì de bărbațĭ

37. c'abia aceĭ din légănŭ remăseseră,[18]) augurŭ, şi cu Calcante în Aulida dete semnalulŭ să se tae prima funiă.

33 Però t'assenno, che se tu mai odi
Originar la mia terra altrimenti,
La verità nulla menzogna frodi.»
34 Ed io: «Maestro, i tuoi ragionamenti
Mi son si certi e prendon si mia fede,
Che gli altri mi sarian carboni spenti.
35 Ma dimmi della gente che procede,
Se tu ne vedi alcun degno di nota;
Chè solo a ciò la mia mente rifiede.»
36 Allor mi disse: «Quel che dalla gota
Porge la barba in su le spalle brune
Fu, quando Grecia fu di maschi vota
37 Si che apppena rimaser per le cune,
Augure, e diede il punto con Calcanta
Aulide a tagliar la prima fune.

38. Avù nume Euripilŭ[19]) și așa 'lŭ cântă nalta'mĭ Tragediă într'unŭ locŭ, tu sciĭ bine care o cunoscĭ întrégă.

39. Celŭ-altŭ, ce în șoldurĭ e atâtŭ de slabŭ, fu Micael Scot[20]) ce, într'adevĕrŭ, sciù joculŭ fraudelorŭ magice.

40. Vedĭ pre Guido Bonatti, vedĭ pre Asdente,[21]) ce acumŭ arŭ voi să se fi îndeletnicitŭ cu pelea și cu sfóra; déră târdiu se căesce.

41. Vedĭ pre tristele[22]) acelea ce părăsirâ aculŭ și suveica cu fusulŭ, și se făcurâ ghicitóre; și făcurâ farmece cu erburĭ și cu imagine.[23])

42. Déră vino acumŭ că gia ocupă confinele ambelorŭ emisfere, Cainŭ cu spiniĭ seĭ[24]) și atinge unda sub Sevilia.

38 Euripilo ebbe nome, e così il canta
L'alta mia Tragedía in alcun loco;
Ben lo sai tu che la sai tutta quanta.

39 Quell' altro che ne' fianchi è così poco,
Michele Scotto fu, che veramente
Delle magiche frode seppe il gioco.

40 Vedi Guido Bonatti, vedi Asdente,
Che avere inteso al cuojo ed allo spago
Ora vorebbe, ma tardi si pente.

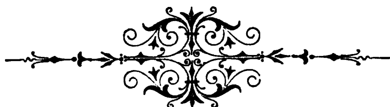
41 Vedi le triste che lasciaron l'ago,
La spola e il fuso, e fecersi indovine;
Fecer malie con erbe e con imago.

42 Ma vienne omai; chè già tiene il confine
D'ambeduo gli emisperi, e tocca l' onda
Sotto Sibilia Caino e le spine.

43. Și erĭ nópte gia luna fu rotundă,[25]) trebue sĕ'țĭ aducĭ bine aminte că nu'țĭ strică odinióră în acea profundă pădure.»

Astŭ-felŭ 'mĭ vorbia pre cândŭ noĭ mergeamŭ.

43 E già iernotte fù la luna tonda;
Ben ten dee ricordar, che non ti nocque
Alcuna volta per la selva fonda.»
Si mi parlava, ed andavamo introcque.

NOTE LA CĂNTULŬ XX.

(1). Adecă cu pasulŭ lentŭ alŭ procesiunilorŭ (la catolicĭ) în carĭ se cântă litaniile.

(2). Comentatoriĭ esplică cuventele: «portare passione» séu cumŭ citescŭ alţiĭ «comportare passione» prin a avea compasiune şi înţelesulŭ arŭ fi acesta: Cine e maĭ sceleratŭ de câtŭ acela care are milă de aceĭ pre care justiţia divină 'ĭ pedepsesce. Eruditulŭ traducĕtorŭ a luĭ Dante rege alŭ Sasonieĭ, cunoscutŭ in lumea literariă sub pseudonimulŭ de Philaletes, nu este de acéstă pă: rere, căcĭ, ḑice elŭ, Virgiliu în cânturile precedente, nu blaméză de locŭ **compasiunea** ce resimte Dante pentru pĕcătoşĭ; elŭ traduce déră **portar passione** prin «Gelüste tragen» a avea **dorinţa**, **rivna** de a pĕtrunde voinţa divină. Séu, crede elŭ, trebue să se admită că, cu intrarea în aceste bolgiĭ, orĭ-ce milă trebue să înceteze, cumŭ vomŭ vedea maĭ la vale, că ultima schinteiă de amorŭ se stinge în cele din urmă cercurĭ ale Infernuluĭ şi atuncĭ, acestŭ pasagiŭ trebue să se citéscă astŭ-felŭ: Cine e maĭ sceleratŭ de câtŭ acelŭ ce se măniă în contra judecăţiĭ divine.

(3). Amfiaraŭ unulŭ din ceĭ şépte regĭ ce asediară Teba, prevĕḑêndŭ că va murĭ în acestŭ resbelŭ, se ascunse într'unŭ locŭ cunoscutŭ numaĭ de soţia sea. Acésta ênsă fiindŭ cumpĕrată de Argia soţia luĭ Polinice, 'lŭ trădă şi Amfiaraŭ fù silitŭ se mérgă la luptă. Pre çândŭ combătea, pămêntulŭ se deschise sub paşiĭ luĭ, şi elŭ fu înghiţitŭ.

(4). Augurŭ din Teba. Lovindŭ cu uă vérgă ce ţinea în mână douĭ şerpĭ, se schimbă în femeă. Dupe şépte anĭ dândŭ éră preste aceĭ şerpĭ 'ĭ lovì din noŭ, şi deveni éră bărbatŭ.

(5). Aronte augurŭ toscanŭ care, dupe cumŭ spune Lucaniu,

prevesti Romaniloră resbele lorŭ sociale și victoriele luĭ Cesare. Lucaniu ḍice că locuia în **deserta moenia Lucae**, saŭ cumŭ citescŭ alțiĭ în **Lunae**, adecă cetatea de odinióră Luni, nu departe de gura Magreĭ și dupe care tótă țéra s'a numitŭ Lunigiana. Aci se află acceĭ splendițĭ munțĭ carĭ daŭ Marmora de Carara.

(6). Unde cultivă, séŭ unde curĕță câmpulŭ de buruenĭ netrebuincióse.

(7). Partea dinaintea corpuluĭ care a devenitŭ partea posterióră.

(8). Manta fiica luĭ Tiresia. Narațiunea ce Dante pune în gura luĭ Virgiliu diferă de cea ce spune ênsușĭ Virgiliŭ, care atribue fundarea Mantueĭ luĭ Ocnu, fiulŭ vrăjitóreĭ Manta și alŭ rîuluĭ Tibru. (Eneida cant: X.) Dante uitândŭ că a damnatŭ uă dată pre Manta o pune în Purgatoriŭ.

(9). Teba unde se născù Bacu.

(10). Benaculŭ se numesce aḍĭ laculŭ de Garda.

(11). Comentatoriĭ aŭ dissertatŭ multŭ asupra acestuĭ locŭ unde ceĭ treĭ episcopĭ din Triestŭ, din Brescia și din Verona, aveaŭ juridicțiune și puteaŭ face semnulŭ cruciĭ, adecă bine-cuvênta, eĭ nu aŭ fostŭ de acordŭ.

(12). Astăḍĭ se numesce Governolo.

(13). Cruda vergină, căcĭ ca turbură umbrele morțiloră și in conjurațiunile eĭ, se mânjia cu sânge omenescŭ.

(14). Arta magică.

(15). Fără altŭ anguriŭ séu altă ceremonia superstițiósă ce se practicà la fondarea cetățiloră.

(16). Casalodi, comițĭ guelfi, luară Mantua în anulŭ 1272. Albertŭ Casalodi, înșelatŭ de Pinamonte de Buonacorsi, care 'lŭ făcù se créḍă că principaliĭ din cetate aveaŭ simțimente rele în contra luĭ, întrebuință mĕsurĭ tiranice, desceptă ura și fu gonitŭ.

(17). Nu arŭ face maĭ multă impresiune asupra spirituluĭ meŭ, de câtŭ asupra vederiĭ mele, cărbuniĭ stinșĭ.

(18). Cândŭ toțĭ Greciĭ în stare de a lua armele în mână plecară la asediulŭ Troieĭ.

(19). Euripile ghicitorŭ menționatŭ în Eneida Cartea II, 113.

(20). Micael Scot, faimosu medicŭ și astrologŭ la curtea luĭ Fredericŭ II.

(21). Guido Bonatti din Forli, astrologŭ, trăi în seculuŭ XIII-lea Asdente cismarŭ din Parma, ce deveni ghicitorŭ.

(22). Poetulŭ aicĭ vorbesce în generalŭ despre tóte vrăjitórele și ghicitórele.

(23). Ele făceaŭ figurĭ de cêră pre carĭ apoĭ le fermecaŭ ca cum arŭ fi fermecatŭ pre aceĭ ce ele represintaŭ.

(24). Luna. Dupe opiniunea vulgară în Italia, petele din acestŭ astru represintă facia luĭ Cain, şi lumina sea unŭ mănuchiŭ de spinĭ înflăcăraţĭ. **Sub Sevilia**: confinele celorŭ două emisfere, adecă alŭ purgatoriuluĭ şi alŭ Ierusalemuluĭ, este la estremitatea occidentală a peninsuleĭ spaniole, două grade dincolo de Sevilia.

(25). Adecă plină.

CĂNTULŬ XXI.

Dante vede a cincea bolgiă din alŭ VIII-lea cercŭ, unde se pedepsescŭ aceĭ carĭ aŭ vêndutŭ dreptatea şi favórea suveranilorŭ, Poeţiĭ vorbescŭ cu demoniĭ carĭ se opunŭ la trecerea lorŭ. Descrierêa arsenaluluĭ din Veneţia.

1. Aşa din punte in punte, vorbindŭ altele de câtŭ cea ce comedia mea cată se cânte, mergeamŭ şi atingeamŭ culmea, cândŭ

2. ne oprirămŭ spre a vedea cea l'altă crăpătură a Malebolgeĭ şi cele alte plângerĭ vane; şi o vĕzuĭ grozavŭ de obscură.

1 Così di ponte in ponte, altro parlando
Che la mia Commedia cantar non cura,
Venimmo, e tenevamo il colmo, quando
2 Ristemmo per veder l'altra fessura
Di Malebolge e gli altri pianti vani;
E vidila mirabilmente oscura.

3. Precumŭ, în arsenalulŭ Veneţianilorŭ, ferbe érna tenacea smólă spre a calfata luntrile stricate,

4. carĭ nu potŭ naviga, aşa că unulŭ 'şĭ renouesce naja, altulŭ astupă laturele aceleĭ ce a făcutŭ maĭ multe călătoriĭ;

5. care drege proda, care pupa; alţiĭ facŭ lopeţĭ şi alţĭ sucescŭ funiĭ; carĭ cârpescŭ pânzele de la catarte.

6. Astŭ-felŭ nu prin focŭ, ci prin divină artă, ferbea aicĭ josŭ uă smólă gróssă, ce de tóte părţile inviscă ţermulŭ.

7. Eŭ o vedeamŭ, déră nu vedeamŭ într'ênsa de câtŭ băşicele ce ferberea rĕdicá umflându-se tótă şi cădêndŭ comprimată.

3 Quale nell' arzanà de' Veneziani
Bolle l'inverno la tenace pece
A rimpalmar li legni lor non sani,
4 Chè navicar non ponno, e in quella vece
Chi fa suo ligno nuovo, e chi ristoppa
Le coste a quel che più viaggi fece;
5 Chi ribatte da proda e chi da poppa;
Altri fa remi, ed altri volge sarte;
Chi terzeruolo ed artimon rintoppa;
6 Tal, non per fuoco ma per divina arte
Bollia laggiuso una pegola spessa
Che inviscava la ripa da ogni parte.
7 Io vedea lei, ma non vedeva in essa
Ma' che le bolle che il bollor levava,
E gonfiar tutta e riseder compressa.

8. Pre cândŭ mĕ uitamŭ fixŭ josŭ, conducĕtorulŭ meŭ ḑicêndŭ: «uite-te, uite-te,» mĕ trase la sine din loculŭ unde stamŭ.

9. Atuncĭ mĕ întorseĭ ca unŭ omŭ, căruĭ e multŭ pĕnĕ se véḑă cea ce trebue se fugă şi pre care frica de-uă-dată 'lŭ învinge

10. astŭ-felŭ că pentru a vedea elŭ nu se opresce: şi dupe noĭ vĕḑuĭ unŭ demonŭ negru venindŭ pre stâncă susŭ, în fuga mare.

11. Ah! câtŭ de fierosŭ 'ĭ era aspectulŭ! şi câtŭ 'mĭ părù de acerbŭ în miscare, cu aripele întinse şi pre picióre uşiorŭ!

12. Cu ambele şolldurĭ unŭ pĕcătosŭ 'ĭ încărcà umĕrulŭ ce era ascuţitŭ şi naltŭ, şi elŭ cu ghiarele 'lŭ ţinea de nervulŭ picióreloŭ.[1])

8 Mentr' io laggiù fissamente mirava,
Lo duca mio, dicendo: «Guarda, guarda!»
Mi trasse a sè dal loco dov' io stava.
9 Allor mi volsi come l'uom cui tarda
Di veder quel che gli convien fuggire,
E cui paura subita sgagliarda,
10 Che per veder non indugia il partire,
E vidi dietro a noi un diavol nero
Correndó su per lo scoglio venire.
11 Ahi quanto egli era nell' aspetto fiero!
E quanto mi parea nell' atto acerbo,
Con l'ale aperte, e sovra i piè leggiero!
12 L'omero suo ch' era acuto e superbo,
Carcava un peccator con ambo l'anche
E quei tenea de' piè ghermito il nerbo.

13. «O Malebranche alŭ punțiĭ nóstre[2]) ḑisse: écă unulŭ din bătrâniĭ sânteĭ Zitta:[3]) bagă'lŭ de desuptŭ; căcĭ eŭ mĕ întorcŭ pentru alțiĭ

14. în acea cetate ce de dênșiĭ e plină; aci orĭ-cine e înșelătorŭ, afară de Bonturo;[4]) din nu, pentru dinarĭ, aci se face da.»[5])

15. Josŭ 'lŭ aruncâ, și pre stânca cea dură se întórse, și nicĭ uă-dată zăvodŭ lăsatŭ din lanțŭ nu urmărì cu maĭ multă iuțélă pre furŭ.

16. Acela se afundâ, apoĭ eșì susŭ, pre spate; déră demoniĭ ce staŭ ascunșĭ sub punte strigarâ: «aci nu 'șĭ are loculŭ Santo-Volto:[6])

17. aicĭ se înótă altŭ-mintrelea ca în Serchio;[7]) décă nu voescĭ déră se simțĭ ghiarele nóstre, afară nu eși din pĕcură.»

13 «Del nostro ponte, disse, o Malebranche,
Ecco un degli anzian' di Santa Zita;
Mettetel sotto, ch' io torno per anche
14 A quella terra che n'è ben fornita;
Ogni uom v'è barattier, fuor che Bonturo;
Del no, per li denar, vi si fa ita.»
15 Laggiù il buttò, e per lo scoglio duro
Si volse, e mai non fu mastino sciolto
Con tanta fretta a seguitar lo furo.
16 Quei s'attuffò, e tornò su convolto;
Ma i demon, che del ponte avean, coverchio,
Gridar: «Qui non ha loco il santo Volto:
17 Qui si nuota altrimenti che nel Serchio;
Però, se tu non vuoi de' nostri graffi,
Non far sovra la pegola soverchio.»

18. Apoĭ cu maĭ multŭ de uă sută de căngi 'lŭ sfâșiarâ ḑicêndŭ: «Acoperitŭ trebuĭ se jocĭ aicĭ, astŭ-felŭ că, décă poțĭ, apucă pe furișiŭ.»

19. Nu altŭ-felŭ punŭ bucătariĭ pre rândașiĭ lorŭ se înfunde în mijloculŭ căldăriĭ carnea cu furculițele, ca se nu plutéscă.

20. Bunulŭ maestru: «Ca se nu pară că tu escĭ aicĭ, 'mĭ ḑise, ascunde-te josŭ dupe vre-uă stâncă care să te apere;

21. și orŭ-ce ofensă mi s'arŭ face, sĕ nu te temĭ, căcĭ eŭ aceste le sciŭ; odinióră mĕ maĭ aflaiŭ în asemene cértă.»

22. Apoĭ trecù dincolo de capătulŭ punțiĭ, și cândŭ ajunse pre a șésea ripă, trebui se aibă frunte curagiósă.

18 Poi l'addentar con più di cento raffi;
Disser: «Coverto convien che qui balli,
Si che, se puoi, nascosamente accaffi.»
19 Non altrimenti i cuochi a' lor vassalli
Fanno attuffare in mezzo la caldaja
La carne cogli uncin', perchè non galli.
20 Lo buon maestro: «Acciò che non si paja
Che tu ci sii, mi disse, giù t'acquatta
Dopo uno scheggio che alcun schermo t'haja;
21 E per nulla offension che mi sia fatta,
Non temer tu, ch' io ho le cose conte;
Perchè altra volta fui a tal baratta.»
22 Poscia passò di là dàl co' del ponte,
E com' ei giunse in su la ripa sesta,
Mestier gli fu d'aver secura la fronte.

23. Cu furia acea și cu acea tempestă cu cari se aruncă cânii pre sărăcuțulŭ ce de uă dată se opresce și cerșesce,

24. eșiră aceĭ de sub punticelŭ, și întórseră în contra luĭ tóte căngele; déră elŭ strigâ: «nicĭ unulŭ din voĭ să fiă felonŭ!

25. Nainte ca cangele vóstre se m'apuce, vină unulŭ din voĭ sĕ mĕ asculte, și apoĭ sĕ mĕ înhațe de va cuteza.»

26. Toțĭ strigarâ: «Mergĭ Malacoda.» Unulŭ atuncĭ se mișcâ și ceĭ alțĭ se oprirâ, și veni la dênsulŭ ḑicêndŭ: «cu ce te potŭ servi?»

27. «Creḑĭ tu Malacoda, că m'aĭ vedea aicĭ venindŭ, ḑise maestrulŭ meŭ, securŭ în contra tutorŭ atacurilorŭ vóstre

23 Con quel furor e con quella tempesta
Ch' escono i cani addosso al poverello,
Che di subito chiede ove s' arresta,

24 Usciron quei di sotto al ponticello,
E volser contra lui tutti i roncigli;
Ma ei gridò: «Nessun di voi sia fello!

25 Innanzi che l'uncin vostro mi pigli,
Traggasi avanti l'un di voi che m'oda,
E poi d'arroncigliar mi si consigli.»

26 Tutti gridaron: «Vada Malacoda.»
Perchè un si mosse, e gli altri stetter' fermi,
E venne a lui dicendo: «Che gli approda?»

27 «Credi tu, Malacoda, qui vedermi
Esser venuto, disse il mio maestro.
Securo già da tutti i vostri schermi

28. fără voința divină și destinulŭ propice? lasă-mĕ se mergŭ, căcĭ în cerŭ e voia ca la unŭ altulŭ eŭ se arătŭ acéstă selbatecă cale.»

29. Atuncĭ atâtŭ de căḑutŭ 'ĭ fu orgoliulŭ, că lăsâ la piciórе'ĭ cangele se cadă și ḑise celorŭ alțĭ: «de acum se nu'lŭ loviască nime.»

30. Și conducĕtorulŭ mie: «o tu ce șeḑĭ pititŭ între stâncile punțiĭ, cu siguranță întórce-te acumŭ la mine!»

31. Atuncĭ mĕ ridicaiŭ și iute la elŭ veniĭ; și draciĭ cu toțĭ înaintarâ, că mĕ temuĭ se nu țină pactulŭ.

32. Astŭ-felŭ vĕḑuĭ odinióră pre fantasinĭ temĕndu-se, cândŭ eșirâ din Caprona capitulațĭ,[8]) vĕḑĕndu-se într'atâta inemicĭ:

28 Senza voler divino e fato destro?
Lasciane andar; chè nel cielo è voluto
Ch' io mostri altrui questo cammin silvestro.»
29 Allor gli fu l'orgoglio sì caduto,
Che si lasciò cascar l' uncino ai piedi,
E disse agli altri: «Omai non sia feruto.»
30 E il duca mio a me: «O tu, che siedi
Tra gli scheggion del ponte quatto quatto,
Securamente omai a me ti riedi.»
31 Perch' io mi mossi, ed a lui venni ratto;
E i diavoli si fecer tutti avanti,
Sì ch' io temetti non tenesser patto.
32 E così vid' io già temer li fanti
Che uscivan patteggiati di Caprona,
Veggendo se tra nemici cotanti.

33. Eu mĕ apropriaiŭ cu tótă fiinţa de conducĕtorulŭ meŭ, şi nu întorceamŭ ochiĭ de la facia lorŭ ce nu era bună.

34. Eĭ plecau cangele: «vreĭ tu sĕ'lŭ atingŭ ḑicea unulŭ altuia în crupă?» şi eĭ respundeaŭ: «dă, cată ḑe 'ĭ dă una bună.»

35. Déră demonulŭ ce stà de vorbă cu conducĕtorulŭ meŭ, se întórse iute şi ḑise: «pace, pace Scarmiglione!»

36. Apoĭ ne ḑise: «maĭ nainte pre acéstă stâncă nu se va putea merge, fiindŭ-că zace de totŭ ruptŭ în fundŭ, alŭ şéselea arcŭ.

37. Şi décă a merge maĭ nainte vĕ place, mergeţĭ susŭ prin acea grotă; aprópe e uă altă stâncă ce face drumŭ.

33 Io m'accostai con tutta la persona
Lungo il mio duca, e non torceva gli occhi
Dalla sembiaza lor ch' era non buona.

34 Ei chinavan gli raffi, e: »Vuoi che il tocchi,
Diceva l'un con l'altro, in sul groppone?»
E rispondean: «Sì, fa che gliele accocchi,»

35 Ma quel demonio che tenea sermone
Col duca mio, si volse tutto presto,
E disse: «Posa, posa, Scarmiglione.»

36 Poi disse a noi: «Più oltre andar per questo
Scoglio non si può, però che giace
Tutto spezzato al fondo l'arco sesto.

37 E se l'andare avanti pur vi piace,
Andatevene su per questa grotta;
Presso è un altro scoglio che via face.

38. Erĭ cincĭ ore maĭ târḑiŭ de câtŭ ora acésta, se împliniră douĕ-spre-ḑece-sute şi şéĭ-ḑecĭ şi şése de anĭ de cândŭ aicĭ calea fu ruptă.[9])

39. Eu trămitŭ într'acolo câţĭ-va dintr'aĭ meĭ, se véḑă de ver'unulŭ ese la aerŭ;[10]) mergeţĭ cu dênşiĭ căcĭ eĭ nu vorŭ fi reĭ.»

40. «Mergĭ nainte Alichino şi Calcabrina, începù elŭ a ḑice, şi tu Cagnazzo şi Barbaricia se conducă ḑecimea.

41. Se mérgă şi Libicocco şi Draghignazzo şi Ciriatto cu dinţiĭ de mistreţŭ şi Graffiacane şi Farfarello şi Rubicante nebunulŭ.[11])

42. Treceţĭ împregiurulŭ smóleĭ clocotinde, aceştĭ s'ajungă neatinşĭ la stânca cea l'altă, ce întrégă trece deasupra visuinilorŭ.»[12])

38 Jer, più oltre cinqu' ore che quest' otta,
Mille dugento con sessanta sei
Anni compièr, che quì la via fu rotta,
39 Io mando verso là di questi miei
A riguardar se alcun se ne sciorina;
Gite con lor, ch' ei non saranno rei.»
40 «Tratti avanti, Alichino e Calcabrina,
Cominciò egli a dire, e tu, Cagnazzo,
E Barbariccia guidi la decina.
41 Libicocco vegna oltre, e Draghignazzo,
Ciriatto sannuto, e Graffiicane,
E Farfarello, e Rubicante il pazzo.
42 Cercate intorno le bollenti pane,
Costor sien salvi insino all' alto scheggio,
Che tutto intero va sovra le tane.»

43. «Vaĭ! maestre ce e cea ce vĕdŭ, ḑiseĭ eŭ? se mergemŭ fără scortă, singurĭ, de sciĭ pre unde merge, căcĭ eŭ n'o cerŭ.

44. Décă tu escĭ atentŭ ca totŭ-de-una, veḑĭ cumŭ din dinţĭ scrişnescŭ şi cumŭ ne ameninţă cu ochiĭ.»

45. Şi elŭ mie: «nu'te spăimânta lasă'ĭ se scrişnéscă câtŭ le place, căcĭ eĭ acésta facŭ pentru miseriĭ ce ferbŭ.»

46. Ne întórserămŭ pre argine la stânga; dér maĭ nainte fiă-care, ca semnŭ, strânsesse cu dinţiĭ limba scósă către conducĕtorulŭ lorŭ.

Şi elŭ din curŭ făcuse trômbiţă.[13])

43 «O mè! maestro, che è quel che io veggio?
Diss' io, deh! senza scorta andiamci soli,
Se tu sa' ir, ch' io per me non la cheggio.
44 Se tu se' sì accorto come suoli,
Non vedi tu ch' ei digrignan li denti,
E con le ciglia ne minaccian duoli?»
45 Ed egli a me: «Non vo' che tu paventi;
Lasciali digrignar pure a lor senno,
Ch' ei fanno ciò per li lessi dolenti.»
46 Per l'argine sinistro volta dienno;
Ma prima avea ciascun la lingua stretta
Coi denti, verso lor duca per cenno.
Ed egli avea del cul fatto trombetta.

NOTE LA CÂNTULŬ XXI.

(1). Nervulŭ din partea de îndărătŭ a piciorului.

(2). Alŭ bolgiei nóstre.

(3). Unŭ magistratŭ din Lucca. Sânta Zitta se născù la Monsagrati la şése mile departe de Lucca. Ea trăi ca sântă şi muri în 1272 séŭ 1278. Fu canonisată şi deveni patróna oraşului Lucca.

(4). Acésta e ḍisŭ în ironiă. Bonturo Dati, dupe comentatori era omulŭ celŭ mai venalŭ din Lucca; elŭ apar̦tinea partidului popularŭ şi avea mare influen̦tă.

(5). Ita în locŭ de si.

(6). **Santo Volto** e uă imagine a luĭ Cristŭ în lemnŭ, fórte veche, şi care era şi este încă fórte venerată în Lucca. Cuvêntele testuluĭ însemnéḍă aicĭ: nu vĕ e de nicĭ unŭ ajutorŭ Santo-Volto din cetatea vóstră Lucca.

(7). Serchio, fluviŭ ce trece pre teritoriulŭ lucanŭ şi care se vérsă în Mediterana.

(8). Castelŭ alŭ Pisanilorŭ luatŭ de Florentini şi Lucani în 1289. Dante luâ parte la acéstă espedi̦tiune.

(9). Aceştĭ 1266 anĭ de carĭ vorbesce Malacoda, probéḍă că Dante 'şĭ datéză poema din anulŭ 1300. Puntea se rupse în urma cutremuruluĭ ce se întâmplâ la mórtea luĭ Cristŭ. 1266 şi cu 34 anĭ ce trăi Cristŭ, daŭ unŭ totalŭ de 1300. Socotéla e maĭ cu sémă justă, fiindŭ-că poetulŭ descinde în Infernŭ în séra Vinerii marĭ, ḍioa mor̦tiĭ luĭ Cristŭ. S'a întrebatŭ pentru ce poetulŭ a avutŭ idea se rumpă puntea ce conduce în bolgia ipocri̦tilorŭ. «Acésta respunde Landino, ca alusiune la distrugerea synagogieĭ Evreilorŭ şi la descoperirea fraudeĭ preo̦tilorŭ lorŭ.» Lombardi crede că poesulŭ face, din contra, alusiune la ipocrisia fariseilorŭ, care fu catua imediată a mor̦ti luĭ Cristŭ. Dante pune în gura demonu

luĭ ce vorbesce cu Virgiliu, cuventulŭ de erĭ, pentru că Dante pretinde a se afla în sâmbăta mare. Elŭ 'şĭ a întreprinsŭ călĕtoria în séra Vinerĭ marĭ şi se află pre drumŭ de aprópe uă ḑi.

(10). Décă vre-unulŭ nu ese din smóla clocotindă.

(11). Mulţĭ aŭ cătatŭ a recunósce în aceştĭ dracĭ, nume de persóne din timpulŭ în care trăià poetulŭ; elŭ ênsă 'şĭ a luatŭ secretulŭ cu dênsulŭ.

(12). Cerculŭ unde se află pĕcătoşiĭ, precumŭ fiarele selbatice în visuinele lorŭ.

(13). Trebue să ne reamintimŭ, ḑice Artaud, că Dante este unŭ compusŭ de cugetărĭ sublime şi de ideĭ aruncate cu uă deplină libertate, şi de care, crede elŭ, se nu dea socotélă nimenuĭ, nicĭ secoluluĭ seŭ, nicĭ naţiuniĭ séle, şi încă şi maĭ puţinŭ popórelorŭ străine.

CĂNTULŬ XXII.

Urmarea cântuluĭ precedentŭ, Dante află pre Ciampolo Navaresulŭ ce vênduse favórea regeluĭ Tebaldŭ, stăpânulŭ seŭ. Viclenia ce întrebuințéză acestŭ pĕcătosŭ spre a scăpa din ghiarele demonilorŭ, carĭ voiaŭ a'lŭ sfâșia cu cârtigele lorŭ.

1. Amŭ vĕḑutŭ gia cavalerĭ mișcându-se și începêndŭ lupta și făcêndu'șĭ mustra și câte uă dată retrăgêndu-se spre a scăpa;

2. amŭ vĕḑutŭ cursarĭ prin țiéra vóstră o Aretini! și bande de soldațĭ năvălindŭ, și amŭ vĕḑutŭ turniere și lupte cu lanciĭ,

1 Io vidi già cavalier muover campo,
E cominciare stormo, e far lor mostra,
E talvolta partir per loro scampo;
2 Corridor' vidi per la terra vostra,
O Aretini, e vidi g'r gualdane,
Ferir torneamenti, e correr giostra,

3. cândŭ cu trômbiţe, cândŭ cu campane,[1]) cu tobe şi cu semnale din castele[2]), şi cu lucrurĭ nostrale şi străine;

4. ênsă nicĭ uă dată la atâtŭ de curiosŭ cimpoiŭ n'amŭ vĕḑutŭ nicĭ călăreţĭ mişcându-se nicĭ pedestraşĭ, nici nave la semnŭ de pre pămêntŭ şi de pre stele.[3])

5. Noĭ mergeamŭ cu ceĭ ḑece demonĭ; ah fierósă escortă! ênsă în biserică cu sânţiĭ şi în tavernă cu mâncăcioşiĭ.[4])

6. Cu tóte acestea atenţiunea mea era la pĕcură, ca se aflu tótă starea bolgieĭ şi acelorŭ ce ardeau înăuntru.

7. Precumŭ delfiniĭ, cândŭ facŭ semnŭ marinarilorŭ cu arculŭ spinăriĭ lorŭ, ca sĕ cate a'şĭ scăpa nava;[5])

3 Quando con trombe, e quando con campane,
Con tamburi e con cenni di castella,
E con cose nostrali e con istrane;
4 Ne già con sì diversa cennamella
Cavalier vidi mover nè pedoni,
Nè nave a segno di terra o di stella.
5 Noi andavam con li dieci dimoni;
Ahi fiera compagnia! ma nella chiesa
Co' santi, e in taverna co'ghiottoni.
6 Pure alla pegola era la mia intesa,
Per veder della bolgia ogni contegno,
E della gente ch'entro v' era incesa,
7 Come i delfini, quando fanno segno
Ai marinar' con l'arco della schiena,
Che s'argomentin di campar lor legno;

8. aşia câte-uă-dată spre a'şĭ uşiura turmentulŭ 'şĭ arătà ver-unulŭ din pĕcătoşĭ dosulŭ, şi se ascundea maĭ iute de câtŭ nu fulgeră.

9. Şi precumŭ la marginea apeĭ unuĭ şanţŭ staŭ bróscele, cu botulŭ numaĭ afară, aşia că 'şĭ ascundŭ piciórele şi grosulŭ corpuluĭ;

10. astŭ-felŭ în tóte părţile staŭ aicĭ pĕcătoşiĭ; déră cumŭ se aproprià Barbaricia, eĭ se retrăgeaŭ subŭ clocote.[6])

11. Eu vĕḑuĭ (şi ânima încă 'mĭ tremură) pre unulŭ asceptândŭ astŭ-felŭ cum se întêmplă că uă bróscă rĕmâne cândŭ alta se afundă.

12. Şi Graffiacane, care 'ĭ era în faciă, 'lŭ apucâ cu cangele de pletele'ĭ smolite, şi 'lŭ trasă afară, credeamŭ că vĕdŭ uă vidră.

8 Talor così ad alleggiar la pena
Mostrava alcun dei peccatori il dosso,
E nascondeva in men che non balena.
9 E come all' orlo dell' acqua d'un fosso
Stanno i ranocchi, pur col muso fuori,
Sì che celano i piedi e l' altro grosso;
10 Si stavan da ogni parte i peccatori;
Ma, come s'appressava Barbariccia,
Così si ritraean sotto i bollori.
11 Io vidi, ed anco il cor me s'accapriccia,
Uno aspettar così, com' egli incontra
Che una rana rimane ed altra spiccia.
12 E Graffican, che gli era più di contra,
Gli arronciglió le impegolate chiome,
E trassel su, che mi parve una lontra.

13. Eu sciamŭ numele tutora gia, căcĭ mi le notasemŭ cândŭ fură aleşĭ, şi apoĭ cândŭ se chiămaŭ, luasemŭ aminte cumŭ.

14. «O Rubicante, cată de 'ĭ înfige ghiarele astŭ-felŭ ca sĕ'lŭ jupoĭ!» strigaŭ toţĭ blăstemaţiĭ împreună.

15. Şi eŭ: «maestre, vedĭ de poţĭ, se afli cine e nenorocitulŭ cădiutŭ în mânile adversarilorŭ seĭ.»

16. Conducĕtorulŭ meŭ se apropriâ de dênsulŭ, 'lŭ întrebâ de unde e şi elŭ respunse: «suntŭ născutŭ în regatulŭ Navareĭ.[7])

17. Mama mea, care mĕ făcuse c'unŭ desmăţiatŭ, propriulŭ seŭ destructorŭ şi alŭ bunurilorŭ séle, mĕ puse în serviciulŭ unuĭ domnŭ.

13 Io sapea già di tutti quanti il nome,
Sì li notai, quando furono eletti,
E poi che si chiamaro attesi come.

14 «O Rubicante, fà che tu gli metti
Gli unghioni addosso sì che tu lo scuoi,»
Gridavan tutti insieme i maledetti.

15 Ed io: «Maestro mio, fa, se tu puoi,
Che tu sappi chi è lo sciagurato
Venuto a man degli avversari suoi.»

16 Lo duca mio gli s'accostò allato,
Domandollo onde fosse; e quei rispose:
«Io fui del regno di Navarra nato.

17 Mia madre a servo d'un signor mi pose,
Chè m'avea generato d'un ribaldo
Distruggitor di sè e di sue cose.

18. Apoĭ fuĭ servŭ la bunulŭ rege Tebaldŭ;[8]) aci m'apucaiŭ a face înşelăciunĭ despre carĭ daŭ socotélă în acestŭ focŭ.»

19. Şi Ciriatto, căruia 'ĭ eşiaŭ din gură din fie-care parte douĭ colţĭ ca de mistreţŭ, 'lŭ făcù se simţiă cumŭ unulŭ sfăşiá.

20. Intre rele pisicĭ venise şiórecile, déră Barbariccia 'lŭ cuprinse cu braţele, şi dise: «staţĭ pre cândŭ eŭ 'lŭ înfurcŭ.»

21. Şi spre maestrulŭ meŭ 'şĭ întórse facia: «întrébă'lŭ, dise elŭ, décă dorescĭ maĭ multe se afli de la dênsulŭ, nàin e ca altulŭ sĕ'lŭ sfăşie.»

22. Conducĕtorulŭ: «spune déră acumŭ de ceĭ alţĭ pĕcătoşĭ: cunoscĭ tu ver'unulŭ de sub smólă care se fiă Latinŭ?» şi acela: «abia,

18 Poi fui famiglio del buon re Tebaldo;
Quivi mi misi a far baratteria,
Di che io rendo ragione in questo caldo.»

19 E Ciriatto, a cui di bocca uscía
D'ogni parte una sanna come a porco,
Gli fe' sentir come l'una sdrucía.

20 Tra male gatte era venuto il sorco.
Ma Barbariccia il chiuse con le braccia,
E disse: «State in là, mentr' io lo inforco.»

21 E al maestro mio volse la faccia:
«Domanda, disse, ancor se più desii
Saper da lui, prima ch' altri il disfaccia.»

22 Lo duca dunque: «Or di', degli altri rii
Conosci tu alcun che sia Latino
Sotto la pece?» E quegli: «Io mi partii

23. mĕ despărţiĭ de unulŭ ce fu de acolo aprópe;[9]) de aşĭ fi eŭ âncă cu elŭ acoperitŭ![10]) nu m'aşĭ teme de unghiĭ nicĭ de cângĭ.»

24. Şi Libicocco ḑise: «pré multŭ amŭ suferitŭ,» şi 'lŭ apucâ de braţŭ cu cârligulŭ aşia că sfâşiindu'lŭ 'ĭ luâ uă bucată.

25. Draghignazzo âncă voi sĕ'lŭ apuce pre josŭ de la gambe; de acea decurionulŭ lorŭ se intórse giurŭ împregiurŭ c'uă faciă mâniósă.

26. Cândŭ dênşiĭ fură puţinŭ împăcaţĭ, pre acelŭ ce âncă 'şĭ privia rana, conducĕtorulŭ meŭ 'lŭ întrebâ fără întârḑiare:

27. «Cine fu acelŭ de carĭ ḑicĭ că reŭ făcuşĭ că te despărţişĭ spre a veni la ţermŭ?» şi elŭ respunse: «fu fratele Gomita

23 Poco è da un che fu di là vicino;
Così foss' io ancor con lui coverto!
Ch' io non temerei unghia, nè uncino.»
24 E Libicocco: «Troppo avem sofferto,
Disse, e presegli il braccio col runciglio,
Sì che, stracciando, ne portò un lacerto.
25 Draghignazzo anco i volle dar di piglio
Giuso alle gambe; onde il decurio loro
Si volse intorno intorno con mal piglio.
26 Quand' elli un poco rappaciati foro,
A lui che ancor mirava sua ferita
Domandò il duca mio senza dimoro;
27 «Chi fu colui, da cui mala partita
Di' che facesti per venire a proda?»
Ed ei rispose: «Fu frate Gomita,

28. celŭ din Gallura, vasulŭ tutorŭ fraudelorŭ, căruĭ 'ĭ stete în mânĭ nemiciĭ domnuluĭ sĕŭ, şi se purtâ cu ieĭ astŭ-felŭ că toţĭ pentru acésta 'lŭ laudă.

29. Le stórse banĭ şi 'ĭ lăsâ în câmpŭ,[12]) cumŭ ḑice elŭ; şi în cele alte oficiĭ âncă nu fu maĭ puţinŭ înşelătorŭ, ci suveranŭ.

30. Cu elŭ vorbesce domnulŭ Mihaelŭ Zanche[13]) din Logodoro; şi limbile lorŭ nu se simtŭ faticate a vorbi de Sardinia.

31. Vaĭ mie! veḑĭ pre celŭ l'altŭ ce scrişnesce; eŭ aşĭ maĭ vorbi âncă, déră mĕ temŭ ca elŭ sĕ nu se gătéscă a'mĭ scărpina pielea.»

32. Şi marele prepusŭ,[14]) întorsŭ spre Farfarelo ce 'şĭ învêrtia ochiĭ şi cătà a lovi, ḑise: «depărtéḑiă-te pasăre rea!»

28 Quel di Gallura, vasel d'ogni froda.
Ch' ebbe i nemici di suo donno in mano,
E fe' sì lor che ciascun se ne loda.

29 Denar' si tolse, e lasciolli di piano,
Sì com' ei dice; e negli altri uffici anche
Barattier fu non picciol ma sovrano.

30 Usa con esso donno Michel Zanche
Di Logodoro; e a dir di Sardigna
Le lingue lor non si sentono stanche.

31 O me! vedete l'altro che digrigna;
Io direi anco, ma io temo che ello
Non s'apparecchi a grattarmi la tigna.»

32 E il gran proposto, volto a Farfarello
Che stralunava gli occhi per ferire,
Disse: «Fatti in costà, malvagio uccello.»

33. «De voițĭ sĕ vedețĭ séŭ se audițĭ, începù speriatulŭ atuncĭ, Toscanĭ saŭ Lombardĭ, eŭ voiŭ face se vină.

34. Ensă se stea Malebranchi puținŭ la uă parte, ca eĭ sĕ nu se témă de resbunarea lorŭ; și eŭ, stândŭ în acestŭ locŭ chiarŭ,

35. pentru unulŭ câtŭ suntŭ, voiŭ face se vină șépte, cândŭ voiŭ fluera cum este usulŭ nostru de a face, cândŭ ver'unulŭ afară cutéză să ese.»

36. Cagnazzo la atarĭ cuvente 'șĭ rĕdică botulŭ dândŭ din capŭ, și dise: «audĭ malitia pentru ca sĕ se arunce josŭ, ce a imaginatŭ!»

37. Și elŭ care avea lațe[1r]) nenumĕrate, respunse: «malitiosŭ suntŭ eŭ fórte, cândŭ procurŭ la aĭ meĭ maĭ marĭ turmente.»

33 «Se voi volete vedere o udire,
Ricominciò lo spaurato appresso,
Toschi o Lombardi, io ne farò venire
34 Ma stien le male branche un poco in cesso,
Sì ch' e' non teman delle lor vendete;
Ed io, sedendo in questo loco stesso,
35 Per un ch' io son, ne farò venir sette,
Quando sufolerò, com' è nostr' uso
Di fare allor che fuori alcun si mette.»
36 Cagnazzo a cotal motto levò il muso,
Crollando il capo, e disse: «Odi malizia
Ch' egli ha pensata per gettarsi giuso.»
37 Ond' ei, che avea lacciuoli a gran divizia,
Rispose: «Malizioso son' io troppo,
Quand' io procuro a miei maggior tristizia.»

38. Alichino nu se ținù, și în contra celorŭ alțĭ[16]) 'ĭ dise: «de te afundĭ eŭ nu vinŭ în sărite dupe tine,

39. déră voĭ bătea deasupra smóleĭ din aripĭ: josŭ déră de pre nălțime! se ne fie scutŭ ripa, și se vedem décă tu singurŭ prețuescĭ maĭ multŭ ca noĭ.»

40. O tu ce citeșcĭ, veĭ audì d'unŭ noŭ jocŭ. Fie-care spre cea altă córstă întórse ochiĭ, și ântâiŭ acelŭ căruĭ era maĭ crudŭ a face acésta.[17])

41. Navaresulŭ 'șĭ alese bine timpulŭ, 'șĭ înțepeni tălpile pre pămêntŭ, și într'uă clipă sărì, și astŭ-felŭ scăpâ de intențiunea lorŭ.

42. Atuncĭ fie-căruĭ 'ĭ părù rĕŭ de acésta, déră aceluia maĭ multŭ care fu causa greșeliĭ; pentru acea se mișcâ și strigâ: «te amŭ ajunsŭ!»

38 Alichin non si tenne, e di, rintoppo
Agli altri, disse a lui: «Se tu ti cali,
Io non ti verrò dietro di galoppo,
39 Ma batterò sovra la pece l'ali:
Lascisi il colle, e sia la ripa scudo,
A veder se tu sol più di noi vali.»
40 O tu, che leggi, udirai nuovo ludo.
Ciascun dall' altra costa gli occhi volse,
Quel prima che a ciò fare era più crudo.
41 Lo Navarrese ben suo tempo colse,
Fermò le piante a terra, e in un punto
Saltò, e dal proposto lor si sciolse.
42 Di che ciascun di colpa fu compunto,
Ma quei più, che cagion fu del difetto;
Però si mosse e gridò: «Tu se' giunto!»

43. Déră puținŭ 'ĭ servì; căcĭ aripile nu putură se întrécă frica. Acelŭ se duse la fundŭ și acesta sburândŭ 'șĭ îndreptâ în susŭ peptulŭ.

44. Nu altŭ-felŭ se afundă de-uă-dată rața, cândŭ șioimulŭ se apropriă și elŭ se întórce susŭ mâniatŭ și faticatŭ.

45. Iritatŭ de batjocură, Calcabrina sbórà îndărâtulŭ luĭ, doritorŭ ca acela se scape ca sĕ se facă cértă.[18])

46. Și dupe ce lătrunulŭ dispărù, 'șĭ întórse ghiarele atuncĭ în contra soțiuluĭ seŭ, și se încăerâ cu elŭ deasupra șianțuluĭ.

47. Déră celŭ-altŭ fù într'adevĕrŭ dibaciu coroiŭ a'lŭ sgâria bine, și amêndouĭ cădurâ în mijloculŭ smârculuĭ clocotindŭ.

43 Ma poco i valse; chè l'ale al sospetto
Non potero avanzar. Quegli andò sotto,
E quei drizzò, volando suso, il petto.
44 Non altrimenti l'anitra di botto,
Quando il falcon s'appressa, giù s'attuffa,
Ed ei ritorna su crucciato e rotto.
45 Irato Calcabrina della buffa;
Volando dietro gli tenne, invaghito
Che quei campasse, per aver la zuffa.
46 E come il barattier fu disparito,
Così volse gli artigli al suo compagno,
E fu con lui sovra il fosso ghermito.
47 Ma l'altro fu bene sparvier grifagno
Ad artigliar ben lui, ed ambedue
Cadder' nel mezzo del bollente stagno.

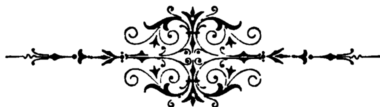
48. Foculŭ îndată 'ĭ despărţi; ênsă nu puteaŭ a se redica, atâtŭ de învìscate le eraŭ aripele.

49. Barbariccia cu ceĭ l'alţĭ aĭ seĭ văitânduse, patru lăsâ se sbóre de cea altă cóstă cu tóte cângele, şi fórte iute

50. pre icĭ pre colo descinseră la postŭ, întinseră cârligele către ceĭ din smólă, ce eraŭ gia copţĭ inăuntrulŭ crusteĭ;

şi noĭ 'ĭ lăsarămŭ astŭ-felŭ încurcaţĭ.

48 Lo caldo sghermitor subito fue;
Ma però di levarsi era niente,
Sì aveano inviscate l'ale sue.
49 Barbariccia con gli altri suoi dolente
Quattro ne fe' volar dall' altra costa
Con tutti i raffi, ed assai prestamente
50 Di quà di là discesero alla posta;
Porser gli uncini verso gl' impaniati,
Ch' eran già cotti dentro dalla crosta;
E noi lasciammo lor così impacciati.

NOTE LA CÂNTULŬ XXII.

(1). Fiorentiniĭ aveaŭ obiceiŭ a purta în resbele pentru a dirige mişcările trupelorŭ lorŭ, unŭ clopotŭ atârnatŭ într'unŭ turnŭ de lemnŭ pusŭ pe unŭ carŭ.

(2). Ḑioa se făcea semnale cu fumŭ şi nóptea cu focurĭ.

(3). Dirigênduse dupe indicaţiunea semnalelorŭ făcute pre pământŭ séŭ dupe acea a stelelorŭ.

(4). Locuţiune proverbială.

(5). Acésta e póte **Delphinus Delphis**, din familia cetaceelorŭ, mamiferŭ. Elŭ esc adesea deasupra măriĭ spre a respira, şi acésta prin nările ce le are deasupra capuluĭ, şi atuncĭ marinariĭ vêdŭ dosulŭ sĕŭ arcuitŭ, **l'arco della schiena**. Ceĭ vechĭ aŭ spusŭ multe fabule despre Delfini; s'a pretinsŭ, că eĭ suntŭ amicĭ aĭ ómenilorŭ şi simţitorĭ la musică: unuia dintre eĭ, spune fabula, datori musicantulŭ Arione, care fusese aruncatŭ în mare, scăparea sea. Pliniŭ a remarcatŭ că Delfiniĭ anunţă furtuna orĭ de câte orĭ se jócă pre mare cândŭ e liniscită.

(6). In smóla ce clocotea.

(7). Comentatoriĭ ḑicŭ că acesta este unŭ óre care Ciampolo séŭ Giampolo, fiulŭ uneĭ dame nobile din Navara şi alŭ unuĭ tată ce fu desfrênatŭ. Mamă-sa 'lŭ dete unuĭ baronŭ care 'lŭ introduse la curtea regeluĭ Navareĭ.

(8). Probabilŭ Tebaldŭ II regele Navareĭ, care succese tatăluĭ seŭ Tebaldŭ I. Este autorulŭ multorŭ poesiĭ renumite, însoţi pre Sântulŭ Ludovicŭ la Tunis şi muri în 1270, la întórcerea sea din acéstă espediţiune, la Trapani în Sicilia.

(9). Adecă din vecinătatea Italieĭ, cumŭ vomŭ vedea maĭ la vale, din Sardinia.

(10). Acoperitŭ de smólă «sub smólă.»

(11). Fratele Gomita nu se scie din ce ordinŭ, fù Sardŭ şi favoritulŭ luĭ Nino Visconti, din Pisa, capulŭ judicatureĭ Galura din Sardinia. Multŭ timpŭ Nino refusă de a'lŭ crede trădătorŭ; în fine fratele Gomita, dândŭ libertate pentru banĭ la maĭ mulţĭ din inemiciĭ luĭ Nino, acesta puse de 'lŭ spânzură.

(12). In libertate. **Di piano**, locuţiune sardă equivaléză cu **de plano**, alŭ Latinilorŭ.

(13). Mihaelŭ Zanche fu capulŭ judicatureĭ séu departamentuluĭ Logodoro, şi fu asasinatŭ în 1273. Sardinia fusese împărţită către anulŭ 1117 de Pisanĭ şi de Genovesi, carĭ o supuseseră în patru departamente séu **giudicature**: Gallura, Cagliari, Alborea şi Logodoro. Acéstă din urmă parte a insuleĭ se aflà subŭ dominaţiunea luĭ Enzo, fiulŭ naturalŭ alŭ luĭ Fredericŭ II. Dupe mórtea luĭ Enzo, senecalulŭ seŭ Mihaelŭ Zanche determină pre mama stăpânuluĭ seŭ a'lŭ lua de soţiŭ, şi deveni astŭ-felŭ domnŭ peste Logodoro.

(14). Barbariccia capulŭ celorŭ ḑece demonĭ.

(15). Mijlóce astuţióse.

(16). Carĭ nu voiau a se espune se sbóre pre smólă, de frică ca se nu li se lipéscă aripile într'ênsa.

(17). Adecă Cagnazzo care se temea de Ciampolo şi de astuţia luĭ.

(18). Doria ca Ciampolo sĕ scape luĭ Alichino ca sĕ se încaere elŭ cu dênsulŭ.

CĂNTULŬ XXIII.

A șésea bolgiă, unde se pedepsescŭ ipocriții. Ei mergŭ îmbrăcați în nesce cape de plumbŭ. Loderingo de Andalo și Catalano Malevolti, podestati aĭ Florenței. Caifa.

1. Tăcuțĭ, singurĭ și fără companiă, ne duceamŭ, unulŭ nainte și celŭ altŭ 'napoĭ, cumŭ mergŭ pre cale frațiĭ maĭ micĭ.

2. Cugetarea mea, prin presenta cértă, era întórsă la fabula luĭ Esopŭ, unde elŭ vorbesce de bróscă și de șiórece.[1])

1 Taciti, soli e senza compagnia
N' andavam, l'un dinanzi e l'altro dopo,
Come frati minor vanno per via.
2 Volto era in su la favola d' Isopo
Lo mio pensier per la presente rissa,
Dov' ei parlò della rana e del topo;

3. Maĭ mulţŭ nu sémănă *mo* şi *issa*[2]) de câtŭ sémănă una cu alta,[3]) décă cu mintea atentă unescĭ începutulŭ cu sfârşitulŭ.[4])

4. Şi precumŭ dintr'uă cugetare uă altă se nasce, asemenea dintr'acésta se născù apoĭ una ce îndoui prima'mĭ frică.

5. Eu cugetamŭ astŭ-felŭ: «aceştĭ, dín causa nóstră, aŭ fostŭ batjocorițĭ, şi cu atâta daună şi cu atâtŭ rîsŭ, că destulŭ de necazŭ credŭ că le este.

6. Décă mânia, releĭ voințe se adaugă, eĭ ne vorŭ urmări maĭ cumplitŭ de câtŭ cânele pre epure pre care 'lŭ apucă cu dințiĭ.»

7. Gia 'mĭ simțiamŭ totŭ pĕrulŭ sbârlinduse de spaimă, şi stamŭ într'adinsŭ îndărătŭ cândŭ ḑiseĭ: «maestre décă pre tine şi pre mine

3 Che più non si pareggia mo ed issa,
Che l' un con l' altro fa, se ben s' accoppia
Principio e fine con la mente fissa.
4 E come l'un pensier dell' altro scoppia.
Così nacque di quello un' altro poi,
Che la prima paura mi fe' doppia.
5 Io pensava così: «Questi per noi
Son scherniti, e con danno e con beffa
Si fatta, ch' assai credo che lor noi.
6 Se l' ira sovra il mal voler s' aggueffa,
Ei ne verranno dietro più crudeli
Che il cane a quella levre ch' egli acceffa.»
7 Già mi sentia tutti arricciar li peli
Della paura, e stava indietro intento,
Quando io dissi: «Maestro, se non celi

8. îndată nu ascundĭ, mĕ temŭ de Malebranche; noĭ 'ĭ avemŭ la spate gia; eŭ 'mĭ imaginŭ ca cum gia 'ĭ a'șĭ simțĭ.»

9. Și elŭ: «de așĭ fi de sticlă plumbată,[5]) imagina tea din afară maĭ iute n'așĭ trage'o în mine de cumŭ primescŭ pre cea din năuntru.

10. Căcĭ îndată cugetările téle veniră la ale mele ce avură acelașŭ mersŭ și acelașŭ cuprinsŭ,[6]) așia că din unele și din altele făcuĭ unŭ singurŭ consiliu.

11. Décă cósta dréptă se inclină atâtŭ, ca se putemŭ descinde în cea l'altă bolgiă, vomŭ fugi de închipuita gónă.»

12. Elŭ nu sfârșise ăncă de a'șĭ spune gândulŭ, cândŭ 'ĭ vĕḑuĭ venindŭ, nu prea departe, cu aripele întinse, voindŭ ca se ne prindă.

8 Te e me tostamente, i' ho pavento
Di Malebranche; noi gli avem già dietro;
Iò gl' immagino sì che già gli sento.»

9 E quei: «S' io fossi d'impiombato vetro,
L' imagine di fuor tua non trarrei
Più tosto a me, che quella d' entro impetro.

10 Pur mo venian li tuoi pensier tra i miei,
Con simile atto e con simile faccia,
Sì che d' entrambi un sol consiglio fei.

11 S' egli è che sì la destra costa giaccia,
Che noi possiam nell' altra bolgia scendere,
Noi fuggirem l'immaginata caccia.»

12 Già non compiè di tal consiglio rendere,
Ch' io gli vidi venir con l' ali tese,
Non molto lungi, per volerne prendere.

13. Conducĕtorulŭ meŭ iute mĕ luâ cumŭ mama, ce la ţipetŭ se descéptă şi vede lânga sine flacările aprinse,

14. 'şĭ iea copilulŭ şi fuge şi nu se opresce, avêndŭ maĭ multă grijă de elŭ de câtŭ de dênsa, aşia că numaĭ cu căméşa se îmbracă.

15. Şi josŭ din vêrfulŭ dureĭ rîpĭ, pre spate, se lăsâ pre repeḑişulŭ stânceĭ, ce astupă una din laturile următóreĭ bolgiĭ.

16. Nicĭ uă dată n'a cursŭ atâtŭ de iute apa prin canalŭ spre a învêrti róta uneĭ morĭ de pămêntŭ,[7]) cândŭ ea se apropriă maĭ multŭ de lopeţĭ

17. cumŭ alunecâ maestrulŭ meŭ pre cea margine ducêndu-mĕ prė peptulŭ seŭ, ca pre unŭ fiu, ér nu ca pre unŭ soţŭ.

13 Lo duca mio di subito mi prese,
Come la madre che al romore è desta
E vede presso a sè le fiamme accese,
14 Che prende il figlio e fugge e non s'arresta,
Avendo più di lui che di sè cura,
Tanto che solo una camicia vesta.
5 E giù dal collo della ripa dura
Supin si diede alla pendente roccia
Che l'un dei lati all' altra bolgia tura.
16 Non corse mai si tosto acqua per doccia
A volger rota di molin terragno,
Quand' ella più verso le pale approccia,
17 Come il maestro mio per quel vivagno,
Portandosene me sovra il suo petto
Come suo figlio, non come compagno.

18. Abia ajunseră piciórele séle în fundŭ josŭ, şi eĭ fură susŭ deasupra nóstră; déră luĭ nu'ĭ maĭ era frică;

19. căcĭ înalta provedinţă, care voì a'ĭ pune ministri peste a cincea bolgiă, le luase puterea de a eşi de aicĭ.

20. Acolo aflarămŭ uă gintă depinsă,[8]) care în giurŭ mergea cu paşĭ lenţĭ plângêndŭ şi c'uă faciă faticată şi învinsă.

21. Eĭ aveaŭ cape cu glugĭ lăsate preste ochĭ, făcute în felulŭ acelora ce se facŭ în Colonia pentru monachĭ.

22. Pre dinafară suntŭ aurite atâtŭ că 'ţĭ iéŭ vederea, ânsă tóte 'năuntru de plumbŭ şi atâtŭ de grele că Fredericŭ le făcea de pae.[9])

18 Appena fur li piè suoi giunti al letto
Del fondo giù, ch' ei furono in sul collo
Sovresso noi; ma non gli era sospetto;
19 Chè l' alta provvidenza che lor volle
Porre ministri della fossa quinta,
Poder di partirs' indi a tutti tolle.
20 Laggiù trovammo una gente dipinta
Che giva intorno assai con lenti passi
Piangendo, e nel sembiante stanca e vinta.
21 Egli avean cappe con cappucci bassi
Dinanzi agli occhi, fatte dela taglia
Che per li monaci in Cologna fassi.
22 Di fuor dorate son sì ch' egli abbaglia,
Ma dentro tutte piombo e gravi tanto
Che Federigo le mettea di paglia.

23. O mantiă în eternŭ obositóre! noĭ ne întórserămŭ încă la mâna stângă cu eĭ împreună, atențĭ la tristulŭ plânsŭ.

24. Déră din causa greutățiĭ, acea ginte faticată venia atâtŭ de încetŭ, că noĭ eramŭ în nouĕ societate la fie-care pasŭ.

25. De acea eŭ maestruluĭ meŭ: «cată de află vre-unulŭ care dupe fapte și nume se fiă cunoscutŭ,» și mergêndŭ mișcaĭ ochiĭ împregiurŭ.

26. Și unulŭ ce audì limba toscană, îndărătulŭ nostru strigâ: «oprițĭ-vĕ picióre le voĭ ce alergațĭ atâtŭ prin negurlŭ aerŭ;

27. veĭ avea póte de la mine cea ce cauțĭ.» La acestea conducĕtorulŭ meŭ se întórse și dise: «ascéptă și apoĭ urmeadiă pasulŭ seŭ.»

23 Oh in eterno faticoso manto!
Noi ci volgemmo ancor pure a man manca
Con loro insieme, intenti al tristo pianto.
24 Ma per lo pesso quella gente stanca
Venia si pian, che noi eravam nuovi
Di compagna ad ogni mover d' anca.
25 Perch' io al duca mio: «Fa che tu trovi
Alcun che al fatto o al nome si conosca,
E gli occhi si andando intorno movi.»
26 Ed un che intese la parola tosca,
Diretro a noi gridò: «Tenete i piedi,
Voi che correte si per l' aura fosca;
27 Forse che avrai da me quel tu chiedi.»
Onde il duca si volse e disse: «Aspetta,
E poi secondo il suo passo procedi.»

28. Stătuĭ și vĕḑuĭ douĭ ce arătaŭ mare dorŭ pre facia lorŭ, de a fi cu mine, dérĕ 'ĭ întârziá sarcina și îngusta cale.

29. Cândŭ ajunseră, se uitară multŭ cu ochiulŭ piezișŭ la mine fără a ḑice unŭ cuvêntŭ; apoĭ se întórseră între eĭ și 'șĭ ḑiseră:

30. «acesta pare viu dupe miscarea guriĭ; și de suntŭ morțĭ, prin ce privilegiŭ mergŭ eĭ desbrăcațĭ de gréua stolă?»

31. Apoĭ 'mĭ ḑiseră: «o Toscane ce în colegiulŭ triștilorŭ ipocrițĭ aĭ venitŭ, nu despreţui a ne spune cine escĭ.»

32. Și eŭ lorŭ: «mĕ născuĭ și crescuĭ pre frumosulŭ fluviŭ alŭ Arnuluĭ cu cetatea mare și suntŭ cu corpulŭ ce totŭ-déuna amŭ avutŭ.

28 Ristetti, e vidi due mostrar gran fretta
Dell' animo, col viso, d' esser meco;
Ma tardavagli il carco e la via stretta.
29 Quando fur giunti, assai con l' occhio bieco
Mi rimiraron senza far parola;
Poi si volsero in sè, e dicean seco:
30 «Costui par vivo all' atto della gola;
E s' ei son morti, per qual privilegio
Vanno scoverti della grave stola?»
31 Poi disser a me: «O Tosco che al collegio
Degl' ipocriti tristi se' venuto,
Dir chi tu sei non aver in dispregio.»
32 Ed io a loro: «Io fui nato e cresciuto
Sovra il bel fiume d' Arno alla gran villa,
E son col corpo ch i' ho sempre avuto.

33. Déră voĭ cine sunteţĭ cărora pre faciă vi se reversă atâta durere, pre câtŭ vĕdŭ, şi ce chinŭ e în voĭ, ce 'n ochi-vĕ schinteiă?»

34. Şi unulŭ 'mĭ respunse: «aceste cape galbene suntŭ de plumbŭ atâtŭ de grόse, că greutatea lorŭ face astŭ-felŭ se scârţie cumpenele.[10])

35. Fraţĭ Godenti furămŭ şi Bolonesi,[11]) eŭ Catalano şi acesta Loderingo numiţĭ, şi ambiĭ împreună luaţĭ de cetatea tea,

36. cumŭ de obiceiŭ se iea unŭ omŭ solitarŭ,[12]) ca se 'ĭ conserve pacea şi furămŭ astŭ-felŭ că încă se vede în giurulŭ Gardinguluĭ.»

37. Eu începuĭ: «o fraţĭ,[13]) ale vόstre rele . . .» déra maĭ multŭ nu ḑiseĭ; căcĭ ochi'mĭ zăriră unulŭ, crucificatŭ pre pămêntŭ cu treĭ parĭ.

33 Ma voi chi siete, a cui tanto distilla,
Quant' io veggio, dolor giù per le guance,
E che pena è in voi che sì sfavilla?»
34 E l' un rispose a me: «Le cappe rance
Son di piombo, sì grosse, che li pessi
Fan così cigolar le lor bilance.
35 Frati Godenti fummo, e Bolognesi,
Io Catalano e questi Loderingo
Nomati, e da tua terra insieme presi,
36 Come suole esser tolto un uom solingò,
Per conservar sua pace, e fummo tali
Chè ancor si pare intorno dal Gardingo.»
37 Io cominciai: «O frati, i vostri mali — »
Ma più non dissi; chè agli occhi mi corse
Un, crocifisso in terra con tre pali.

38. Cândŭ mĕ vĕḑù, cu totulŭ se destórse, suflândŭ în barbă'ĭ şi suspinândŭ; şi fratele Catalano, ce vĕḑù acésta,

39. 'mĭ ḑise: «acestŭ crucificatŭ la care tu caţĭ,[14]) pre Fariseĭ consiliâ, că trebuia a se pune unŭ omŭ în martiriu pentru poporŭ.

40. In curmezişŭ şi nudŭ stă pre drumŭ cumŭ veḑĭ, şi trebue se simţiă pre orĭ-cine care trece câtŭ e de greŭ.

41. Şi 'n acelaşĭ modŭ şi socrulŭ seŭ sufere în acéstă grópă,[15]) şi ceĭ l'alţĭ din conciliulŭ ce fu pentru Iudeĭ semênţiă rea.»[16])

42. Atuncĭ vĕḑuĭ pre Virgiliu mirăndu-se la vederea aceluĭ ce era întinsŭ în cruce atâtŭ. de vilŭ, în eternulŭ esiliŭ.[17])

38 Quando mi vide, tutto si distorse,
Soffiando nella barba co' sospiri;
E il frate Catalan, che a ciò s' accorse,
39 Mi disse: «Quel confitto che tu miri
Consigliò i Farisei, che convenia
Porre un uom per lo popolo a' martiri.
40 Attraversato e nudo è nella via
Come tu vedi, ed è mestier ch' e' senta
Qualunque passa com' ei pesa pria,
41 E a tal modo il suocero si stenta
In questa fossa, e gli altri del concilio
Che fu per li Giudei mala sementa.»
42 Allor vid' io maravigliar Virgilio
Sopra colui ch' era disteso in croce
Tanto vilmente nell' eterno esilio.

43. Apoĭ îndreptă către frate atarĭ cuvente: «nu vě displacă, de vě este permisŭ a ne spune, décă la drépta e vre-uă deschiḑătură,

44. pre unde amêndouĭ se putemŭ eşi fără a constrînge din negri ângeri se vină a ne scóte din ăstŭ fundŭ.»

45. Respunse atuncĭ: «maĭ multŭ de câtŭ nu sperĭ se apropriă uă stâncă, ce din marele cercŭ plécă şi trece prin tóte spăimântătórele văĭ,

46. atâtŭ numaĭ că aicĭ e ruptă si nu lasă cale. Vě puteţĭ ênsă urca susŭ pre ruina, ce se înclină la córstă şi deasupra funduluĭ se 'nalţiă.»

47. Maestrulŭ stătù puţinŭ cu capulŭ înclinatŭ apoĭ ḑise: «reŭ ne spunea lucrulŭ acela ce pre pĕcătoşiĭ de colo sfâşiă cu cangele.»

43 Poscia drizzò al frate cotal voce:
«Non vi dispiaccia, se vi lece, dirci
Se alla man destra giace alcuna foce,

44 Onde noi ambedue possiamo uscirci
Senza costringer degli angeli neri
Che vegnon d' esto fondo a dispartirci.»

45 Rispose adunque: «Più che tu non speri
S'appressa un sasso, che dalla gran cerchia
Si move, e varca tutti i val'on feri,

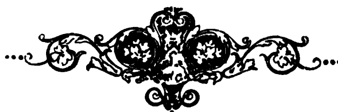
46 Salvo che a questo è rotto, e nol coperchia.
Montar potrete su per la ruina.
Che giace in costa e nel fondo soperchia.»

47 Lo duca stete un poco a testa china,
Poi disse: «Mal contava la bisogna
Colui che i peccator di la uncina.»

48. Și fratele: «amŭ audịtŭ gia în Bolonia că dracululŭ are multe vițiĭ și între altele audiĭ că e mincinosŭ și tată alŭ minciuniĭ.»[18])

49. După acestea conducĕtorulŭ plecâ cu pașĭ marĭ, turburatŭ puținŭ la faciă de mâniă; de acea plecaiŭ de la ceĭ încărcațĭ
și merseiŭ pre urmele scumpelorŭ piciórе.

48 E il frate: «Io udi' già dire a Bologna
Del diavol vizj assai, tra i quali udi'
Che' egli è bugiardo e padre di menzogna.»
49 Apresso il duca a gran passi sen gì,
Turbato un poco d'ira nel sembiante;
Ond' io dagl' incarcati mi parti'
Dietro alle poste delle care piante.

NOTE LA CĂNTULŬ XXIII.

(1). Esopŭ în acéstă fabulă naréză că uă bróscă vrêndŭ se înece unŭ şiórece, 'ĭ propuse a'lŭ lua în spinare spre a'lŭ trece preste uă apă. In momentulŭ cândŭ brósca cufundându-se, tîrî dupe sine şiórecele ce se svârcolia, unŭ uliu se aruncă pre eĭ şi 'ĭ mâncă.

(2). Aceste cuvente aŭ aceaşĭ însemnare, adecă acumŭ.

(3). Fabula luĭ Esopŭ cu casulŭ dracilorŭ.

(4). E lesne de înţelesŭ de ce 'ĭ vine luĭ Dante în minte fabula luĭ Esopŭ, în momentulŭ cândŭ draciĭ cadŭ în smóla clocotindă, maĭ cu sémă că, aci ca şi acolo, bucuria unuia de rĕulŭ celuĭ altŭ, le strică la amândouĭ, de acea ḑice elŭ că trebue se unesc începutulŭ cu sfârşitulŭ.

(5). Décă aşĭ fi uă oglindă nu aşĭ primi maĭ iute imaginea formelorŭ téle esterióre, de cumŭ primescŭ pre acea a sufletuluĭ teŭ.

(6). Adecă eŭ făcuĭ aceaşĭ reflesiune ca şi tine.

(7). Móră de uă construcţiune fórte simplă ce se vede prin Toscana.

(8). Ipocriţiĭ.

(9). Adecă că, ale luĭ Fredericŭ pre lângă acestea, păreaŭ de pae. Acestŭ împĕratŭ îmbrăca pre criminaliĭ de lesă maiestate în foĭ gróse de plumbŭ, şi 'ĭ aruncà în vase sub carĭ se punea focŭ. Eĭ muriaŭ în cele maĭ atroce durerĭ.

(10). Că ne face se gememŭ cum greutăţile facŭ se scărţie cumpenele.

(11). Cavalerĭ din ordinulŭ Sânteĭ-Maria instituitŭ de Urban IV. pentru a combate violarea justiţieĭ precumŭ şi pre infideli. Poporulŭ 'ĭ supranumia **fraţi Godenti séu Gaudenti**, pentru că duceaŭ uă viuéţă plină de plăcerĭ. Catalano şi Loderingo eraŭ douĭ Bolonesĭ pre carĭ Gibeliniĭ, atuncĭ (1266) domnĭ peste Florenţia, 'ĭ

aleseră de podestati; din aceştĭ douĭ străinĭ, unulŭ era Guelfŭ, celŭ altŭ Gibelinŭ. Acéstă mĕsură avea de scopŭ se conserve pacea, ameninţată de spiritulŭ guelfŭ ce domnia în majoritatea poporuluĭ florentinŭ. Ensă puţinŭ timpŭ dupe acéstă alegere, ipocrisia celorŭ douĭ fraţĭ cavalerĭ se demascâ. Căstigaţĭ de partidulŭ Guelfŭ, eĭ esilară pre Gibelini, şi arseră casele lorŭ, carĭ eraŭ situate în cartierulŭ Florenţiĭ numitŭ Gardingo. Intre acestea era şi casa luĭ Farinata degli Uberti de care s'a maĭ vorbitŭ.

(12). Adecă care nu e de nicĭ unŭ partidŭ.

(13). Probabilŭ că Dante voià se descrie faptele urîte ale călugărilorŭ; ênsă în momentulŭ acela vĕḑêndŭ pre crucificatŭ se în trerumpe.

(14). Caifa care consilià mórtea luĭ Cristŭ ḑicêndŭ: «unulŭ trebue se móră pentru poporŭ.» (Iónŭ XI, 50.)

(15). Marele preutŭ Anna socrulŭ luĭ Caifa. In casa luĭ fu condusŭ Cristŭ dupe ce fŭ arestatŭ.

(16). Semênţa relelorŭ ce suferiră maĭ târḑiŭ.

(17). Virgiliu se miră, căcĭ în prima sea călătorià prin Infernŭ nainte de mórtea luĭ Cristŭ nu intâlnesce Evreĭ aci.

(18). (Diabolus mendax est et pater mendacii. (S. Iónŭ cap. VIII v. 44.)

CĂNTULŬ XXIV.

Dante ese cu multă greutate din a șésea bolgiă a cerculuĭ VIII. Elŭ vede într'a șéptea pre furĭ mușcațĭ de șerpĭ veninoșĭ. Printre umbrele din acéstă bolgiă află pre Vanni Fucci din Pistoia.

1. In acelŭ timpŭ alŭ têněruluĭ anŭ, cândŭ sórele 'șĭ temperédă radele în Věrsětorŭ și cândŭ gia nopțile mergŭ către equinoxŭ;[1])

2. cândŭ bruma pre pămêntŭ reproduce imaginea albeĭ séle surorĭ,[2]) care ênsă puținŭ durézǎ;

1 In quella parte del giovinetto anno
Che il sole i crin sotto l'Acquario tempra,
E già le notti al mezzo dì s' en vanno;
2 Quando la brina in su la terra assempra
L'imagine di sua sorella bianca,
Ma poco dura alla sua penna tempra;

3. sătênulŭ, căruĭ lipsesce nutreţulŭ, se scólă şi privesce, şi vede câmpia albită tótă şi 'şĭ bate şoldulŭ:[3])

4. se întórce în casă, şi icĭ şi colo se vaetă, ca sermanulŭ ce nu scie ce face; apoĭ se reîntórce şi 'şĭ recăştigă speranţa,

5. vĕḑêndŭ că în puţine ore pamêntulŭ 'şĭ a schimbatŭ facia şi 'şĭ iea ciomagulŭ, şi scóte oile afară la păsciune.

6. Astŭ-felŭ mĕ făcù maestrulŭ sĕ mĕ spăimântŭ, cândŭ 'ĭ vĕḑuĭ fruntea atâtŭ de turburată, ânsă iute la reŭ venì remediulŭ;

7. căcĭ cumŭ venirămŭ la puntea stricată, conducĕtorulŭ către mine se întórse cu acea privire dulce, ce vĕḑuĭ ântâia óră la piciorulŭ munteluĭ.[4])

3 Lo villanello, a cui la roba manca,
Si leva, e guarda, e vede la campagna
Biancheggiar tutta; ond' ei si batte l'anca,
4 Ritorna in casa, e quà e là si lagna,
Come il tapin che non sa che si faccia;
Poi riede, e la speranza ringavagna,
5 Veggendo il mondo aver cangiata faccia
In poco d' ora, e prende suo vincastro,
E fuor le pecorelle a pascer caccia.
6 Così mi fece sbigottir lo mastro,
Quand' io gli vidi sì turbar la fronte,
E così tosto al mal giunse l'empiastro;
7 Chè, come noi venimmo al guasto ponte,
Lo duca a me si volse con quel piglio
Dolce ch' io vidi in prima a piè del monte.

8. Deschise braţele, dupe ce ţinù consiliu cu sine, privindŭ ântâĭ ruina bine, şi mĕ luâ.

9. Şi ca acela care lucréză şi cugetă şi pare totŭ-de-una că înainte prevede, aşia ridicându-mĕ susŭ către culmea

10. uneĭ stâncĭ marĭ, cătà spre uă alta dicându'mĭ: «acaţă-te de acea apoĭ; déră maĭ nainte cércă dacă e 'n stare se te ţină.»

11. Nu era drumŭ pentru unŭ vestitŭ cu capă; căcĭ abia noĭ, elŭ uşiorŭ,[5]) şi eŭ împinsŭ, ne puteamŭ urca din piatră în piatră.

12. Şi décă nu arŭ fi fostŭ ca în acéstă incintă maĭ multŭ de câtŭ în cea l'altă, cósta se fiă maĭ scurtă, nu sciu de dênsulŭ, déră eŭ aşĭ fi fostŭ de totŭ învinsŭ.

8 Le braccia aperse dopo alcun consiglio
Eletto seco, riguardando prima
Ben la ruina, e diedemi di piglio.
9 E come quei che adopera ed estima,
Che sempre par che innanzi si proveggia
Così, levando me su ver la cima
10 D' un ronchion, avvisava un' altra scheggia,
Dicendo: «Sovra quella poi t' aggrappa;
Ma tenta pria s' è tal ch' ella ti reggia.»
11 Non era via da vestito di cappa:
Chè noi a pena, ei lieve, ed io sospinto,
Potevam su montar di chiappa in chiappa;
12 E se non fosse che da quel precinto
Più che dall' altro era la costa corta,
Non so di lui, ma io sarei ben vinto.

13. Ensă pentru că Malebolgia se înclină tótă către intrarea puţuluĭ celuĭ maĭ de josŭ, structura fie-căreĭ văĭ face

14. ca uă cóstă sě se urce şi cea-l'altă se descindă. Noĭ, cu tóte astea, venirămŭ pre culmea de unde se rostogoli ultima piatră.

15. Resuflarea din plomânĭ 'mĭ era atâtŭ de smulsă cândŭ fuĭ susŭ, că nu puteamŭ merge maĭ nainte, ci mě aşezaĭ unde ântâiŭ ajunseĭ.

16. «Trebue acumŭ sě'ţĭ scuturĭ lenea, ḑise maestrulŭ; căcĭ şeḑêndŭ între pene séŭ sub cupertură la renume nu ajungĭ,

17. fără de care acelŭ ce 'şĭ consumă viuéţia, lasă de sine pre pămêntŭ aceaşĭ urmă ce lasă fumulŭ în aerŭ şi spuma în apă.

13 Ma perchè Malebolge in ver la porta
Del bassissimo pozzo tutta pende;
Lo sito di ciascuna valle porta

14 Che l' una costa surge e l' altra scende.
Noi pur venimmo alfine in su la punta
Onde l' ultima pietra si scoscende.

15 La lena m' era del polmon si munta,
Quando fui su, ch' io non potea più oltre,
Anzi mi assisi nella prima giunta.

16 «Omai convien che tu così ti spoltre,
Disse il maestro; chè, seggendo in piuma,
In fama non si vien, nè sotto coltre,

17 Senza la qual chi sua vita consuma,
Cotal vestigio in terra di sè lascia
Qual fummo in aer ed in acqua la schiuma.

18. Scólă-te déră, învinge oboséla cu ânima ce învinge în orŭ ce luptă décă greutatea corpuluĭ n'o slăbesce.

19. Trebue sĕ urcămŭ uă scară şi maĭ lungă; nu e de ajunsŭ se plecămŭ de la aceştia; de mĕ înţelegĭ, fă ca cuvêntulŭ meŭ sĕ'ţĭ servéscă.»

20. Atuncĭ mĕ ridicaiŭ, arĕtându-mĕ cu maĭ multă suflare de cumŭ mĕ simţiamŭ şi ḑiseĭ: «mergĭ, căcĭ suntŭ forte şi curagiosŭ.»

21. Ne luarămŭ calea susŭ pre stânca ce era nepotrivită, strimtă şi grea şi multŭ maĭ răpede de câtŭ cea precedentă.

22. Mergeamŭ vorbindŭ spre a nu părea slabŭ; cândŭ din cea l'altă bolgiă eşi uă voce, ce nu era aptă a forma cuvente.

18 E però leva su, vinci l' ambascia
Con l' animo che vince ogni battaglia,
Se col suo grave corpo non s' accascia.
19 Più lunga scala convien che si saglia;
Non basta da costoro esser partito.
Se tu m' intendi, or fa sì che ti vaglia.»
20 Levami allor, mostrandomi fornito
Meglio di lena ch' io non mi sentia,
E dissi: «Va, ch' io son forte ed ardito.»
21 Su per lo scoglio prendemmo la via,
Ch' era ronchioso, stretto e malagevole,
Ed erto più assai che quel di pria.
22 Parlando andava per non parer fievole;
Ed una voce uscio dall' altro fosso,
A parole formar disconvenevole.

23. Nu sciu ce ḑise, de şi eramŭ gia pre dosulŭ arculuĭ ce trece pre aci;[6]) déră acela ce vorbia părea miscatŭ de mâniă.

24. Eu eramŭ înclinatŭ, déră ochiĭ viĭ[7]) nu puteaŭ pătrunde în fundŭ din cáusa negureĭ; de acea eŭ: «maestre fă se ajungĭ

25. la celŭ altŭ cercŭ şi se descindemŭ murulŭ; căcĭ precumŭ audŭ aicĭ şi nu înţelegŭ, asemene josŭ vĕdŭ, déră nu distingŭ nimicŭ.»

26. «Altŭ respunsŭ, ḑise, nu'ţĭ daŭ, de câtŭ prin faptŭ; căcĭ cereriĭ oneste trebue se urmeze împlinirea în tăcere.»

27. Noĭ descinserămŭ pre la capătulŭ punţiĭ unde se unesce cu a opta rîpă, şi *atuncĭ* mi se arătâ bolgia.

23 Non so che disse, ancor che sovra il dosso
Fossi dell' arco già che varca quivi;
Ma chi parlava ad ira parea mosso.
24 Io era volto in giù, ma gli occhi vivi
Non potean ire al fondo per l' oscuro;
Perch' io: «Maestro. fa che tu arrivi
25 Dall' altro cinghio, e dismontiam lo muro;
Chè, com' i' odo quinci e non intendo,
Così giù veggio e niente affiguro.»
26 «Altra risposta, disse, non ti rendo
Se non lo far; chè la dimanda onesta
Si dee seguir con l' opera tacendo.»
27 Noi discendemmo il ponte della testa
Ove s' aggiunge con l' ottava ripa;
E poi mi fu la bolgia manifesta.

28. Și vĕḍuĭ năuntru unŭ teribilŭ amestecŭ de șerpĭ, de atâtŭ de diversă speciă, că reamintirea încă 'mĭ înghiață sângele.

29. Maĭ multŭ sĕ nu se laude Libia cu desertulŭ ieĭ; căcĭ déca produce chelidri, iaculĭ și faree și cencri și anfesibene,[8])

30. atâtea fiare pestilențiale și rele nu arătâ ea vre-uă-dată cu tótă Etiopia, nicĭ cu cea ce se află deasupra măriĭ roșiĭ.[9])

31. Prin acéstă crudă și odiósă mulțime alergaŭ ființe góle și spăimântate,[10]) fără a spera refugiŭ séŭ eliotropŭ.[11])

32. Cu șerpĭ le eraŭ mânile legate îndărătŭ; acesteia 'șĭ înfigeaŭ capulŭ și códa în șéle, și se înodaŭ pre dinainte.

28 E vidivi entro terribile stipa
Di serpenti e di si diversa mena,
Che la memoria il sangue ancor mi scipa.
29 Più non si vanti Libia con sua rena;
Chè, se chelidri, jaculi e faree
Produce, e cencri con anfesibena,
30 Nè tante pestilenze ne si ree
Mostrò giammai con tutta l'Etiopia,
Nè con ciò che di sopra il mar rosso ee.
31 Tra questa cruda e tristissima copia
Correvan genti nude e spaventate,
Senza sperar pertugio o elitropia.
32 Con serpi le man dietro avean legate:
Quelle ficcavan per le ren la coda
E il capo, ed eran dinanzi aggroppate.

33. Și écă că pre unulŭ, ce era pre pruntulŭ nostru, se aruncâ unŭ șérpe, ce'lŭ străpunse. acolo unde gŭtulŭ se légă cu umeriĭ.

34. Nicĭ *O* nicĭ *I* maĭ iute nu se scrise. de cumŭ se aprinse elŭ și arse, și cenușe totŭ trebuì se devină cădêndŭ.

35. Și cândŭ apoĭ fu pre pămêntŭ astŭ-*felŭ* distrusŭ, cenușa singură se adunâ și redevenì de uă dată cea ce fu.

36. Astŭ-felŭ se spune de către mariĭ înțelepțĭ, că fenicele móre și apoĭ renasce cândŭ se apropriă de alŭ cincĭ-sutelea anŭ.[12])

37. In viuéția seă cu érbă nicĭ cu grăunțe, se nutresce, ci numaĭ cu lacrimĭ de tămâe și *amomă*; și nardulŭ și myrrha suntŭ ultimele séle fășiĭ.

33 Ed ecco ad un ch' era da nostra proda,
S'avventò un serpente, che il trafisse
Là dove il collo alle spalle s' annoda.

34 Nê o si tosto mai nè i si scrisse
Com' ei s' accese ed arse, e cener tutto
Convenne che cascando divenisse.

35 E poi che fu a terra și distrutto,
Là polver si raccolse per sè stessa,
E in quel medesmo ritornò di butto.

36 Così per li gran savi si confessa
Che la fenice more e poi rinasce,
Quando al cinquecentesimo anno appressa.

37 Erba nè biado in sua vita non pasce,
Ma sol d' incenso lagrime ed amomo;
E nardo e mirra son l' ultime fasce.

38. Și astŭ-felŭ cumŭ e acela ce cade, și nu scie cumŭ, séŭ că puterea demonuluĭ 'lŭ trage la pămentŭ, séŭ vre-uă altă opilațiune ce légă pre omŭ,[13])

39. cândŭ se redică, în giuru'ĭ privesce, de totŭ turburatŭ de marele turmentŭ ce a suferitŭ, și privindŭ suspină;

40. asemenea era pĕcătosulŭ dupe ce se redicâ. Oh! câtŭ e de severă justiția luĭ Dumnedeŭ! ce spre resbunare dă asemene loviturĭ!

41. Conducĕtorulŭ 'lŭ întrebâ apoĭ cine era, și elŭ respunse: «Plouai din Toscana nu de multŭ în acéstă cumplită gură.

42. 'Mĭ plăcu viuéția bestială, éră nu umană, ca unŭ catîrŭ ce fuĭ; suntŭ Vanni Fucci[14]) bestia, și Pistoia 'mĭ fu demnă visuină.»

38 E quale è quei che cade e non sa como
Per forza di demon che a terra il tira,
O d'altra oppilazion che lega l' uomo,
39 Quando si leva, che intorno si mira,
Tutto smarrito dalla grande angoscia
Ch' egli ha sofferta, e guardando sospira;
40 Tal era il peccator levato poscia.
O potenza di Dio, quanto è severa,
Che cotai colpi per vendetta croscia!
41 Lo duca il dimandò poi chi egli era;
Perch' ei rispose: «Io piovvi di Toscana,
Poco tempo è, in questa gola fera.
42 Vita bestial mi piacque, e non umana,
Sì come a mul ch' io fui; son Vanni Fucci
Bestia, e Pistoia mi fu degna tana.»

43. Şi eŭ conducătoruluĭ: «ḑi 'ĭ sĕ nu gluméscă, şi întrébă'lŭ ce culpă aicĭ josŭ 'lŭ împinse; căcĭ l'amŭ vĕḑutŭ uă dată omŭ de sânge şi de mâniă.»

44. Şi pĕcătosulŭ ce auḑì, nu se prefăcù, cí întórse spre mine ânima şi facia, şi de uă rea ruşine se colorâ;

45. apoĭ ḑise: «maĭ multŭ mĕ dóre că m'aĭ surprinsŭ în miseria în care mĕ veḑĭ, de cumŭ mĕ durù cândŭ fuĭ răpitŭ din viuéţa cea l'altă.

46. Eu nu potŭ nega cea ce tu cerĭ. Suntŭ pusŭ atâtŭ de josŭ, pentru că fuseiŭ furulŭ frumóselorŭ ornamente din sacristiă;[15])

47. şi acestŭ furtŭ, pre nedreptŭ fu imputatŭ altuia. Ensă ca se nu te bucurĭ că m'aĭ vĕḑutŭ décă vre-uă dată veĭ eşi din aceste negre locaşurĭ,

43 Ed io al duca: «Digli che non mucci,
E dimanda qual colpa quaggiù il pinse;
Ch' io il vidi uomo di sangue e di crucci.»

44 E il peccator, che intese, non s' infinse,
Ma drizzò verso me l' animo e il volto,
E di trista vergogna si dipinse;

45 Poi disse: «Più mi duol che tu m' hai colto
Nella miseria dove tu mi vedi.
Che quando fui dell' altra vita tolto.

46 Io non posso negar quel che tu chiedi.
In giù son messo tanto, perch' io fui
Ladro alla sacrestia de' belli arredi;

47 E falsamente già fù apposto altrui.
Ma, perchè di tal vista tu non godi
Se mai sarai di fuor de' lochi bui.

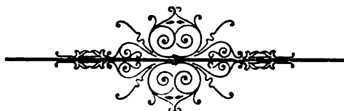
48. deschide urechile la cea ce 'ţĭ anunţiŭ şi ascultă: Pistoia maĭ întâiŭ se va goli de Negriĭ[16]. apoĭ Florenţa va renoui ómenĭ şi moravurĭ.

49. Marte trage aburulŭ din valea Magreĭ,[17]) ce e învĕlitŭ în nuorĭ furtunoşĭ; şi cu tempestą impetuósă şì aspră

50. pre câmpulŭ picenianŭ se va lupta, unde elŭ de-uă-dată va sparge norulŭ şi totŭ ce e Albŭ, de dânsulŭ va fi lovitŭ[18]),

şi eŭ 'ţĭ spunŭ pentru că trebue să te dóră[18]).

48 Apri gli orecchi al mio annunzio, ed odi:
Pistojia in pria di Negri si dimagra
Poi Firenze rinnova genti e modi.
49 Tragge Marte vapor di val di Magra,
Che è di torbidi nuvoli involuto;
E con tempesta impetuosa ed agra
50 Sopra campo Picen fia combattuto;
Ond' ei repente spezzerà la nebbia,
Sì ch' ogni Bianco ne sarà feruto;
E detto l' ho, perchè doler ten debbia.

NOTE LA CÂNTULŬ XXIV.

(1). Poetulŭ descrie anotimpulŭ de la jumătatea luĭ Ianuariu, pênĕ la jumĕtatea luĭ Februariu, cândŭ sórele se află în vĕrsĕtorŭ și trămite pămêntuluĭ radȩ maĭ calde. Ancă uă lună, și nóptea se face egală cu ȩioa.

(2). Néua.

(3). Mișcare naturală cândŭ cine-va se descuragiază de uă dată.

(4). La piciorulŭ munteluĭ, în acea pădure obscură unde se întâlni cu Virgiliu.

(5). Ușiorŭ pentru că era umbră.

(6). Unde sunetulŭ nu putea ajunge la noĭ.

(7). Ochiĭ uneĭ ființe încă în viuéță.

(8). Acésta e uă imitațiune din Lucanŭ. Farsala IX.

(9). Aicĭ Dante pare că a avutŭ în vedere cele treĭ deșerturĭ ce incongiură Egiptulŭ. Deșertulŭ libicŭ la stânga Niluluĭ, deșertulŭ Arabieĭ la marea roșiă, la drépta Niluluĭ, unde dupe cumŭ ne spune Erodotŭ, se aflaŭ șerpĭ sburătorĭ, și deșertulŭ Etiopieĭ la méȩă-ȩi.

(10). Lătruniĭ.

(11). Eliotropulŭ, piatră preciosă de colóre verde, căreia 'i se atribuiă virtuțĭ minunate pentru totŭ felulŭ de otrăvĭ și în particularŭ pentru mușcăturĭ de șerpĭ. Se maĭ credea încă în timpulŭ luĭ Dante, că acelŭ ce purtá uă asemenea piatră se făcea nevĕȩutŭ. Veȩĭ în Boccacio nuvela luĭ Calandrino.

(12). Acéstă descripțiune e trasă din Metamorphosele luĭ Ovidiu, (veȩĭ Met. XV).

(13). Cea ce descrie Dante aicĭ este unŭ atacŭ de epilepsie. Se scie că epilepsia, era ȩisă bólă sacrată și atribuită uneĭ influențe demoniace.

(14). Vanni Fucci era catârŭ adică bastardŭ și era din partidulŭ Negrilorŭ. Fu omŭ fórte violentŭ și autorulŭ maĭ multorŭ omorurĭ. Dante e surprinsŭ alŭ vedea printre Lătrunĭ.

(15). Biserica sântuluĭ Iacob din Pistoia. Intr'uă séră de carnavalŭ, uă cétă de tinerĭ veselĭ, dintre carĭ era și Vanni Fucci, mergeaŭ cântândŭ cu laute și altre instrumente. Eĭ sosiră naintea caseĭ luĭ Vanni della Nona, notarŭ fórte stimatŭ care se aflá asemenea în compania lorŭ. Acĭ Vanni Fucci cu douĭ camaradĭ, intră în biserica sântuluĭ Iacob ce era în vecinătate, și fură tesaurulŭ și ornamentele bisericescĭ. De și ceĭ l'alțĭ desaprobară acéstă acțiune, totușĭ se deciseră a ascunde produsulŭ furtuluĭ în casa notaruluĭ. Podestatulŭ însciințatŭ, făcù cercetărĭ active, se arestară mulțĭ ómenĭ reŭ reputațĭ, care torturațĭ, mărturisiră că eraŭ culpabilĭ și fură omorițĭ. In fine se arestă și unŭ óre-care Rampino, nobilŭ, ênsă cu unŭ renume urîtŭ, care fu amenințatŭ cu ultimulŭ supliciu décă nu va restitui lucrurile furate. Vanni Fucci care fugise, și care iubia multŭ pre Rampino, făcù cunoscutŭ podestatuluĭ, că tesaurulŭ furatŭ se află în casa notaruluĭ, Vanni della Nona. Perchisițiunea făcută și obiectele aflate, notarulŭ fu spânzuratŭ și Rampino liberatŭ.

(16). Eraŭ în Pistoia uă facțiune a Negrilorŭ și una a Albilorŭ, născute între familiele Panciaticchi și Cancellieri. Câțĭ-va florentinĭ luară parte la certurile lorŭ. In urma divisiunilorŭ violente Negriĭ și Albiĭ se omoraŭ în publicŭ orĭ-unde se întâlniaŭ. Florența întrégă se împărțise între cele două lige. Corso Donati fù declaratŭ de capŭ alŭ Negrilorŭ, partidŭ în care atrase pre Guelfi, éră Vieri de' Cerchi, capŭ alŭ Albilorŭ, chiămă sub drapelulŭ seŭ partidulŭ gibelinŭ. In urma acestorŭ revoluțiunĭ, Dante fu esilatŭ.

(17). Val di Magra, este uă vale ce face parte din Lunigiana, se întinde din văile Vareĭ până la fluviulŭ Serchio. Aceste versurĭ obscure facŭ alusiune la avantaje militare, obținute de Negriĭ sub conducerea luĭ Marcello séŭ Maroello Malespina de Giovagallo, fiulŭ luĭ Manfred, nepotulŭ luĭ Conradŭ Bĕtrânulŭ și vĕrulŭ aceluĭ Francesco da Mullazzo la care stătù Dante multŭ timpŭ. Dante apartinea partiduluĭ Albilorŭ.

(18). Vanni Fucci ce era Negru simte uă plăcere feroce a predice luĭ Dante învingerea partiduluĭ seŭ.

CÂNTULŬ XXV.

Continuarea bolgiĭ a șéptea, unde e pedepsită Cacu care răpi turma ce păscea în Caverna sea; acĭ se pedepscă și concusionariĭ. Episodiulŭ șerpilorŭ. Cianfa, Angelŭ Bruneleschi, Puccio Sciancato, Guercio Cavalcante, Buoso Abbati.

1. La finele cuventelorŭ séle, lătrunulŭ redicâ mânile și cu ambele făcù semnulŭ de rușine[1]) strigêndŭ: «Na, Dómne pentru tine!»

2. De atuncĭ încoa 'mĭ fură șerpiĭ amicĭ, căcĭ unulŭ se încolăci dupe gâtu'ĭ, ca cumŭ arŭ fi ḑisŭ: «nu voiescŭ se spunĭ maĭ multe.»

1 **Al fine dell sue parole il ladro**
Le mani alzò con ambedue le fiche,
Gridando: «Togli, Dio; che a te le squadro.»
2 **Da indi in quà mi fur le serpi amiche;**
Perch' una gli s' avvolse allora al collo,
Come dicesse: «Io non vo' che più diche,»

3. Și unŭ altulŭ dupe brațe'ĭ 'lŭ legâ, înodânduse pre dinainte astŭ-felŭ, că nu maĭ putea face cu dênsele nicĭ uă mișcare.

4. A! Pistoia, Pistoia, ce nu te hotărescĭ se te prefacĭ în cenușe, ca se nu maĭ fiĭ, căcĭ în a face reŭ. semința'țĭ o împingĭ!

5. In tóte întunecósele cercurĭ ale infernuluĭ, nu vĕḑuĭ unŭ spiritŭ maĭ superbŭ cu Dumnezeŭ, nicĭ chiarŭ acela ce căḑù josŭ de pre muriĭ Tebeĭ.[2])

6. Elŭ fugi fără a ḑice unŭ cuvêntŭ; și eŭ vĕḑuĭ unŭ centaurŭ care venia strigêndŭ plinŭ de turbare: «unde e, unde e acerbulŭ?[3]).»

7. Maremma,[4]) nu credŭ eŭ, se aibă atâția șerpĭ, câțĭ vĕḑuĭ că avea elŭ pre crupă în susŭ pênĕ acolo unde începe forma nóstră umană.

3 Ed un' altra alle braccia, e rilegollo,
Ribadendo sè stessa sì dinanzi,
Che non potea con esse dare un crollo.
4 Ahi Pistoja, Pistoja, che non stanzi
D'incenerarti, sì che più non duri,
Poi che in mal far lo seme tuo avanzi!
5 Per tutti i cerchi dello inferno oscuri
Non vidi spirto in Dio tanto superbo,
Non quel che cadde a Tebe giù da' muri.
6 Quei si fuggì, che non parlò più verbo;
Ed io vidi un Centauro pien di rabbia
Venir chiamando: «Ov' è l'acerbo?»
7 Maremma non cred' io che tante n'abbia
Quante bisce egli avea su per la groppa,
Infin dove comincia nostra labbia,

8. Deasupra umerilorŭ, 'la ceafă, cu aripele întinse 'ĭ stà unŭ dracŭ, care aprindea pre orĭ cine întâlnea.

9. Maestrulŭ meŭ ḑise: «acesta e Cacu[5]), care sub stânca munteluĭ Aventinŭ, de multe orĭ făcù unŭ lacŭ de sânge.

10. Nu merge pre acelaşĭ drumŭ cu frațiĭ seĭ, din causa furtuluĭ fraudulosŭ ce făcù a mareĭ turme, cândŭ o avù în apropriere;

11. de aci încetarâ faptele luĭ pieḑişe sub bâta luĭ Ercule, care póte 'ĭ dete uă sută şi elŭ nu simți ḑece.[6])»

12. Pre cândŭ vorbia aşia, celŭ-altŭ trecù, şi treĭ spirite venirâ sub noĭ, la carĭ nicĭ eŭ nicĭ călăusa mea nu luasemŭ séma,

8 Sopra le spalle, dietro della coppa,
Con l'ale aperte gli giacea un draco,
E quello affoca qualunque s' intoppa.
9 Lo mio maestro disse: «Quegli è Caco,
Che sotto il sasso di monte Aventino
Di sangue fece spesse volte laco.
10 Non va co' suoi fratei per un cammino
Per lo furar frodolente ch' ei fece
Del grande armento ch' egli ebbe a vicino;
11 Onde cessar le sue opere biece
Sotto la mazza d' Ercole, che forse
Gliene diè cento, e non sentì le diece.»
12 Mentre che sì parlava, ed ei trascorse,
E tre spiriti venner sotto noi,
De' quai nè io nè il duca mio s'accorse,

13. de câtŭ atuncĭ cândŭ strigarâ: «cine sunteţĭ voĭ?» din care causă ne întrerupserămŭ şi numaĭ la eĭ apoĭ furămŭ atenţĭ.

14. Eu nu'ĭ cunosceamŭ, déră se întêmplâ, cum câte-uă-dată se întêmplă, că unuluĭ trebui se numiască pre celŭ-altŭ,

15. ḑicêndŭ: «unde se fi remasŭ Cianfa?»[7] şi eŭ, pentru ća călăusa se stea atentă, puseĭ degetulŭ de la bărbiă la nasŭ.[8]

16. Décă tu lectore 'ţĭ e greŭ a crede cea ce voiŭ spune eŭ, nu va fi de mirare, căcĭ eŭ care vĕḑuĭ, abia credŭ.

17. Pre cândŭ ţineamŭ redicaţĭ ochiĭ pre eĭ, unŭ şérpe cu şése picióre se aruncâ naintea unuia, şi întregŭ se apucâ de dênsulŭ.

13 Se non quando gridar: «Chi siete voi?»
Per che nostra novella si ristette,
Ed intendemmo pure ad essi poi.
14 Io non gli conoscea; ma ei seguette,
Come suol seguitar per alcun caso,
Che l'un nomare un altro convenette,
15 Dicendo: «Cianfa dove fia rimaso?»
Perch' io, acciò che il duca stesse attento,
Mi posi il dito sù dal mento al naso.
16 Se tu se' or, lettore, a creder lento
Ciò ch' io dirò, non sarà maraviglia,
Chè io, che il vidi, appena il mi consento.
17 Com' io tenea levate in lor le ciglia,
Ed un serpente con sei piè si lancia,
Dinanzi all' uno, e tutto a lui s'appiglia.

18. Cu piciórele din mijlocŭ 'ĭ încinse burta, şi cu cele anterióre 'lŭ apucâ de braţe, apoĭ înfipse dinţiĭ în una şi cea l'altă falcă.

19. Pre cele dindărătŭ, pre cópse le întinse, şi 'şĭ băgâ códa între amêndouĕ, şi îndărătŭ pre şéle în susŭ o aduse.

20. Nicĭ-uă-dată edera nu se prinse maĭ strînsŭ de arbore, de cumŭ 'şĭ încolăcì oribila fiară membrele eĭ pre ale celuĭ altŭ.

21. Apoĭ se lipirâ ca cumŭ arŭ fi fostŭ de céră caldă, şi 'şĭ amestecarâ colorile; gia nicĭ unulŭ nicĭ altulŭ nu părea cea ce era,

22. cumŭ se întinde deasupra hârtieĭ[9]) naninte de a arde uă colóre brună, ce nu e âncă négră de şi albulŭ móre.

18 Co' piè di mezzo gli avvinse la pancia.
E con gli anterior le braccia prese,
Poi gli addentò e l'una e l'altra guancia.
19 Gli diretani alle cosce distese,
E miseli la coda tra amendue,
E dietro per le ren su la ritese.
20 Ellera abbarbicata mai non fue
Ad arbor sì, come l'orribil fiera
Per l'altrui membra avviticchiò le sue.
21 Poi s'appicar, come di calda cera
Fossero stati, e mischiar lor colore;
Nè l'un nè l'atro già parea quel ch' era,
22 Come procede innanzi dall' ardore
Per lo papiro suso un color bruno
Che non è nero ancora, e il bianco more.

23. Ceĭ alțĭ douĭ 'lŭ priviaŭ, și fie-care strigà: «vai Agnel[10]) cum te schimbĭ! vedĭ că gia nu escĭ nicĭ douĭ nicĭ unulŭ.»

24. Gia cele două capete deveniseră unulŭ, cândŭ ne apărură două figurĭ mixte pre uă faciă, în care se perdeaŭ douĭ.[11])

25. Brațele se făcură două din patru bucățĭ; cópsele cu gambele, burta și bustulŭ, deveniră membre cum nu s'aŭ maĭ vědutŭ.

26. Totŭ aspectulŭ primarŭ era aicĭ stersŭ; forma transmutată părea douĭ și nu era nicĭ unulŭ și astŭ-felŭ se ducea cu pași lențĭ.

27. Precumŭ șopârla, în marea căldură a dilelorŭ caniculare, schimbându'șĭ gardulŭ,[12]) pare fulgerŭ cândŭ trece drumulŭ;

23 Gli altri duo riguardavano, e ciascuno
Gridava: «Omè, Agnèl, come ti muti!
Vedi che già non sei nè duo nè uno.»
24 Già eran li duo capi un divenuti,
Quando n'apparver duo figure miste
In una faccia, ov' eran duo perduti,
25 Fersi le braccia duo di quattro liste;
Le cosce con le gambe, il ventre e il casso
Divenner membra che non fur mai viste.
26 Ogni primajo aspetto ivi era casso;
Due e nessun l'imagine perversa
Parea, el tal sen già con lento passo.
27 Come il ramarro, sotto la gran fersa
De' dì canicular cangiando siepe,
Folgore par, se la via attraversa;

28. așia părea, asvârlindu-se pre burta celorŭ alțĭ douĭ, unŭ șerpulețŭ iritatŭ, lividŭ și negru ca grăuntele de piperŭ.

29. Și acea parte[13]) prin care noĭ luămŭ primulŭ nostru alimentŭ, unuia din eĭ străpunse, și apoĭ cădụ josŭ întinsŭ naintea luĭ.

30. Străpunsulŭ 'lŭ privi, déră nimicŭ ḑise, ci stândŭ neclintitŭ, căscá, ca cum l'arŭ fi apucatŭ somnulŭ séŭ frigurile.

31. Elŭ se uità la șérpe și șérpele la elŭ; unulŭ prin rană celŭ altŭ prin gură fumegaŭ fórte, și fumurile se întâlniaŭ.

32. De aci nainte Lucanu se tacă acolo unde spune de míserulŭ Sabelu și de Nasidiu,[14]) și se ascult e cu luare aminte cea ce se arată acum.

28 Così parea, venendo verso l'epe
Degli altri due, un serpentello acceso,
Livido e nero come gran di pepe,
29 E quella parte, donde prima è preso
Nostro alimento, all' un di lor trafisse,
Poi cadde giuso innanzi lui disteso.
30 Lo trafitto il mirò, ma nulla disse,
Anzi co' piè fermati sbadigliava,
Pur come sonno o febbre l'assalisse.
31 Egli il serpente, e quei lui riguardava.
L'un per la piaga, e l'altro per la bocca
Fumavan forte, e il fummo si scontrava.
32 Taccia Lucano omai là dove tocca
Del misero Sabello e di Nassidio,
E attenda a udir quel ch' or si scocca.

33. De Cadmu și de Aretusa se tacă Ovidiu[15]); décă poetisândŭ, elŭ schimbă în șérpe pre unulŭ, și pre celŭ-altŭ în fôntână, eŭ nu'lŭ invidiezŭ;

34. căcĭ nu a transmutatŭ vre uă dată douĕ naturĭ una într'alta astŭ-felŭ, ca ambele forme se fiă iuțĭ în a'șĭ schimba materia lorŭ.

35. Atâtŭ corespunseră una cu alta, că șérpele 'șĭ crepâ códa ca uă furcă, și celŭ rănitŭ restrînse piciórele împreună.

36. Gambele cu cópsele atâtŭ se lipirâ, că în puținŭ, inchiăetura nu maĭ lăsá nicĭ uă urmă vederiĭ.

37. Códa crepată luâ figura ce se perdea aci,[16]) și pielea sea se făcea móle și acea a celuĭ altŭ, aspră.

33 Taccia di Cadmo e d'Aretusa Ovidio;
Chè, se quello in serpente e quella in fonte
Converte poetando, io non l'invidio;
34 Chè due nature maï a fronte a fronte
Non trasmutò, sì ch' ambedue le forme
A cambiar lor materia fosser pronte.
35 Insieme si risposero a tai norme,
Che il serpente la coda in forca fesse,
E il feruto ristrânse insieme l'orme.
36 Le gambe con le cosce seco stesse
S'appicar sì che in poco la giuntura
Non facea segno alcun che si paresse.
37 Togliea la coda fessa la figura
Che si perdea là, e la sua pelle
Si facea molle, e quella di là dura.

38. Vĕḑuĭ intrândŭ braţele sub subţiorĭ, şi cele douĕ picióre ale fiareĭ, ce eraŭ scurte, se lungiaŭ cu câtŭ acelea se scurtaŭ.

39. Apoĭ piciórele din dărătŭ sucite împreună devenirâ membrulŭ ce omulŭ ascunde şi nenorocitulŭ din alŭ seŭ, avù douĕ picióre.[17])

40. Pre cândŭ fumulŭ pre unulŭ şi pre celŭ altŭ învĕlia c'uă nouă colóre, şi scótea pĕrŭ pre unŭ corpŭ si pre celŭ altŭ dispelá,

41. unulŭ se redicâ şi celŭ altŭ căḑù josŭ, fără a'şĭ întórce impiile luminĭ[18]) sub carĭ fiăcare 'şĭ schimbá facia.

42. Acela ce stà dreptŭ 'şĭ trase botulŭ spre têmple, şi din prisosulŭ materieĭ, ce se aflá aci, eşirâ urechile în afară din fălcile lăţite.

38 Io vidi entrar le braccia per le ascelle,
E i duo piè della fiera, ch' eran corti,
Tanto allungar quanto accorciavan quelle.
39 Poscia li piè dirietro insieme attorti
Diventaron lo membro che l'uom cela,
E il misero del suo n'avea due porti.
40 Mentre che il fummo l'uno e l'altro vela
Di color nuovo, e genera il pel suso
Per l'una parte, e dall' altra il dipela,
41 L'un si levò, e l'altro cadde giuso,
Non torcendo però le lucerne empie,
Sotto le quai ciascun cambiava muso,
42 Quel ch' era dritto il trasse ver le tempie,
E di troppa materia che in là venne,
Uscir gli orecchi delle gote scempie

43. Din cea ce îndărătŭ nu se trase, ci aci rĕmase, din acelŭ prisosŭ, unŭ nasŭ se formâ în faciă, și buzele se îngroșarâ atâtŭ câtŭ trebui.

44. Acela ce zăcea,[19]) nainte împinge botulŭ și 'șĭ retrage urechile în capŭ, cumŭ face melculŭ cu córnele;

45. și limba ce avea unită și iute la graĭŭ, se crepâ, și cea furcată la celŭ altŭ, se lipi și fumulŭ încetâ.

46. Sufletulŭ ce devenise fiară, fugi flüerândŭ prin vale, și celŭ altŭ îndărătulŭ luĭ scuipâ vorbindŭ.

47. Apoĭ către acelŭ întórse nouiĭ seĭ umerĭ și ḍise celuĭ altŭ:[20]) «Eu vroĭ se alerge Büoso[21]) în patru piciore pre acéstă cale, cum amŭ făcutŭ eŭ.»

43 Ciò che non corse indietro e si ritenne,
Di quel soverchio fè naso alla faccia,
E le labbra ingrossò quanto convenne.
44 Quel che giacea il muso innanzi caccia,
E gli orecchi ritira per la testa,
Come face le corna la lumaccia;
45 E la lingua. che avea unita e presta
Prima a parlar, si fende, e la forcuta
Nell' altro si richiude, et il fummo resta.
46 L'anima ch' era fiera divenuta
Si fuggì sufolando per la valle.
E l'altro dietro a lui parlando sputa.
47 Poscia gli volse le novelle spalle,
E disse all' altro: «Io vo' che Buoso corra,
Com' ho fatt' io, carpon per questo calle.»

48. Astŭ-felŭ vĕḍuĭ eŭ pre alŭ șéptelea balastŭ[22]) mutânduse și transmutânduse; și aicĭ se mĕ scuḍe noutatea décă péna mea puținŭ rătăcesce.

49. Și de și ochiĭ meĭ eraŭ puținŭ turburațĭ și sufletu'mĭ slăbitŭ, aceĭ, de și fugiaŭ, nu se puteaŭ ascunde atâtŭ de bine

50. ca se nu recunoscŭ pre Puccio Sciancato;[23]) și era singurŭ dintre ceĭ treĭ soțĭ[24]) ce venirâ ântâiŭ, care nu era schimbatŭ; celŭ altŭ era acela pentru care tu plângĭ Gaville.[25])

48 Cosi vid' io la settima zavorra
Mutare e trasmutare; e qui mi scusl
La novità, se fior la penna aborra.
49 E avvegna che gli occhi miei confusi
Fossero alquanto, e l'animo smagato,
Non poter quei fuggirsi tanto chiusi,
50 Ch' io non scorgessi ben Puccio Sciancato;
Ed era quei che sol, de' tre compagni
Che vennei prima, non era mutato;
L'altro era quel che tu, Gaville, piagni.

NOTE LA CĂNTULŬ XXV.

(1). Gestŭ injuriosŭ, care constă în a arăta vêrfulŭ degetuluĭ celuĭ mare între indice şi mediu. Sozomenu în istoria sea despre Pistoia spune, că Pistoiesiĭ, redicaseră la Carmignano spre batjocura Florentinilorŭ, nisce columne în formă de braţe, ale căror mânĭ scoteaŭ degetulŭ celŭ mare între indice şi mediu, arătândŭ spre Florenţa cu inscripţiunea: **Nam vulgus ea ficas.**

(2). Capaneŭ vedĭ cântulŭ XIV v. 46 şi următórele.

(3). Vanni Fucci.

(4). Maremma, localitate smărcósă şi fórte nesănĕtósă.

(5). Gigante monstruosŭ, jumătate omŭ, jumătate satirŭ, fiulŭ luĭ Vulcan, versà flacărĭ şi fumŭ. Elŭ locuia într'uă pesceră din muntele Aventinŭ şi furâ luĭ Ercule uă turmă de patru vacĭ şi patru taurĭ superbi, ce păsceaŭ în apropiere. Acesta 'lŭ omori. (Vedĭ Eneida) VIII.

(6). Pentru că la a decea lovitură era deja mortŭ.

(7). Ciamfa era din nobila familiă Donati din Florenţa, istoria nu spune se fi fostŭ hoţŭ. Vomŭ vedea în curêndŭ că se schimbase în şérpe, cea ce esplică întrebarea aceluia care nu'lŭ maĭ vede: «unde se fi remasŭ óre?»

(8). Gestŭ prin care se recomandă tăcerea.

(9). Pier Crescenzio contimporanŭ cu Dante, relatéză că papyrulŭ se întrebuinţá adesea că festilă în lămpĭ şi la lumânărĭ, la acésta se rapórtă pote comparaţiunea luĭ Dante, căcĭ hârtia nóstră din trenţe, nu era cunoscută în timpulŭ luĭ.

(10). Dupĕ vechiĭ comentatorĭ Agnola Brunelleschi din Florenţa.

(11). Omulŭ şi demonulŭ subŭ forma de şérpe, căduţĭ amêndoĭ, perduţĭ amêndoĭ. Se póte asemenea înţelege că cele douĕ forme se confundaŭ, se perdeaŭ una într'alta.

(12). Adică gardulŭ unde ea 'şĭ face locuinţa.

(13). Buriculŭ, Şerpuleţulŭ este Francesco Cavalcanti, vedĭ maĭ susŭ ver. 50.

(14). Lucaniu în Farsala, narédă ca Sabelŭ şi Nassidiu, douĭ soldaţĭ din armata luĭ Catone, fură muşcaţĭ în deşertele hybiei, primulŭ de unŭ şérpe numitŭ **seps**, a căruĭ muşcătură 'lŭ prefăcù în cenuşe, şi celŭ de alŭ douilea de unŭ şérpe numitŭ **prester**, a căruĭ muşcătură 'lŭ făcù sĕ se umfle atâtŭ că 'ĭ plesni pielea.

(15). Metamorfosa Aretuseĭ în fôntână, este narată în metamorfosa a V-ea; şi acea a luĭ Cadmu în şérpe, în metamorfosa a IV.

(16). Códa luà forma picióreloră omenesci, care se **perdea aci** adică în omŭ.

(17). Adecă se formară piciórele d'indărătŭ ale şérpeluĭ.

(18). Ochiĭ.

(19). Ce sta întinsŭ pe pămêntŭ.

(20). Celuĭ dintre cele treĭ spirite care nu fusese transformatŭ, Puccio Sciancato pre care 'lŭ numesce maĭ târdiŭ.

(21). Dupe comentatorĭ est séŭe Buoso degli Abbati, séŭ Buoso Donati din Florenţa.

(22). La settima zavorra, suntŭ pĕcătoşiĭ din a şéptea bolgiă, pre cari Dante 'ĭ compară cu ordurile ce umple sentina uneĭ corăbiĭ.

(23). Puccio Sciancato cetăţeanŭ din Florenţa, din familia Galigai, ocupa cele maĭ înalte funcţiunĭ ale Statuluĭ, şi se inavuţi, dicŭ comentatoriĭ din spinarea publiculuĭ.

(24). Aceştĭ treĭ suntŭ Agnello, Buoso şi Sciancato. Apoĭ apare Cianfa în formă de şérpe cu şése picióre. In fine vine Guercio Cavalcanti în formă de şerpuleţŭ, şi elŭ 'şĭ schimbă natura sea cu Buoso. Aceştia suntŭ ceĭ cincĭ Florentinĭ de carĭ se vorbesce în cântulŭ urmĕtorŭ.

(25). **Celŭ altŭ**, este Francesco Cavalcanti, care fu ucisŭ de ómeniĭ din Gaville, cetate din val d'Arno. Acéstă mórte provócă represaliĭ; mulţĭ locuitorĭ din Gaville fură ucişĭ, d'aceea dice Dante, că Gaville geme încă astădĭ din causa luĭ Francesco Cavalcanti. (Guercio şi Francesco este acelaşĭ personagiu).

CANTULŬ XXVI.

Poeții se escŭ în a opta bolgiă, unde suntŭ pedepsiți Ulysse și Diomede carĭ mergŭ ascunșĭ ambiĭ în aceeașĭ flacără Ulysse povestesce istoria călătoriilorŭ și morțiĭ séle.

1. Bucură-te Florență, că escĭ atâtŭ de mare, că pre pămêntŭ și mare batĭ aripele téle, și prin Infernŭ numele tĕŭ se răspândesce.

2. Printre lătrunĭ aflaiŭ cincĭ dintre concetățeniĭ[1]) tĕĭ, și 'mĭ e de acea rușine, și tu la mare onóre prin acésta nu te ridicĭ.

1 Godi, Firenze, poi che se' sí grande
Che per mare e per terra batti l' ali,
E per l' inferno il nome tuo si spande.
2 Tra li ladron trovai cinque cotali
Tuoi cittadini, onde mi vien vergogna,
E tu in grande onranza non ne sali.

3. Dérŭ décă spre ḑiuă visele suntŭ adevĕrate,[2]) tu veĭ simţi d'aicĭ în scurtŭ timpŭ cea ce Prato, fără a vorbi de ceĭ-l-alţĭ, 'ţĭ uréză.[3])

4. Şi décă arŭ fi gia, n'arŭ fi 'nainte de timpŭ. De ce nu e de acumŭ, décă trebue sĕ fie! căcĭ cu câtŭ voiŭ îmbĕtrâni că atâtŭ 'mĭ va fi maĭ greŭ.

5. Noĭ plecarămŭ, şi sus pre scările făcute din pietrile ce maĭ nainte ne servi spre a descinde. se urcâ iarăşĭ călăuza mea şi mĕ trase dupe sine.

6. Şi urmândŭ singuratica cale printre crestăturile şi colţurile stâncil, piciorulŭ fără mână nu naintà.

7. Atuncĭ mĕ întristaiŭ şi încă mĕ întristezŭ, cândŭ 'mĭ îndreptŭ mintea la cea ce eŭ vĕḑuĭ, şi maĭ multŭ ca de ordinarŭ 'mĭ înfrênŭ spiritulŭ.

3 Ma se presso al mattin del ver si sogna,
Tu sentirai di qua da picciol tempo
Di quel che Prato, non ch' altri, t' agogna.
4 E se già fosse, non saria per tempo;
Così foss' ei, da che pure esser dee!
Chè più mi graverà, com' più m'attempo.
5 Noi ci partimmo, e su per le scalee
Che n'avean fatte i borni a scender pria,
Rimontò il duca mio, e trasse mee.
6 E proseguendo la solinga via
Tra le schegge e tra' rocchi dello scoglio,
Lo piè senza la man non si spedia.
7 Allor mi dolsi ed ora mi ridoglio,
Quando drizzo la mente a ciò ch' io vidi;
E più lo ingegno affreno ch' io non soglio,

8. ca se nu alerge fără ca virtutea să 'lŭ conducă; aşa că décă vre-o stea bună, saŭ altŭceva maĭ bunŭ[4]) a pusŭ în mine binele, eŭ însu'mĭ se nu mi'lŭ invidiezŭ[5]).

9. Câţĭ licuricĭ[6]) zăresce ţĕranulŭ josŭ în vale, acolo póte unde culege şi ară, atuncĭ cândŭ pre colină se repauséză,

10. şi în timpulŭ cândŭ acelŭ ce luminéză lumea, façia'ĭ către noĭ ţine maĭ puţinŭ ascunsă,[7]) şi cândŭ già musca cedéză ţinţaruluĭ;[8])

11. de atâtea flacărĭ strălucia tótă a opta bolgiă, depre cumŭ o zăriĭ, îndată ce fuseĭ acolo, unde apărea fundulŭ.[9])

12. Şi precumŭ acelŭ ce 'şĭ resbunâ cu urşiĭ[10]), vĕḑù carulŭ luĭ Elie la plecare, cândŭ caiĭ dreptŭ spre cerŭ se ridicarâ,

8 Perchè non corra che virtù nol guidi;
Si che se stella buona o miglior cosa
M' ha dato il ben, ch'io stesso nol m'invidi.
9 Quante il villan, che al poggio si riposa,
Nel tempo che colui che il mondo schiara
La faccia sua a noi tien meno ascosa,
10 Come la mosca cede alla zanzara,
Vede lucciole giù per la vallea
Forse colà dove vendemmia ed ara;
11 Di tante fiamme tutta risplendea
L'ottava bolgia, si com' io m'accorsi
Tosto che fui là 've il fondo parea.
12 E qual colui che si vengiò con gli orsi
Vide il carro d'Elia al dipartire,
Quando i cavalli al cielo erti levorsi,

13. și nu 'lŭ putea urma cu ochiĭ, așa că nu vedea altŭ de câtŭ flacăra singură, ca unŭ norișorŭ în susŭ urcându-se;

14. astŭ-felŭ se mișcà fie-care din acelea la gura grópeĭ; niciĭ una nu arată furtulŭ[11]) șĭ fie-care fllacără unŭ pĕcătosŭ ascunde.[12])

15. Eŭ stamŭ deasupra punțiĭ ridicatŭ spre a vedea, așa că dacă nu m'așŭ fi ținutŭ de uă piatră, așŭ fi cădutŭ josŭ fără se fiŭ opritŭ.

16. Și călăuza ce mĕ vĕdù atâtŭ de atentŭ, dise: «năuntru focurilorŭ suntŭ spiritele; fie-care se înfașiă în acela ce 'lŭ arde.»

17. «Maestrulŭ meŭ, respunseĭ, de cândŭ te audiĭ suntŭ maĭ sigurŭ; già luasemŭ séma, că astŭ-felŭ era, și voiamŭ să te întrebŭ:

13 Che nol potea sì con gli occhi seguire
Che vedesse altro che la fiamma sola.
Si come nuvoletta in su salire;
14 Tal si movea ciascuna per la gola
Del fosso; chè nessuna mostra il furto,
Ed ogni fiamma un peccatore invola.
15 Io stava sovra il ponte a veder surto,
Si che, s' io non avessi un ronchion preso,
Caduto sarei giù senza esser urto.
16 E il duca, che mi vide tanto atteso,
Disse: «Dentro da' fochi son gli spirti;
Ciascun si fascia di quel ch'egli è inceso.»
17 «Maestro mio, rispos'io, per udirti
Son io più certo; ma già m'era avviso
Che cosi fosse, e già voleva dirti:

18. cine e în acelŭ focŭ, ce e atâtŭ de despărţitŭ deasupra, că pare a se 'nălţa de pre rugulŭ unde Eteocle fu pusŭ cu fratele sĕŭ?».[13])

19. 'Mĭ respunse: «aicĭ năuntru se martirisă Ulyse şi Diomede, şi astŭ-felŭ împreună mergŭ eĭ la resbunare cumŭ eraŭ la mâniă;[14])

20. şi năuntrulŭ flacăriĭ lorŭ se espiă cursa caluluĭ, care fu pórta pre unde eşi nobila sementă a Romanilorŭ.[15])

21. Se plânge înăuntru arta[16]) din a căriĭ causă Deidamia mórtă, plânge încă pre Achile; şi alŭ Paladiuluĭ[17]) furtŭ se pedepsesce aci.»

22. «Şi dacă înăuntrulŭ acelorŭ schinteĭ eĭ potŭ vorbi, ḑiseĭ, maestre, te rogŭ şi te rogŭ éră, şi ruga mea se fie câtŭ uă mie,

18 Chi è in quel foco che vien sì diviso
Di sopra, che par surger della pira
Ov'Eteòcle col fratel fu miso?»

19 Risposemi: «Là entro si martira
Ulisse e Diomede, e così insieme
Alla vendetta vanno come all' ira;

20 E dentro dalla lor fiamma si geme
L'aguato del caval che fe' la porta
Ond' uscì de' Romani il gentil seme.

21 Piangevisi entro l' arte per che morta
Deidamia ancor si duol d'Achille:
E del Palladio pena vi si porta.»

22 «S' ei posson dentro da quelle faville
Parlar, diss' io, maestro, assai ten priego
E ripriego, che il priego vaglia mille,

23. se nu mĕ 'mpedicĭ de a aştepta pĕnĕ ce flacăra cornută aicĭ nu vine; vedĭ că de dorinţă spre ea mĕ plecŭ.»

24. Şi elŭ mie: «ruga tea e demnă de multă laudă, şi de acea eŭ o primescŭ déră fă ca limba tea să se abţină.

25. Lasă se vorbescŭ eŭ, căcĭ amŭ înţelesŭ cea ce tu voescĭ, şi póte vorŭ despreţui, graiulŭ tĕŭ, pentru că fură Grecĭ,[18]).»

26. Cândŭ flacăra ajunse acolo unde conducătoruluĭ 'ĭ părù că e şi timpulŭ şi loculŭ, în acestŭ modŭ 'lŭ audiĭ vorbindŭ:

27. «O voĭ ce sunteţĭ douĭ înăuntrulŭ unuĭ focŭ, décă meritaiŭ de la voĭ pre cândŭ eram în viaţă şi dacă meritaiŭ multŭ saŭ puţinŭ,

23 Che non mi facci dell' attender niego,
Fin che la fiamma cornuta quà vegna;
Vedi che del desio ver lei mi piego»
24 Ed egli a me: «La tua preghiera è degna
Di molta lode, od io però l'accetto;
Ma fa che la tua lingua si sostegna.
25 Lascia parlare a me, ch' io ho concetto
Ciò che tu vuoi; ch' ei sarebber schivi,
Perch' ei fur Greci, forse del tuo detto.»
26 Poi che la fiamma fu venuta quivi
Dove parve al mio duca tempo e loco,
In questa forma lui parlare audivi:
27 «O voi che siete duo dentro ad un foco,
S'io meritai di voi mentre ch'io vissi
S'io meritai di voi assai o poco,

28. cândŭ în lume scriseĭ inaltele versurĭ,[19]) nu vĕ mişcaţĭ; ci unulŭ din voĭ spună, unde, perdutŭ prin sine merse se móră.[20])»

29. Celŭ maĭ mare cornŭ alŭ flacăriĭ antice începù să se misce murmurândŭ, întocmaĭ ca acea pre care vêntulŭ o mişcă.

30. Apoĭ pre icĭ şi colo mişcându'şĭ vêrfulŭ, ca cumŭ arŭ fi fostŭ limba ce vorbia, afară scóse uă voce şi ḑise: «cândŭ,

31. mĕ depărtaiŭ de Circe[21]), care mĕ ţinù ascunsŭ maĭ multŭ de unŭ anŭ aprópe de Gaeta,[22]) nainte ca Enea astŭ-felŭ s'o numiască,

32. nicĭ dulcéţa fiuluĭ, nicĭ pietatea de bĕtrânulŭ tată, nicĭ iubirea datorită ce trebuia se înveselésă pre Penelope,

28 Quando nel mondo gli alti versi scrissi,
Non vi movete; ma l'un di voi mi dica
Dove per lui perduto a morir gissi.»
29 Lo maggior corno della fiamma antica
Cominciò a crollarsi mormorando,
Pur come quella cui vento affatica.
30 Indi la cima quà e là menando,
Come fosse la lingua che parlasse,
Gittò voce di fuori, e disse: «Quando
31 Mi diparti' da Circe, che sottrasse
Me più d'un anno là presso a Gaeta,
Prima che si Enea la nominasse,
32 Nè dolcezza di figlio, nè la piéta
Del vecchio padre, nè il debito amore
Lo qual dovea Penelope far lieta,

33. nu putură învinge în mine ardórea ce avuĭ sĕ cunoscŭ lumea şi viţiile şi virtuţile umane;

34. ci pre inalta mare deschisă, mĕ aruncaiŭ cu uă singură navă şi cu miculŭ numĕrŭ de soţi ce nu mĕ părăsiră,

35. vĕḑuĭ unŭ ţermŭ şi celŭ-altŭ[23]) pĕnĕ la Spania, şi pĕnĕ la Maroco, şi insula Sardinilorŭ şi cele alte ce se scaldă în cea mare.

36. Eu şi soţiĭ eramŭ bĕtrânĭ şi greĭ cândŭ venirămŭ la acea gură strâmtă, unde Ercule 'şĭ puse columnele,

37. ca omulŭ maĭ nainte se nu mérgă. La mâna dréptă lăsaĭ Sevilia, la cea-l-altă Ceuta già mĕ lăsase.

33 Vincer poter dentro da me l'ardore
Ch' i' ebbi a devenir del mondo esperto,
E degli vizj umani e del valore;
34 Ma misi me per l'alto mare aperto
Sol con un legno e con quella compagna
Picciola, dalla qual non fui deserto.
35 L'un lito e l'altro vidi infin la Spagna,
Fin nel Morroco e l'isola de' Sardi
E l'altre che quel mare intorno bagna.
36 Io e i compagni eravam vecchi e tardi,
Quando venimmo a quella foce stretta
Ov'Ercole segnò li suoi riguardi,
27 Acciò che l'uom più oltre non si metta.
Dalla man destra mi lasciai Sibilla,
Dall' altra già m'avea lasciata Setta.

38. O fraţĭ, ḑiseĭ, ce prin o sută de miĭ de pericole aţĭ ajunsŭ la Occidentŭ, urmaţĭ sóreluĭ, şi scurteĭ

39. vieţĭ ce va maĭ remasŭ, nu denegaţĭ cunoscinţa lumiĭ fără ómenĭ.[24])

40. Gândiţĭ la cea ce sunteţĭ; nu aţĭ fostŭ făcuţĭ ca se trăiţĭ ca brute, ci ca se căutaţĭ virtutea şi cunoscinţa.

41. Pre soţiĭ meĭ 'ĭ făcui atâtŭ de iuţĭ la drumŭ, cu acéstă mică oraţiune, că abia apoĭ 'ĭ aşŭ fi putută reţine.

42. Şi întorcêndŭ pupa nóstră spre rĕsăritŭ, din lopeţĭ făcurămŭ aripĭ cu sborŭ nebunŭ, luândŭ maĭ multŭ spre stânga.

38 O frati, dissi, che per cento milia
Perigli siete giunti all'occidente,
A questa tanto picciola vigilia
39 De' vostri sensi, ch'è del rimanente,
Non vogliate negar l'esperienza,
Diretro, al sol, del mondo senza gente.
40 Considerate la vostra semenza;
Fatti non foste a viver come bruti,
Ma per seguir virtute e conoscenza.
41 Li miei compagni fec'io sì acuti.
Con questa orazion picciola, al cammino.
Che appena poscia gli avrei ritenuti.
42 E, volta nostra poppa nel mattino,
De' remi facemmo ale al folle volo,
Sempre acquistando dal lato mancino.

43. Nóptea vedeamŭ già tóte stelele din celŭaltŭ polŭ, şi pre alŭ nostru atâtŭ de josŭ, că nu eşia afară din mare.

44. De cincĭ orĭ se aprinsese şi se stinsesė lumina din partea de josŭ a luniĭ,[25]) de cândŭ intrasemŭ în marele pasŭ,[26])

45. cândŭ ne apărù unŭ munte negru [27]) din depărtare, şi care 'mĭ părù atâtŭ de naltŭ, cumŭ nu amŭ maĭ vĕḑutŭ unŭ altulŭ vre-uă-dată.

46. Noĭ ne bucurarămŭ şi îndată bucuria ni se prefăcù în lacrimĭ; căcĭ din noua teră se născu unŭ vêrtegiu ce isbi corabia pre dinainte.

47. De treĭ orĭ o învêrti cu tóte apele, la a patra óră 'şĭ ridică pupa în susŭ, şi prora merse în josŭ cumŭ altuĭ plăcù[28]),

pênĕ cândŭ marea se închise deasupra nóstră.»

43 Tutte le stelle già dell'altro polo
Vedea la notte, e il nostro tanto basso
Che non surgeva fuor del marin suolo.
44 Cinque volte racceso, e tante casso
Lo lume era di sotto dalla luna,
45 Quando n'apparve una montagna bruna.
Per la distanza, e parvemi alta tanto
Quanto veduta non n'avea alcuna.
46 Noi ci allegrammo, e tosto torno in pianto;
Chè della nuova terra un turbo nacque,
E percosse del legno il primo canto.
47 Tre volte il fe' girar con tutte l'acque,
Alla quarta levar la poppa in suso,
E la prora ire in giù, com' altrui piacque,
Infin che il mar fu sopra noi richiuso.»

NOTE LA CĂNTULŬ XXVI.

(1). Cei cincĭ Florentinĭ suntŭ: Cianfa Donati, Agnel Bruneseschi, Buoso degli Abati, Puccio Sciancato si Guercio Cavalcante. (vedĭ cântulŭ precedentŭ).

(2). Dupe uă vechie opiniune respândită, visele de diminéță suntŭ cele maĭ semnificative; chiarŭ Ovidŭ cântă:

Namque sub aurora jam dormitante lucerna,
Tempore quo cerni somnia vera solent.

(3). «Tu escĭ destinată a suferi vexațiunile altorŭ popóre, și chiarŭ pre acelea ale locuitorilorŭ din Prato, supușĭ și ceĭ maĭ de aprópe vecinĭ aĭ tĕĭ.»

(4). Grația divină.

(5). Adecă 'mĭ înfrênŭ spiritulŭ ca se nu rătăcéscă departe de calea virtuțiĭ, și se nu 'mĭ răpescŭ mie ênsu'mĭ avantagiulŭ ce a pututŭ să 'mĭ dea uă influență fericită (uă stea bună) saŭ unŭ darŭ alŭ ceruluĭ (grația divină).

(6). Dupe uniĭ comentatorĭ, Dante voesce să vorbéscă aci de li-

curiei; dupe alții, poetulŭ vorbesce de acele musce luminóse ce suntŭ atâtŭ de comune în Italia.

(7). Căndŭ suntŭ cele maĭ lungĭ ḑile.

(8). Căndŭ înserédă.

(9). Adecă unde se putea discerne fundulŭ.

(10). Eliseŭ fiindŭ urmăritŭ de uă cétă de copiĭ, 'ĭ blăstemâ și de uă dată eșirâ dintr'uă pădure vecină, douĭ urșĭ carĭ sfâșiară patru-zecĭ și douĭ dintr'ênșiĭ.

(11). Adecă nu lasă a se vedea cea ce ține ascunsŭ.

(12). Acestia suntŭ fraudulosiĭ.

(13). Statiu narézâ în poema sea, că corpurile celorŭ douĭ frațĭ fiindŭ puse pre acelașŭ rugŭ, flacăra se despărți, ca cumŭ ura le-arŭ fi supra-vicțuitŭ. (Tebeida XII).

(14). Ira, mânia arétă acțiunile violente la carĭ luară parte Diomede și Ulyse.

(15). Calulŭ de lemnŭ fabricatŭ de Grecĭ aduse ruina Troieĭ, și Enea părăsindŭ patria sea, deveni în Italia părintele gintei romane.

(16). Adică artificiulŭ de care usâ Ulyse ca sĕ facă pre Achile se părăsiască pre Deidamia fiica luĭ Lycomede, căcĭ unŭ oracolŭ declarase că Troia nu va fi nicĭ-odată subjugată, fără ajutorulŭ luĭ Achile. Ulyse ênsĕ nu spuse, că acelașŭ oracolŭ anunțase, că Achile va peri 'naintea acesteĭ cetățĭ.

(17). Paladiulŭ era, cum se scie, o statuă a Minerveĭ, de care se ḑice că atârna destinele Troieĭ. Ea fu răpită de Ulyse și Diomede din sanctuariulŭ Troieĭ.

(18). Eĭ nu 'țĭ vorŭ respunde póte ție, care escĭ ăncă unŭ omŭ obscurŭ, pentru că fură Grecĭ, pentru că aparținŭ aceleĭ brave și erudite națiunĭ, care distruse Troia și care escelâ în arte. Tacitŭ ḑice vorbindŭ de Grecĭ: «Sua tantum mirantur.»

(19). Eneida.

(20). Unde rătăcitŭ se duse se mórâ.

(21). Circe reținŭ pre Ulyse în insula eĭ maĭ multŭ de unŭ anŭ.

(22). Gaeta dupe nutricea luĭ Enea, Cajeta; veḑĭ Eneida cartea VII 1—4.

(23). Alŭ Europeĭ și alŭ Africeĭ.

(24). «Voĭ carĭ nu maĭ avețĭ multŭ a trăi, nu refusațĭ, de a vedea și a cunósce acea parte a lumiĭ, pre care sórele o lumină după ce a apusŭ pentru noĭ» dupe opiniunea vechilorŭ geografĭ. celŭ-altŭ emisferŭ era peste totŭ acoperitŭ cu apă.

(25). Partea ce arată pămêntuluĭ. Ulyse vĕḍuse în acéstă călătorie de cincĭ orĭ lună plină, adică cincĭ lunĭ.

(26). Oceanulŭ Atlanticŭ.

(27). Dupe ceĭ maĭ mulţĭ comentatorĭ, acestŭ munte e loculŭ unde se află purgatoriulŭ.

(28). Adică Dumnezeŭ care puse capĕtŭ intreprinderiĭ temerare a luĭ Ulyse.

CÂNTULŬ XXVII.

Dante continuă a visita a opta bolgiă. El intâlnesce pre Guido de Montepeltro care asemenea era ascunsă într'uă flacără.

1. Gia flacăra ne maĭ spunêndŭ nimicŭ, se liniştise, şi în susŭ se îndreptase, şi se depărta de noĭ cu voia dulceluĭ Poetŭ,

2. cândŭ uă alta ce îndărătulŭ eĭ venia, ne făcù să ne întórcemŭ ochiĭ către vârfu'ĭ, print'unŭ sunetŭ confusŭ ce afară dintr'ênsa eşia.

1 Già era dritta in sù la fiamme e queta
Per non dir più, e già da noi sen gía
Con la licenza del dolce poeta,
2 Quando un'altra, che dietro a lei venia,
Ne fece volger gli occhi alla sua cima
Per un confuso suon che fuor n'uscia.

3. Precumŭ boulŭ sicilianŭ, ce mugi întâia óră cu plânsulŭ aceluia, (și acésta fu dreptŭ) care 'lŭ făcuse cu pila sea, [1])

4. mugia cu vocea turmentatuluĭ,[2]) așa că de și de aramă era totŭ, părea pĕtrunsŭ de durere;

5. astŭ-felŭ, de la începutŭ, ne avêndŭ prin focŭ, nicĭ cale nicĭ eșire, cuvintele dureróse se schimbaŭ în propriulŭ luĭ graiŭ.

6. Déră, dupe ce 'șĭ luară drumulŭ susŭ pre vêrfulŭ care, le imprimà, la trecere, acea vibrațiune precumŭ nainte limba,

7. audirămŭ aceste cuvente: «O tu către care îndreptŭ vocea, care vorbișĭ acumŭ lombardŭ dicêndŭ: acumŭ dute, maĭ multŭ nu'țĭ cerŭ:

3 Come il bue Cicilian che mugghiò prima
Col pianto di colui (e ciò fu dritto)
Che l' avea temperato con sua lima,
4 Mugghiava con la voce dell' affitto,
Si che, con tutto ch' e' fosse di rame,
Pure e' pareva dal dolor trafitto;
5 Così per non aver via nè forame
Dal principio del foco, in suo linguaggio
Si convertivan le parole grame.
6 Ma poscia ch' ebber colto lor viaggio
Su per la punta dandole quel guizzo
Che dato avea la lingua in lor passaggio,
7 Udimmo dire: «O tu, a cui io drizzo
La voce, e che parlavi mo lombardo,
Dicendo: Issa ten va, più non t'adizzo;

8. pentru că amŭ venitŭ óre-câtŭ târḑiŭ, nu'ţĭ pară rĕŭ a te opri ca se vorbescĭ cu mine; vedĭ că mie nu'mĭ pare şi ardŭ.

9. Décă tu de curêndŭ numaĭ aĭ căḑutŭ în acéstă lume órbă din cea dulce ţéră latină, de unde aducŭ tótă culpa mea,

10. spune-mĭ dacă Romagnoliĭ aŭ pace saŭ resbelŭ; căcĭ fui din munţĭ, acolo între Urbino şi muntele de unde curge Tibrulŭ.[4])»

11. Eŭ eramŭ atentŭ şi înclinatŭ, cândŭ conducătorulŭ mĕ atinse în cóstă ḑicêndŭ: «vorbesce tu, acesta e Latinŭ.»

12. Şi eŭ ce aveamŭ gia respunsulŭ gata, fără întârziare începui a vorbi: «O sufletŭ, ce colo josŭ escĭ ascunsŭ,

8 Perch' io sia giunto forse alquanto tardo,
Non t'incresca restare a parlar meco;
Vedi che non incresce a me, ed ardo.
9 Se tu pur mo in questo mondo cieco
Caduto sei di quella dolce terra
Latina, onde mia colpa tutta reco,
10 Dimmi se i Romagnuoli han pace, o guerra;
Ch' io fui de' monti là intra Urbino
E il giogo di che Tever si disserra.»
11 Io era in giuso ancora attento e chino,
Quando il mio duca mi tentò di costa,
Dicendo: «Parla tu: questi è Latino»
12 Ed io, che avea già pronta la riposta,
Senza indugio a parlare incominciai:
«O anima che se' laggiù nascosta,

13. Romagna tea, nu e și nicĭ fu vre-uă dată fără resbelŭ în inima tiranilorŭ seĭ;[5]) déră pre fațiă nicĭ unulŭ n'amŭ lăsatŭ.

14. Ravena stă, cumŭ a statŭ mulțĭ anĭ; acolo incubă acera din Polenta[6]), așa că acopere pre Cervia cu aripile eĭ.

15. Cetatea ce odinióră făcù lunga probă[7]), și din Francesĭ grămadă sângerósă, se află totŭ sub labele verḍĭ.[8])

16. Și bĕtrânulŭ Mastino și noulŭ din Verruchio[9]), ce se purtară atâtŭ de crudŭ cu Montagna[10]), 'și înfigŭ dințiĭ acolo unde 'ĭ aŭ maĭ înfiptŭ.

17. Cetățile de pre Lamone și Santerno[11]) le conduce leonașulŭ din cuibulŭ albŭ,[12]) ce schimbă de partidŭ din véră pênĕ în iarnă.

13 Romagna tua non è, e non fù mai
Senza guerra ne' cor de' suoi tiranni;
Ma palese nessuna or vi lasciai.
14 Ravenna sta, come stata è molti anni;
L'aquila da Polenta la si cova,
Si che Cervia ricopre co' suoi vanni.
15 La terra che fe' già la lunga prova
E di Franceschi sanguinoso mucchio,
Sotto le branche verdi si ritrova.
16 E 'l Mastin vecchio, e' l nuovo da Verrucchio
Che fecer di Montagna il mal governo,
Là, dove soglion, fan de' denti succhio.
17 Le città di Lamone e di Santerno
Conduce il leoncel dal nido bianco,
Che muta parte dalla state al verno.

18. Și acea a căreĭ lature o udă Savio,[13]) precumŭ stă între câmpŭ și munte, astŭ-felŭ trăesce între tiranie și libertate.

19. Acumŭ cine escĭ te rogŭ, ne spune; nu fiĭ maĭ durŭ de cumŭ aŭ fostŭ alțiĭ, și numele tĕŭ se țină multŭ în lume.»

20. Dupe ce foculŭ mugi puținŭ în modulŭ seŭ, vêrfulŭ ascuțitŭ se mișcâ pre ici pre colo, apoĭ scóse acéstă suflare:

21. «décă așĭ crede că respunsulŭ meŭ e către uă ființă ce vre-uă-dată s'arŭ întórce, acéstă flacără arŭ 'nceta să se misce.

22. Ênsă pentru că nicĭ-uă-dată din acestŭ fundŭ vre-unulŭ se întórse viŭ, dacă e adevĕratŭ cea ce audŭ, fără a mĕ teme de infamiă, eŭ 'țĭ respundŭ.

18 E quella a cui il Savio bagna il fianco,
Così com' ella siè' tra il pianto e il monte,
Tra tirannia si vive e stato franco.
19 Ora chi sei ti prego che ne conte.
Non esser duro più ch'altri sia stato,
Se il nome tuo nel mondo tegna fronte.»
20 Poscia che il foco alquanto ebbe rugghiato
Al modo suo, l'aguta punta mosse
Di quà, di là, e poi diè cotal fiato:
21 «S' io credessi che mia risposta fosse
A persona che mai tornasse al mondo,
Questa fiamma staria senza più scosse;
22 Ma però che giammai di questo fondo
Non tornò vivo alcun, s' i' odo il vero,
Senza tema d'infamia ti rispondo.

23. Fuĭ omŭ de arme, apoĭ cordelierŭ[14]), credêndŭ că facŭ amendă ast-felŭ încinsŭ; și sicurŭ că credința mea s'arŭ fi împlinitŭ,

24. dacă n'arŭ fi fostŭ marele Preutŭ,[15]) care, rĕŭ se'ĭ fie, mĕ rearuncâ în primele-mĭ pĕcate; cumŭ și pentru ce, eŭ voiŭ ca tu se audĭ.

25. Pre cândŭ eramŭ forma de óse și de carne ce mama 'mĭ dedese, faptele mele nu furâ de leŭ ci de vulpe.[16])

26. Uneltirile și căile ascunse, pre tóte le sciuĭ, și arta lorŭ astŭ-felŭ o conduseĭ, că faima se respândi pênă la finea pămêntuluĭ.

27. Cândŭ mĕ vĕduĭ ajunsŭ în acelŭ punctŭ alŭ etățiĭ mele, cândŭ fie-care trebue se aplece pânzele și se strângă funiile,

23 Io fui uom d'arme, e poi fui cordigliero,
Credendomi, si cinto, fare ammenda;
E certo il creder mio veniva intero,
24 Se non fosse il gran prete, a cui mal prenda,
Che mi rimise nelle prime colpe;
E come e quare voglio che m'intenda.
25 Mentre ch' io forma fui d'ossa e di polpe
Che la madre mi diè l'opere mie
Non furon leonine, ma di volpe.
26 Gli accorgimenti e le coperte vie
Io seppi tutte, e si menai lor arte,
Che al fine della terra il sono uscie.
27 Quando mi vidi giunto in quella parte
Di mia età, dove ciascun dovrebbe
Calar le vele e raccoglier le sarte,

28. ceace întâiŭ 'mĭ plăcea, atuncĭ 'mĭ displacù, şi mĕ făcuĭ penitentŭ şi mărturisiĭ, şi bine 'mĭ arŭ fi prinsŭ nenorocitulŭ de mine!

29. Principele nouilorŭ Fariseĭ avêndŭ resbelŭ aprópe de Lateranŭ[17]) şi nu cu saracinĭ, nicĭ cu Iudeĭ,

30. căcĭ creştinŭ era fie-care nemicŭ alŭ seŭ, şi nicĭ unulŭ nu fusese a lua Acra, nicĭ neguţătorŭ fu în ţéra sultanuluĭ,[18])

31. nu respectâ în sine 'naltulŭ oficiu, nicĭ ordinele sacre, nicĭ la mine acea funiă,[19]) care odinióră slăbia[20]) pre ceĭ ce o aveaŭ încinsă;

32. ci precumŭ Constantinŭ chiămâ pre Silvestru din năuntrulŭ munteluĭ Siratti,[21]) ca se'lŭ vindece de lepră; astŭ-felŭ mĕ chiemâ şi acesta pre mine ca medicŭ,

28 Ciò che pria mi piaceva allor m' increbbe,
E pentuto e confesso mi rendei;
Ahi miser lasso! e giovato sarebbe.
29 Lo principe de' nuovi farisei,
Avendo guerra presso a Laterano,
E non con Saracin', nè con Giudei,
30 Chè ciascun suo nemico era cristiano,
E nessuno era stato a vincer Acri,
Nè mercatante in terra di soldano,
31 Nè sommo uficio, nè ordini sacri
Guardò in sè, nè in me quel capestro
Che solea far li suoi cinti più macri.
32 Ma come Costantin chiese Silvestro
Dentro Siratti a guarir dalla lebbre,
Così mi chiese questi per maestro

33. ca să'ĭ vindecŭ frigurile superbieĭ, cerêndu'mĭ consiliu, și eŭ tăcuĭ, căcĭ cuventele séle 'mĭ părurâ de beatŭ.

34. Ș'apoĭ 'mĭ ḑise: inima tea se nu se témă: de acumŭ te absolvŭ, și tu mĕ învață cumŭ se asvêrlŭ josŭ Penestrinulŭ[22]).

35. Eŭ potŭ închide și deschide cerulŭ, cum scii; căcĭ douĕ cheĭ suntŭ la carĭ antecesorulŭ meŭ nu ținù multŭ.[23])

36. Atuncĭ mĕ împinserâ gravele argumente. acolo unde a tăcea creḑuĭ că e maĭ rĕŭ și ḑiseĭ: Părinte, pentru că mĕ spelĭ

37. de acelŭ pĕcatŭ, în care trebue acumŭ se cadŭ, lungă promisiune cu ținere scurtă) te va face se triumfĭ pre naltulŭ scaunŭ.

33 A guarir della sua superba febbre,
Domandommi consiglio, ed io tacetti,
Perchè le sue parole parver ebbre.

34 E poi mi disse: Tuo cor non sospetti;
Finor ti assolvo, e tu m'insegna fare
Si come Penestrino in terra getti.

35 Lo ciel poss' io serrare e disserrare,
Come tu sai; però son due le chiavi,
Che il mio antecessor non ebbe care.

36 Allor mi pinser gli argomenti gravi
Là 've il tacer mi fu avisso il pegio,
E dissi: Padre, da che tu mi lavi

37 Di quel peccato ove mo cader deggio,
Lunga promessa con l'attender corto
Ti farà trionfar nell' alto seggio.

38. Franciscŭ[34]) veni apoĭ cândŭ fui mortŭ pentru mine; ênsă unulŭ din cherubimiĭ negri 'i ḑise: nu'lŭ lua, nu'mĭ face nedreptate.

39. Josŭ trebue se vină printre serviĭ meĭ, pentru că dete consiliulŭ fraudulosŭ, de atuncĭ încoa l'amŭ ţinutŭ de pĕrŭ,

40. căcĭ nu se póte erta aceluia ce nu se căesce, şi a se căi şi voì totŭ-de-uă-dată nu se póte, din causa contradicţiuniĭ ce nu permite.

41. O nenorocitu-mĭ de mine! cumŭ tresăriĭ cândŭ mĕ apucâ ḑicêndu-mĭ: póte că nu te aĭ gânditŭ că aşĭ fi logicŭ!

42. La Minos mĕ duse; şi acela 'şĭ încolăci de optŭ orĭ códa pre dosulŭ seŭ celŭ durŭ; şi apoĭ dupe ce s'o muşcâ de turbare

38 Francesco venne poi, com' io fui morto,
Per me; ma un de' neri cherubini
Gli disse: Nol portar; non mi far torto.
39 Venir se ne dee giù tra' miei meschini,
Perchè diede il consiglio frodolente,
Dal quale in qua stato gli sono a' crini:
40 Ch'assolver non si può chi non si pente,
Nè pentére e volere insieme puossi
Per la contradizion che nol consente.
41 O me dolente; come mi riscossi,
Quando mi prese, dicendomi: Forse
Tu non pensavi ch'io loico fossi.
42 A Minòs mi portò; e quegli attorse
Otto volte la coda al dosso duro,
E, poi che per gran rabbia la si morse,

43. ḑise: acestŭ e dintr'aceĭ rĕĭ ce foculŭ ascunde. De acea suntŭ perdutŭ aci unde mĕ veḑĭ şi astŭ-felŭ vestitŭ eŭ mergŭ plângêndŭ duiosŭ.»

44. Cândŭ sfârşi ḑisele séle, flacăra, cu durere plecâ, mişcândŭ şi încoviindu'şĭ cornulŭ ascuţitŭ.

45. Noĭ trecurămŭ nainte, şi eŭ şi călăusa mea, susŭ pre stâncă pĕnĕ pre celŭ-l-altŭ arcŭ, care acopere grópa, unde'şĭ facŭ pedépsa

aceĭ ce sĕmĕnândŭ discordia, se încarcă[26]).

43 Disse: Questi è de' rei del foco furo.
Perch' io là dove vedi son perduto,
E si vestito andando mi rancuro.»

44 Quand egli ebbe il suo dir così compiuto,
La fiamma dolorando si partio,
Torcendo e dibattendo il corno acuto.

45 Noi passammo oltre, ed' io, e il duca mio,
Su per lo scoglio infino in su l' altr' arco
Che copre il fosso in che si paga il fio.
A quei che scommettendo acquistan carco.

NOTE LA CĂNTULŬ XXVII.

(1). Faimosulŭ instrumentŭ de supliciu, taurulŭ de aramă, fabricatŭ de Atenianulŭ Perile pentru Phalaride, tiranul Siciliei, care dreptŭ recompensă, 'lŭ închise într'ênsulŭ şi puse se ĭ dea focŭ.

(2). Transformà vocea turmentatuluĭ în mugete.

(3). Se confundaŭ cu murmurulŭ flacăriĭ.

(4). Montefeltro, patria luĭ Guido, spiritulŭ ce vorbesce, se află la marginea Romagneĭ şi Toscani între Muntele-Coronaro, în apropierea căruia isvoresce Tibrulŭ, şi cetatea Urbino. Guido era unŭ bărbatŭ de multă valóre în resbele, ḑice Lombardi, şi de unŭ spiritŭ fórte pĕtrunḑĕtorŭ pentru timpulŭ poetuluĭ. Acestŭ nobilŭ, vrêndŭ a face penitenţă de păcatele séle, luâ haina sântuluĭ Franciscŭ, muri în mônăstirea din Assisi şi fu îngropatŭ în acea basilică patriarcală.

(5). Carĭ staŭ neîncetatŭ a machina resbele.

(6). Familia Polenta, ce purtà unŭ vulturŭ în armăriile séle. Acéstă familie guvernà Cervia, cetate departe de Ravenna numaĭ de patru leghe.

(7). Forli. Acéstă cetate susţinuse unŭ asediŭ gloriosŭ în contra uneĭ armate, trămise de Martinŭ IV şi compusă în parte de Francesĭ, carĭ fură înfrânţĭ.

(8). Aparţine Ordelaffilorŭ carĭ aveaŭ ca arme unŭ leŭ verde

(9). Malatesta tatălŭ, domnŭ în Rimini, numitŭ aicĭ **bĕtrânulŭ zăvodŭ,** mastin vecchio, din causa cruḑimeĭ séle; Malatesta fiulŭ, celŭ din Verruchio, pentru că posedà castelulŭ cu acestŭ nume.

(10). Montagna di Parcitati, era unŭ cavalerŭ din Rimini, omorîtŭ de ceĭ doui Malatesta ca capŭ alŭ Gibelinilorŭ.

(11). Faenza, situată lângă Lamone şi Imola lângă Santerno.

(12). Mainardo séŭ dupe alţiĭ Maghinardo Pagani, ale căruĭ arme eraŭ unŭ puĭ de leŭ azurŭ pre unŭ câmpŭ albŭ, guverná cetăţile Imola şi Faenza. Acestŭ Pagani îmbrăţişá cândŭ partidulŭ Guelfilorŭ cândŭ pe alŭ Gibelinilorŭ.

(13). Cesena udată de rîulŭ Savio.

(14). Acesta e Guido de Montefeltro de care s'a vorbitŭ maĭ susŭ. Se făcù cordelierŭ în 1296.

(15). Bonifacio VIII.

(16). Comentatoriĭ se miră de acéstă părere a luĭ Dante asupra luĭ Guido, care, dupe mărturia tutulorŭ istoricilorŭ, fu unulŭ din ceĭ maĭ bravĭ căpitanĭ aĭ timpuluĭ seŭ, vicleanŭ fără îndoială, însă pre câtŭ de vicleanŭ pre atâtŭ şi de bravŭ.

(17). Acésta se întâmplă în 1297. Papa era in resbelŭ cu Colona, carĭ locuiaŭ lângă sântulŭ Ión din Lateran.

(18). Aceştĭ inemicĭ pre carĭ papa 'ĭ urmăria cu invierşunare, nu eraŭ nicĭ printre aceĭ ce asediară Acra (ce fu luată de Saladin în 1291), nicĭ printre neguţătoriĭ carĭ traficaŭ pre pământulŭ musulmanŭ, cea ce era opritŭ printr'unŭ conciliu ţinutŭ în 1215 de papa Inocentiu III.

(19). Incingĕtórea Franciscanilorŭ.

(20). Din causa viueţiĭ austere ce duceaŭ.

(21). Uă legendă din evulŭ mediu spunea că, împăratulŭ Constantin, persecutând pre creştinĭ fu lovitŭ de lepră, şi vĕḑù în visŭ pe Petru şi Paulŭ cari 'ĭ ordonară, să se adreseḑe la papa Silvestru, atuncĭ refugiatŭ în muntele Soracte, spre a'lŭ vindeca. Acesta 'lŭ creştină.

(22). Penestrinulŭ aparţinea familieĭ Colona. Vĕḑêndŭ că e greŭ de luatŭ prin forţă, Bonifaciu VIII chiemă, se ḑice, pre Guido de Montefeltro, care intrase într'uă monastire, şi 'lŭ rugă se'ĭ spună cumŭ se ia acéstă fortereţă. La începutŭ Guido cătă a se sustrage; déră cândŭ 'ĭ promise papa, deplină ertare a tutulorŭ pĕcatelorŭ séle trecute şi viitóre, merse maĭ ântâiu de esamină cetatea şi declară că nu se póte lua de câtŭ prin astuţie. Guido consiliă déră pre Bonifaciu, se promită multŭ şi se ţină puţinŭ, cea ce acesta făcù. Colonna încreḑêndu-se în cuvintele luĭ, predară Penestrinulŭ, pre care Bonifaciu 'lŭ distruse îndată, şi în locu'ĭ fundă uă nouă cetate, pre care o numì Città papale. Colonna vĕḑêndu-se trădaţĭ şi temându-se chiarŭ pentru viuéţia lorŭ, se împrăştiară în tóte ţerile. Unŭ cronicarŭ spune că dupe acésta,

Guido s'arŭ fi îmbolnăvitŭ şi arŭ fi şi muritŭ. Participarea comitelui de Montefeltro la căderea Pènestrinului, se fnndézâ pre mărturia a doui scriitori contimporani: Ferreto din Vincenza şi Fra Francesco Pippino din Bologna. Villani din contră nu spune nimicŭ de acéstă participare de şi face menţiune de luarea Penestrinului şi de trădarea papei Bonifaciu.

(Villani Lib. VIII Cap. 23).

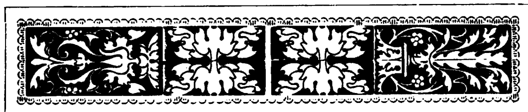
(23). Papa Celestinŭ V care renunţâ a purta cele două cheĭ, simbolulŭ papalităţiĭ.

(24). Franciscŭ de Assisi veni să reclama pre Guido care se făcuse Franciscanŭ, cumŭ am vĕḑutŭ; ênsă unŭ demonŭ 'lŭ disputâ.

(25). Semĕnândŭ discordia între rude şi amicĭ, se încarcă de grele păcate.

Aci se ascunde în acelaşĭ timpŭ unŭ **concetto**: desunindŭ, despărţindŭ de ordinarŭ te descarci de uă greutate; ceştĭ păcătoşĭ ênsă din contră, 'şĭ încarcă prin acésta maĭ multŭ consciinţa.

CÂNTULŬ XXVIII.

A nouă bolgiă, unde suntŭ pedepsițĭ aceĭ ce facŭ scandale, schisme și eresiĭ. Dante află pre Mahometu, pre Ali, pre Petru de Medicina, pre Mosca și pre Bertrand de Born. Acesta, decapitatŭ, 'șĭ ține capulŭ în mână ca o lanternă.

1. Cine arŭ putea chiarŭ în prosă și încă narândŭ de maĭ multe orĭ, se spună pre deplinŭ despre sângele și despre rănile ce vĕḑuĭ eŭ acumŭ?

2. Orĭ-ce limbă de sigurŭ arŭ fi prea slabă din causa graiuluĭ nostru și a mințiĭ, carĭ, spre a coprinde atâtŭ, aŭ puțină capacitate.

1 Chi poria mai pur con parole sciolte
Dicer del sangue e delle piaghe appieno,
Ch' i' ora vidi, per narrar più volte?
2 Ogni lingua per certo verria meno
Per lo nostro sermone o per la mente
Ch' hanno a tanto comprender poco seno.

3. De s'arŭ aduna chiarŭ tótă gintea ce o-dinióră, în fortunata [1]) ţéră a Apulieĭ, [2]) plânse pentru sângele sĕŭ vĕrsatŭ,

4. de Troianĭ, şi în lungulŭ resbelŭ în care se făcu atâtŭ de însemnată prédă de ânele, cumŭ scrie Liviŭ care nu se inşélă; [3])

5. şi toţĭ aceĭ ce simţirâ durerea loviturilorŭ. pentru că se opuseră luĭ Robert Guiscard, [4]) şi aceia ale cărora oseminte se adună încă

6. la Ceperano, [5]) unde fie-care Apulŭ fu mincinosŭ, şi la Tagliacozzo, unde fără arme învinse bĕtrânulŭ Alardŭ; [6])

7. şi unulŭ sĕ 'şĭ arate membrele străpunse. şi altulŭ ciuntite, nu arŭ egala în nimicŭ modulŭ scârbosŭ din a noua bolgiă.

3 Se s'adunasse ancor tutta la gente
Che già in su la fortunàta terra
Di Puglia fu del suo sangue dolente

4 Per li Trojani e per la lunga guerra
Che delle anella fe' si alte spoglie,
Come Livio scrive, che non erra,

5 Con quella che senti di colpi doglie
Per contrastare a Roberto Guiscardo,
E l'altra il cui ossame ancor s'accoglie

6 A Ceperan, là dove fu bugiardo
Ciascun Pugliese, et là da Tagliacozzo
Ove senz' arme vinse il vecchio Alardo ;

7 E qual forato suo membro, e qual mozzo
Mostrasse, d'aequar sarebbe nulla
Al modo della nona bolgia sozzo.

8. Uă butie ce curge prin fundŭ şi dóge, nu este maĭ crepată decum vĕḑui eu unulŭ, spintecatŭ de la bărbiă pĕnĕ acolo pre unde essŭ vênturile.

9. Intre gambe atârnau maţele; se vedeau măruntaele[7]) şi saculŭ scârbosŭ, ce schimbă în scremente cea ce omulŭ inghite.

10. Precândŭ eu pre dênsulŭ ţintiamŭ ochiĭ, mĕ privì şi cu mânile 'şĭ deschise peptulŭ, ḑicêndŭ: «veḑi cum mĕ sfăşiŭ;

11. veḑi câtŭ de schiloditŭ e Mahometŭ. Dinaintea mea merge Ali, plângêndŭ, [8]) cu façia spintecată din bărbiă pênĕ in crescetŭ:

12. şi toţi cei-alţi pre cari 'i veḑi aici, viĭ, fură semĕnători de scandaluri şi schisme, şi de acea suntŭ astŭ-felŭ spintecaţi.

8 Già veggia, per mezzul perdere o lulla,
Com' io vidi un, così non si pertugia,
Rotto dal mento insin dove si trulla.
9 Tra le gambe pendevan le minugia;
La corata pareva e il tristo sacco,
Che merda fa di quel che si trangugia.
10 Mentre che tutto in lui veder m'attacco,
Guardommi, e con le man s'aperse il petto,
Dicendo: «Or vedi come io mi dilacco;
11 Vedi come storpiato è Maometto.
Dinanzi a me s'en va piangendo Alì,
Fesso nel volto dal mento al ciuffetto.
12 E tutti gli altri, che tu vedi quì,
Seminator di scandalo e di scisma
Fur vivi, e però son fessi così.

13. Unŭ diavolŭ e colo năuntru ce crudŭ ne schismatisă [9]), punêndŭ din nou pre fie-care din noĭ sub tăiușulŭ spadei,

14. cândŭ amŭ percursŭ calea dureriĭ; căcĭ rănile se inchidŭ maĭ nainte ca vre-unulŭ se revină dinainte'i.

15. Déră tu cine esci, ce stai gură cască susŭ pre stâncă, spre a intârḑia póte de la pedépsa ce 'ţĭ e hotărită dupe acusările téle?»

16. «Nici mórtea nu l'a ajunsŭ âncă, nici culpa 'lŭ aduce, respunse maestrulŭ meu, spre a fi turmentatŭ; ci ca se'i dau uă deplină cunosciinţă,

17. eu trebue se'lŭ ducŭ, ce suntŭ mortŭ, prin Infernŭ, din cercŭ în cercŭ aici josŭ; și acésta e așia de adevĕratŭ precum è că'ţĭ vorbescŭ.»

13 Un diavolo è quà dietro che ne accisma
Sì crudelmente, al taglio della spada
Rimettendo ciascun di questa risma,
14 Quando avem volta la dolente strada,
Però che le ferite son richiuse
Prima ch' altri dinanzi gli rivada.
15 Ma tu chi se' che in su lo scoglio muse
Forse per indugiar d'ire alla pena
Ch' è giudicata in su le tue accuse?»
16 «Nè morte il giunse ancor, nè colpa il mena,
Rispose il mio maestro, a tormentarlo
Ma, per dar lui esperienza piena,
17 A me che morto son convien menarlo
Per lo inferno quà giù di giro in giro;
E questo è ver così com' io ti parlo.»

18. Maĭ mulțĭ de uă sută fură, cari cândŭ 'lŭ auḑiră, se opriră în grópă a mĕ privi, de mirare uitândŭ martiriulŭ.

19. «Spune déră acum luĭ fra Dolcin [10]), tu ce in scurtŭ póte veị vedea sórele, décă nu voesce in curêndŭ aicĭ se'mĭ urmeze,

20. sẹ se provédă cu merinde, ca néua ce'lŭ va incongiura, se nu dea Novaresilorŭ victoria, ce altŭ-mintrelea nu arŭ fi ușiorŭ de căștigatŭ.»

21. Dupe ce redică unŭ piciorŭ spre a se duce, Mahometŭ 'mĭ ḑise aste cuvente; apoi 'lŭ întinse pre pămêntŭ spre a pleca.

22. Unŭ altulŭ ce avea străpunsŭ gûtlejulŭ, și nasulŭ tăiatŭ pênĕ pre sub sprincene, și nu avea decâtŭ uă urechie singură,

18 Più fur di cento che, quando l'udiro,
S'arrestaron nel fosso a riguardarmi,
Per maraviglia obbliando il martiro.
19 «Or di' a fra Dolcin dunque che s'armi,
Tu che forse vedrai lo sole in breve,
S'egli non vuol qui tosto seguitarmi,
20 Sì di vivanda, che stretta di neve
Non rechi la vittoria al Noarese,
Ch' altrimenti acquistar non saría lieve.»
21 Poi che l'un piè per girsene sospese,
Maometto mi disse esta parola,
Indi a partirsi in terra lo distese.
22 Un' altro che forata avea la gola
E tronco il naso infin sotto le ciglia,
E non avea ma' che un' orecchia sola,

23. ce se oprise privindŭ cu mirare, cu ceĭ-l-alţĭ, naintea celorŭ-alţĭ deschise ţiava[11]) ce pre din afară de tóte părţile era roşie,

24. şi ḑise: «O tu pre care nu te condamnă vre-uă culpă, şi pre care odinióră te amŭ vĕḑutŭ in tiara latină susŭ, décă prea multa'ţĭ asemănare nu mĕ inşélă,

25. reaminteşte-ţi de Petru de Medicina[12]), décă vre-uă-dată te intorcĭ se veḑĭ dulcea câmpiă, ce din Vercelo spre Marcabò declină.[13])

26. Şi celorŭ douĭ maĭ bunĭ din Fano, luĭ messer Guido şi lui Angiolello spune, décă anti-vederea nu e vană aici,

27. că vorŭ fi aruncaţĭ de pre vasulŭ lorŭ, cu uă piatră de gûtŭ aprópe de Cattolica, prin tradarea unuĭ crudŭ tiranŭ.[14])

23 Restato a riguardar per maraviglia
Con gli altri, innanzi agli altri aprì la canna
Ch' era di fuor d'ogni parte vermiglia,
24 E disse: «Tu cui colpa non condanna
E cui io vidi su in terra latina,
Se troppa somiglianza non m'inganna,
25 Rimembriti di Pier da Medicina,
Se mai torni a veder lo dolce piano
Che da Vercelli a Marcabò dichina.
26 E fa saper a' duo miglior di Fano.
A messer Guido e anche ad Angiolello
Che, se l'antiveder qui non è vano,
27 Gittati saran fuor di lor vasello,
E mazzerati presso alla Cattolica,
Per tradimento d'un tiranno fello.

28. Intre insula Cipru și Majorca nu vĕḑù uă crimă maĭ mare Neptunŭ, nicĭ de pirațĭ, nicĭ de ginte argolică.[15])

29. Acelŭ trădătorŭ, ce vede c'unŭ ochiŭ numai,[16]) și ține țéra pre care óre-care ce e aici cu mine n'arŭ fi dorit s'o véḑă vre-uă-dată,

30. 'i va face se vină ca se confere cu dênsulŭ, apoi va face astŭ-felŭ ca contra vêntului din Focara,[17]) se nu mai aibă trebuință de votŭ nicĭ de rugă.»

31. Și eu luĭ: «arată-mĭ și spune-mĭ, de voescĭ ca colo susŭ, de tine se ducŭ scire, cine e acela căruĭ vederea (aceleĭ țerĭ) e amară?»

32. Atuncĭ puse mâna la falca unuia din soțiĭ seĭ, și 'ĭ deschise gura strigêndŭ: «Acesta e aicĭ și nu vorbesce.

28 Tra l'isola di Cipri e di Majolica
Non vide mai si gran fallo Nettuno,
Non da pirati, non da gente argolica.
29 Quel traditor, che vede pur con l'uno,
E tien la terra che tal è qui meco
Vorebbe di vedere esser digiuno,
30 Farà venirli a parlamento seco,
Poi farà si che al vento di Focara
Non farà lor mestier voto nè preco.»
31 Ed io a lui: «Dimostrami e dichiara,
Se vuoi ch' io porti su di te novella.
Chi è colui dalla veduta amara.»
32 Allor pose la mano alla mascella
D'un suo compagno, e la bocca gli aperse,
Gridando: «Questi è desso, e non favella.

33. Acesta, gonitŭ,[18]) năbuşi in Cesare indouiala, afirmândŭ: că pregătitulŭ sufere intârḑiarea totŭ-de-una cu daună.»

34. O câtŭ de spăimântatŭ 'mĭ părú cu limba tăiată în gâtlejŭ, Curione, ce la graiŭ era atâtŭ de indrăsneţŭ!

35. Şi unŭ altulŭ ce avea ambele mânĭ ciuntite, redicândŭ ciumpurile prin aerulŭ negru, aşia că sângele 'i mânjia façia,

36. strigâ: «Reaminteşte-ţĭ şi de Mosca[19]) care vai! ḑise: capŭ are lucrulŭ făcutŭ; cea ce fu reua semêntie pentru gintea toscană.»

37. Şi eu adaugai: «şi mórtea némuluĭ teu,»[20]) de acea versândŭ lacrimĭ peste lacrimĭ, plecâ ca uă fiinţă nebună de durere.

33 Questi, scacciato, il dubitar sommerse
In Cesare, affermando che il fornito
Sempre con danno l'attender sofferse.»
34 Oh quanto mi pareva sbigottito,
Con la lingua tagliata nella strozza,
Curio, che a dir fu così ardito!
35 Ed un ch' avea l'una e l'altra man mozza,
Levando i moncherin per l'aura fosca,
Sì che il sangue facea la faccia sozza,
6 Gridò: «Ricordera' ti anche del Mosca,
Che disse, lasso: capo ha cosa fatta.
Che fu il mal seme per la gente tosca.»
37 Ed io gli aggiunsi: «E morte di tua schiatta,»
Per ch' egli, accumulando duol con duolo,
Sen gio come persona trista e matta.

38. Eu ênsă remăseĭ a privi céta, și vĕḑuĭ unŭ lucru ce'mi arŭ fi frică se narezŭ singurŭ, fără altă probă,

39. décă nu m'arŭ asicura consciința, buna sóță ce pre omŭ incuragiază, cândŭ ea se simte pură.

40. Eu veḑuĭ într'adevĕrŭ, și âncă 'mĭ pare că 'lŭ vĕdŭ, unŭ bustŭ fără capŭ, mergêndŭ, cum mergeaŭ ceĭ-alțĭ din trista turmă.

41. Și capulŭ tăiatŭ era ținutŭ atârnatŭ de pĕrŭ, cu mâna, în formă de lanternă, și acesta ne privea și ḑicea: «Vai mie! »

42. Sie-ensușĭ din sine făcea uă lampă, și erau douĭ în unulŭ și unulŭ în douĭ [21]); cum póte fi? Acela scie ce astŭ-felŭ hotăresce.

38 Ma io rimasi a riguardar lo stuolo,
E vidi cosa ch' io avrei paura,
Senza più prova, di contarla solo,
39 Se non che coscienza mi assicura,
La buona compagnia che l' uom francheggia
Sotto l'osbergo del sentirsi pura.
40 Io vidi certo, ed ancor par ch' io il veggia,
Un busto senza capo andar, si come
Andavan gli altri della trista greggia.
41 E il capo tronco tenea per le chiome
Pésol con mano a guisa di lanterna,
E quel mirava noi, e dicea: «O me!»
42 Di sè faceva a sè stesso lucerna,
Ed eran due in uno, e uno in due;
Com' esser può quei sa che si governa.

43. Cândŭ fu dreptŭ la piciorulŭ punţiĭ, redicâ braţulŭ în susŭ cu capulŭ, spre a apropria de noĭ cuventele séle,

44. carĭ fură: «veḑĭ cruda pedépsă, tu ce suflândŭ, mergĭ a vedea pre morţĭ; veḑĭ décă vre-una e mare ca acésta.

45. Şi ca se duci de mine scire, află că eu suntŭ Bertram de Bornio[22]), ce dete têněruluĭ rege[23]) relele incuragierĭ.

46. Eŭ făcuiŭ pre tată şi fiu intre sine nemicĭ, Achitofel[24]), nu făcù maĭ multŭ din Absalome şi David cu relele luĭ boldurĭ.

47. Pentru că amŭ despărţitŭ fiinţe atâtŭ de legate, eu portŭ nenorocitulŭ! despărţitŭ cerebrulŭ meu de principiulŭ[25]) ce este in acestŭ trunchiu.

Astŭ-felŭ se observă în mine talionulŭ.»[26])

43 Quando diritto a piè del ponte fue,
Levò il braccio alto con tutta la testa
Per appressarne le parole sue.
44 Che furo: «Or vedi la pena molesta,
Tu che, spirando, vai veggendo i morti;
Vedi se alcuna è grande come questa.
45 E perchè tu di me novella porti,
Sappi ch' io son Bertram dal Bornio, quelli
Che diedi al re giovane mai conforti.
46 Io feci il padre e il figlio in sè ribelli,
Achitofel non fe' più d'Ansalone
E di David co' malvagi pungelli.
47 Perch' io partii così giunte persone,
Partito porto il mio cerebro, lasso!
Dal suo principio ch' è in questo troncone;
Così s'osserva in me lo contrapasso.»

NOTE LA CÂNTULŬ XXVIII.

(1). Supusă la schimbările fortuniĭ.

(2). Primele lupte ale Romanilorŭ cu locuitoriĭ din Apulia, se întâmplară sub consulatulŭ luĭ C. Petelius și L. Papirius în anulŭ Romeĭ 429. Titu-Liviu vorbesce âncă lib. XV, de uă victorie repurtată de P. Decius, asupra a două miĭ de locuitorĭ din acéstă provincie.

(3). In bătaia de la Cannea, câștigată de Anibalŭ în alŭ douilea resbelŭ punicŭ, periră optŭ-ḑecĭ de senatorĭ, douĭ questorĭ, două zecĭ și unulŭ de tribunĭ aĭ soldaţilorŭ, maĭ multe persóne consulare, câţĭ-va pretorĭ, câţĭ-va edilĭ, patru-ḑecĭ miĭ de pedestriĭ și două-miĭ-șépte-sute cavalerĭ. Anibalŭ trâmise la Cartagena 3½ modiĭ de ânele, adunate pre câmpulŭ de luptă.

(4). Robert Guiscard fratele luĭ Ricard duce de Normandia, învinse pre Saracinĭ în Sicilia și Apulia.

(5). Istoriciĭ nu suntŭ aicĭ de acordŭ cu Dante; la Ceperano nu fu nicĭ uă luptă; trecerea fu deschisă prin trădarea luĭ Carol de Anjou. Lupta se întâmplâ la Beneventŭ, unde Manfredŭ, regele Apulieĭ 'șĭ perdù și tronŭ și viuéţă.

(6). La bătălia de la Tagliacozzo, câștigată în contra luĭ Conradin, de Carol de Anjou, care détorĭ victoria dispositiunilorŭ consiliate de Alard, cavalerŭ francesŭ, ce se întorcea din pământulŭ sântŭ.

(7). Acéstă descripţiune pare anatomicesce destulŭ de esactă, căcĭ cândŭ 'șĭ închipuesce cineva uă asemene lovitură prin mijloculŭ corpuluĭ, dintre picióre pénă la bărbie susŭ, trebue atuncĭ ca:

a. matele cele subţirĭ ţinute de mesanteră, adecă de uă membrană încreţită a măruntaelorŭ, se cadă pre dinainte și se atârne pre cópse, pre cândŭ bășica și rectum vorŭ fi spintecaţĭ.

b. se vorŭ vedea în cavitatea thoracică, la stânga, neatinşĭ, plomânulŭ şi anima pre carĭ Dante 'l desémnă cu numele de «corata.»

c. şi in cavitatea abdominală, diaphragma, adecă muschiulŭ latŭ şi subţire care desparte peptulŭ de pântece, şi ficatulŭ. se vorŭ vedea spintecaţĭ, la stânga ensă stomaculŭ şi la drépta caecum remânŭ neatinşĭ. Pre unulŭ din acestia trebue se ni'lŭ imaginămŭ «saculŭ scârbosŭ» şi unŭ admiratorŭ alŭ luĭ Dante, ce arŭ vedea într'ênsulŭ şi pre anatomistŭ, s'arŭ declara pentru celŭ din urmă (caecum) unde într'adevĕrŭ începe formarea scrementelorŭ.

(8). Ali, nepotulŭ luĭ Mahometŭ. Elŭ fu capulŭ secteĭ cunoscute sub numele de Şiiţĭ, contrarie Suniţilorŭ.

(9). Conservămŭ acestŭ cuvêntŭ pitorescŭ creatŭ de Dante, spre a depinge pedépsa autorilorŭ de schisme. Se scie că cuvêntulŭ schismă însemnéză divisiune, separaţiune.

(10). Pre Dolcino Tornielli din Novara, 'lŭ chiemaŭ frate deşi nu primise sântele darurĭ. Discipolulŭ luĭ Gerard Segarelli, şi dupe mórtea acestuia ce fu arsŭ de viu în 1296, capulŭ secteĭ care se numia fraţiĭ apostolicĭ, elŭ se numi apostolŭ şi profetŭ trâmisŭ de Dumnezeŭ, şi predică caritatea crestină şi comunitatea bunurilorŭ şi femeilorŭ. Uă mulţime de bărbaţĭ şi femeĭ se uniră cu elŭ. Persecutatŭ, se refugiă pre unŭ munte naltŭ situatŭ între Vercello şi Novara. Papa Clementiu V, publică uă cruciată în contra luĭ. Fra Dolcin. fu silitŭ sĕ se predea cu aĭ seĭ, fiindŭ impresuratŭ de néuă şi lipsindu'ĭ nutrimentele. Elŭ fu arsŭ de viu în Novara cu maĭ mulţĭ, la 2 Iunie 1307.

(11). Ţiava gŭtuluĭ, sângerândă pre din afară.

(12). Petru de Medicina, din familia Cattani de Medicina, burgŭ, aprópe de Bolonia, semănă discordiĭ între concetăţeniĭ seĭ, şi în particularŭ între Guido Polenta, domnulŭ Ravennei şi Malatestina din Rimini.

(13). Lombardia, care din districtulŭ Vercceluluĭ merge înclinânduse maĭ multŭ de douĕ-sute-miĭ de mile, pênĕ la Marcabò, castelŭ ziditŭ pre teritoriulŭ Ravonneĭ lângă gurile Paduluĭ, şi distrusŭ de Ramberto Polentano la 1308.

(14). Cuido del Cassero şi Angiolello de Cagnano, principaliĭ cetăţenĭ din Fano, cetate pre Adriatica, fură invitaţĭ de Malatesta de Rimini, se confere cu elŭ la Cattolica, burgŭ pre Adriatica înre Rimini şi Pesaro. Acesta dorindŭ se posédă Fano, 'ĭ prinsă şi 'ĭ inecă în mare.

(15). Gintea argolică suntŭ Grecii. Majolica este Majorca. Cipru este insula cea mai orientală, Majorca cea mai occidentală a Mediteranei.

(16). Malatesta era chiorŭ d'unŭ ochiŭ.

(17). Focara este unŭ munte fórte înaltŭ, lângă Cattolica, de unde se redică nisce vênturi atâtŭ de impetuóse că suntŭ adesea pentru marinari uă ocasiune de voturi și rugăciuni.

(18). Curione, gonitŭ din Roma, veni naintea lui Cesare la Rimini, și 'lŭ escită se mérgă fără întârziere, în contra republicei. Versulŭ lui Lucaniu în Pharsală este: **Tolle moras, semper nocuit tardare paratis.**

(19). Mosca de' Lamberti, reamintesce proverbulŭ: **capo ha cosa fatta**, adecă omoriți și lucrulŭ va fi sfârșitŭ, Amideilorŭ, Ubertilorŭ și altora, cari căutaŭ a'și resbuna de unŭ ultragiŭ, ce le făcuse Messer Buondelmonte de Buondelmonti, nobilŭ cetățianŭ florentinŭ. Acesta rupsese unŭ angagiamentŭ matrimonialŭ cu uă fétă a Amideilorŭ. Consiliulŭ lui Mosca fu urmatŭ și Buondelmonte fu ucisŭ. Acestŭ tristŭ evenimentŭ se întâmplă în 1215 și fù în Toscana semenția discordiilorŭ ce desolară Florența împărțită între Guelfi și Gibelini.

(20). Lamberti, familiă din care era și Mosca, fură goniții din Florența în 1258. De la 1266 istoria nu mai vorbesce de dênșii. Acestŭ faptŭ, precumŭ și cuventele lui Dante («și mórtea némului teŭ») dă sĕ se crédă că una din consecințele resbelelorŭ civile din Florența, fu extincțiunea acestei familii.

(21). Doui în unulŭ căci cele douĕ părți separate făceaŭ unŭ singurŭ omŭ; unulŭ în doui, pentru că acestŭ omŭ era separatŭ în douĕ părți.

(22). Bertrand de Born vicomte de Hautefort, trubadurŭ celebru și soldatŭ renumitŭ. Elŭ ațîță în 1185 pre tênĕrulŭ Enric sĕ se rescóle în contra tatălui seŭ Enric II. rege alŭ Angliei.

(23). Acestŭ textŭ este contestatŭ. Se pare că în tóte manuscriptele vechi e scrisŭ **re Giovanni**, regele Iónŭ, éră nu **re giovane** tênĕrulŭ rege. Ginguené este care a introdusŭ acestŭ din urmă modŭ. Intr'adevĕrŭ décă citesce cineva regele Iónŭ, se presupune că Dante face mai multe greșeli: ântâiŭ în contra istoriei: Bertrand de Born nu ațîță pre regele Ionŭ ci pre Enric; apoi contra lui Bertrand de Born ênsuși, care în poesiile séle nu vorbesce de **regele Iónŭ** ci de **tênĕrulŭ rege, lo rey joves**; în fine, contra cu

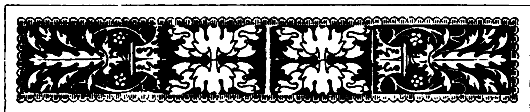
nosciințelorŭ séle în limba provențală, căcĭ în acestŭ casŭ elŭ arŭ fi credutŭ că **lo rey Joves**, însemnédă regele Iònŭ, afară numaĭ décă, spre a'lŭ feri de acéstă imputare, nu se admite că a cetitŭ într'unŭ modŭ imperfectŭ pre Bertrand de Born. Acestŭ cuvêntŭ face să se crédă că **Giovanni** în locŭ de **giovane** este uă fórte vechie greșélă, détorită primuluĭ copistŭ.

(24). Achitofel, consiliarulŭ regeluĭ Davidŭ, fu autorulŭ revolteĭ luĭ Absalone.

(25). De mĕduva din șirulŭ spinăriĭ. Décă Dante arŭ fi trăitŭ uă sută de lustri maĭ târdiŭ, s'arŭ crede că a auditŭ conferințele phrenologuluĭ Gall, căcĭ décă numesce elŭ aicĭ mĕduva spinală, ce se află năuntrulŭ colóneĭ vertebrale a torsuluĭ, rădăcina, germenulŭ (principio) creeruluĭ, e de acordŭ cu scóla luĭ Gall care privesce creerulŭ ca cea maĭ perfectă desvoltare a mĕduveĭ spinale. Adevĕrulŭ acesteĭ asertiunĭ depinde déră, de sensulŭ în care va fi pronunțată; cugetă cineva la uă crescere a creeruluĭ din mĕduva spinală, atuncĭ ea e falșă; consideră din contră, creerulŭ și mĕduva ca unŭ totŭ, ca lanțulŭ centralŭ de ganglione ală sistemuluĭ nervosŭ superiorŭ, și vede în creerŭ cea maĭ desvoltată parte a totuluĭ, atuncĭ este cu totulŭ adevĕrată.

(26). Legea talionuluĭ.

CĂNTULŬ XXIX.

A zecea bolgiă unde suntŭ pedepsițĭ șarlatanĭĭ și falșificatoriĭ. Griffolin din Arozzo și Capocchio din Sienna. Eĭ suntŭ acoperițĭ cu lepră.

1. Numeróse ginte și rănile diverse 'mĭ îmbătaseră atâtŭ ochiĭ, că doriamŭ se mĕ oprescŭ a plânge.

2. Déră Virgiliu 'mĭ ḑise: «La ce cațĭ óre? pentru ce vederea tea atâta se ținteșce colo josŭ printre umbrele triste și mutilate.

1 La molta gente e le diverse piaghe
Avean le luci mie si inebriate,
Che dello stare a piangere eran vaghe;
2 Ma Virgilio mi disse: «Che pur guate?
Perchè la vista tua pur si soffolge
Laggiù tra l' ombre triste smozzicate?

3. Tu n'aĭ făcutŭ astŭ-felŭ în cele-l'alte bolgiĭ, de credĭ se le numerĭ, cugetă că acéstă vale douĕ-deci și douĕ mile se 'nvêrtesce;[1])

4. și luna gia e sub piciórele nóstre;[2]) timpulŭ ce ne este datŭ, e scurtŭ de acumŭ nainte, și altele suntŭ încă de vĕdutŭ ce tu nu vezĭ.»

5. «Décă aĭ fi luatŭ séma, respunseĭ eŭ îndată, la causa pentru ce eŭ priviamŭ, 'mĭ aĭ fi permisŭ se mĕ oprescŭ maĭ multŭ.»

6. Intr'acestea plecâ călăusa, și eu 'ĭ mergeamŭ în urmă, respundindu'ĭ și adăugândŭ: «năuntrulŭ aceleĭ caverne

7. unde eu atâtŭ 'mĭ țintiamŭ ochiĭ, credŭ că unŭ spiritŭ din sângele meu plânge culpa ce atâtŭ 'lŭ costă acolo josŭ.»

3 Tu non hai fatto sì all' altre bolge;
Pensa, se tu annoverar le credi,
Che miglia ventiduo la valle volge.
4 E già la luna è sotto i nostri piedi;
Lo tempo è poco omai che n' è concesso,
Ed altro è da veder che tu non vedi.»
5 «Se tu avessi, rispos' io appresso,
Atteso alla cagion perch' io guardava.
Forse m' avresti ancor lo star dimesso.»
6 Parte sen gia, ed io retro gli andava,
Lo duca, gia facendo la riposta
E soggiungendo: «Dentro a quella cava
7 Dov' io teneva gli occhi sì a posta,
Credo che un spirto del mio sangue pianga
La colpa che là giù cotanta costa.»

8. Atuncĭ dise maestrulŭ: «nu'ţĭ turmenta gândulŭ de acum nainte cu elŭ; ia séma la altŭ-ceva şi elŭ remână aci;

9. căcĭ la piciorulŭ puntiţeĭ 'lŭ vĕduĭ arătându-te şi amenintându-te cu degetulŭ, şi audiĭ numindu-lŭ Geri del Bel. [3])

10. Tu eraĭ atuncĭ cu totulŭ ocupatŭ de acela ce odinióră ţinù Altaforte [4]), că nu cătaşĭ într'acolo, şi aşia elŭ plecâ.»

11. «O călăusa mea, disei eu, violenta mórte ce nu'ĭ e âncă resbunată de ver-unulŭ ce e părtaşŭ alŭ ruşinei, [5])

12. 'lŭ făcù mâniosŭ; de acea plecâ fără a'mĭ vorbi, cumŭ credŭ eŭ; şi acésta m'a miscatŭ maĭ multŭ pentru elŭ.»

8 Allor disse il maestro: «Non si franga
Lo tuo pensier da qui innanzi sovr' ello;
Attendi ad altro, ed ei là si rimanga.

9 Ch' io vidi lui a piè del ponticello
Mostrarti e minacciar forte col dito,
Ed udil nominar Geri del Bello.

10 Tu eri allor sì del tutto impedito
Sovra colui che già tenne Altaforte,
Che non guardasti in la sì fù partito.»

11 «O duca mio, la violenta morte
Che non gli è vendicata ancor, diss' io,
Per alcun che dell' onta sia consorte,

12 Fece lui disdegnoso; ond' ei sen gio
Senza parlarmi, sì come' io stimo;
Ed in ciò m' ha e' fatto a sè più pio.»

13. Astŭ-felŭ vorbiamŭ pênă la primulŭ locŭ de unde de pre stâncă s'arŭ arăta cea-l-altă vale pênĕ în fundŭ, de arŭ fi maĭ multă lumină.

14. Cândŭ furămŭ deasupra ultimuluĭ claustru alŭ Malebolgei, așia că converșiĭ sei puteau se se arăte vederiĭ nóstre,

15. plângerĭ diverse mĕ săgetară, ce aveau săgețile ferecate de pietate: de acea eu cu mânile 'mĭ acoperiĭ urechile.

16. Precum arŭ fi durerea, décă din spitalele Valdichianei[6]) între juniu și septembre, și din Maremma și din Sardinia s'arŭ aduna

17. tóte bólele impreună într'uă grópă; așia era aci, și uă atare putóre eșia, cum esse din putrezite membre.

13 Cosi parlammo insino al loco primo
Che dello scoglio l' altra valle mostra.
Se più lume vi fosse, tutto ad imo.
14 Quando noi fummo in su l' ultima chiostra
Di Malebolge, sì che i suoi conversi
Potean parere alla veduta nostra,
15 Lamenti saettaron me diversi
Che di pietà ferrati avean gli strali;
Ond' io gli orecchi con le man copersi.
16 Qual dolor fora, se degli spedali
Di Valdichiana tra il luglio e il settembre,
E di Maremma e di Sardigna i mali
17 Fossero in una fossa tutti insembre;
Tal era quivi, e tal puzzo n' usciva,
Qual suole uscir delle marcite membre.

18. Noĭ descinserămŭ pre ultima margine a lungeĭ stâncĭ, din noŭ la mâna stângă[7]), şi atuncĭ vederea 'mĭ fu maĭ viuă

19. josŭ către fundŭ, unde serva naltuluĭ Domnŭ, justiţia ce nu greşesce, pedepsesce pre falsificatoriĭ pre carĭ 'ĭ înregistră[8]).

20. Nu credŭ că fu maĭ mare durere cândŭ se vĕḑù în Egina[9]) totŭ poporulŭ infirmŭ, cândŭ aerulŭ fu atâtŭ de plinŭ de rĕutate,

21. că animalele pênĕ la miculŭ verme, periră tóte, şi că apoĭ antica ginte, dupe cumŭ afirmă poeţiĭ,

22. se reproduse din sementia de furnicĭ, pre câtŭ era de vĕḑutŭ prin valea întunecósă, lângeḑêndŭ, spiritele în diverse grămeḑĭ.

18 **Noi discendemmo in su l' ultima riva**
Del lungo scoglio, pur da man sinistra,
Ed allor fu la mia vista più viva
19 **Giù ver lo fondo, dove la ministra**
Dell' alto sire, infallibil giustizia,
Punisce i falsator che qui registra.
20 **Non credo che a veder maggior tristizia**
Fosse in Egina il popol tutto infermo,
Quando fu l'aer si pien di malizia,
21 **Che gli animali infino al picciol vermo**
Cascaron tutti, e poi le genti antiche,
Secondo che i poeti hanno per fermo,
22 **Si ristorar di seme di formiche,**
Ch' era a veder per quella oscura valle
Languir gli spirti per diverse biche.

23. Atare pre burtă, atare pre spinarea unuĭ altuia zăcea, şi atare se târá pre mânĭ şi pre picióre pre trista cale.

24. Mergeamŭ pasŭ cu pasŭ fără a vorbi. privindŭ şi ascultândŭ pre bolnaviĭ ce nu'şĭ puteaŭ redica corpurile.

25. Vĕḑuĭ douĭ stândŭ reḑimaţĭ unulŭ de altulŭ, cum spre a se încălḑi se réḑimă tighaia de tighae, din capŭ pênĕ în picióre de lepră acoperiţĭ.

26. Şi n'amŭ vĕḑutŭ vre-uă-dată vre-unŭ feciorŭ aşteptatŭ de Domnulŭ seŭ, nicĭ pre acelŭ ce de nevoie veghiaḑă, mânuindŭ ţiesala,

27. maĭ iute de cum mişca fie-care ascuţişulŭ unghiilorŭ pre sine de marea mâncărime, ce n'are ajutorŭ.

23 Qual sovra il ventre e qual sovra le spalle
L'un dell'atro giacea, equal carpone
Si transmutava per lo tristo calle.
24 Passo passo andavam senza sermone,
Guardando ed ascoltando gli ammalati
Che non potean levar le lor persone.
25 Io vidi duo sedere a sè poggiati,
Come a scaldar si poggia tegghia a tegghia,
Dal capo al piè di schianze maculati.
26 E non vidi giammai menare stregghia
Da ragazzo aspettato dal signorso,
Nè da colui che mal volentier vegghia,
27 Come ciascun menava spesso il morso
Dell'unghie sovra sè per la gran rabbia
Del pizzicor, che non ha più soccorso.

28. Și unghiile trăgeaŭ în josŭ lepra, precumŭ cuțitulŭ solḑiĭ scaruluĭ,[10]) saŭ vre-unuĭ altŭ pesce ce 'ĭ arŭ avea maĭ marĭ.

29. «O tu ce cu degetele te rupĭ, începù călăusa mea către unulŭ din eĭ, și ce câte-uădată din ele facĭ clesce,

30. spune-mĭ de vre-unulŭ e Latinŭ printre acestia ce suntŭ aicĭ năuntru, și unghiile pentru totŭ-de-una se'țĭ fie de ajunsŭ la asemene abóre!»

31. «Latinĭ suntemŭ noĭ, pre carĭ tu ne veḑĭ așia de stricațĭ, aicĭ amêndouĭ, respunse unulŭ plângêndŭ; déră tu cine escĭ, ce de noĭ întrebĭ?»

32. Și călăusa ḑise: «eŭ suntŭ unulŭ ce descindŭ cu acestŭ viu josŭ din stâncă în stâncă, ca sĕ 'ĭ arătŭ Infernulŭ.»

28 E si traevan giù l'unghie la scabbia,
Come coltel di scardova le scaglie,
O d'altro pesce che più large l'abbia.

29 «O tu che con le dita ti dismaglie,
Cominciò il duca mio a un di loro,
E che fai d'esse talvolta tenaglie,

30 Dinne se alcun Latino è tra costoro
Che son quinc' entro, se l'unghia ti basti
Eternalmente a cotesto lavoro.»

31 «Latin sem noi, che tu vedi sì guasti
Qui ambedue, rispose l'un piangendo;
Ma tu chi se', che di noi dimandasti?»

32 E il duca disse: «Io son un che discendo
Con questo vivo giu di balzo in balzo,
E si mostrar l'inferno a lui intendo.»

33. Atuncĭ se rupse comunulŭ rédimŭ, şĭ tremurândŭ, fie-care către mine se întórse, cu ceĭ l'alţĭ ce'lŭ audiră prin resunetŭ.

34. Bunulŭ maestru de mine se apropiâ de totŭ dicêndŭ: «spune-le ce voescĭ;» şi eŭ începuĭ îndată ce elŭ se întórse:

35. «Nu sbóre memoria vóstră în prima lume din mintea ómenilorŭ, ci sub mulţĭ sorĭ se viuede!

36. Spuneţi-mĭ cine sunteţĭ şi din ce ginte; a vóstră pedépsă urîtă şi scârbósă se nu vĕ spăimânte a vĕ descoperi mie.»

37. «Eu fuĭ din Arezzo, şi Albero din Sienna, respunse unulŭ,[11]) puse se mĕ arunce în focŭ; déră cea pentru ce muriĭ, nu mĕ aduce aicĭ.

33 Allor si ruppe lo comun rincalzo,
E tremando ciascuno a me si volse
Con altri che l'udiron di rimbalzo.
34 Lo buon maestro a me tutto s'acolse,
Dicendo: «Di' a lor ciò che tu vuoli.»
Ed io incominciai, poscia ch' ei volse:
35 «Se la vostra memoria non s'imboli
Nel primo mondo dall' umane menti,
Ma s' ella viva sotto molti soli.
36 Ditemi chi voi siete e di che genti;
La vostra sconcia e fastidiosa pena
Di palesarvi a me non si spaventi.»
37 «Io fui d'Arezzo; ed Albero da Siena,
Rispose l'un, mi fe' mettere al foco;
Ma quel perch' io morii qui non mi mena.

38. Adevĕrŭ e că luĭ, ḑiseĭ în glumă vorbindŭ: aşŭ putea se mĕ redicŭ în aerŭ în sborŭ; şi elŭ ce avea curiositate şi puţină minte,

39. vrù sĕ'ĭ arătŭ arta, şi numaĭ pentru că nu'lŭ făcuĭ Dedalŭ, puse sĕ mĕ ardă prin acelŭ ce 'lŭ avea ca fiŭ.

40. Ensă în ultima din bolgiile cele ḑece, pentru alchimia ce practicaĭ în lume, mĕ condamnâ Minos, căruĭ nu e permisŭ sĕ greşéscă.»

41. Şi eŭ ḑiseĭ Poetuluĭ: «fu óre vre-uă-dată ginte maĭ vanitósă de câtŭ cea din Sienna,? de sigurŭ nicĭ chiarŭ francesa nu e atâtŭ.»[12])

42. De acea celŭ altŭ leprosŭ ce m'auḑì, respunse cuvêntuluĭ meŭ: «scóte pre Stricca ce sciù se'şĭ tempereḑe cheltuelile;[13])

38 Ver è ch' io dissi a lui, parlando a gioco,
Io mi saprei levar per l'aere a volo:
E quei che avea vaghezza e senno poco,
39 Volle ch' io gli mostrassi l'arte; e solo
Perch' io nol feci Dedalo, mi fece
Ardere a tal che l'avea per figliuolo.
40 Ma nell'ultima bolgia delle diece
Me per l'alchimia che nel mondo usai,
Dannò Minos, a cui fallar non lece.»
41 Ed io dissi al poeta: «Or fu giammai
Gente si vana come la sanese?
Certo non la francesca sì d' assai.»
42 Onde l'altro lebbroso che m'intese
Rispose al detto mio: «Trammene Stricca,
Che seppe far le temperate spese,

43. şi pre Nicola[14]), care celŭ d'ântâiŭ descoperi preţiosulŭ usŭ alŭ cuişórei în grădina unde asemenea sĕmênţă se prinde lesne.

44. Şi scóte céta[15]) în care Caccia d'Asciano[16]) 'şĭ perdù via şi pădurea cea mare, şi unde Abagliato arătâ câtă minte are.

45. Déră ca sĕ afli cine atâtŭ te sprijinesce în contra Sienesilorŭ, ascute către mine ochiulŭ, aşia ca façia mea sĕ'ţĭ respundă bine;

46. veĭ vedea că eŭ suntŭ umbra luĭ Capocchio[17]), care falsificaĭ metale prin alchimie, căcĭ décă te recunoscŭ, trebue sĕ'ţĭ reamintescĭ ce bună maimuţă a naturiĭ fuseĭ.»

43 E Niccolò, che la costuma ricca
Del garofano prima discoperse
Nell' orto dove tal seme s' appicca;
44 E tranne la brigata in che disperse
Caccia d'Ascian la vigna e la gran fronda,
E l'Abbagliato il suo senno proferse.
45 Ma perchè sappi chi si te seconda
Crntra i Sanesi, aguzza ver me l' occhio
Sì che la faccia mia ben ti risponda;
46 Sí vedrai ch' io son l' ombra di Capocchio,
Che falsai li metalli con alchimia,
E ten dee ricordar, se bon t' adocchio,
Com' io fui di natura buona scimia.»

NOTE LA CĂNTULŬ XXIX.

(1). De aicĭ începe Dante să determine dimensiunea bolgieĭ, așia că mărimea eĭ și a puțuluĭ, se potŭ calcula aprópe cu certitudine.

(2). Dante presupune că a intratŭ în infernŭ în séra Vinereĭ marĭ, care în anulŭ 1300 cădù la 10 Apriliu, maĭ presupune âncă că nu se póte oprĭ în infernŭ maĭ multŭ decumŭ a statŭ Cristŭ, adecă din momentulŭ ce a espiratŭ, pênĕ la miezulŭ nopțiĭ a sâmbeteĭ următóre. Nóptea Vineriĭ déră aŭ întrebuințat'o pênĕ în cântulŭ XX; din cântulŭ XXI pênĕ la alŭ XXIX-lea, timpulŭ ce'lŭ întrebuințéză, e de diminéța pênĕ la amiadĭ, și pentru că 'ĭ remâne âncă de vĕdutŭ a decea bolgiă și alŭ noulea cercŭ, care conține alte patru cercurĭ maĭ micĭ, e învederatŭ că timpulŭ ce remâne, e scurtŭ în comparațiune, cu marele spațiu ce are se visiteze.

(3). Geri del Bello fu fratele luĭ Cione Alighieri, rudă cu Dante. Geri din natura sea gâlcevitorŭ și rĕutăciosŭ, fusese omorîtŭ de unŭ Sacchetti. Acéstă morte remase nerăsbunată în timpŭ de treĭdecĭ de anĭ. Déră dupe acestŭ timpŭ, acestŭ Cione chiarŭ, omor pre unŭ Sacchetti dinaintea caseĭ séle. . . Ce moravurĭ, observă Artaud de Montor, ce timpurĭ ca acelea cândŭ justiția nu pedepsea asemene crime, și cândŭ era permisŭ cetățenilorŭ sĕ'șĭ facă singurĭ rĕsbunarea!

(4). Bertrand de Born, vedĭ cântulŭ precedentŭ.

(5). Cum se vede, Dante era de părerea acelora carĭ credeaŭ, că uă familie era desonorată, cândŭ nu resbuna omorŭ prin omorŭ.

(6). Valdichiana numită astŭ-felŭ din causa Chianeĭ ce trece printr'ênsa, este partea Toscaneĭ ce se întinde între Arezzo, Cortone, Chiusi și Montepulciano. Frigurile paludeene facŭ aicĭ multe victime către finele vereĭ, precumŭ și în Maremmă, care se prelungesce de la Pisa la Sienna, și într'uă parte a Sardinieĭ. In Valdichiana pre timpulŭ luĭ Dante era unŭ spitalŭ la Altopasso.

(7). Cumŭ aŭ mersŭ și în bolgia treia.

(8). Pre carĭ 'ĭ a notatŭ degia în lume. Alchimistiĭ și falsificatoriĭ de monetă.

(9). Mică insulă în vecinătatea Peloponesuluĭ. In timpulŭ luĭ Eacŭ fiulŭ luĭ Jupiter, uă ciumă ocasionată de infecțiunea aeruluĭ, seceră pre toțĭ locuitoriĭ și pre tóte animalele. Dupe fabulă, Joe la rugăciunea luĭ Eacŭ, repopulă acestă insulă cu furnicĭ, carĭ se schimbară în ómenĭ: acestĭ ómenĭ fură numițĭ Mirmidonĭ. (de la Myrmex, furnică.) Veḑĭ Metamorfosele luĭ Ovid Cartea VII.

(10). Scarulŭ este unŭ pesce de mare, cunoscutŭ de ceĭ vechĭ, și căruia 'ĭ atribuiaŭ facultatea de a rumega. Naturaliștiĭ daŭ azĭ numele acesta, unuĭ genŭ de pescĭ carĭ aŭ fălcĭ late, asemenea unuĭ ciocŭ de papagalŭ.

(11). Umbra care vorbesce, este Griffolin din Arezzo, mare alchimistŭ. Griffolin spuse luĭ Albertŭ, fiulŭ episcopuluĭ de Sienna. că era lesne sĕ învețe cineva a sbura în aerŭ. Albertŭ avù simplitatea de a'lŭ crede; ênsă Griffolin neputêndŭ, cum spune elŭ, se facă din Albertŭ unŭ noŭ Dedalŭ, fu acusatŭ naintea episcopuluĭ ca exorcistŭ și condamnatŭ se fie arsŭ de viu.

(12). Cea ce se înțelege prin vanitatea acésta, se vede în versurile de maĭ la vale. Boccacio se esprimă astŭ-felŭ asupra acestuĭ pasagiŭ: «Tótă lumea scie că nu e uă altă ginte maĭ vani-«tósă de câtŭ Francesiĭ; căcĭ eĭ suntŭ născocitoriĭ tutorŭ modelorŭ «corumpĕtóre, din vanitate și din lipsă de tărie în virtute. De acea «scrie autorulŭ nostru de Sienesĭ astŭ-felŭ, comparându'ĭ cu Fran-«cesiĭ; căcĭ Polycrate spune că Sienesiĭ se tragŭ din Francesĭ și «că acestia aŭ fundatŭ Sienna.» Probabilŭ că acéstă părere se basézá pre confundarea Sinigalieĭ (Sena Gallica) care într'adevĕrŭ e fundată de Galli, cu Sienna.

(13). Acestea suntŭ ḑise în ironie. Stricca era unŭ Sienesŭ nebunŭ ce se ruină prin cheltuelĭ nesocotite.

(14). Nicolò Bonsignori (cum 'lŭ numescŭ în unanimitate ceĭ maĭ vechĭ comentatorĭ) fu primulŭ care învĕță arta de a se frige

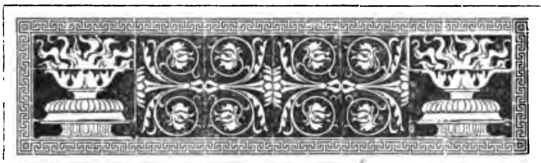
fasanil și claponil, cu cărbunl de cuișóre (acésta este cea ce se numesce **la costuma ricca**). Giacopo di Dante ênsă, spune în nota sea la Infernŭ, că Nicolò aduse din Francia, obiceiulŭ de a ține la spate unŭ servitorŭ cu cuișóre câtŭ durézá prânḑulŭ, probabilŭ spre a rĕspândi unŭ mirosŭ plăcutŭ. Multe asemenea obiceiurĭ lussóse eraŭ la modă în Sienna; se spune de esemplu că se puneaŭ fiorinĭ în vre-uă bucată delicată, apoĭ că se lingeaŭ și la urmă se aruncaŭ. De acea numesce Dante pre Sienna, uă grădină unde asemenea semênță se prinde lesne.

(15). Acésta era uă asociațiune numită godericia ce se formase la Sienna între douĭ-spre-ḑece tinerĭ avuțĭ, carĭ voiră a speria lumea prin luxulŭ și traiulŭ lorŭ. Eĭ depuseră fie-care 18000 de fiorinĭ de aurŭ, construiră unŭ palatŭ somptuosŭ, unde fie-care 'șĭ avea camera sea. De douĕ orĭ pre sĕptĕmână asociațiĭ, se adunaŭ la uă mésă somptuosŭ servită. Asociațiunea acésta nu dură de câtŭ ḑece lunĭ, și membriĭ sei ruinațĭ, deveniră batjocura orașuluĭ.

(16). Caccia d'Ascian ce aparținea acelei asociațiunĭ, 'șĭ perdù totŭ ce posedá, și Abagliato care nu avea banĭ, 'șĭ perdù mintea în născocirea de nouĭ nebuniĭ.

(17). Capocchio cunoscù pre Dante, cu care studiă sciințele naturale. Elŭ fu arsŭ ca alchimistŭ la Sienna. Comentatoriĭ ḑicŭ că era dibaciŭ în a contraface orĭ ce și pre orĭ-cine.

CÂNTULŬ XXX.

Continuarea bolgiĭ a zecea. Pedèpsa a treĭ felurĭ de falsificatorĭ. Gianni, Schicchi. Florentinŭ, dibaciŭ în a imita vocea altora, dictà unŭ testamentŭ falșŭ; Myrrha, fiica luĭ Cynirŭ regele Ciprulul. Cérta între maestrulŭ Adam, falsificatorŭ de metale și Sinone, pre care Dante 'lŭ numesce Greculŭ din Troia.

1. In timpulŭ cândŭ Iunone era întăritată, din causa Semeliĭ[1]) în contra sângeluĭ tebanŭ, cum de maĭ multe orĭ arătâ,

2. Adamante devenì atâtŭ de nebunŭ, că vĕḑêndŭ pre soția sea cu douĭ copiĭ mergêndŭ încărcată pre fie-care brațiu

1 Nel tempo che Giunone era crucciata
Per Semelè contra il sangue tebano,
Come mostrò una ed altra fiata,
2 Atamante divenne tanto insano,
Che veggendo la moglie con duo figli
Andar carcata da ciascuna mano,

3. strigâ: «se întindemŭ lațele ca se prindŭ pre leóica cu leonașiĭ eĭ la trecere:» apoĭ întinse impiile ghiare și

4. apucândŭ pre unulŭ ce se numia Learcŭ, 'lŭ învêrti și 'lŭ sfărâmâ de uă piatră, și ea cu celŭ altŭ încărcată, se înecâ.

5. Și cândŭ fortuna abătù mândria Troianilorŭ, carĭ cutezaŭ totŭ, așia că cu regatulŭ fu desființatŭ și regele;

6. Ecuba tristă, miseră și captivă, îndată ce vĕḑù pre Polissena mórtă și cu Polidorŭ alŭ seŭ pre țermulŭ

7. măriĭ, avù durerósa întâlnire[2]), nebunindŭ lătrâ ca câniĭ; atâtŭ durerea 'ĭ sdruncinâ mintea.

3 Gridò: «Tendiam le reti, sì ch' io pigli
La lionessa e i lioncini al varco;»
E poi distese i dispietati artigli,
4 Prendendo l'un che avea nome Learco,
E rotollo, e percosselo ad un sasso;
E quella s' annegò con l' altro carco.
5 E quando la fortuna volse in basso
L' altezza de' Trojan che tutto ardiva,
Sì che insieme col regno il re fu casso,
6 Ecuba trista, misera e cattiva,
Poscia che vide Polissena morta,
E del suo Polidoro in su la riva
7 Del mar si fu la dolorosa accorta,
Forsennata latrò sì come cane;
Tanto il dolor le fe' la mente torta.

8. Ensă nicĭ furiile din Teba, nicĭ cele troiane, nu se vĕḑură vre-uă-dată atâtŭ de crude în a tortura animale, nicĭ chiarŭ membre omenescĭ,

9. precumŭ vĕḑuĭ eŭ douĕ umbre sérbăde şi góle, carĭ muşcânduse, alergaŭ precum porculŭ cândŭ scapă din coteţŭ.

10. Una se aruncâ pre Capocchio, şi în nodulŭ gûtuluĭ 'şĭ înfipse denţiĭ, şi trăgêndu'lŭ, 'lŭ făcea sĕ se frece cu vintrele de pămêntŭ.

11. Şi Aretinulŭ[3]) ce rĕmase tremurândŭ 'mĭ ḑise: «acea iasmă[4]) e Gianni Schicchi[5]), ce merge furiosŭ vătămândŭ astŭ-felŭ pre ceĭ l'alţĭ.»

12. «O! 'ĭ ḑiseĭ eŭ, décă celŭ-altŭ nu'ţĭ înfige dinţiĭ în spate, se nu'ţĭ fie cu greŭ a spune cine e, maĭ nainte de a se depărta de aci.»

8 Ma nè di Tebe furie nè trojane
Si vider mailin alcun tanto crude,
Non punger bestie, non che membra umane,
9 Quant' io vidi in due ombre smorte et nude,
Che mordendo correvan di quel modo
Che il porco quando del porcil si schiude.
10 L'una giunse a Capocchio, e in sul nodo
Del collo l'assannò sì che, tirando.
Grattar fece il ventre al fondo sodo.
11 E l'Aretin, che rimase tremando,
Mi disse: «Quel folletto è Gianni Schicchi,
E va rabbioso altrui così conciando.»
12 «Oh, diss' io lui, se l'altro non ti ficchi
Li denti addosso, non ti sia fatica
A dir chi è, pria che di quì si spicchi.»

13. Și elŭ mie: «acela este sufletulŭ anticŭ alŭ sceleratei Myrrha, ce devenì a tatăluĭ amică. afară din legitimulŭ amorŭ.[6])

14. Acésta reuşì a pĕcătui cu dênsulŭ, schimbânduse pre sine în altă formă, precumŭ celŭ altŭ ce colo se duce, cuteḑâ

15. ca se căştige pre *Dómna turmeĭ*, sĕ se prefacă în Buoso Donati, testândŭ şi dândŭ testamentuluĭ normă.»

16. Și apoĭ dupe ce trecurâ ceĭ douĭ furioşĭ, pre carĭ 'mĭ ţinusemŭ ochiĭ, 'ĭ întorseĭ a privi pre ceĭ l'alţĭ reŭ născuţĭ.

17. Vĕḑuĭ pre unulŭ ce arŭ fi avutŭ forma uneĭ laute, décă arŭ fi avutŭ vintrele trunchiate în partea unde omulŭ se crépă[7]).

13 Ed egli a me: «Quell' è l' anima antica
Di Mirra scellerata, che divenne
Al padre, fuor del dritto amore, amica
14 Questa a peccar con esso cosi venne,
Falsificando sè in altrui forma,
Come l' altro che là sen va sostenne,
15 Per guadagnar la donna della torma,
Falsificare in sè Buoso Donati,
Testando e dando al testamento norma.»
16 E poi che i due rabbiosi fur passati
Sovra cui io avea l'occhio tenuto.
Rivolsilo a guardar gli altri mal nati.
17 Io vidi un fatto a guisa di liuto,
Pur ch' egli avesse avuta l' anguinaja
Tronca dal lato che l' uomo ha forcuto.

18. Greóia idropisie, care disproporţionédă membrele prin umezelile ce în reŭ schimbă,[8]) aşia că facia nu respunde burţiĭ,

19. 'lŭ făcea se ţină buzele deschise, cum face eticulŭ, ce de sete pre una o întórce la bărbie şi pre cea l'altă în susŭ.[9])

20. «O voĭ ce fără vre-uă pedépsă sunteţĭ (şi nu sciu pentru ce) în lumea durerósă, ne dise elŭ, privițĭ şi luaţĭ séma

21. la miseria maestruluĭ Adam:[10]) viu, avuĭ totŭ ce voiĭ, şi acumŭ nenorocitulŭ! mĕ usucŭ dupe uă picătură de apă.

22. Riureţele, ce de pre înverditele délurĭ ale Casentinuluĭ descindŭ în Arno josŭ, şi respândescŭ în albia lorŭ recóre şi umezélă,[11])

18 La grave idropisia che si dispaja
Le membra con l' umor che mal converte,
Che il viso non risponde alla ventraja,
19 Facea a lui tener le labbra aperte,
Come l' etico fa, che per la sete
L' un verso il mento e l' altro in su riverte.
20 «O voí che senza alcuna pena siete,
E non so io perchè, nel mondo gramo,
Diss' egli a noi, guardate e attendete
21 Alla miseria del maestro Adamo;
Io ebbi, vivo, assai di quel ch' io volli,
Ed ora, lasso! un gocciol d' acqua bramo.
22 Li ruscelleti, che dei verdi colli
Del Casentin discendon giuso in Arno,
Facendo i lor canali freddi e molli.

23. neîncetatŭ 'mĭ staŭ nainte și nu indarnŭ; căcĭ imagina lorŭ viuă mĕ usucă maĭ multŭ, de cum rĕulŭ ce 'mĭ slăbesce facia.

24. Rigida justiție ce mĕ turmentă, trage causă din loculŭ unde pĕcătuiĭ, ca se mĕ facă se suspinŭ maĭ desŭ.

25. Acolo e Romena, unde falsificaĭ banulŭ cu semnulŭ Botezătoruluĭ,[12]) pentru acea lăsaĭ susŭ corpulŭ meŭ arsŭ.

26. Déră, décă așĭ vedea acì sufletulŭ blăstematŭ alŭ luĭ Guido, séŭ Alesandru, séŭ alŭ frateluĭ lorŭ,[13]) nu așĭ da vederea acésta pentru fontâna Branda.[14])

27. Aicĭ năuntru gia e unulŭ,[15]) décă turbatele umbre ce mergŭ în giurŭ spunŭ adevĕrulŭ: déră ce'mĭ servă mie ce amŭ membrele legate?

23 Sempre mi stanno innanzi, e non indarno;
Chè l' imagine lor vie più m' asciuga
Che il male ond' io nel volto mi discarno.

24 La rigida giustizia che mi fruga
Tragge cagion del loco ov' io peccai,
A metter più gli miei sospiri in fuga.

25 Ivi è Romena, là dov' io falsai
La lega suggellata del Batista,
Perch' io il corpo su arso lasciai.

26 Ma s' io vedessi qui l' anima trista
Di Guido, o d'Alessandro, o di lor frate.
Per fonte Branda non darei la vista.

27 Dentro c'è l'una già, se le arrabbiate
Ombre che vanno intorno dicon vero;
Ma che mi val, che ho le membra legate?

28. De aşĭ fi âncă numaĭ atâtŭ de uşiorŭ, ca se potŭ într'uă sută de anĭ se 'naintezŭ cu uă unciă, m'aşĭ fi pusŭ gia pre cale,

29. sĕ'lŭ cautŭ printre acéstă slutită ginte, de şi bolgia se învêrtesce unŭ-spre-ḑece mile, şi în lărgime maĭ puţinŭ de uă jumĕtate nu are. [16])

30. Eu suntŭ din causa lorŭ în asemene familie; eĭ mĕ induseră a bate fiorinii ce aveaŭ treĭ caraţĭ de aliagiŭ».

31. Şi eŭ luĭ: «cine suntŭ aceĭ douĭ sermanĭ, ce fumegă precum uă mână udată érna, şi ḑacŭ strinşĭ la drépta ta?»

32. «Aicĭ 'ĭ găsiĭ, respunse elŭ, cândŭ căḑuĭ în acéstă prăpastie; şi de atuncĭ n'aŭ făcutŭ mişcare, şi nicĭ credŭ că vorŭ face în eternŭ.

28 S' io fossi pur di tanto ancor leggiero
Ch' io potessi in cent' anni andare un' oncia,
Io sarei messo già per lo sentiero,

29 Cercando lui tra questa gente sconcia,
Con tutto ch' ella volge undici miglia,
E men d'un mezzo di traverso non ci ha.

30 Io son per lor tra si fatta famiglia;
Ei m' indussero a battere i fiorini
Che avevan tre carati di mondiglia.»

31 Ed io a lui: «Chi son li due tapini
Che fuman come man bagnata il verno,
Giacendo stretti a' tuoi destri confini?»

32 «Qui li trovai, e poi volta non dierno,
Rispose, quando piovvi in questo greppo,
E non credo che dieno in sempiterno.

33. Una e falșa ce acusâ pre Iosefŭ,[17]) celŭ altŭ e Sinone falșulŭ, greculŭ din Troia;[18]) din frigurĭ arḑătóre aruncă atâta aburŭ puturosŭ.»

34. Și unulŭ din eĭ căruĭ 'ĭ părù póte rĕu de a fi numitŭ cu atâta disprețŭ, cu pumnulŭ 'lŭ lovì în fólele cele tarĭ.

35. Acestea sunară ca cumŭ arŭ fi fostŭ tobă; și maestrulŭ Adam 'lŭ lovì cu brațulŭ preste faciă, ce nu părù maĭ puținŭ dură,

36. ḑicêndu'ĭ: «de și nu 'mĭ e îngăduită mișcarea din causa membrelorŭ ce suntŭ grele, eŭ brațiulŭ 'lŭ amŭ liberŭ la asemenea lucru».

37. La aceste, celŭ altŭ respunse: «cândŭ merseșĭ în focŭ, nu 'lŭ avuseșĭ atâtŭ de iute, déră astŭ-felŭ și maĭ multŭ chiarŭ, 'lŭ avuseșĭ, cândŭ făcușĭ banĭ».

33 L'una è la falsa che accusò Giuseppe;
L' altro è il falso Sinon greco da Troja;
Per febbre acuta gittan tanto leppo.»
34 E l'un di lor che si recò a noja
Forse d'esser nomato sì oscuro,
Col pugno gli percosse l' epa croja.
35 Quella sonò come fosse un tamburo;
E maestro Adamo gli percosse il volto
Col braccio suo, che non parve men duro.
36 Dicendo a lui: «Ancor che mi sia tolto
Lo mover, per le membra, che son gravi,
Ho io il braccio a tal mestier disciolto.»
37 Ond' ei rispose: «Quando tu andavi
Al foco, non l'avei tu così presto;
Ma sì e più l' avei quando coniavi.»

38. Și idropiculŭ: «tu spunĭ adevĕrŭ în acésta; déră tu nu fuseșĭ martorŭ dreptŭ, cândŭ în Troia se cerù adevĕrulŭ de la tine.»

39. «Décă vorbiĭ falșŭ, tu falsificașĭ monetă, ḑise Sinone, și eŭ suntŭ aicĭ pentru uă greșélă, éră tu pentru maĭ multŭ de câtŭ orì-ce altŭ demonŭ»[19]).

40. «Adu'țĭ aminte, spergiure, de calŭ, respunse acelŭ ce avea fólele umflate, și amarŭ se 'țĭ fie, ca tótă lumea s'o scie.»

41. «Și ție amarŭ se'țĭ fie setea de care 'țĭ crépă limba, ḑise greculŭ, și apa puturósă ce vintrele 'țĭ redică naintea ochilorŭ».[20])

42. Atuncĭ monetarulŭ: «gura tea ca totŭ-de una se deschide ca se spună rele; căcĭ décă amŭ sete, de și suntŭ umflatŭ de apă,

38 E l' idropico: «Tu di' ver di questo;
Ma tu non fosti sì ver testimonio
Ove del ver fosti a Troja richiesto.»
39 «S' io dissi falso, e tu falsasti il conio,
Disse Sinon, e son qui per un fallo,
E tu per più che alcun altro dimonio.»
40 «Ricorditi, spergiuro, del cavallo,
Rispose quel ch' aveva enfiata l' epa,
E sieti reo che tutto il mondo sallo.»
41 «A te sia rea la sete onde ti crepa,
Disse il Greco, la lingua, e l'acqua marcia
Che il ventre innanzi agli occhi sì t' assiepa.»
42 Allora il monetier: «Così si squarcia
La bocca tua per dir mal come suole;
Chè, s' io ho sete ed umor mi rinfarcia,

43. tu aĭ foculŭ și capulŭ ce te dóre, și spre a te invita se lingĭ oglinda luĭ Narcise,[21]) nu trebuescŭ multe cuvente.»

44. Eŭ eramŭ pironitŭ cu totulŭ a'lŭ asculta, cândŭ maestrulŭ 'mĭ ḑise: «Ci prevesce acum, căcĭ nu lipsesce multŭ ca sĕ mĕ certŭ cu tine»[22])

45. Cândŭ 'lŭ auḑiĭ vorbindu'mĭ cu mânie, mĕ întorseĭ spre elŭ cu atâta rușine, că âncă 'mĭ stă în minte.

46. Și ca acela ce viséḑă de vre-uă perdere a sea, și în visŭ doresce se viseḑe, așia că cere cu ardóre cea ce e, ca cum n'arŭ fi;

47. astŭ-felŭ fuĭ eu, neputêndŭ vorbi, pentru că doriamŭ a mĕ scusa, și mĕ scusamŭ într'adevĕrŭ, și nu credeamŭ c'o facŭ.

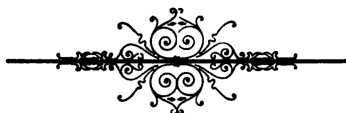
43 Tu hai l'arsura e il capo che ti duole;
E per leccar lo specchio di Narcisso,
Non vorresti a invitar molte parole.»
44 Ad ascoltarli er' io del tutto fisso,
Quando il maestre mi disse: «Or pur mira,
Che per poco è che teco non mi risso.»
45 Quand io il sentii a me parlar con ira,
Volsimi verso lui con tal vergogna,
Che ancor per la memoria mi si gira.
46 E quale e quei che suo dannaggio sogna,
Che, sognando, desidera sognare,
Sì che quel ch' è, como non fosse, agogna;
47 Tal mi fec' io, non potendo parlare;
Chè desiava scusarmi, e scusava
Me tuttavia, e nol mi credea fare.

48. «Maĭ mare greșélă prin maĭ puțină rușine se spală, decum a fostŭ a ta, dise maestrulŭ, ci scutură orĭ-ce întristare;

49. și cugetă că eŭ suntŭ totŭ-de-una lângă tine, décă se întêmplă ca sórta sĕ te ducă printre ființe ce aŭ asemenea cértă;

căcĭ a voi se audĭ acésta este uă bassă voință.»

48 «Maggior difetto men vergogna lava,
Disse il maestro, che il tuo non è stato;
Però d'ogni tristizia ti disgrava.
49 E fa ragion ch' io ti sia sempre allato,
Se più avvien che fortuna t' accoglia
Ove sien genti in simigliante piato;
Chè voler ciò udire è bassa voglia.»

NOTE LA CÂNTULŬ XXX.

(1). Iunone gelósă de Semele, uă principesă tebană, ordonă Tisiphonei sĕ orbéscă spiritulŭ luĭ Adamante rege alŭ Tebeĭ. Acesta deveni atâtŭ de nebunŭ, ca vĕḑêndŭ pre Ino soţia sea, apropiinduse cu ceĭ doui copiĭ aĭ eĭ, Learcŭ şi Melicerte, o luă dreptŭ uă leoaică cu puiĭ eĭ; apucă pre Learcŭ şi 'lŭ asvârli cu violenţă de uă stâncă. Atunci nefericita mamă se aruncă cu celŭ altŭ copilŭ în mare.

(2). Ecuba soţia luĭ Priam şi mama Polisseneĭ, fu dusă în captivitate în Grecia, dupe distrugerea Troieĭ. Ajungêndŭ pre ţermurile Tracieĭ, umbra luĭ Achile cerù ca Polissena se'ĭ fie sacrificată. Acésta se făcù, şi cadavrulŭ fu adusŭ naintea mameĭ. Cândŭ ea merse pre marginea măriĭ se iea apă, ca se spele pre fiica sea, dete preste corpulŭ uniculuĭ seŭ fiu Polydorŭ, omorîtŭ de Polimnestorŭ regele Tracieĭ, căruĭ 'lŭ încredinţase. La acéstă întâlnire, înebuni, şi scóse atâtŭ de îngrozitóre ţipete, că poetulŭ le compară cu lătratulŭ cânelui. (Veḑĭ Ovidiŭ, Metam. Cartea XIII.)

(3). Griffolin din Arezzo.

(4). I folleti, eraŭ spirite ce se credeaŭ respândite în aerŭ.

(5). Gianni Schicchi, Florentinŭ faimosŭ prin talentulŭ seŭ de a imita pre alţiĭ. Buoso Donati fiindŭ mortŭ fără testamentŭ, cea ce lipsea pre fiulŭ seŭ Simon Donati de uă parte din avere, acesta rugă pre Schicchi sĕ se pună în patŭ, se imite pre Buoso şi se dicteze unŭ testamentŭ în favórea luĭ. Schicchi consimţi, ênsă cu condiţiune ca Buoso se'ĭ dăruiască cea maĭ frumósă junincă din turmele séle, numită **la donna della terma.**

(6). Fiica luĭ Cinyrŭ regele Ciprului. Inamorinduse de tatălŭ eĭ, reuşi, deguisându-se, se'şĭ satisfacă pasiunea eĭ criminală. Adonisŭ fu fructulŭ acestuĭ amorŭ infamŭ.

(7). Adecă décă corpulŭ arŭ fi fostŭ retedatŭ la înfurcătura gambelorŭ.

(8). Schimbă în substanţe rele.

(9). Cască gura.

(10). Brescianŭ care dupe îndemnulŭ comiţilorŭ Guidi din Romena, bătù fiorinĭ falşĭ şi fiindŭ descoperitŭ fu arsŭ de viŭ.

(11). Casentino, valĕa superióră a Arnuluĭ deasupra cetăţiĭ Arezzo, e udată de pêrae limpeḑĭ ce vinŭ din munţĭ. Aci se află Romena nu departe de sorgintea Arnuluĭ.

(12). Fiorinulŭ de aurŭ ce purta efigia sântuluĭ Iónŭ Botezătorulŭ, patronulŭ Florenţiĭ, pre uă parte; éră pre cea l'altă, uă flóre de crinŭ, de unde 'şĭ a luatŭ şi numirea.

(13). Comiţiĭ de Romena. Se ḑice că fratele lorŭ se numia Aghinolfo; câte-şĭ treĭ falsificară monetă.

(14). Adecă pentru plăcerea de a'mĭ stinge setea în fântâna Branda, ce se afla în Sienna şi era celebră prin abundanta şi chiaritatea apeĭ séle.

(15). Unulŭ din aceştĭ treĭ comiţĭ este gia, printre noĭ, décă trebue sĕ se crédă Gianni Schicchi şi Myrra, carĭ aŭ privilegiulŭ de a percurge acestŭ abisŭ.

(16). Maestrulŭ Adam esageréză lungímea văiĭ, şi dificultatea de a găsi pre comitele de Romena, care este gia ací. Voesce astŭfelŭ se probeḑe că, décă 'ĭarŭ trebui unŭ numĕrŭ infinitŭ de secolĭ, spre a ajunge se'lŭ întâlnéscă, s'arŭ pune pre drumŭ cu plăcere. Pasiunea rĕsbunăriĭ nu putea fi dusă maĭ departe.

(17). Femea luĭ Putifarŭ.

(18). Acela care înşelânlŭ pre Troiani prin false jurăminte, fu causa perderiĭ Troieĭ.

(19). Décă ieĭ fie-care monetă dreptŭ unŭ pĕcatŭ.

(20). Adecă 'ţĭ face pedică naintea ochilorŭ, aşia că nu poţĭ vedea cele alte membre.

(21). Apa în care Narcise vĕḑêndu'şĭ imagina, se inamoră de elŭ ênsuşĭ.

(22). Adecă continuă de privesce, fără a'ţĭ perde timpulŭ, ascultândŭ pre acestia.

CĂNTULŬ XXXI.

Poeţiĭ descindŭ în alŭ noulea cercŭ care se subdivide în patru incinte, unde se pedepsescŭ patru felurĭ de trădărĭ. Acestŭ cercŭ, e înconjuratŭ de giganti, printre carĭ, Dante vede pe Nemrod, pre Efialte şi pre Anteu. Acesta iea în braţe pre amêndouĭ poeţiĭ şi 'l depune în alŭ noulea cercŭ.

1. Aceaşĭ limbă ce ântâiŭ mĕ muşcâ astŭfelŭ, că 'mĭ roşi unulŭ şi celŭ altŭ obradŭ, 'mĭ dete apoĭ remediulŭ.

2. Aşia audŭ eŭ, că lancia luĭ Achile, ş'a tătăluĭ seŭ,[1]) fu causă ântâiŭ de întristare ş'apoĭ de bucurie.

1 Una medesma lingua pria mi morse,
Sì che mi tinse l'una e l'altra guancia,
E poi la medicina mi riporse.
2 Così od' io che soleva la lancia
D'Achille e del suo padre esser cagione
Prima di trista e poi di buona mancia.

3. Noĭ întórserămŭ spatele văieĭ de durere. trecêndŭ deasupra ripeĭ ce împregiurŭ o încinge, fără a grăi vre-unŭ cuvêntŭ.

4. Aicĭ nu era nicĭ nópte nicĭ ḑioă, aşia că vederea puţinŭ mergea nainte; dérŭ auḑiĭ unŭ cornŭ sunândŭ atâtŭ de tare

5. c'arŭ fi amuţitŭ orĭ-ce tunetŭ, şi ochiĭ 'mĭ indreptaiŭ spre sunetŭ către unŭ punctŭ ce era opositŭ luĭ.[2])

6. Nu sunâ atâtŭ de spăimântătorŭ Roland, dupe durerósa fugă[3]), cândŭ Carolŭ celŭ mare perdù resbelulŭ sântŭ.

7. Abià 'mĭ întorseiŭ capulŭ într'acolo, şi 'mĭ păru că vĕdŭ multe turnurĭ nalte; şi de acea ḑiseiŭ: maestre «ce ţiéră e acésta?»

3 Noi demmo il dosso al misero vallone
Su per la ripa che il cinge d'intorno,
Atraversando senza alcun sermone.

4 Quivi era men che note e men che giorno,
Si che il viso m'andava innanzi poco;
Ma io sentii sonare un alto corno,

5 Tanto ch' avrebbe ogni tuon fatto fioco,
Che, contra sè la sua via seguitando,
Dirizzò gli occhi miei tutti ad un loco.

6. Dopo la dolorosa rotta, quando
Carlo Magno perdè la santa gesta,
Non sonò si terribilmente Orlando.

7 Poco portai in là volta la testa,
Che mi parve veder molte alte torri;
Ond' io: «Maestro, di' che terra è questa?»

8. Și elŭ mie: «Pentru că ochiulŭ prin întunerecŭ pré departe 'țĭ rătăcesce, se întêmplă apoĭ ca în închipuire sĕ te înșelĭ.

9. Veĭ vedea bine, cândŭ veĭ fi aprópe, câtŭ simțulŭ se înșélă din depărtare; indémnă-te déră pre tine ênsu'țĭ puținŭ maĭ multŭ.»

10. Apoĭ cu iubire mĕ luâ de mână și ḑise: «nainte de a merge maĭ multŭ, ca lucrulŭ se nu'țĭ pară pré straniu,

11. află că nu suntŭ turnurĭ, ci giganțĭ și suntŭ în puțŭ în giurulŭ ripeĭ, toțĭ de la buricŭ în josŭ.»

12. Precum, cândŭ céța, se împrăștie, privirea puținŭ câte puținŭ distinge cea ce aburulŭ, ce turbură aerulŭ, ascunde;

8 Ed egli a me: «Però che tu trascorri
Per le tenebre troppo dalla lungi,
Avvien che poi nel maginare aborri.
9 Tu vedrai ben, se tu là ti congiungi,
Quanto il senso s'inganna di lontano;
Però alquanto più te stesso pungi.»
10 Poi caramente mi prese per mano,
E disse: «Pria che noi siam più avanti,
Acciò che il fatto men ti paja strano,
11 Sappi che non son torri, ma giganti,
E son nel pozzo intorno della ripa
Dall' umbilico in giuso tutti quanti.»
12 Come, quando la nebbia si dissipa,
Lo sguardo a poco a poco raffigura
Ciò che cela il vapor che l' aere stipa;

13. astŭ-felŭ pĕtrundênd prin desulŭ și negrulŭ aerŭ și apropriindu-mĕ din ce în ce maĭ multŭ de margine, erórea fuge din mine și frica mĕ cuprinde.

14. Căcĭ precum deasupra rotundeĭ séle incinte, Monteregione[4]) se 'ncununéḍă cu turnurĭ, astŭ-felŭ, pre marginea ce încongiura puțulŭ,

15. se 'nălțiaŭ ca turnurĭ de la jumătatea corpuluĭ, oribiliĭ giganțĭ, pre carĭ Joe ăncă din cerŭ 'ĭ amenință cândŭ tună.

16. Și eŭ distingeamŭ gia façia óre-cărora, umeriĭ și peptulŭ ș'uă mare parte din pântece, și ambele brațe pre cóste în josŭ.

17. Natura de sicurŭ făcù fórte bine, cândŭ părăsi arta d'a face atarĭ animale, spre a lipsi pre Marte de asemenĭ esecutorĭ.

13 Così, forando l'aura grossa e scura,
Più e più appressando in ver la sponda,
Fuggèmi errore e crescémi paura.
14 Però che come in su la cerchia tonda
Montereggion di torri si corona,
Così la proda che il pozzo circonda
15 Torreggiavan di mezza la persona
Gli orribili giganti, cui minaccia
Giove del cielo ancora quando tuona.
16 Ed io scorgeva già d'alcun la faccia,
Le spalle e il petto, e del ventre gran parte,
E per le coste giù ambo le braccia.
17 Natura certo, quando lasciò l'arte
Di si fatti animali, assai fe' bene
Per torre tali esecutori a Marte.

18. Şi décă ea de elefanţĭ şi de balene nu se căesce, acelŭ care cugetă maĭ adâncŭ, o va socoti maĭ dréptă şi prudentă într'acésta;

19. căcĭ cândŭ argumentulŭ minţiĭ[5]) se unesce cu réua voinţă şi cu forţa, nicĭ uă stavilă nu póte face omulŭ.

20. Façia'ĭ 'mĭ părù lungă şi lată, ca fructulŭ de pinŭ de pre Sân-Pietru la Roma,[6]) şi în proporţiune cu ea eraŭ şi cele alte óse;

21. astŭ-felŭ că marginea ce 'ĭ era şorţŭ de la mijlocŭ în josŭ, lăsá sĕ se védă de-asupra âncă atâtŭ, că spre a ajunge la pĕrŭ,

22. treĭ Frisonĭ[7]) indarnŭ s'arŭ fi fălitŭ; căcĭ eŭ 'lŭ vedémŭ ca de treĭ-ḑecĭ de palme[8]) din partea acea unde omulŭ 'şĭ închiee mantia în josŭ.

18 E s'ella d'elefanti e di balene
Non si pente, chi guarda sottilmente
Più giusta e più discreta la ne tiene;
19 Chè dove l'argomento della mente
Si giunge al mal volere ed alla possa,
Nessun riparo vi può far la gente.
20 La faccia sua mi parea lunga e grossa
Come la pina di San Pietro a Roma,
E a sua proporzione eran l'altre ossa;
22 Sì che la ripa, ch' era perizoma
Dal mezzo in giù, ne mostrava ben tanto
Di sopra, che di giungere alla chioma
22 Tre Frison s'averian dato mal vanto;
Però ch' io ne vedea trenta gran palmi
Dal loco in giù dov' uom s'affibbia il manto.

23. Rafel mai amech zabi almi, începù se sbiere fierósa gură, ce nu putea cânta maĭ dulcĭ psalmi.[9])

24. Și conducĕtorulŭ meŭ către elŭ: «Suflete stupidŭ, mulțumesce-te cu cornulŭ și prin tr'ênsulŭ resuflă, cândŭ mânia, saŭ vre-uă altă pasiune, te coprinde.

25. Caută'țĭ la gûtŭ și veĭ găsi curéoa ce'lŭ ține legatŭ, o suflete confusŭ[10]) și vedi'lŭ că'țĭ încongióră pieptulŭ celŭ latŭ.»

26. Apoĭ 'mĭ dise: «elŭ ênsușĭ se acusă; acesta e Nemrod prin alŭ căruĭ cugetŭ reŭ,[11]) nu se întrebuințédă în lume numaĭ uă singură limbă.

27. Sĕ'lŭ lăsămŭ în pace, indarnŭ se nu vorbimŭ; căcĭ astŭ-felŭ e luĭ verĭ-ce altă limbă. precum a sea altora, ce de nime e cunoscută.»

23 Rafèl mai amech zabi almi,
Cominciò a gridar la fiera bocca,
Cui non si convenian più dolci salmi.
24 E il duca mio ver lui: «Anima sciocca,
Tienti col corno, e con quel ti disfoga,
Quand' ira, o altra passion ti tocca.
25 Cercati al collo, e troverai la soga
Che il tien legato, o anima confusa,
E vedi lei che il gran petto ti doga.»
26 Poi disse a me: «Egli stesso s'accusa;
Questi è Nembrotto, per lo cui mal coto
Pure un linguaggio nel mondo non s'usa.
27 Lassiamlo stare, e non parliamo a voto;
Chè così è a lui ciascun linguaggio
Come il suo ad altrui che a nullo è noto.»

28. Urmarămŭ déră calea nóstră nainte întorşĭ acum la stânga; şi la uă aruncătură de săgétă, deterămŭ preste altulŭ multŭ maĭ fierosŭ şi mare.

29. N'aşŭ scì spune ce maestru fu care 'lŭ încinse; ênsă braţulŭ stângŭ înainte şi celŭ-altŭ îndărătŭ, 'lŭ avea legatŭ

30. c'unŭ lanţŭ, ce'lŭ încingea de la gâtŭ în josŭ, aşia că se încolăcia de cincĭ orĭ pre partea cea descoperită.

31. «Acestŭ superbŭ voì sĕ'şĭ încerce puterea în contra mareluĭ Joe, ḑise călăusa mea, de acea are atare pedépsă.

32. Numele seŭ e Efialte,[12]) şi săvârşi marile fapte, cândŭ giganţiĭ spăimântară pre Ḑei; braţele ce mişcâ, nicĭ-uă-dată nu le va maĭ mişca.»

28 Facemmo adunque più lungo viaggio
Volti a sinistra; ed al trar d'un balestro
Trovammo l'altro assai più fiero e maggio.
29 A cinger lui, qual che fosse il maestro,
Non so io dir, ma ei tenea succinto
Dinanzi l'altro, e dietro il braccio destro
30 D'una catena che il teneva avvinto
Dal colo in giù, sì che in su lo scoperto
Si ravvolgeva infino al giro quinto.
31 «Questo superbo volle essere sperto
Di sua potenza contra il sommo Giove,
Disse il mio duca; ond' egli ha cotal merto.
32 Fialte ha nome, e fece le gran prove
Quando i giganti fer paura a' dei?
Le braccia ch'ei menò giammai non move.»

33. Și eŭ luĭ: «décă se póte, așŭ voì ca ochiĭ meĭ se védă pre desmĕsuratulŭ Briareu».[13])

34. Și elŭ respunse: «veĭ vedea pre Anteŭ [14]) aprópe de aicĭ, ce vorbesce și este liberŭ, și care ne va duce în fundulŭ tutorŭ relelorŭ.[15])

35. Acelŭ pre care tu voescĭ sĕ'lŭ vedĭ, e maĭ departe multŭ, și e legatŭ și făcutŭ ca acesta, afară numaĭ că pare maĭ fierosŭ la façă.»

36. Nu fu cutremurŭ vre-uă-dată maĭ teribilŭ, care se sgudue atâtŭ de tare unŭ turnŭ, cum de-uă-dată se sgudui Efialte.

37. Atuncĭ maĭ multŭ ca orĭ cândŭ mĕ temuĭ de mórte; și pentru acésta era îndestulŭ frica, de n'așŭ fi vĕdutŭ și legăturile âncă.

33 Ed io a lui: «S'esser puote, io vorrei
Che dello ismisurato Briareo
Esperienza avesser gli occhi miei.»

34 Ond' ei rispose: «Tu vedrai Anteo
Presso di qui, che parla ed è disciolto,
Che ne porrà nel fondo d'ogni reo.

35 Quel che tu vuoi veder più là è molto,
Ed è legato e fatto come questo.
Salvo che più feroce par nel volto.»

36 Non fu tremoto già tanto rubesto
Che scotesse una torre così forte,
Come Fialte a scotersi fu presto.

37 Allor temetti più che mai la morte,
E non v' era mestier più che la dotta,
S' io non avessi viste la ritorte.

38. Merserămŭ atuncĭ înainte, şi sosirămŭ la Anteu, care de cincĭ coţĭ,[16]) fără de capŭ, eşia afară din abisŭ.

39. «O tu, ce în fortunata vale, unde Scipione[17]) mosceni gloria, cândŭ Anibalŭ cu aĭ seĭ luâ fuga,

40. aduseşĭ ca prédă odìnióră uă mie de leĭ; şi care de aĭ fi fostŭ la înaltulŭ resbelŭ alŭ fraţilorŭ teĭ,[18]) âncă se crede,

41. că fiiĭ pămêntuluĭ arŭ fi învinsŭ, du-ne josŭ (şi să nu'ţĭ fie ciudă), acolo unde frigulŭ înghiaţă Cocitulŭ.

42. Sĕ nu ne facĭ se mergemŭ la Titiu séŭ Tifu:[19]) acesta póte da cea ce aceĭ de aicĭ dorescŭ; aplécă-te déră şi nu'ţĭ întórce botulŭ.

38 Noi procedemmo più avanti allotta,
E venimmo ad Anteo, che ben cinqu' alle,
Senza la testa, uscia fuor della grotta.

39 «O tu, che nella fortunata valle
Che fece Scipion di gloria ereda,
Quando Annibal co' suoi diede le spalle,

40 Recasti già mille lion per preda,
E che, se fossi statto all' alta guerra
De' tuoi fratelli, ancor par ch' e' si creda

41 Che avrebber vinto i figli della terra,
Mettine giuso, e non ten venga schifo,
Dove Cocito la freddura serra.

42 Non ci fa ire a Tizio nè a Tifo:
Questi può dar di quel che qui si brama:
Però ti china, e non torcer lo grifo.

43. Elŭ póte sĕ'ţĭ dea renume în lume;[20]) căcĭ trăesce, ş'uă lungă viuéţă asceptă, décă graţia înainte de timpŭ la sine nu'lŭ chiamă.»[21])

44. Astŭ-felŭ ḑise maestrulŭ meŭ; şi acela în grabă întinse mânile, a cărora puternică strin-gere Ercule simţì, şi luâ pre conducĕtorulŭ meŭ.

45. Virgiliu cândŭ se simţì cuprinsŭ, 'mĭ ḑise: «dă-te încoa, aşa ca sĕ te iaŭ.» Apoĭ făcŭ aşia că eŭ şi elŭ, eramŭ uă singură sarcină.[22])

46. Precumŭ pare Carisenda, cândŭ o pri-vescĭ de sub partea înclinată, cândŭ trece unŭ nuorŭ de-asupra eĭ, că se înclină în sensŭ con-trariu;[23])

47. astŭ-felŭ 'mĭ părù Anteŭ mie, ce stamŭ atentŭ spre a'lŭ vedea, şi fu atare momentŭ, că aşĭ fi voitŭ se mergŭ pre altă cale.

43 Ancor ti può nel mondo render fama;
Ch' ei vive, e lunga vita ancora aspetta,
Se innanzi tempo grazia a sè nol chiama.»
44 Così disse il maestro; e quegli in fretta
La man distese, e prese il duca mio,
Ond' Ercole sentì già grande stretta.
45 Virgilio, quando prender si sentío,
Disse a me: «Fatti in quà, sì ch' io ti prenda.»
Poi fece sì che un fascio er' egli ed io.
46 Qual pare a riguardar la Carisenda
Sotto il chinato, quando un nuvol vada
Sovr' essa sì, che ella in contro penda;
47 Tal parve Anteo a me che stava a bada
Di vederlo chinare; e fu tal ora
Ch' io avrei voluto' ir' per altra strada.

48. Déră linŭ în fundulŭ[24]) ce înghite pre Luciferŭ cu Iuda, ne depuse, și astŭ-felŭ înclinatŭ elŭ nu rĕmase,
ci se redicâ ca catartulŭ uneĭ nave.

48 Ma lievemente al fondo che divora
Lucifero con Giuda ci posò;
Né, sì chinato li fece dimora,
E come albero in nave si levò.

NOTE LA CÂNTULŬ XXXI.

(1). Achile ênsușĭ spune, că lancia sea, ce aparținuse maĭ nainte tatăluĭ seŭ, răni pre Telephŭ ș'apoĭ 'lŭ vindecâ. (Ovidiu Metam. XII). Dante voesce se arate, că alŭ douilea cuvêntŭ consolătorŭ alŭ luĭ Virgiliu, 'ĭ a vindecatŭ rana ce 'ĭ făcuse imputarea sea de maĭ nainte.

(2). Adecă, concentraiŭ privirile mele, în punctulŭ de unde venia sunetulŭ.

(3). Romancieriĭ narédă, că în bătălia de la Roncevaux, cândŭ unŭ corpŭ de treĭ-deci miĭ ómenĭ din armata luĭ Carol celŭ Mare fu tăiatŭ în bucățĭ, prin trădarea unuia din aĭ săĭ, Roland sună din cornŭ, atâtŭ de teribilŭ, că fu auditŭ de Carol celŭ Mare la uă distanță de optŭ leghe. Dante numesce acestŭ resbelŭ, sântŭ, pentru că avea de scopŭ se gonéscă pre Saracini din Spania.

(4). Castelŭ ce aparținea Sienesilorŭ, și care era încongiuratŭ de turnurĭ.

(5). Acestŭ pasagiŭ, dice Artaud, a fostŭ luatŭ totŭ-de-una puținŭ în sémă. Elŭ este, cu tóte acestea, prea frumosŭ și prea demnŭ de admirațiune. Décă natura arŭ acorda, într'adevĕrŭ, animalelorŭ marĭ uă minte proporționată cu forțele lorŭ, Marte arŭ găsi în elefanțĭ și în balene, teribile instrumente de resbelŭ: 'șĭ închipuesce cineva ușiorŭ, relele ce arŭ esercita în contra celeĭ maĭ brave armate, uă mulțime de elefanțĭ, dotațĭ cu judecata și inteligența complectă a ómenilorŭ, și înțelege desordinea ce arŭ arunca în flotele cele maĭ numeróse, uă adunare de cetacee, care arŭ scì, cum se atacă și se cufundă uă corabie. Atuncĭ imperiulŭ pămêntuluĭ ș'alŭ mărilorŭ n'arŭ maĭ fi alŭ ómenilorŭ.

(6). Acesta este fructulŭ de pinŭ de bronzŭ, ce era la începutŭ pusŭ pre culmea moluluĭ luĭ Adrianŭ, astădĭ castelulŭ Sant-An-

gelo. Papa Symacŭ 'lŭ redicâ de aci, şi 'lŭ puse naintea basilicei vaticane. In timpulŭ reedificării acesteĭ basilice, fructulŭ de pinŭ fu transportatŭ din piaţa sântuluĭ Pietru, lângă grădina şi miculŭ palatŭ alŭ luĭ Inocentiu VIII, la Belvedere, şi la finele seculuĭ, pusŭ pre absidiulŭ luĭ Bramante, unde se vede âncă între douĭ păunĭ de bronzŭ. Elŭ are unŭ-spre-ḑece picióre de înălţime. Globulŭ actualŭ, care termină domulŭ sântuluĭ Pietru, are şépte picióre şi ḑece ţolĭ de diametru: astŭ-felŭ façia luĭ Nemrod, avea unŭ-spre-ḑece picióre de nălţime, 3 metri 575 milimetri.

(7). Frisoniĭ, atuncĭ ca şi acum, treceaŭ de ómenĭ de uă statură fórte înaltă.

(8). Acésta este uă mĕsură florentină. Vechiulŭ cotŭ francesŭ, avea două **braţe** florentine; braţiulŭ valora 3 palme; astŭ-felŭ treĭ-ḑecĭ de palme facŭ ḑece braţe, cari facŭ cincĭ coţĭ: şése metri.

(9). Poetulŭ confundă aicĭ întreprinderea giganţilorŭ în contra luĭ Jupiter, cu acea a luĭ Nemrod, unuluĭ din aceĭ ce voiră se zidéscă turnulŭ Babel. Cuventele ce Nemrod pronunţă, suntŭ arabe, şi însemnéḑă dupe Lanci: «**Onóră splendórea mea în abisŭ, căcĭ ea a strălucitŭ şi în lume.**» Poetulŭ a trebuitŭ se cugete în acelaşĭ momentŭ, că nimenĭ nu va înţelege aceste cuvente; căcĭ adaugă maĭ josŭ, vorbindŭ de acelaşŭ gigante: limbagiulŭ ómenilorŭ 'ĭ e necunoscutŭ precumŭ alŭ seŭ, lorŭ. Ensă putemŭ ḑice că, graţie luĭ Lanci, aceste cuvente nu suntŭ fără vre-unŭ înţelesŭ, că Dante nu le a pusŭ aicĭ fără judecată. Din contră, ele servescŭ a ne arătá spiritulŭ **consecinte** alŭ poetuluĭ, care represintă pre condamnaţĭ, neîncetatŭ în préda simţimêntuluĭ de orgoliu séu de ruşine; aicĭ domină orgoliulŭ, şi ce orgoliu! gigantele vede splendóre în întunerecŭ; căcĭ nu putemŭ crede că a voitŭ se vorbéscă aicĭ, în risŭ, de sine. (Artaud). Asupra acestuĭ pasagiu ênsĕ, maĭ este âncă uă părere cu totulŭ deosebită de cea ce s'a ḑisŭ maĭ susŭ, şi care declară cuventele luĭ Nemrod, de unŭ simplu anagramŭ. In **Gazetta di Venetia**, de la 7 Iuliu 1865, se citesce scirea, că unŭ învĕţatŭ, alŭ căruĭ nume nu se pomenesce în articolŭ, a găsitŭ într'una din insulele Sporade, sub unŭ manuscrisŭ grecŭ, ca palimpsestŭ, fragmentulŭ unuĭ vechiŭ comentarŭ asupra divineĭ comediĭ, în care e tocmaĭ vorba de aceste cuvente; dupe unŭ anume **Pier Giardino**, ele trebuescŭ cetite de la drépta la stânga astŭ-felŭ: **Mali ciba che ami mali fare**, adecă: **rele înghiţĭ tu, căruĭ rele 'ţĭ place se facĭ.** Mulţĭ credŭ ênsĕ că acestŭ fragmentŭ

cu totŭ caracterulŭ unuĭ comentarŭ din alŭ 14-lea secolŭ, e numaĭ uă imitațiune dibace.

(10). Spre pedépsă că a provocatŭ confusiunea limbilorŭ, Nemrod are mintea confusă, încurcată.

(11). Coto, cuvêntŭ arhaicŭ pentru pensiero.

(12). Efialte, fiulŭ luĭ Neptunŭ, împreună cu fratele seŭ Otu, luă parte la rescularea în contra ḑeilorŭ. (Iliada V și Odysea XI.)

(13). Briareu, gigante c'uă sută de brațe.

(14). Anteu, fiulŭ pămêntuluĭ, se nutria cu carne de leĭ, și trăia in Libia. Ercule 'lŭ aruncă de treĭ orĭ la pământŭ, déră în zadarŭ; căcĭ pămêntulŭ care 'lŭ născuse, 'ĭ îndouia puterile de câte orĭ 'lŭ atingea. Ercule atuncĭ, 'lŭ redică în aerŭ și 'lŭ năbuși în brațele séle.

(15). In fundulŭ infernuluĭ. Anteu pentru că nu luă parte la lupta în contra Ḑeilorŭ, nu este legatŭ ca Efialte, și nicĭ că vorbesce cuvente neînțelese ca Nemrod; de aceea potŭ poețiĭ tracta cu dênsulŭ, ca sĕ'ĭ ducă în fundŭ josŭ.

(16). Cincĭ coțĭ: șése metri. Veḑĭ nota 8.

(17). Virgiliu lingușesce pre Anteu, de care are trebuință în acestŭ momentŭ; elŭ reamintesce giganteluĭ, că în vecinătatea loculuĭ unde Scipione învinse pre Anibalŭ, adecă în Africa, acestŭ gigante, făcù uă prédă de uă mie de leĭ. (Lucaniu, Farsala cartea IV).

(18). Cândŭ giganțiĭ se încercară sĕ se urce pênĕ la cerŭ.

(19). Douĭ alțĭ giganțĭ pre carĭ Virgiliu 'ĭ presupune în giurulŭ puțuluĭ.

(20). S'a pututŭ observa de maĭ multe orĭ că Dante, presupune maĭ în toțĭ morțiĭ, dorința de a fi reamintițĭ celorŭ viĭ. Este ultima óră că uă asemene promisiune 'șĭ are efectulŭ seŭ in Infernŭ; în puțŭ vomŭ afla contrariulŭ.

(21). Décă Dumnezeŭ nu 'ĭ scurtéḑă viuéța, chiemându'lŭ la sine.

(22). Ca Anteu se'ĭ pótă îmbrățișa pre amêndouĭ.

(23). Carisenda séŭ Garisenda, este unŭ turnŭ din Bolonia, numitŭ astŭ-felŭ dupe numele celuĭ ce'lŭ ḑidi. Elŭ e fórte aplecatŭ, așa că, aceluĭ ce s'arŭ aflà josŭ în partea în care se aplécă, și care arŭ vedea unŭ nuorŭ, trecêndŭ deasupra turnuluĭ, 'ĭ arŭ părea că nuorulŭ este imobilŭ, și că turnulŭ se mișcă, prin urmare se aplécă în sensŭ contrariu.

(24) Alŭ noulea cercŭ împărțitŭ în alte patru cerculețe.

CĂNTULŬ XXXII.

Prima incintă numită a luĭ Cain. Dante află într'ênsa pre fra!li Alberti, pre Mardrec fiulŭ luĭ Artus, pre Foccaccia Cancellieri, pre Sassolo Mascheroni, pre Camiccion de' Pazzi. A doua incintă din acelașĭ cercŭ numită a luĭ Antenorŭ. Dante vede aci pre trădătoriĭ către patrie, pre Bocca, pre Buosso da Duera, pre Beccaria, Soldaniero, Ganellow, pre Tribaldello și în fine pre comitelo Ugaliu ce róde hârca arhiepiscopuluĭ Ruggieri.

1. De așĭ avea versurĭ aspre și surde, cum s'arŭ cuveni pentru spăimântătorulŭ abisŭ, pre care se rézimă tóte cele alte stâncĭ,

2. eŭ așŭ esprime suculŭ cugetăriĭ mele maĭ deplinŭ; déră pentru că nu le amŭ așia, nu fără témă mĕ încercŭ a nara.

1 S' io avessi le rime aspre e chiocce,
Come si converrebbe al tristo buco,
Sovra il qual pontan tutte l' altre rocce,
2 Io premerei di mio concetto il suco
Più pienamente; ma perch' io non l' abbo,
Non senza tema a dicer mi conduco.

3. Căcĭ nu e întreprindere de luatŭ în glumă, a descrie fundulŭ a totŭ universulŭ, nicĭ de uă limbă ce îngâna *mama* şi *babbo*.

4. Ensă ajute versuluĭ meŭ acele dómne,[1]) ce ajutară luĭ Anfionŭ'se încungiure Teba, aşia că de fapte, se nu difere spusele.

5. Oh între tóte celŭ maĭ blăstematŭ poporŭ, ce staĭ în loculŭ de care e durŭ a vorbi, maĭ bine arŭ fi fostŭ se fiţĭ aicĭ oĭ séŭ capre!

6. Cândŭ furămŭ în puţulŭ obscurŭ, cu multŭ maĭ josŭ de piciórele giganteluĭ,[2]) şi eŭ cătamŭ ăncă spre naltulŭ murŭ,

7. audiĭ dicêndu-mĭ: «ia séma cândŭ trecĭ; fă astŭ-felŭ ca se nu calcĭ cu tălpile capetele miserilorŭ fraţĭ ce sufferă.»[3])

3 Chè non è impresa da pigliare a gabbo,
Descriver fondo a tutto l' ùniverso,
Nè da lingua che chiami mamma e babbo.
4 Ma quelle donne ajutino il mio verso,
Che ajutaro Anfione a chiuder Tebe,
Sì che dal fatto il dir non sia diverso.
5 Oh sovra tutte mal creata plebe
Che stai nel loco onde parlare è duro,
Me' fosse state qui pecore o zebe!
6 Come noi fummo giù nel pozzo scuro
Sotto i piè del gigante, assai più bassi.
Ed io mirava ancora all' alto muro,
7 Dicere udimmi: «Guarda come passi;
Fa sì che tu non calchi con le piante
Le teste de' fratei miseri lassi.»

8. Şi eŭ, întorcêndu-mĕ, vĕḑuĭ nainte şi sub picióre unŭ lacŭ, care de gerŭ avea aspectŭ de sticlă, éră nu de apă.[4])

9. Nu face cursuluĭ seŭ, unŭ vĕlŭ atâtŭ de grosŭ, érna, Dunărea în Austria, nicĭ Tanaisulŭ acolo sub cerulŭ rece,

10. cum era aicĭ; căcĭ décă Tabernicululŭ[5]) séŭ Pietropanna[6]) arŭ fi căḑutŭ de-asupra, la margine totŭ nu arŭ fi trosnitŭ.[7])

11. Şi cum staŭ a cânta bróscele cu botulŭ afară din apă, cândŭ ţĕranca adesea visézā că spicuesce;[8])

12. livide pene acolo unde se arată ruşinea,[9]) eraŭ durerósele umbre în ghiaţă, clenţĕnindŭ din dinţĭ ca berzele din ciocŭ.

8 Perch' io mi volsi, e vidimi davante
E sotto i piedi un lago che per gelo
Avea di vetro e non d' acqua sembiante.

9 Non fece al corso suo sì grosso velo
Di verno la Danoja in Ostericch,
Nè Tanai là sotto il freddo cielo,

10 Com' era quivi: chè, se Tambernicch
Vi fosse sù caduto, o Pietrapana,
Non avria pur dall' orlo fatto cricch.

11 E come a gracidar si sta la rana
Col muso fuor dell' acqua, quando sogna
Di spigolar sovente la villana;

12 Livide insin là dove appar vergogna
Eran l' ombre dolenti nella ghiaccia,
Mettendo i denti in nota di cigogna.

13. Fie-care în josŭ 'șĭ ținea întórsă fația; de frigŭ, mărturisia gura, și ochiĭ, de durerea din sufletele lorŭ.[10])

14. Dupe ce cătaiŭ împregiurŭ puținŭ, mĕ întorseiŭ la picióre, și vĕḑuĭ douĭ atâtŭ de strinșĭ, că periĭ capuluĭ li se amestecaŭ.

15. «Spunețĭ-mĭ voĭ, ce atâtŭ vĕ stringețĭ pepturile, ḑiseiŭ eŭ, cine sunteți». Și aceĭ 'șĭ plecară gûturile,[11]) ș'apoĭ dupe ce 'șĭ redicară privirile la mine,

16. ochiĭ lorŭ, ce nainte eraŭ umeḑĭ numaĭ înăuntru, curseră prin pleope, și gerulŭ înghețâ lăcrimile între dênsele și le lipi.

17. Uă bară de ferŭ nu a strinsŭ maĭ tare vre-uă-dată. lemnŭ cu lemnŭ ; și eĭ ca douĭ țapĭ năvălirâ unulŭ pre altulŭ, atâtŭ 'ĭ învinse mânia

13 Ognuna in giù tenea volta la faccia;
Da bocca il freddo, e dagli occhi il cor tristo
Tra lor testimonianza si procaccia.
14 Quand' io ebbi d' intorno alquanto visto,
Volsimi' a' piedi, e vidi due sì stretti
Che il pel del capo avieno insieme misto.
15 «Ditemi, voi che si stringete i petti
Diss' io, chi siete.» E quei piegaro i colli,
E poi ch' hebber li visi a me eretti,
16 Gli occhi lor, ch' eran pria pur dentro molli,
Gocciar su per le labbra, e il gelo strinse
Le lagrime tra essi, e risserrolli
17 Con legno legno spranga mai non cinse
Forte così. Ond' ei come duo becchi,
Cozzaro insieme; tanta ira gli vinse.

18. Și unulŭ, ce 'șĭ perduse ambele urechĭ de frigŭ, cu fația totŭ în josŭ, ḑicea: «Ce te oglindezĭ atâtŭ în noĭ?

19. De vreĭ sĕ sciĭ cine suntŭ aceștĭ douĭ, valea unde declină Bisenzio,[12]) a tatăluĭ lorŭ Albertŭ[13]) ș'a lorŭ, fu.

20. Eșiră dintr'unŭ corpŭ;[14]) ș'in tótă Caina[15]) veĭ putea căuta, și nu veĭ găsi uă umbră maĭ demnă de a fi înfundată în gelatină;[16])

21. nicĭ acelŭ căruĭ 'ĭ fu străpunsŭ și peptulŭ și umbra c'uă singură lovitură de mâna luĭ Artur;[17]) nicĭ Focaccia;[18]) nicĭ acesta, ce mĕ împedică,

22. cu capulŭ astŭ-felŭ, că eŭ nu vĕdŭ maĭ nainte, și care se numesce Sassol Mascheroni;[19]) décă escĭ Toscanŭ, sciĭ acumŭ bine cine fu.

18 Ed un ch' avea perduto ambo gli orecchi
Per la freddura, pur col viso in giúe.
Disse: «Perchè cotanto in noi ti specchi?
19 Se vuoi saper chi son cotesti due,
La valle onde Bisenzio si dichina
Del padre loro Alberto e di lor fue.
20 D' un corpo usciro; e tutta la Caina
Potrai cercare, e non troverai ombra
Degna più d' esser fitta in gelatina;
21 Non quegli a cui fu rotto il petto e l' ombra
Con esso un colpo per la man d'Artù;
Non Focaccia; non questi che m' ingombra
22 Col capo si ch' io non veggio oltre più.
E fu nomato Sassol Mascheroni;
Se Tosco se', ben sai omai chi fu.

23. Și ca se nu mĕ facĭ se vorbescŭ maĭ multŭ, află că eŭ suntŭ Camincion de Pazzi,[20] și asceptŭ pre Carlin[21] ca se mĕ disculpe.»

24. Vĕḑuĭ apoĭ miĭ de fecie livide de frigŭ; de unde 'mĭ vinŭ fiorĭ, și 'mĭ vorŭ veni totŭ-de-una de vadurĭ înghețate.

25. Pre cândŭ mergeamŭ spre centru, în care tótă greutatea se adună,[22] și eŭ tremuramŭ în eternulŭ frigŭ;

26. de fu voință séŭ destinŭ, séŭ fortună, nu sciu, déră trecêndŭ printre capete, putemicŭ loviĭ cu piciorulŭ pre unulŭ în fațiă.

27. Plângêndŭ 'mĭ strigâ: «de ce mĕ strivescĭ décă nu vinĭ a mări rĕsbunarea de la Mont-Aperti,[23] de ce mĕ turmențĭ?»

23 E perchè non mi metti in più sermoni,
Sappi ch' io fui il Camicion de' Pazzi,
Ed aspetto Carlin che mi scagioni.»
24 Poscia vid' io mille visi, cagnazzi
Fatti per freddo; onde mi vien riprezzo
E verrà sempre de' gelati guazzi.
25 E mentre che andavamo in ver lo mezzo,
Al quale ogni gravezza si rauna,
Ed io tremava nell' eterno rezzo,
26 Se voler fu, o destino, o fortuna,
Non so, ma, passeggiando tra le teste,
Forte percossi il piè nel viso ad una.
27 Piangendo mi sgridò: «Perchè mi peste?
Se tu non vieni a crescer la vendetta
Di Mont Aperti, perchè mi moleste?»

28. Și eŭ: «maestre, ascéptă-mě aicĭ, așia ca se mě scótă acesta din îndouială, apoĭ 'mĭ veĭ da, câtŭ veĭ voi, zorŭ.»

29. Călăusa stătù, și eŭ ḑiseiŭ aceluia ce blăstemá âncă cu asprime: «cine escĭ tu ce mustri pre ceĭ alțĭ?»

30. «Și tu cine escĭ, respunse elŭ, ce mergĭ prin Antenora,[24] lovindŭ feçiele altora, astŭ-felŭ că de aĭ fi viu, pré crudŭ arŭ fi.»[25]

31. «Suntŭ viu, 'mĭ fu respunsulŭ, și póte sě'țĭ placă, décă cerĭ renume, ca eŭ se punŭ numele teu între cele notate.»

32. Și elŭ mie: «Contrariulŭ dorescŭ eŭ; ci plécă de aicĭ, și nu mě maĭ supěra; câcĭ reŭ sciĭ a lingușĭ în acéstă vale.»

28 Ed io: «Maestro mio, or qui m' aspetta,
Sì ch' io esca d' un dubbio per costui;
Poi mi farai, quantunque vorrai, fretta.»
29 Lo duca stette: ed io disse a colui
Che bestemmiava duramente ancora:
«Qual se' tu, che così rampogni altrui?»
30 «Or tu chi se', che vai per l' Antenora
Percotendo, rispose, altrui le gote
Sì che, se fossi vivo, troppo fora?»
31 «Vivo son' io, e caro esser ti puote,
Fù mia risposta, se domandi fama,
Ch' io metta il nome tuo tra l' altre note.»
32 Ed egli a me: «Del contrario ho io brama.
Levati quinci, e non mi dar più lagna;
Chè mal sai lusingar per questa lama.»

33. Atuncĭ 'lŭ apucaiŭ de chică și ḑiseiŭ: «va trebui se te numescĭ, séŭ nu'țĭ rĕmâne nicĭ unŭ pĕrŭ icĭ susŭ.»

34. Și elŭ mie: «de și mĕ smulgĭ, totŭ nu'țĭ voĭ spune nicĭ cine suntŭ, nicĭ 'țĭ voĭ arăta, de te aĭ aruncà de miĭ de orĭ pre capu'mĭ.»

35. Eu 'ĭ aveamŭ gia pĕrulŭ sucitŭ pre mâna, și 'ĭ smulsesemŭ maĭ multŭ de uă șuviță, și elŭ lătrá cu ochiĭ întorșĭ în josŭ,

36. cândŭ unŭ altulŭ strigâ: «ce aĭ tu, Bocca? nu'țĭ e destulŭ că clențenescĭ din fălcĭ, trebue să și latri? ce diavolŭ te atinge?»

37. «Acumŭ, ḑiseiŭ eŭ, nu voiŭ se maĭ grăescĭ infame trădătorŭ, căcĭ spre rușine 'țĭ, voĭ duce scire adevĕrată despre tine.»

33 Allor lo presi per la cuticagna,
E dissi: «E' converrà che tu ti nomi,
O che capel qui su non ti rimagna.»

34 Ond' egli a me: «Perchè tu mi dischiomi,
Nè ti dirò ch' io sia, nè mostrerolti,
Se mille fiate in sul capo mi tomi.»

35 Io avea già i capelli in mano avvolti,
E tratti glien avea più d' una ciocca,
Latrando lui con gli occhi in giù raccolti,

36 Quando un altro gridò: «Che hai tu, Bocca?
Non ti basta sonar con le mascelle,
Se tu non latri? qual diavol ti tocca?»

37 «Omai, diss' io, non vo' che tu favelle.
Malvagio traditor, che alla tua onta
Io porterò di te vere novelle.»

38. «Fugĭ, fugĭ, respunse elŭ, și spune ce voescĭ; déră nu tăcea, cândŭ veĭ eși de aicĭ, de acelŭ ce avù limba atâtŭ de iute.

39. Elŭ plânge aicĭ baniĭ Francesilorŭ; amŭ vĕḍutŭ, poțĭ ḍice, pre acelŭ din Duera,[26]) acolo unde pĕcătoșiĭ staŭ la recóre.

40. De veĭ fi întrebatŭ cine maĭ eraŭ aicĭ, tu aĭ de alăturea pre acelŭ Beccaria,[27]) căruia 'ĭ tăiâ Florența gâtulŭ.

41. Gianni Soldanier,[28]) credŭ că va fi maĭ încolo cu Gannelone[29]) și cu Tribaldelo,[30]) ce deschise Faenza pre cândŭ lumea dormia.»

42. Noĭ plecasemŭ gia de la dênsulŭ, cândŭ vĕḍuĭ într'uă crepătură douĭ înghețațĭ, astŭ-felŭ că capulŭ unuia servia de pĕlăriă celuĭ altŭ.

38 «Va via, rispose, e ciò che tu voi conta,
Ma non tacer, se tu di quà entr'eschi,
Di quei ch' hebbe or così la lingua pronta.
39 Ei piange quì l' argento de' Franceschi:
Io vidi, potrai dir, quel da Duera
Là dove i peccatori stanno freschi,
40 Se fossi dimandato altri chi v' era,
Tu hai da lato quel di Beccheria,
Di cui segò Fiorenza la gorgiera.
41 Gianni del Soldanier credo che sia
Più là con Ganellone e Tribadello,
Che aprì Faenza quando si dormia.»
42 Noi eravam partiti giá da ello,
Ch' io vidi duo ghiacciati in buca
Sì che l' un capo all' altro era cappello.

43. Şi precum mănâncĭ din pâne cândŭ 'ţĭ e fóme, aşia acelŭ deasupra 'şĭ înfigea dinţiĭ în celŭ altŭ, acolo unde creeriĭ se unescŭ cu céfa.

44. Nu altmintrelea róse Tideu[31]) têmplele luĭ Menalipŭ de mânie, de cum rodea acesta hârca şi totŭ ce era într'ênsa.

45. «O tu, ce arăţĭ prin faptŭ atâtŭ de bestialŭ ura ta, în contra aceluĭ ce mănâncĭ, spune'mĭ causa, ḑiseiŭ eŭ, cu condiţiune,

46. că décă tu cu dreptŭ te plângĭ de elŭ, sciindŭ cine sunteţĭ, precum şi pĕcatulŭ luĭ, în lumea de susŭ eŭ âncă sĕ te resplătescŭ,[32])
décă acea[33]) cu care vorbescŭ, nu se usucă.»

43 E come il pan per fame si manduca,
Così il sovran li denti all' altro pose
Là' ve il cervel si giunge con la nuca.
44 Non altrimenti Tideo si rose
Le tempie a Menalippo per disdegno,
Che quei faceva il teschio e l' altre cose.
45 «O tu che mostri per si bestial segno
Odio sovra colui che tu ti mangi,
Dimmi il perchè, diss' io, per tal convegno,
46 Che, se tu a ragion di lui ti piangi,
Sappiendo chi voi siete e la sua pecca,
Nel mondo suso ancor io te ne cangi,
Se quella con ch' io parlo non si secca.»

NOTE LA CÂNTULŬ XXXII.

(1). Musele Anfionŭ escelâ în musicâ; poetiĭ spunŭ câ primise de la Apoline uă lirâ de aurŭ, la sunctulŭ căreia redicâ muriĭ din pregiurulŭ Tebeĭ. Pietrele miscate de dulcéța cântecelorŭ luĭ, veniaŭ singure de se puneaŭ unele preste altele.

(2). In prima incintă ḑisă Caina.

(3). Cuvêntulŭ de frațĭ se rapórtă saŭ la toțĭ pĕcătosiĭ din acéstă incintă, séŭ la ceĭ douĭ frațĭ Alberti, dintre carĭ unulŭ este acela ce vorbesce.

(4). Acestŭ lacŭ înghețatŭ e formatŭ din Cocitŭ, care probabilŭ se formézâ din apele ferbințĭ ale Flegetoneluĭ. Acestea se răcescŭ prin cascada din cântulŭ XVI. vers: 35, precumŭ și prin trecerea lorŭ pre sub bolgiĭ, și acĭ cumŭ vomŭ vedea maĭ la vale, cântulŭ XXXIV, devinŭ ghiață, cândŭ Satan bate din aripĭ.

(5). Probabilŭ desemnéḑă Dante aicĭ muntele **Frusta Gora**, ce se nalță pre câmpia Slavonieĭ către Tovarnicho.

(6). Altŭ munte naltŭ din Toscana, aprope de Luca, pre teritoriulŭ numitŭ **Graffagnana**.

(7): **cricch**, sunetŭ ce face ghiața cândŭ se sparge, și se deslipesce de marginile uneĭ ape.

(8). In timpulŭ nopțilorŭ de véră, în timpulŭ secerișuluĭ.

(9). Adecă fașia.

(10). Gura prin clențĕnitulŭ dințilorŭ și ochiĭ prin lacrimĭ.

(11). Adecă le plecară pre spate îndĕrătŭ.

(12). Falterona, vale in Toscana pre unde curge Bisenzio, ca să se arunce în Arno.

(13). Alberto degli Alberti, nobilŭ florentinŭ, ce avea proprietățĭ în valea Bisențiuluĭ. In anulŭ 1259 Florentiniĭ luară partea minoruluĭ Alesandru Alberti în contra luĭ Napoleone, ce era rudă

cu dênsulŭ și gibelinŭ, și care luase tóte proprietățile acestuia. Dupe ce puseră pre Alesandru éră în posesiunea bunurilorŭ luĭ, eĭ pretinseră de la dênsulŭ dreptŭ resplată, unŭ tributŭ anualŭ, și jurămêntulŭ de a nu'ĭ trăda nicĭ uă dată. Dupe bătătia de pre Arbia, aflămŭ unŭ comite Alberti între capiĭ gibelinĭ, carĭ cerură distrugerea Florențiĭ. E póte chiarŭ Napoleone. In anulŭ 1273 dupe întórcerea Guelfilorŭ, comite'e Alesandru declară pre Florentinĭ de moștenitoriĭ avereĭ séle, în casulŭ cândŭ fiĭ luĭ, Alberto și Nerone, arŭ murì fără copiĭ. Acestŭ Alberto póte e tata fraților maĭ susŭ numițĭ. Comentatoriĭ spunŭ că, dupe ce domniră ca nisce tiranĭ, arŭ fi ajunsŭ la certă și că s'ară fi omorîtŭ unulŭ pre altulŭ.

(14). Eraŭ frațĭ din mamă și din tată. Boccacio 'ĭ face gemenĭ, **«erano nati ad un parto.»**

(15). Una din cele patru incinte din alŭ noulea cercŭ, care 'șĭ ia numele de la Cainŭ, și unde se pedepsescŭ trădătoriĭ către rudele lorŭ.

(16). Gelatină în ironie pentru ghiață.

(17). Regele Artur, dupe unŭ vechiu romanŭ (alŭ Meseĭ Rotunde) incredințase fiuluĭ seŭ naturalŭ Mordrec, regatulŭ și tesaurile precumŭ și pre soția sea regina Ginevra, pre cândŭ elŭ plecà în Francia, sĕ se bată cu Lancelot. Mordrec se inamoră de Ginevra, și ca se o seducă, arătâ uă scrisore falșe de la rege, în care acesta ḑicea, că fiindŭ rănitŭ de mórte, doresce ca Mordrec se'ĭ succédă și să se căsătoréscă cu soția sea. Vasaliĭ, parte înșelațĭ, parte câștigațĭ de Mordrec, 'lŭ numiră rege și siliră pre Ginevra, se'lŭ ia de bărbatŭ. Ea cerù câte-va ḑile se cugete; se provĕḑù cu tóte trebuinciósele, și cu uă cétă de cavalerĭ, se închise in turnulŭ Londreĭ, de unde apoĭ se apără în contra luĭ Mordrec, maĭ trimise și în secretŭ unŭ mesagerŭ în Francia, se caute pre Artur, séŭ în lipsa luĭ pre Lancetot. Regele, auḑindŭ de cele întêmplate, se întórse supĕratŭ, și jură că va omorì cu propria sea mână pre Mordrec. Uă luptă crâncenă se făcù între dênsulŭ și Mordrec, în care periră mulțĭ bravĭ cavalerĭ. In fine Artur se aruncă ênsușĭ asupra fiuluĭ seŭ naturalŭ, și'lŭ străpunse cu uă lancie. Uă rază de sóre, ḑice legenda, trecù prin rană, astŭ-felŭ că c'uă singură lovitură Artur, străpunse și peptulŭ și umbra proectată de corpŭ. **(Et dit l'ystoire que appres l'ouverture de la lance passa parmy la playe ung ray de Soleil si evidamment que Girflet le veit bien)**

(Lancelot du lac, dernière partie de la Table Ronde. Cap. XXI) Ensă cădêndŭ, Mordrec lovi pre Artur cu spada sea, de mórte.

(18). Focaccia de' Cancellieri, tăiă mâna unuia din veriĭ seĭ şi omorî pre unchiu-seŭ, cea ce dete nascere în Pistoia facţiunilorŭ Negrilorŭ şi Albilorŭ.

(19). Sassol Mascheroni din familia Toschi, ḑice Benvenuto da Imola, omorî pre nepotulŭ seŭ uniculŭ fiu alŭ fratelui seŭ, spre a'l lua mostenirea. Dreptŭ pedépsă, fu pusŭ şi bătutŭ cu cuie într'uă butic, plimbatŭ pre tóte uliţele, ş'apoĭ ucisŭ. Acéstă spăimântătóre pedépsă a făcutŭ multŭ sgomotŭ în tótă Toscana, de acea ultimele cuvente.

(20). Messer Camicione de' Pazzi de Valdarno, omorî prin trădare pre Messer Ubertino uă rudă a sea.

(21). Messer Carlino de' Pazzi din facţiunea Albilorŭ, predete pentru banĭ, Negrilorŭ din Florenţa, castelulŭ Piano di Trevigna în val d'Arno. Camicione ascéptă se vină Carlin se 'lŭ disculpe, adecă că crima acestuia va face pre a sea se pară maĭ mică.

(22). Centrulŭ pămêntuluĭ. In cântulŭ XXXIV poetulŭ va vorbi érăşĭ de acestŭ centru de gravitate.

(23). Acesta ce vorbesce, este Bocca degli Abbati. Elŭ era guelfŭ, ênsă coruptŭ de gibelinĭ prin banĭ, se apropriă în mijloculŭ bătăieĭ de la Mont-Aperti, de Iacob Pazzi, care ţinea stindardulŭ principalŭ şi 'ĭ tăiă mâna. Guelfiĭ ne maĭ vĕḑêndŭ acestŭ stindardŭ, se creḑură învinşĭ ş'o luară la fugă.

(24). A doua incintă numită astŭ-felŭ dupe Antenorŭ, principe troian, care se ḑice, 'şĭ trădă patria, ascunḑêndŭ pre Ulyse în casa sea. Se pretinde că dupe asediulŭ Troieĭ, elŭ se duse în Italia unde fundă Padua.

(25). Bocca care crede pre Dante uă umbră, se miră, că picióreIe luĭ lovescŭ feçele celorŭ culcaţĭ în ghiaţă, ca cumŭ arŭ fi picióre de omŭ viu.

(26). Buoso da Duera din Cremona lăsă se trécă fără a o ataca, armata francesă comandată de Guido de Montfort, dupe ce primise de la acesta uă sumă mare de banĭ.

(27). Beccaria din Pavia, abate de Vallombrosa, 'şĭ avea reşedinţa în Florenţa ca legatŭ alŭ papiĭ. Elŭ fu descoperitŭ că conspirase cu Gibeliniĭ în contra Guelfilorŭ şi condamnatŭ la mórte.

(28). Giovanni Soldanieri gibelinŭ, şi trădă şpatria şi favorisă pre Guelfi.

(29). Gannelone, uniĭ 'lŭ numescŭ Gano din Maenţa. Prin consiliulŭ acestuĭ perfidŭ, regele Saracinilorŭ Marsilŭ, atacâ armata luĭ Carol celŭ mare într'uă strimtóre, şi căştigâ faimosa bătălie de la Roncevaux.

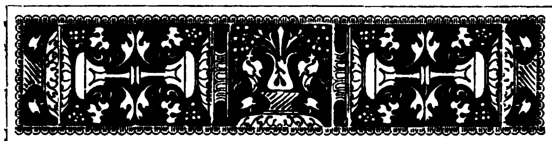
(30). Tribaldello din Faenza, deschise nóptea porţile cetăţiĭ Bolonesilorŭ.

(31). Tideu fiulŭ luĭ Eneu, rege alŭ Calydonieĭ, şi Menalipŭ tebanulŭ, se luptară şi se omorîră unulŭ pre altulŭ la asediulŭ Tebeĭ. Tideu care supravieţuí inemiculuĭ seŭ, 'ĭ cerù capulŭ şi'lŭ róse de furie.

(32). Cu condiţiune ca, în schimbŭ de cea ce'mĭ veĭ spune, se facŭ cunoscută lumeĭ crima aceluia, pre care tu 'lŭ roḑĭ, şi justa ta resbunare.

(33). Limba. Poetulŭ vorbesce aci luĭ Ugolin, care în cântulŭ următorŭ i va povesti spăimântătórea sea istorie.

CĂNTULŬ XXXIII.

Episodiulŭ comtelui Ugolin. A treia incintă num'tă Ptolomea unde se pedepsescŭ acei ce aŭ tradatŭ pre bine-făcătorii lorŭ. Printre acestia, Dante află pre fratele Alberic.

1. De la fierósa cină, gura redică acelŭ pĕcătosŭ, stergând'o cu pĕrulŭ capuluĭ ce pre de îndărătŭ sdrobise.

2. Apoĭ începù: «Tu vreĭ se reînouescŭ disperata durere ce ânima'mĭ apésă, gia numaĭ gândindŭ, nainte de a vorbi.

1 La bocca sollevò dal fiero pasto
Quel peccator, forbendola a' capelli
Del capo, ch' egli avea di retro guasto.
2 Poi cominciò : «Tu vuoi ch' io rinnovelli
Disperato dolor che il cor mi preme
Gia pur pensando, pria ch' io ne favelli.

3. Déră décă cuventele mele trebue se fiă semênția, care se fructifice infamiă pentru trădătorulŭ ce rodŭ, tu mĕ veĭ vedea vorbindŭ și plângêndŭ de-uă-dată.

4. Nu sciŭ cine escĭ, nicĭ prin ce modŭ aĭ venitŭ aicĭ josŭ; déră Florentinŭ 'mĭ parĭ într'adevĕrŭ, cândŭ te audŭ.

5. Tu trebue se sciĭ, că fuĭ comitele Ugolino,[1]) și acesta, arhiepiscopulŭ Ruggieri. Acum 'țĭ voĭ spune de ce'ĭ suntŭ așa vecinŭ.

6. Că în urma intrigelorŭ séle, de și mĕ încredințasemŭ luĭ, fuĭ prinsŭ și ucisŭ, nu maĭ e necesarŭ se spunŭ.

7. Déră cea ce n'aĭ putută aflá, adecă câtŭ de crudă'mĭ fu mórtea, veĭ audi și veĭ sciĭ décă elŭ 'mĭ a făcutŭ reŭ.

3 Ma se le mie parole esser den seme
Che frutti infamia al traditor ch' io rodo,
Parlare e lagrimar vedrai insieme.
4 Io non so che tu sie, nè per che modo
Venuto se' quaggiù ; ma Fiorentino
Mi sembri veramente, quand' io t' odo.
5 Tu dei saper ch' io fui conte Ugolino,
E questi l' arcivescovo Ruggieri ;
Or ti dirò perchè i' son tal vicino.
6 Che per l'effettto de' suo' mai pensieri,
Fidandomi di lui, io fossi preso
E poscia morto dir non è mestieri.
7 Però quel che non puoi avere inteso,
Ciò è come la morte mia fu cruda,
Udirai, e saprai s' e' mi ha offeso.

8. Uă strimtă deschiḍătură e înăuntrulŭ coteţului,[2]) care din causa mea se numesce âncă alŭ fómeĭ şi în care şi alţiĭ maĭ trebue se fie închişĭ.

9. Ea 'mĭ arătase gia maĭ multe lunĭ,[3]) cândŭ căḍuĭ în acelŭ somnŭ reŭ, ce 'mĭ sfâşiâ vělulŭ viitoruluĭ.

10. Acesta 'mĭ părea mie maestru şi domnŭ, gonindŭ pre lupŭ cu lupuleţiĭ seĭ către muntele ce împedică pre Pisanĭ a vedea Lucca.[4])

11. Pre Gualandi cu Sismondi şi Lanfranchi 'ĭ aşeḍase dinainte în frunte, cu nisce căţele, slabe sprintene şi maestrite.

12. Dupe uă mică alergare 'mĭ păreaŭ tatălŭ şi fiulŭ obosiţĭ; şi cu colţiĭ ascuţiţĭ, 'mĭ părea că le vědŭ spintecânduli-se deşerturile.

8 Breve pertugio dentro dalla muda
La qual per me ha il titol della fame.
E in che conviene ancor ch'altri si chiuda,

9 M'avea mostrato per lo suo forame
Più lune già, quand'io feci il mal sonno
Che del futuro mi squarciò il velame.

10 Questi pareva a me maestro e donno,
Cacciando il lupo e i lupicini al monte
Per che i Pisan veder Lucca non ponno.

11 Con cagne magre, studiose e conte;
Gualandi con Sismondi e con Lanfranchi
S'avea messi dinanzi dalla fronte.

12 In picciol corso mi pareano stanchi
Lo padre e i figli, e con l'agute scane
Mi parea lor veder fender li fianchi.

13. Cândŭ des de diminéţă mĕ desceptaiŭ, audiĭ plângêndŭ în somnŭ pre fiiĭ meĭ, ce eraŭ cu mine şi cerândŭ'mĭ pâne.

14. Crudŭ escĭ tu, décă nu simţĭ âncă durere, cugetândŭ la cea ce s'anunţiá ânimiĭ mele, şi décă acum nu plângĭ, de ce plângĭ óre?

15. Gia eramŭ desceptĭ, şi ora se apropriá, cândŭ dupe obiceiŭ ni se aducea demâncarea, şi din causa visuluĭ, fie-care se îndouiá.

16. Şi eŭ audiĭ închidênduse josŭ uşa oribiluluĭ turnŭ, şi priviĭ atuncĭ pre fiiĭ meĭ în façiă, fără a dice unŭ cuvêntŭ.

17. Eŭ nu plângeamŭ, atâtŭ mĕ împetriĭ năuntru; plângeaŭ eĭ, şi Anselmuciu meŭ dise: «tată cum te uiţĭ! ce aĭ»?

13 Quando fui desto innanzi la dimane,
Pianger sentii fra il sonno i miei figluoli
Ch' eran con meco, e dimandar del pane.
14 Ben se' crudel, se tu già non ti duoli,
Pensando ciò ch' al mio cuor s'annunziava
E se non piangi, di che pianger suoli?
15 Già eran desti, e l' ora s' appressava
Che il cibo ne soleva essere addotto,
E per suo sogno ciascnn dubitava.
16 Ed io sentii chiavar l'uscio di sotto
All' orribile torre; ond' io guardai
Nel viso a miei figliuoi senza far motto.
17 Io non piangeva, sì dentro impiétrai;
Piangevan elli, ed Anselmuccio mio
Disse: «Tu guardi sì! Padre, che hai?

18. Eu ênsă nu lăcrimaiŭ, nicĭ respunseiŭ tótă ḑioa acea şi nóptea ce urmâ, pênĕ cândŭ eşi din noŭ în lume sórele.

19. Cândŭ uă slabă raḑă pĕtrunse în durerósa carceră, şi eŭ ḑăriĭ pre cele patru feçie, propriulŭ meŭ aspectŭ,

20. ambele mânĭ de durere 'mĭ muşcaiŭ, şi eĭ creḑêndŭ c'o facŭ din poftă de a mânca, de-uă-dată se redicarâ,

21. şi ḑiserâ: «Tată, multŭ maĭ puţinŭ ne arŭ fi durerea décă aĭ mânca din noĭ; tu ne aĭ vestitŭ cu acéstă miseră carne, despóie-ne totŭ tu» !

22. Atuncĭ mĕ liniscii ca se nu'ĭ intristezŭ maĭ multŭ. Acea ḑi şi următórea, stăturămŭ toţĭ muţĭ. Ah! crude pămêntŭ, de ce nu te despicaşĭ?

18 Però non lagrimai, nè rispos' io
Tutto quel giorno, nè la notte appresso,
Infin che l'altro sol nel mondo uscio.
19 Come un poco di raggio si fu messo
Nel doloroso carcere, ed io scorsi
Per quattro visi il mio aspetto stesso
20 Ambo le man per lo dolor mi morsi.
Ed ei, pensando ch' io il fessi per voglia
Di manicar, di subito levorsi,
21 E disser: «Padre, assai ci fia men doglia,
Se tu mangi di noi; tu ne vestisti
Queste misere carni, e tu le spoglia.»
22 Quetàmi allor per non farli più tristi.
Lo dì e l'altro stemmo tutti muti.
Ahi dura terra, perchè non t' apristi?

23. Cândŭ ajunserămŭ la a patra ḑi, Gaddo, mi se aruncâ întinsŭ la picióre ḑicêndŭ: «tată pentru ce nu'mĭ ajuţĭ?»

24. Apoĭ murì. Şi cum tu mĕ veḑĭ pre mine, vĕḑuĭ eŭ pre ceĭ alţĭ treĭ, căḑêndŭ unulŭ dupe altulŭ între ḑioa a cincea ş'a şésea; şi eŭ

25. gia orbŭ, mergeamŭ pipăindŭ pre fie-care. şi două ḑile 'ĭ chiămaiŭ dupe ce fură morţĭ. Apoĭ maĭ multŭ de câtŭ durerea, putù fómea».[5])

26. Dupe ce ḑise acestea, 'şĭ întórse ochiĭ şi apucâ éră miserabila hârca cu dinţiĭ, ce fură pentru osŭ, tarĭ ca aĭ unuĭ câne.

27. Ah! Pisa, ruşinea ginţilorŭ din frumósa ţéră unde sună *si*,[6]) pentru că veciniĭ tĕĭ în a te pedepsi suntŭ lenţĭ,

23 Poscia che fummo al quarto dì venuti,
Gaddo mi si gittò disteso a' piedi.
Dicendo: «Padre mio, chè non m' ajuti?»
24 Quivi morì. E come tu mi vedi,
Vidi io cascar li tre ad uno ad uno
Tra il quinto dì ed il sesto; ond'io mi diedi,
25 Già cieco, a brancolar sovra ciascuno,
E due dì li chiamai poi che fur morti
Poscia più che il dolor potè il digiuno.»
26 Quand' ebbe detto ciò, con gli occhi torti
Riprese il teschio misero co' denti
Che furo al osso, come d' un can, forti.
27 Ahi Pisa, vituperio delle genti
Del bel paese la dove il si suona,
Poi che i vicini a te punir son lenti,

28. Caprara și cu Gorgona să se misce, și se împedice Arnulŭ la gură'ĭ, astŭ-felŭ ca toțĭ aĭ teĭ sĕ se înece.

29. Căcĭ décă comiteluĭ Ugolin i mergea numele că prin trădare a predatŭ castelele téle, tu nu trebuia se punĭ pre fiiĭ seĭ la unŭ atare turmentŭ.

30. O nouă Tebă! etatea fragedă făcea inocențĭ pre Uguccione și pre Brigata[8]) și pre ceĭ l'alțĭ douĭ pre carĭ cântulŭ maĭ susŭ 'ĭ numesce.

31. Noĭ trecurămŭ nainte, acolo unde ghiața învĕlue uă altă ginte, nu întórsă în josŭ, ci întinsă tótă pre spate.

32. Acolo plânsulŭ chiarŭ nu'ĭ lasă se plângă, și durerea ce găsesce pre ochĭ uă pedică, se întórce înăuntru spre a mări chinulŭ.

28 Movasi la Caprara e la Gorgona,
E faccian siepe ad Arno in su la foce,
Si ch' egli anneghi in te ogni persona.
29 Chè se il conte Ugolino aveva voce
D'aver tradita te delle castella,
Non dovei tu i figliuoi porre a tal croce.
30 Innocenti facea l' età novella,
Novella Tebe, Uguccione e il Brigata,
E gli altri duo che il canto suso appella.
31 Noi passamm' oltre, là' ve la gelata
Ruvidamente un' altra gente fascia.
Non volta in giù, ma tutta riversata.
32 Lo pianto stesso li pianger non lascia,
E il duol, che trova in su gli occhi rintoppo,
Si volve in entro a far crescer l'ambascia.

33. Căcĭ primele lacrimĭ se închégă, și ca visiere de cristalŭ, umplu sub gene tótă cupa.

34. Și de și frigulŭ, precum la uă bătătură, arŭ fi făcutŭ să încetedȩ orĭ-ce simțimêntŭ pre fația mea,

35. totŭ 'mĭ părea că simtŭ puținŭ vêntŭ; de acea eŭ: «maestre pre acesta cine 'lŭ produce? aicĭ josŭ nu este óre, orĭ-ce vapóre stinsă?»

36. Și elŭ mie: «în curêndŭ veĭ fi acolo unde despre acésta, ochiulŭ 'țĭ va respunde, vĕdȩêndŭ causa din care vine suflarea.»[9])

37. Și unulŭ dintre tristiĭ receĭ cruste, strigă către noĭ: «o suflete atâtŭ de crude, că ultimulŭ locŭ vĕ este datŭ,[10])

33 Chè le lagrime prime fanno groppo,
E, si come visiere di cristallo
Riempion sotto il ciglio tutto il coppo.
34 E avvegna che, si come d' un callo,
Per la freddura ciascun sentimento
Cessato avesse del mio viso stallo,
35 Gia mi parea sentire alquanto vento;
Perch' io: «Maestro mio, questo chi muove?
Non è quà giù ogni vapore spento?»
36 Ed egli a me: «Avaccio sarai dove
Di cio ti farà l' occhio la risposta,
Vegendo la cagion che il fiato piove.»
37 E un de' tristi della fredda crosta
Gridò a noi: «O anime crudeli
Tanto che data v' è l' ultima posta,

38. redicaţĭ-mĭ de pre façiâ asprulŭ vĕlŭ, ca se esalŭ durerea ce 'mĭ âmple ânima, maĭ nainte ca lacrimile se reîngheţe.»

39. De acea eŭ luĭ: «de vreĭ sĕ'ţĭ ajutŭ, spune'mĭ cine escĭ, şi décă nu te voiŭ desface, se mergŭ în fundulŭ ghieţiĭ»!

40. Respunse atuncĭ: «eŭ suntŭ fratele Alberigo,[11]) eŭ suntŭ celŭ cu fructele din blăstemata grădină, care aicĭ primescŭ curmală pentru fică.»

41. «Oh! 'ĭ ḑiseiŭ, eştĭ tu óre mortŭ»? şi elŭ mie: «cum stă corpulŭ meŭ susŭ în lume, n'amŭ nicĭ uă scire.

42. Atare avantagiu are acéstă Ptolomeă,[12]) că adesea sufletulŭ cade într'ênsa, maĭ nainte ca Atropo se 'ĭ dea miscare.

38 Levatemi dal viso i duri veli,
Si ch' io sfoghi il dolor che il cor m'impregna,
Un poco, pria che il pianto si raggeli.»
39 Perch' io a lui: «Se vuoi ch' io ti sovvegna,
Dimmi chi sei, e, s' io non ti disbrigo,
Al fondo della ghiaccia ir mi convegna.»
40 Rispose adunque: «Io son frate Alberigo,
Io son quel delle frutta nel mal orto;
Che qui riprendo dattero per figo.»
41 «Oh, dissi lui, or se' tu ancor morto?»
Ed egli a me: «Come il mio corpo stea
Nel mondo su, nulla scienza porto.
42 Cotal vantaggio ha questa Tolomea,
Che spesse volte l'anima ci cade
Innanzi ch' Atropos mossa le dea.

43. Și pentru ca tu maĭ voiosŭ se'mĭ radĭ insticlatele lăcrimĭ de pre façiă, află că îndată ce sufletulŭ trădéză,

44. cum amŭ făcutŭ eŭ, corpulŭ 'ĭ este luatŭ de unŭ demonŭ, care apoĭ 'lŭ guvernă pênĕ ce totŭ timpulŭ seŭ se împlinesce.

45. Elŭ cade în atare cisternă; și póte că colo susŭ se vede âncă corpulŭ umbreĭ, ce aicĭ la spatele męŭ ernédă.[13])

46. Tu trebue se sciĭ, décă vinĭ de curêndŭ josŭ; elŭ e ser Branca d'Oria și maĭ mulțĭ anĭ aŭ trecutŭ, de cândŭ fu astŭ-felŭ închisŭ».

47. «Eu credŭ, 'ĭ diseiŭ, că tu mĕ înșelĭ: Branca d'Oria âncă n'a muritŭ; elŭ mănâncă, bea și dórme și se 'mbracă.»

43 E perchè tu più volentier mi rade
Le invetriate lagrime dal volto,
Sappi che, tosto che l' anima trade,
44 Come fec' io, il corpo suo l' è tolto
Da un dimonio, che poscia il governa
Mentre che il tempo suo tutto sia volto.
45 Ella ruina in si fatta cisterna;
E forse pare ancor lo corpo suso
Dell' ombra che di quà dietro mi verna.
46 Tu il dei saper, se tu vien pur mo giuso;
Egli è ser Branca d'Oria, e son più anni
Poscia passati ch' ei fu si racchiuso.»
47 «Io credo, dissi lui, che tu m'inganni;
Chè Branca d'Oria non mori unquanche,
E mangia e bee e dorme, e veste panni.»

48. «In grópa de susŭ, ḑise elŭ, a Malebranchilorŭ, acolo unde fierbe tenacea smólă, nu venise âncă Mihael Zanche,

49. cândŭ acesta lăsâ unŭ diavolŭ în loculŭ seŭ, în corpŭ, precum și în alŭ uneĭ rude a sea, care cu dênsulŭ împreună făcù trădarea.

50. Déră întinde acum mâna încoa, și 'mĭ deschide ochiĭ;» și eŭ nu'ĭ deschiseiŭ, și curtenie fu, a nu fi cu elŭ curteanŭ.

51. O Genuesi,[15]) ómenĭ străinĭ de orĭ-ce moravurĭ și plinĭ de tóte vițiurile, de ce nu sunterĭ stinșĭ din astă lume?

52. Căcĭ cu spiritulŭ celŭ maĭ reŭ din Romagna, găsiĭ pre unulŭ din aĭ vostri, care pentru fapta sea, cu sufletulŭ se scaldă gia în Cocitŭ, pre cândŭ corpulŭ seŭ pare âncă viu colo susŭ.

48 «Nel fosso su, diss' ei, di Malebranche,
Là dove bolle la tenace pece,
Non era giunto ancora Michel Zanche,

49 Che questi lasciò un diavolo in sua vece
Nel corpo suo ed un suo prossimano
Che il tradimento insieme con lui fece.

50 Ma distendi oramai in quà la mano;
Aprimi gli occhi.» Ed io non gliele apersi,
E cortesia fu in lui esser villano.

51 Ahi Genovesi, uomini diversi
D'ogni costume e pien d'ogni magnana,
Perchè non siete voi del mondo spersi?

52 Chè col peggiore spirto di Romagna
Trovai un tal di voi, che per sua opra
In anima in Cocito già si bagna,
Ed in corpo par vivo ancor di sopra.

NOTE LA CÂNTULŬ XXXIII.

(1). Ugolino della Gherardesca, se făcù domnŭ în Pisa cu ajutorulŭ iuĭ Ruggieri degli Ubaldini, arhiepiscopulŭ acesteĭ cetăţĭ. şi despoiâ de autoritatea sea pre Nino de Gallura de' Visconti ce comandá aci, naintea lorŭ, sub titlulŭ de **giudice**.

Acéstă purtare displăcù Pisanilorŭ, carĭ desaprobară acţiunea luĭ Ugolino, maĭ cu sémă că Nino, era fiiulŭ uneia din fiicele sêle. Discordia nu intârḑiă a se nasce între Ugolin şi Ruggieri; şi acesta ca se pérdă pre rivalulŭ cu care era silitŭ se împartă autoritatea, respândí sgomotulŭ, că Ugolin 'şĭ trăda patria. Indată ambiţiosulŭ episcopŭ chiemâ în partidulŭ seŭ, pre cele treĭ familiĭ, Gualandi, Sismondi şi Lanfranchi, şi merse spre palatulŭ comteluĭ, 'lŭ luâ de aci, şi 'lŭ conduse cu copiĭ seĭ, într'unŭ turnŭ ce se aflá pre piaţa **Anzianilorŭ** saŭ magistratilorŭ. Elŭ ordonâ apoĭ sĕ se arunce cheile turnuluĭ în Arno, şi să se lase Ugolin cu copiĭ seĭ, se móră de fóme. Acésta se întâmplă în anulŭ 1288. cândŭ Dante avea douĕ-ḑecĭ şi treĭ de anĭ. (V. Iónŭ Villani, cartea VII, cap. 120—127.)

(2). Muda, locŭ închisŭ, unde se ţinŭ paserile cândŭ se năpârlescŭ. Se ḑice că în acestŭ turnŭ, se păstrau altă-dată şoimĭ. Substrucţiunile luĭ se vĕdŭ âncă aḑĭ la unŭ edificiu din Pisa, ce aparţine ordinuluĭ Sântuluĭ Stefan. In actulŭ de donaţiune alŭ acestuĭ edificiu către ordinŭ, din timpulŭ Medicisilorŭ, se citesce următórele: **«Donamus turrim olim dictam della fame.»**

(3). Ugolin stătù în turnulŭ fómeĭ de la Augustŭ 1288 pênĕ la Martie 1289.

(4). Muntele San-Giuliano. De la Luca s'arŭ zări turnurile Piseĭ fără muntele San-Giuliano, căcĭ între aceste douĕ cetăţĭ nu e de câtŭ uă distanţă de patru leghe şi jumĕtate. Este una din cele maĭ frumóse căĭ ale Italieĭ.

(5). Adecă fómea mĕ omorî naintea dureriĭ. Nu este adevĕratŭ că Ugolin ş'arŭ fi mâncatŭ copiĭ, cum aŭ credutŭ mulţĭ. Francesco da Buti spune, că dupe optŭ ḑile se deschise turnulŭ şi se luară cadavrele, carĭ se îmormêntară cu fiarele de picióre, într'uă mônăstire a Franciscanilorŭ.

(6). Unde se vorbesce limba italiană.

(7). Capraia şi Gorgona suntŭ douĕ insule micĭ în marea mediterană, în apropriere de gurile Arnuluĭ.

(8). Unulŭ fiulŭ, celŭ altŭ nepotulŭ luĭ Ugolin.

(9). Acea adiere produsă prin miscarea aripelorŭ luĭ Lucifer.

(10). Umbra ce vorbesce, crede că Dante şi Virgiliu suntŭ suflete, carĭ din causa crimeĭ de trădare, vinŭ sĕ sufere în ultima incintă a puţuluĭ adecă în Giudeca.

(11). Alberigo de' Manfredi nobil din Faenza; la bătrâneţe făcênduse **frate gaudente**, fu numitŭ fratele Alberic. Certânduse uă-dată cu rudele séle, elŭ se prefăcù că voesce sĕ se împace, şi le invită într'uă ḑi la unŭ ospĕţŭ. Către sfârşitŭ, porunci sĕ se aducă fructele. Acesta era semnalulŭ la care ucigaşiĭ, carĭ eraŭ ascunşĭ, se aruncară asupra ospeţilorŭ, şi 'ĭ uciseră. De atuncĭ fructele luĭ Alberic deveniseră proverbiale; şi cândŭ se vorbia de vre-unulŭ care a comisŭ unŭ omorŭ, se ḑicea: elŭ a servitŭ fructele frateluĭ Alberic. De acea ḑice pĕcătosulŭ cu amărâciune: primescŭ curmală pentru smochină, adecă pentru rĕulŭ ce amŭ făcutŭ suferŭ unŭ reŭ maĭ mare.

(12). Ptolomea. Acéstă divisiune a Cocituluĭ este numită astŭfelŭ, dupe Ptolomeu, regele Egiptuluĭ, care trădâ pre marele Pompeu; séu cum susţine Lombardi, dupe Ptolomeu ginerele luĭ Simon Macabeiulŭ, ce omorî pre socrulŭ seŭ, şi pre douĕ din rudele séle pre care le primise la dênsulŭ în casă.

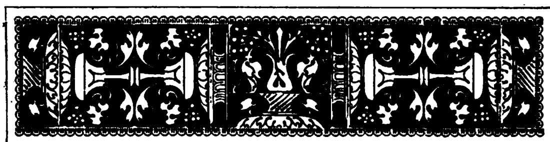
(13). Stă în ghiaţă.

(14). Branca d'Oria în unire c'unŭ nepotŭ alŭ seŭ ucise, în timpulŭ cândŭ eraŭ la masă, pre socrulŭ seŭ Mihael Zanche, spre a'şĭ însuşi proprietăţile acestuia din Sardinia. De Mihael Zanche s'a făcutŭ menţiune şi în cântulŭ XXII.

(15). **Spiritulŭ din Romagna** e **Alberic. Unulŭ din aĭ voştriĭ** e **Branca** d'Oria. Dante pronunţă acéstă imprecaţiune în contra Genovesilorŭ, fiindŭ-că în anulŭ 1312 cândŭ merse la Genua, de şi ântâiŭ sĕrbătoritŭ de numeroşiĭ străinĭ şi admiratorĭ aĭ versurilorŭ séle, fu persecutatŭ de Branca d'Oria. «Atuncĭ, ḑice Arriva-

bane (il Secolo di Dante), Branca d'Oria, séu demonulŭ ce însufleţĭ corpulŭ seŭ, şi cu Branca pre toţĭ aceĭ ce guvernaŭ, arătară luĭ Dante din spiritŭ de rĕsbunare, la ce puntŭ uraŭ eĭ pre apostolulŭ adevĕruluĭ.» Uguccione della Faggiola interpuse autoritatea numeluĭ seŭ, déră se pare că şederea luĭ Dante în Genua, nu fu de lungă durată.

CÂNTULŬ XXXIV.

A patra și ultima încintă din alŭ nouĕlea cercŭ, ḑisă a luĭ Iuda, unde Lucifer stă înțiptă în ghiață în mijloculŭ trădătorilorŭ. Dante și Virgiliu esŭ din Infernŭ spre a revedea stelele.

1. «*Vexilla regis prodeunt Inferni*[1]) către noĭ; cată déră înainte, ḑise maestrulŭ meŭ, décă nu 'lŭ discernĭ.»

2. Precum, cândŭ uă céță désă se redică, séŭ cândŭ în emisferulŭ nostru se 'noptéḑă, 'țĭ pare din depărtare uă móră pre care o învêrtesce vêntulŭ;

1 «Vexilla regis prodeunt inferni
Verso di noi; però dinanzi mira,
Disse il maestro mio, se tu il discerni.»
2 Come, quando una grossa nebbia spira,
O quando l'emisperio nostro annotta,
Par da lungi un mulin che il vento gira;

3. atare lucru 'mĭ părù atuncĭ că vĕdŭ. Apoĭ de vêntŭ mĕ strinseiŭ îndărătulŭ călăuseĭ mele; căcĭ nu era aicĭ vre-uă altă grotă.[2])

4. Gia eramŭ, și cu frică o punŭ în versurĭ, acolo, unde tóte umbrele eraŭ acoperite, și transpăreaŭ ca paiulŭ în sticlă.[3])

5. Unele staŭ culcate, altele în susŭ, acea cu capulŭ, acesta cu piciórele; altele în forma unuĭ arcŭ cu façia la picióre.

6. Cândŭ furămŭ așia de aprópe, că maestruluĭ meŭ 'ĭ plăcù se'mĭ arate ființa ce fu atâtŭ de frumósă,

7. 'mĭ trecù d'inainte, și mĕ oprì ḑicêndu-mĭ: «écă Dite[4]), și écă loculŭ unde trebue se te înarmeḑĭ cu curagiŭ.»

3 Veder mi parve un tal dificio allotta.
Poi per lo vento mi ristrinsi retro
Al duca mio; chè non v' era altra grotta.

4 Già era, e con paura il metto in metro,
Là dove l' ombre tutte eran coverte,
E trasparean come festuca in vetro.

5 Altre sono a giacere, altre stanno erte,
Quella col capo, e quella con le piante;
Altre, com' arco, il volto a' piedi inverte.

6 Quando noi fummo fatti tanto avante,
Che al mio maestro piacque di mostrarmi
La creatura ch' hebbe il bel sembiante,

7 Dinanzi mi si tolse, e fe' restarmi:
«Ecco Dite, dicendo, ed ecco il loco
Ove convien che di fortezza t' armi.»

8. Câtŭ de înghiețatŭ și de mutŭ devenii eŭ atuncĭ, nu întrebă lectore, căcĭ nu o scriu; orĭ ce cuvêntŭ arŭ fi pentru acésta puținŭ.

9. Eŭ nu muriĭ și nu remâseĭ viu; cugetă acum tu ênsu'țĭ, de aĭ vre unŭ picŭ de spiritŭ, ce óre devenii, lipsitŭ de una și de alta.

10. Imperatorulŭ durerosuluĭ regnŭ, de la jumătatea peptuluĭ eșia afară din ghiață; și maĭ multŭ mĕ potrivescŭ eŭ c'unŭ gigante,

11. de câtŭ se potrivescŭ giganțiĭ cu brațele luĭ; vedĭ dér acum câtŭ trebue se fie acelŭ totŭ, ca se corespundă la uă asemenea parte.

12. Décă fu așia de frumosŭ precumŭ e de urîtŭ acum, și în contra făcĕtoreluĭ sĕu 'șĭ înălță ochiĭ, justŭ e se procédă de la elŭ orĭ-ce durere.

8 Com' io divenni allor gelato e fioco,
Nol dimandar, lettor, ch' io non lo scrivo,
Però ch' ogni parlar sarebbe poco.
9 Io non morii, e non rimasi vivo;
Pensa oramai per te, s' hai fior d' ingegno,
Qual io divenni, d' uno e d' altro privo.
10 Lo imperador del doloroso regno
Da mezzo il petto uscia fuor della ghiaccia;
E più con un gigante io mi convegno
11 Che i giganti non fan con le sue braccia;
Vedi oggimai quant 'esser dee quel tutto
Che a così fatta parte si confaccia.
12 S'ei fu sì bel com' egli è ora brutto,
E contra il suo fattore alzò le ciglia,
Ben dee da lui procedere ogni lutto.

13. Oh câtŭ de mare minune 'mĭ părù, cândŭ veḑuĭ la capulŭ seŭ treĭ feçie! una nainte, şi acésta era roşiă;

14. dintre cele alte douĕ, ce se uniaŭ cu acésta pre mijloculŭ fie-căruĭ umĕrŭ, şi se împreunaŭ în crescetŭ;

15. cea dréptă părea între albŭ şi galbenŭ; stânga, la vedere era astŭ-felŭ, ca aceĭ ce se tragŭ de acolo, de unde se cobóră Nilulŭ.[5])

16. De sub fie-care eşiaŭ douĕ aripĭ marĭ, cum se cuveniaŭ la uă asemene pasere; pre mare n'amŭ vĕḑutŭ vre-uă-dată atarĭ pânze.

17. Nu aveaŭ pene, ci felulŭ lorŭ eraŭ ca acelea de liliacŭ; şi fâlfăiaŭ astŭ-felŭ, că treĭ vênturĭ suflaŭ dintr'ênsele;

13 O quanto parve a me gran maraviglia,
Quando vidi tre facce alla sua testa!
L' una dinanzi, e quella era vermiglia.
14 L'altre eran due, che s' aggiungeno a questa
Sovr' esso il mezzo di ciascuna spalla,
E si giungeno al loco della cresta;
15 E la destra parea tra bianca e gialla;
La sinistra a vider era tal, quali
Vengon di là, onde il Nilo s' avvalla.
16 Sotto ciascuna uscivan duo grand' ali
Quanto si convenia a tanto uccello;
Vele di mar non vidi io mai cotali.
17 Non avean penne, ma di vipistrello
Era lor modo: e quelle svolazzava,
Sì che tre venti si movean da ello.

18. de acea totŭ Cocitulŭ se 'ngheţá. Cu şése ochĭ plângea, şi pre treĭ bărbiĭ curgeaŭ lacrimile şi balele sângeróse.

19. Din fie-care gură rupea cu dinţiĭ unŭ pĕcătosŭ, cumŭ rupe meliţa, aşia că treĭ de uă-dată chinuiá.

20. Aceluĭ dinainte nimicŭ nu'ĭ era muşcarea pre lângă sgâriere; căcĭ câte-uă-dată spinarea se dispelá de totŭ.

21. «Acelŭ sufletŭ de susŭ ce sufere pedépsă maĭ mare, ḑise maestrulŭ, e Iuda Iscariotulŭ,[6]) ce are capulŭ înăuntru şi înafară 'şĭ svêrcolesce gambele.

22. Dintre ceĭ alţĭ douĭ ce aŭ capulŭ în josŭ, acela, ce atârnă de ciufulŭ celŭ negru, e Brutu; veḑĭ cumŭ se svêrcolesce fără a ḑice ceva.

18 Quindi Cocito tutto s' aggelava.
Con sei occhi piangeva, e per tre menti
Gocciava il pianto e sanguinosa bava.
19 Da ogni bocca dirompea co' denti
Un peccatore a guisa di maciulla,
Si che tre ne facea così dolenti.
20 A quel dinanzi il mordere era nulla
Verso il graffiar; chè talvolta la schiena
Rimanea della pelle tutta brulla.
21 «Quell' anima lassù che ha maggior pena,
Disse il maestro, è Giuda Scariotto,
Che il capo ha dentro e fuor le gambe mena,
22 Degli altri duo ch' hanno il capo di sotto,
Quei che pende dal nero ceffo è Bruto;
Vedi come si storce, e non fa motto;

23. Celŭ altŭ, ce pare atâtŭ de membrosŭ, e Cassiu. Déră nóptea[7]) s'arată, şi timpŭ e se plecămŭ, căcĭ amŭ vĕḑutŭ totŭ.»

24. 'Lŭ apucaiŭ de gâtŭ, cum 'ĭ plăcù; şi elŭ alese momentulŭ şi loculŭ şi cândŭ aripele fură de totŭ deschise,

25. se apucâ de cóstele pĕróse; apoĭ din firŭ în firŭ descinse josŭ, între pĕrulŭ celŭ desŭ şi crusta îngheţată.

26. Cândŭ furămŭ acolo unde cópsa se întórce pre grosulŭ şolduluĭ,[8]) călăusa obosită, cu mare greutate,

27. întórse capulŭ unde avea piciórele, şi se acăţâ de pĕrŭ ca unŭ omŭ ce se urcă, aşa că credeamŭ a mĕ întórce în infernŭ.

23 E l' altro è Cassio, che par sì membruto.
Ma la notte risurge, ed oramai
E da partir; che tutto avem veduto.»
24 Come a lui piacque, il collo gli avvinghiai;
Ed ei prese di tempo e loco poste;
E quando l' ali furo aperte assai,
25 Appigliò sè alle velute coste!
Di vello in vello giù discese poscia
Tra il folto pelo e le gelate croste.
26 Quando noi fummo là dove la coscia
Si volge appunto in sul grosso dell' anche,
Lo duca con fatica e con angoscia
27 Volse la testa ov' egli avea le zanche,
Ed aggrappossi al pel come uom che sale,
Sì che in inferno io credea tornar anche.

28. «Ţinete bine, căcĭ pre asemenè scărĭ, ḑise maestrulŭ gâfăindŭ ca omulŭ obositŭ, va trebui sĕ ne depărtămŭ de atâtea rele.»

29. Apoĭ prin gura uneĭ stâncĭ eşi afară, şi mĕ depuse pre margine se şedŭ, şi lângă mine puse piciorulŭ seŭ sigurŭ.

30. Redicaiŭ ochiĭ, şi creḑuĭ a vedea pre Luciferŭ cum 'lŭ lăsasemŭ, şi'lŭ vĕḑuĭ ţinêndu'şĭ picióreie în susŭ.

31. Şi de mĕ turburaiŭ atuncĭ, se cugete ómeniĭ ceĭ groşĭ, carĭ nu înţelegŭ pre la ce puntŭ trecusemŭ.[9]

32. «Scólă-te, ḑise maestrulŭ, în picióre; calea e lungă şi drumulŭ e reŭ, şi sórele gia revine la jumĕtatea terţeĭ.»[10]

28 «Attienti ben, che per sì fatte scale
Disse il maestro, ansando com' uom lasso,
Conviensi dipartir da tanto male.»
29 Poi uscì fuor per lo foro d' un sasso,
E pose me in su l' orlo a sedere;
Appresso porse a me l' accorto passo.
30 Io levai gli ochi, e credetti vedere
Lucifero com' io l' avea lasciato,
E vidili le gambe in su tenere.
31 E s' io divenni allora travagliato,
La gente grossa il pensi, che non vede
Qual è quel punto ch' io avea passato.
32 «Lévati su, disse il maestro, in piede;
La via è lunga, e il cammino è malvagio,
E già il sole a mezza terza riede.»

33. Nu era sală de palaţiŭ aci unde ne aflamŭ ci temniţă naturală, ce avea pământulŭ dur şi lipsă de lumină.

34. «Maĭ nainte de a scăpa de abisŭ, maestrulŭ meŭ, ḑiseiŭ cândŭ fuĭ în picióre, vorbesce-mĭ puţinŭ ca se mě scoţĭ din eróre.

35. Unde e ghéţa? şi acesta cum este astŭ-felŭ resturnatŭ? şi cum în atâtŭ de puţine ore, sórele şĭ a făcutŭ calea de séra pênĕ dimănéţa» ?

36. Şi elŭ mie: «Tu 'ţĭ închipuescĭ că te afli âncă dincolo de centru, unde mě apucaiŭ de pěrulŭ blăstematuluĭ verme, ce străpunge pământulŭ.

37. Acolo fuseşĭ câtŭ timpŭ coborîĭ eŭ: cândŭ mě întorseĭ, tu trecuşĭ puntulŭ către care tindŭ de orĭ-ce parte, greutăţile.

33 Non era camminata di palagio
Là' v' eravam, ma natural burella
Ch' avea mal suolo e di lume disagio.
34 «Prima ch' io dell' abisso mi divella.
Maestro mio, diss' io quando fui dritto,
A trarmi d' error un poco mi favella.
35 Ov' è la ghiaccia? e questi come è fitto
Sì sottosopra? e come in si poc' ora
Da sera a mane ha fatto il sol tragitto?»
36 Ed egli a me: «Tu immagini ancora
D' esser di là dal centro ov' io mi presi
Al pel del vermo reo che il mondo fora.
37 Di là fosti cotanto quant' io scesi:
Quando mi volsi, tu passasti il punto
Al qual si traggon d' ogni parte i pesi.

38. Şi acumŭ aĭ ajunsŭ sub unŭ emisferŭ opusŭ aceluia, ce e acoperitŭ de marele uscatŭ, şi pre culmea căruia fu consumatŭ

39. omulŭ[11]), ce se născù şi trăì fără pĕcatŭ: Tu aĭ piciórele pre mica sferă, care forméḑă cea altă façiă a Giudecă'ĭ.

40. Aicĭ e dimănéţă, cândŭ acolo e séră; şi acesta ce ne face scară cu pĕrulŭ seŭ, e totŭ înfiptŭ, cum era maĭ nainte.

41. In acéstă parte căḑù din cerŭ josŭ; şi pămêntulŭ ce se 'năltia aci, de frica luĭ, 'şĭ făcù vĕlŭ din mare,

42. şi apărù pre emisferulŭ nostru,[12]); şi póte că spre a fugi de dênsulŭ, lăsâ golŭ spaţiulŭ ce apare dincolo, şi în susŭ se ridicâ.»[13])

38 E se' or sotto l' emisperio giunto
Ch' è contrapposto a quel che la gran secca
Coverchia, e sotto il cui colmo consunto
39 Fu l' uom che nacque e vise senza pecca.
Tu hai li piedi in su picciola spera
Che l'altra faccia fa della Giudecca.
40 Qui è da man quando di là è sera;
E questi che ne fe' scala col pelo,
Fitto è ancora, si come prima era.
41 Da questa parte cadde giù dal eielo;
E la terra ehe pria di qua si sporse,
Per paura di lui fe' del mar velo,
42 E venne all' emisperio nostro; e forse
Per fuggir lui lasciò qui il loco voto
Quella che appar di qua, e su ricorse.»

43. Unŭ locŭ e colo josŭ[14]) departe de Belzebutŭ atâtŭ câtŭ se 'ntinde mormêntulŭ;[15]) pre care nu'lŭ recunoscĭ cu ochiulŭ, ci dupe sunetulŭ

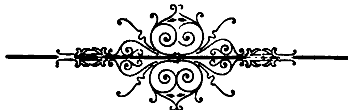
44. unuĭ rîuleţŭ ce se cobóră aicĭ prin crepătura uneĭ stâncĭ, pre care a ros'o, şi in giurulŭ căreia curge şi puţinŭ se 'nclină.

45. Călăusa mea şi eŭ intrarămŭ pre acea ascunsă cale, spre a ne întórce éră în lumea luminată; şi fără a avea grije de repausŭ,

46. ne urcarămŭ susŭ, ea ântâiŭ şi eŭ alŭ doilea, atâtŭ pênĕ ce, printr'uă bortă rotundă, zăriĭ frumósele astre pre carĭ le pórtă cerulŭ;

şi de aicĭ eşirămŭ spre a revedea stelele.

43 Loco è laggiù da Belzebù rimoto
Tanto quanto la tomba si distende;
Che non per vista, ma per suono è noto
44 D' un ruscelletto che quivi discende
Per la buca d' un sasso ch' egli ha roso
Col corso ch' egli avvolge, e poco pende.
45 Lo duca ed io per quel cammino ascoso
Entrammo a ritornar nel chiaro mondo;
E senza cura aver d' alcun riposo
46 Salimmo su, ei primo ed io secondo,
Tanto ch' io vidi delle cose belle
Che porta il ciel, per un pertugio tondo;
E quindi uscimmo a riveder le stelle.

NOTE LA CĂNTULŬ XXXIV.

(1). «Stégulŭ regeluĭ infernuluĭ naintédă către noĭ». Acestŭ versŭ pre care 'lŭ aplică Dante la Luciferŭ, adaugândŭ cuvêntulŭ **inferni**, este începutulŭ unuĭ imnŭ bisericescŭ în onórea sânteĭ Crucĭ.

(2). Adecă vre-unŭ altŭ refugiu.

(3). Dante se află acum în a patra incintă a puţuluĭ, numită Iudeca, cum vomŭ vedea maĭ la vale. Umbrele suntŭ peste totŭ acoperite cu ghiaţă.

(4). Luciferŭ celŭ maĭ frumosŭ ângerŭ.

(5). Comentatoriĭ aŭ cătatŭ se ghicéscă cea ce însemnédă aceste treĭ figurĭ cu diferite colorĭ. Landino crede, că Dante voesce se arate mânia, prin façia cu culórea roşie; prin acea între albŭ şi galbenŭ, avariţia; în fine prin façia négră, lenevia. Lombardi crede, că poetulŭ voesce se represinte aicĭ cele treĭ părţĭ ale lumeĭ cunoscute in timpulŭ seŭ. Comentariulŭ luĭ Giacopo di Dante, dă asupra acestuĭ puntŭ uă esplicaţiune fórte originală. «Aceste treĭ feçie însemnédă cele treĭ neputinţĭ ce are Luciferŭ, «din care se nascŭ tóte relele, şi ele suntŭ contrariĭ celorŭ treĭ «părţĭ ce are Dumnezeŭ. Prima parte ce are Dumnezeŭ e pru«denţa prin care provede şi coordină totŭ: în contra acesteia Lu«cifer are ignoranţa, adecă că elŭ nu cunósce şi nu discerne ni«micŭ; şi acésta însemnédă façia négră. A doua parte ce are «Dumnezeŭ e amorulŭ care 'lŭ făcù se creeze lumea, s'o conducă «şi s'o menţină: în contra aceşteia Lucifer are invidia şi ura prin «care corumpe totă lumea ca se facă reŭ; acésta însemnédă façia «roşie. A treia parte ce are Dumnezeŭ, e puterea cu care guvernă «lucrurile eterne şi pre acelea din lume, cum luĭ 'ĭ place, séu cum «voesce raţiunea şi justiţia; în contra acesteia Lucifer are slăbi-

«ciunea şi neputinţa, adecă că nu póte face nimicŭ . . . , acésta «însemnéḍă façia între albŭ şi galbenŭ.»

(6). Acéstă incintă este a luĭ Iuda. Brutu şi Cassiu suntŭ puşĭ aicĭ pentru că aŭ ucisŭ pre Cesare. Dante i consideră ca doui scelerați ce se înarmară în contra bine-făcĕtoruluĭ lorŭ. L. Florus spune că, conjurațiĭ neputêndŭ se védă durerea publică, se retraseră în Siria şi în Macedonia, provinciĭ date lorŭ de Cesare ênsuşĭ. Punêndŭ pre Iuda aicĭ, Dante se arată catolicŭ zelosŭ. Aruncândŭ pre Brutu şi Cassiu în cele alte două gurĭ, se arată imperialŭ, adecă gibelinŭ, partisanulŭ luĭ Enricŭ VII.

(7). Dupe calculele făcute, se recunósce că Dante petrece douĕḍecĭ şi patru ore în Infernŭ.

(8). La încheetura şolduluĭ ce se află pre aceaşŭ linie cu buriculŭ, care însemnéḍă jumătatea corpuluĭ.

(9). Dante crede că trebue se véḍă pre Lucifer totŭ cumŭ 'lŭ lăsase; ênsă Virgiliu anunțândŭ că acestŭ demonŭ ocupă centrulŭ universuluĭ, resultă din legile gravitațiuniĭ, că partea corpuluĭ luĭ Luciferŭ ce era în Infernŭ, era vĕḍută de la·capŭ pênĕ la pieptŭ şi că cea l'altă parte a demonuluĭ ce se întindea în celŭ altŭ emisferŭ, trebuia se aibă la ochiĭ poețilorŭ, picióréle întórse în susŭ. «Atuncĭ, ḍice Ginguené, ținêndu-se maĭ cu putere de pĕrŭ, elŭ (Virgiliu) 'şĭ întórce, cu multă trudă capulŭ unde avea picióréle, şi se urcă în locŭ se cobóre. Elŭ ese în fine prin crepătura uneĭ stâncĭ, depune pre Dante pre margine, şi se urcă cu dênsulŭ. Gambele întórse în susŭ ale Sataneĭ, esŭ prin acea crepătură; elŭ e totŭ aci, în picióre în loculŭ unde căḍù din cerŭ. Elŭ se înfundă pênĕ în centrulŭ pământuluĭ, şi aci rĕmase înfiptŭ. Aicĭ incetéḍă se aibă influență acea putere de gravitațiune care atrage tóte corpurile grele.

(10). Dioa se divide în Italia în patru părțĭ egale: terza, sesta, nona şi vespre. Mezza-terza devine a opta parte a ḍileĭ. Virgiliu a ḍisŭ maĭ nainte în terțetulŭ 28: Ma la notte risurge; elŭ vorbia atuncĭ într'unŭ emisferŭ ce diferea de acelŭ în care se află acum; şi într'adevĕrŭ trebuia sĕ se facă ḍioă în noulŭ emisferŭ, de óre-ce nóptea înaintă în acelŭ ce părăsiseră poețiĭ.

(11). Cristŭ.

(12). Pământulŭ, care la începutŭ se înălția deasupra apelorŭ, se cunfundă, şi 'şĭ făcù unŭ vĕlŭ dintr'ênsele cândŭ căḍù Luciferŭ, şi în acelaşŭ timpŭ se arătă din noŭ şi se 'nălțiă în celŭ altŭ emisferŭ.

(13). Spre a forma muntele pre care 'lŭ vomŭ vedea în Purgatoriŭ.

(14). Dante se îndréptă aicĭ către lectorĭ.

(15). Acestŭ pasagiu, ḑice Lammenais, nu e fără óre-care dificultate. Dupe comentatorĭ sensulŭ arŭ fi: **depărtat de Belzebut prin tótă adâncimea Infernuluĭ**, şi atuncĭ pentru dênşiĭ, loculŭ de care vorbesce Dante este, cum esplică eĭ, superficia emisferuluĭ opusŭ nouĕ. Ensă, 1. **Laggiù** pare a însemná loculŭ unde se află Dante şi Virgiliu acum, adecă **mica sferă care forméḑă cea laltă faciă a Giudecă'ĭ** (tert: 39); 2. suprafaçia pământuluĭ e pretutindenĭ **vĕḑută**, şi aşia **non per vista noto**, nu s'arŭ maĭ înţelege; 3. de unde şi cum se descindă rîulŭ pre suprafaçia pământuluĭ? Noĭ credem că, séu că cuvêntulŭ **tomba** însemnéḑă totŭ Infernulŭ, cea ce ne pare maĭ de acordŭ cu contestulŭ; séu numaĭ fundulŭ conuluĭ unde stă Luciferŭ înfiptŭ în ghiaţă. Sensulŭ este că din colo de **acestŭ mormêntŭ**, şi plecândŭ din puntulŭ **pênă unde se întinde**, adecă unde se termină, se află unŭ locŭ **obscurŭ**, pentru **că** este situatŭ aprópe de centrulŭ pământuluĭ unde ḑiua nu pătrunde de locŭ, şi că în acestŭ locŭ **descinde** unŭ rîuleţŭ, alŭ căruĭ **sgomotŭ** indică luĭ Virgiliu şi Dante calea ce trebue se urmeze prin întunerecŭ, ca sĕ se urce pênĕ acolo unde vorŭ revedea lumina.

ERRATA.

In cântulŭ II. terzina 43 să se citéscă *colorelului* în locŭ de catorelulŭ.

Cântulŭ III. terz. 10 pre linia d'ântâiŭ în locŭ de făcea, sĕ se citéscă *făceaŭ*.

Cântulŭ XIV. terz. 21, linia treia în locŭ de capanee sĕ se citéscă *Capanee*.

Cântulŭ XVI. terz. 45 sĕ se adauge la începulŭ linieĭ a patra, *şi*.

Cântulŭ XVII. terz. 13, pre linia întâiŭ, sĕ se citéscă: ca se *capeţi*, în locŭ de ca se capete. La ultima linie a terzineĭ 45 după cuvêntulŭ «nóstre» se se înlocuéscă (.) punctulŭ prin (,) virgulă, ér la ultimulŭ rândŭ, *S* majusculŭ din cuvêntulŭ «Se» se înlocuesce cu *s* minusculŭ.

Cântulŭ XVII terz. 19, linia treia, sĕ se citéscă, ochiulŭ *lorŭ*.

Cântulŭ XVIII. terz. 22, linia întâiŭ, la începutŭ, sĕ se citéscă în locŭ de precumŭ, *pre cândŭ*.

Cântulŭ XXIX. terz. 27, linia treia, în locŭ de ajutorŭ, sĕ se citéscă *alinare*.

Cântulŭ XXIX. terz. 30 linia din urmă: în locŭ de abóre sĕ se citéscă *labóre*.

